

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**DANIŞMANLIK VE EĞİTİM TEDBİRİ GÖREVİ OLAN REHBER
ÖĞRETMENLERİN BU HİZMETLERE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ:
SULTANBEYLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Süleyman ÇALIŞKAN

**BURSA
2019**

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**DANIŞMANLIK VE EĞİTİM TEDBİRİ GÖREVİ OLAN REHBER
ÖĞRETMENLERİN BU HİZMETLERE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ:
SULTANBEYLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Süleyman ÇALIŞKAN

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Asuman YÜKSEL**

BURSA

2019

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

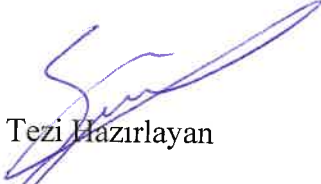
Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

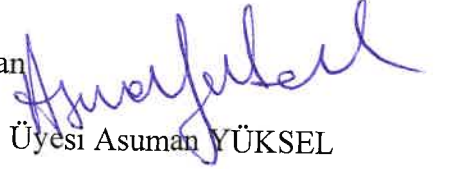

Süleyman ÇALIŞKAN

09/08/2019

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Danışmanlık ve Eğitim Tedbiri Görevi Olan Rehber Öğretmenlerin Bu Hizmetlere Yönelik Görüşleri: Sultanbeyli Örneği” adlı Yüksek Lisans tezi Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Süleyman ÇALIŞKAN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Asuman YÜKSEL

Eğitim Bilimleri ABD Başkanı
Prof. Dr. Jale ELDELEKLİOĞLU

**EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU**

**ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 09/08/2019

Tez Başlığı / Konusu: Danışmanlık ve Eğitim Tedbiri Görevi Olan Rehber Öğretmenlerin Bu Hizmetlere Yönelik Görüşleri: Sultanbeyli Örneği

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 179 sayfalık kısmına ilişkin, 05/07/2019 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 13 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygularıyla arz ederim.

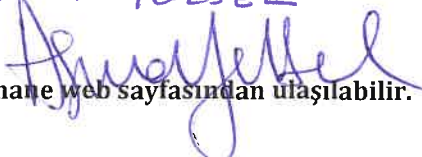

Tarih ve İmza
09.08.2019

Adı Soyadı: Süleyman ÇALIŞKAN
Öğrenci No: 801522501
Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
(Adı, Soyad, Tarih)

Dr. Öğr. Üyesi Asuman TÜKSEL

09.08.2019

* Turnitin programına Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda 801522501 numara ile kayıtlı Süleyman ÇALIŞKAN'ın hazırladığı "Danışmanlık ve Eğitim Tedbiri Görevi Olan Rehber Öğretmenlerin Bu Hizmetlere Yönelik Görüşleri: Sultanbeyli Örneği" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 09.08.2019 günü 11:00-12:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Sınav Komisyonu Başkanı)

Doç. Dr. Eyüp ÇELİK

Sakarya Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Filiz GÜLTEKİN

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye (Tez Danışmanı)

Dr. Öğr. Üyesi Asuman YÜKSEL

Bursa Uludağ Üniversitesi

Özet

Yazar : Süleyman ÇALIŞKAN
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı : XVII + 194
Mezuniyet Tarihi :
Tez: Danışmanlık ve Eğitim Tedbiri Görevi Olan Rehber
Öğretmenlerin Bu Hizmetlere Yönelik Görüşleri: Sultanbeyli
Örneği
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Asuman YÜKSEL

DANIŞMANLIK VE EĞİTİM TEDBİRİ GÖREVİ OLAN REHBER ÖĞRETMENLERİN BU HİZMETLERE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ: SULTANBEYLİ ÖRNEĞİ

Bu araştırmanın amacı, danışmanlık ve eğitim tedbirlerine yönelik rehber öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmaya 2017-2018 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinin Sultanbeyli ilçesindeki devlet okullarında görev yapan 22 rehber öğretmen katılmıştır. Çalışma, rehber öğretmenlerin danışmanlık ve eğitim tedbirleri ile ilgili ne kadar bilgi sahibi olduğunu, ilgili kanun ve yönetmeliklerdeki uygulama usul ve esasları nasıl uyguladıklarını, süreçte karşılaştıkları sorunların neler olduğunu, uygulamaya yönelik görüş ve önerilerini detaylı olarak belirlemek amacıyla nitel araştırma modelinde yapılmıştır. Araştırmada veri toplama araçlarından yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılan görüşmelerde ayrıntılı olarak not tutulup bilgisayar ortamına aktarma yapıldıktan sonra MAXQDA programının deneme sürümüne veri girişi sağlanmıştır. Verilerin çözümlenmesi için içerik analizi

yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında, rehber öğretmenlerin danışmanlık ve eğitim tedbirleri tanımları bağlamında, bilgi düzeylerinin çok yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Katılımcıların ifadelerine göre eğitim tedbirine yönelik görevlerin müdür yardımcısı ve sınıf öğretmenlerine veya okulda oluşturulacak bir komisyona verilebileceği sonucu ortaya koyulmuştur. Rehber öğretmenler, tedbirleri uygulama sürecinde plan hazırladıklarını, fakat çeşitli sebeplerden dolayı plana pek sadık kalamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca uygulama sonrasında hazırladıkları üç aylık raporları aksatmadan mahkemeye göndermelerine rağmen, genelde mahkemeden dönüt alamadıklarını söylemişlerdir. Rehber öğretmenlerin tedbir uygulamaları esnasında birçok kurumla işbirliği yaptıkları, bazı durumlarda ise diğer kurum ve kişilerden pek destek alamadıkları tespit edilmiştir. Tüm bu süreçlerde rehber öğretmenlerin çok çeşitli problemlerle karşılaştıkları görülmüştür. Aile ile irtibat problemi, ailenin isteksizliği ve görüşmelere gelmemesi, rehber öğretmenlerin sayısının azlığı ve görevlendirmeler ile iş yüklerinin artması gibi güçlükler ilk sırada yer almıştır. Bu ve diğer güçlüklerin aşılabilmesi için tedbirlerle ilgili görev ve sorumlulukların paylaşılması, eğitim faaliyetlerinin arttırılması, ailenin bilgilendirilmesi ve gönüllülüğün esas alınması, kurumlar arası iş birliğinin arttırılması, uygulama için özel bir ekip ya da kurum oluşturulması ve rehber öğretmenlere sınırlı sayıda tedbir kararı olan öğrenci verilmesi gibi çeşitli çözüm önerileri ortaya koyulmuştur.

Anahtar sözcükler: Çocuk koruma kanunu, çocuk koruma sistemi, danışmanlık ve eğitim tedbirleri, koruyucu ve destekleyici tedbirler, rehber öğretmen

Abstact

Author : Süleyman ÇALIŞKAN
University : Bursa Uludag University
Field : Educational Sciences
Branch : Psychological Counseling and Guidance
Degree Awarded : Master of Science
Page Number : XVII + 194
Degree Date :
Thesis: Opinions of School Counselors Who Are in Charge of Counseling
and Educational Precautions on These Services: Sultanbeyli
Sample
Supervisor : Asst. Prof. Asuman YÜKSEL

OPINIONS OF SCHOOL COUNSELORS WHO ARE IN CHARGE OF COUNSELING AND EDUCATIONAL PRECAUTIONS ON THESE SERVICES: SULTANBEYLİ SAMPLE

The aim of this research is to examine the views of psychological counselors(school counselors) on counseling and educational precautions. In the 2017-2018 academic year, 22 psychological counselors who were working in public schools in Sultanbeyli of Istanbul participated in the research. In this research, it was investigated how much knowledge psychological counselors had about counseling and educational precautions. In this research, how much psychological counselors have knowledge about counseling and educational precautions, how they apply the principles and procedures in the relevant laws and regulations, what problems they face in the process, their opinions and suggestions for implementation are investigated. The research was conducted with qualitative research model. In the research, semi-structure interview technique was used. A detailed note was taken during the interviews and

transferred to the computer, then data entry was provided to the MAXQDA program trial version. Content analysis method was used to analyze the data.

When the results of the research are examined, it is understood that the level of knowledge of school counselors about the definitions of counseling and educational precautions is not sufficient. According to the statements of the participants, it was concluded that the tasks related to the educational precaution can be assigned to the deputy principal and classroom teachers or a commission to be established in the school. School counselors stated that they prepared a plan in the process of implementing the precautions, but they could not be very loyal to the plan for various reasons. They also said that although they sent their quarterly reports to the court without interruption, they generally did not receive feedback from the court. It was found that school counselor cooperated with many institutions during the implementation of measures, and in some cases, they did not receive much support from other institutions and individuals. In all these processes, it has been seen that school counselors face various problems. Difficulties such as the problem of liaison with the family, the reluctance of the family, not coming to interviews, the lack of school counselors and the increase in the workload due to the assignment took the first place. In order to overcome these and other difficulties, various solutions have been proposed such as sharing of duties and responsibilities related to the precautions, increasing educational activities, informing the family and volunteering, increasing the cooperation between institutions and establishing a special team or institution for implementation. It was also stated that school counselors should be given a limited number of precautionary decisions.

Keywords: Child protection law, child protection system, counseling and educational precautions, protective and supportive precautions, school counselor

Teşekkür

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca, akademik bilgisi ve deneyiminden istifade ettiğim, aynı zamanda sıcaklık ve samimiyetini her zaman hissettiğim danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Asuman YÜKSEL'e; ihtiyacım olduğu anlarda tecrübesini, bilgisini ve desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Filiz GÜLTEKİN'e teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca her zaman desteğini hissettiğim, insanlara verdiği değer ve sosyal ilişkiler konusunda model aldığım merhametli babama; karakterimizin benzeştiği sebatkar, kanaatkâr, azimli ve çalışkan anneme bu süreçte beni destekleyip motive ettikleri için teşekkür ederim.

Lisans döneminde tanıdığım ve yüksek lisansa başlamama vesile olan sevgili eşime, tez sürecinde bana öncülük etmesi, rehberlik yapması ve yanımda olarak cesaret vermesi sebebiyle sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Süleyman ÇALIŞKAN

İçindekiler

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI.....	ii
İNTİHAL YAZILIM RAPORU.....	iii
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	iv
Özet.....	v
Abstact.....	vii
Teşekkür.....	ix
İçindekiler.....	x
Tablolar Listesi.....	xv
Şekiller Listesi.....	xvi
Kısaltmalar Listesi.....	xvii
1. Bölüm Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırma Soruları.....	6
1.3. Araştırmanın Amacı.....	6
1.4. Araştırmanın Önemi.....	7
1.5. Varsayımlar.....	11
1.6. Sınırlılıklar.....	11
1.7. Tanımlar.....	11
2. Bölüm Literatür.....	13
2.1. Çocuk.....	13
2.1.1. Yasaya göre çocuk yaş grupları.....	16

2.1.2.	Korunma ihtiyacı olan çocuk/korunmaya muhtaç çocuk.....	18
2.1.3.	Suçta sürüklenen çocuk/çocuk suçluluğu.....	21
2.2.	Uluslararası ve Ulusal Mevzuat	29
2.2.1.	Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	29
2.2.2.	Uluslararası diğer mevzuatlar.	33
2.2.2.1.	<i>Çocuk hakları bildirgesi.</i>	33
2.2.2.2.	<i>Pekin/Beijing kuralları.</i>	35
2.2.2.3.	<i>Riyad ilkeleri.</i>	36
2.2.3.	Çocuk koruma kanunu.	38
2.2.4.	Ulusal diğer mevzuatlar.	41
2.3.	Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi (ÇKS).....	42
2.3.1.	Kurum bakımı	44
2.3.2.	Koruyucu aile hizmeti.....	44
2.3.3.	Evlat edinme	45
2.3.4.	Çocuğa kendi ailesi yanında bakım	46
2.4.	Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler (KDT).....	47
2.4.1.	Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin nitelikleri.....	48
2.4.2.	Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin çeşitleri.....	50
2.4.2.1.	<i>Danışmanlık tedbiri.</i>	52
2.4.2.2.	<i>Eğitim tedbiri.</i>	53
2.4.3.	Danışmanlık ve eğitim tedbirinin uygulama süreci..	55
2.4.3.1.	<i>Danışmanlık ve eğitim tedbiri talebinde bulunabilecekler.</i>	56
2.4.3.2.	<i>Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulanacak çocuklar.</i> ..	57
2.4.3.3.	<i>Danışmanlık ve eğitim tedbiri kararının alınması.</i>	58

2.4.3.4.	<i>Sosyal inceleme raporu (SİR)</i>	60
2.4.3.5.	<i>Danışmanlık ve eğitim tedbirinde yargılama usulü.</i>	62
2.4.3.6.	<i>Danışmanlık ve eğitim tedbirinin uygulanması.</i>	64
2.4.3.7.	<i>Sosyal çalışmacının görevleri.</i>	68
2.4.3.8.	<i>Danışmanlık ve eğitim tedbirinin sona ermesi.</i>	70
2.5.	Danışmanlık ve Eğitim Tedbirine Yönelik Yurt İçinde ve Dışında Yapılmış Olan Çalışmalar	71
3.	Bölüm Yöntem.....	80
3.1.	Araştırmanın Modeli	80
3.2.	Katılımcılar.....	80
3.3.	Veri Toplama Araçları.....	82
3.4.	Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	83
4.	Bölüm Bulgular ve Yorum	86
4.1.	Tedbirleri Tanımlama.....	86
4.1.1.	Eğitim tedbiri tanımı.	88
4.1.2.	Danışmanlık tedbiri tanımı.	88
4.2.	Eğitim Tedbirinde Görevli Kişiler	89
4.2.1.	Görevlendirilen kişiler.	90
4.2.2.	Görevlendirilmesi gereken kişiler.....	91
4.3.	Uygulama Planı Hazırlama Süreci	94
4.4.	Uygulama Süreci	95
4.4.1.	Plana uygunluk.....	96
4.4.2.	Görüşme sıklığı.....	97
4.5.	Değerlendirme ve Rapor Süreci	99

4.5.1.Rapor gönderim sıklığı.....	100
4.5.2.Mahkemeye ek evrak veya doküman gönderimi.	101
4.5.3.Mahkemeden dönüt alma.	102
4.6. Gizlilik	103
4.7. Kurum Desteği ve İş Birliği	105
4.7.1.Okul içi destek ve iş birliği.	105
4.7.2.İlçe milli eğitim müdürlüğü	106
4.7.3.Rehberlik ve araştırma merkezi (RAM)	107
4.7.4.Sosyal hizmet merkezi	108
4.7.5.Geçici eğitim merkezi (GEM).....	108
4.7.6.Kızılay toplum merkezi.....	109
4.7.7.Hastane (çocuk psikiyatrist ve psikolog).....	109
4.7.8.Yeterli kurum desteği alınamaması.....	110
4.8. Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Yolları.....	111
4.8.1.Görüşmeye gelinmemesi, isteksizlik, irtibat problemi ve çözüm yolları.....	111
4.8.2.Görevlendirmeler, rehber öğretmen azlığı, iş yükü ve çözüm yolları	114
4.8.3.Güvenlik sorunu ve çözüm yolları	116
4.8.4.Çocuğun uygulayıcı ile farklı okulda olması ve çözüm yolları.. ..	119
4.8.5.Yabancı uyruklu öğrenciler, dil problemi ve çözüm yolları.	121
4.8.6.Aile içi problemler ve çözüm yolları.	122
4.8.7.Dönem ortasında gelen çocuğun kayıt problemi ve çözüm yolları.....	123
4.9. Tedbirlerin Faydalılığının Değerlendirilmesi	124
4.9.1.Tedbirlerin genel faydalılığı.....	124
4.9.2.Danışmanlık tedbirinin faydalılığı.	126

4.9.3.Eğitim tedbirinin faydalılığı.....	127
4.10. Tedbirlerin PDR Görev Alanıyla İlişkisi.....	129
4.11. Tedbir Uygulamalarına cret Talebi	132
4.12. Tedbirlere Yönelik neriler	134
4.12.1.Görev ve sorumluluk paylaşımı yapılması.....	134
4.12.2.Tedbirlerle ilgili eğitimlerin arttırılması	135
4.12.3.Ailenin bilgilendirilmesi ve gönüllülüğün esas alınması.....	136
4.12.4.Kurumlar arası iş birliğinin sağlanması	137
4.12.5.Uygulama için özel bir kurum ya da ekip oluşturulması.	138
4.12.6.Öncelikle AÇSHB'nin ilgilenmesi/destek olması.	139
4.12.7.Uzman kişilere görev verilmesi/destek alınması.	140
4.12.8.Danışmanın sınırlı sayıda tedbir uygulamasının olması	141
5. Bölüm Tartışma ve neriler	142
5.1. Tartışma.....	142
5.2. neriler.....	174
Kaynakça.....	178
Ekler	187
zgemiş.....	193

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>	<i>Sayfa</i>
1. Tablo 1 Görüşmeye katılan rehber öğretmenler.....	82
2. Tablo 2 Katılımcıların ÇKK ve ilgili yönetmelikler hakkındaki bilgi düzeylerine vermiş oldukları puanlar	87

Şekiller Listesi

<i>Şekil</i>	<i>Sayfa</i>
1. Şekil 1 Rehber Öğretmenler Açısından Eğitim Ve Danışmanlık Tedbirine Yönelik Ana Temalar.....	86
2. Şekil 2 Tedbirleri Tanımlama Temasına Ait Alt Temalar	87
3. Şekil 3 Eğitim Tedbirinde Görevli Kişiler Temasına Ait Alt Temalar.....	90
4. Şekil 4 Uygulama Süreci Temasına Ait Alt Temalar	96
5. Şekil 5 Değerlendirme ve Rapor Süreci Temasına Ait Alt Temalar.....	100
6. Şekil 6 Kurum Desteği ve İş Birliği Temasına Ait Alt Temalar.....	105
7. Şekil 7 Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Yolları Temasına Ait Alt Temalar.....	111
8. Şekil 8 Tedbirlerin Faydalılığının Değerlendirilmesi Temasına Ait Alt Temalar .	124
9. Şekil 9 Tedbirlere Yönelik Öneriler Temasına Ait Alt Temalar	134

Kısaltmalar Listesi

AÇSHB: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

BM: Birleşmiş Milletler

ÇHDS: Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

ÇKK: Çocuk Koruma Kanunu

ÇKS: Çocuk Koruma Sistemi

ÇMK:Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun

DTT: Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ

GEM: Geçici Eğitim Merkezi

KDT: Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler

KDTHY: Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir

Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik

m.:Madde

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEM: Milli Eğitim Müdürlüğü

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

Pekin Kuralları: Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanmasına Dair Asgari Standart

Kuralları (Beijing Kuralları)

RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Riyad İlkeleri: Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler

Yönlendirici İlkeleri

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

SİR: Sosyal İnceleme Raporu

TMK: Türk Medeni Kanunu

1. Bölüm

Giriş

Giriş bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve araştırma ile ilgili tanımlara sırasıyla yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Aydınlanma çağı olarak bildiğimiz, Rönesans, Reform ve Sanayi Devrimi Hareketleri sonrasında başlayan modern yaşamda, çok hızlı bir şekilde toplumsal değişim ve gelişim yaşanmıştır. Üretimin serileşmesi, iş gücü ihtiyacı ve toplumsal hareketlilikler, beraberinde çeşitli sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sorunlar, genelde dezavantajlı grupları, özelde ise çocukların korunması gerektiği konusunu gündeme getirmiştir. Bu gereklilik, çocuk koruma politikalarının oluşmasını ve bu süreçte sadece ailenin değil, devletin de sorumlulukları olduğu anlayışının gelişmesini sağlamıştır (Salim, 2011).

Çocuk, biyo-psiko-sosyal gelişimini tam olarak tamamlayamamış masum bir varlıktır. Dolayısıyla çeşitli durumlardan etkilenerek suça bulaşabilmektedir. Çocuğun suça bulaşması, aynı zamanda korunma altında olmasını gerektiren bir mağduriyet durumudur. Bu sebeptendir ki, suça bulaşan çocuğun yetişkinler gibi yargılanması ve cezaya çarptırılması, onun mağduriyetini bir kat daha arttırmaktadır. Kişiliği tam olarak gelişmemiş olan çocuk, arkadaş çevresi, medya, teknoloji gibi birçok şeyden etkilenerek yanlış kararlar verebilmektedir. Dolayısıyla çocuğun suça karışması durumunda, ceza vererek psikolojik gelişimini olumsuz etkilemek yerine topluma kazandırabilmek için uğraşmak gerekmektedir (Akyayla, 2014).

Toplum düzenini korumak için suç işleyen çocuğun cezalandırılması gerektiği düşünülürken, zaman içinde toplumun asıl görevinin çocuğa ceza vermek değil, ıslah

etmek olduğu anlaşılmıştır (Yelesdağ, 2006). Ceza adalet sistemlerinin temel amacı da suç işleyen bireyi eğitici yollarla rehabilite ederek topluma kazandırmak olmuştur. Bu nedenle özgürlüğü kısıtlayıcı cezalar yerine, suç işleyen bireyin yetkili mercilerce takip edilerek öğrenme fırsatları sağlanması ve gerekli desteğin verilmesi anlayışı benimsenmektedir. Toplumun geleceğini oluşturacak olan çocukların, toplum kurallarına uyumlu yetiştirilmesi, en başta toplumsal güvenin sağlanması açısından önemlidir. Bunun için de sosyal politikaların ve adalet sisteminin, çocukları suça iten nedenlerin farkında olup bu nedenleri ortadan kaldıracak düzenlemeler yapması gerekmektedir (Aktürk, 2015). Nitekim işlenen suçlar, karmaşık ve uzun bir gelişim süreci neticesinde oluşmaktadır (Yavuzer, 2016). Öyleyse suçluluk olgusuyla mücadelenin, esasında suçun işlenmeden önlenmesi ve bunun için de toplumsal, sosyal ve ekonomik tüm koşulların düşünülmesi gerekmektedir (Bayoğlu, 2013).

Sosyoekonomik olarak pek gelişmemiş yoksul ülkelerde, çocuklar yaşam zorluklarından daha fazla olumsuz etkilenmekte, hatta çocukların temel gereksinimleri dahi karşılanamamaktadır. Bu durum çocukların, sağlıklı yetişmesini engellemekte ve bu nedenle bazı çocukların korunmasına yönelik görüşler ortaya çıkmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise çocukların korunması keyfiyet değil, çocuk hakları kapsamında zorunluluk halini almıştır. Aydınlanma Dönemi'nin etkileriyle 18. yüzyıldan sonra modern çocukluk anlayışı benimsenmiş ve çocuk koruma sistemleri, yasal ve örgütsel olarak ortaya çıkmaya başlamıştır (Yolcuoğlu, 2009). Bu süreçte 1924 yılında Milletler Cemiyeti'nin hareketi ile çocukların korunmasına yönelik ilk uluslararası belge olan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir (Aldemir, 2011). Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'nde; çocukların doğal gelişimine imkân tanınması, aç çocukların beslenmesi, hasta çocukların tedavisinin yapılması, felaket durumlarında çocuklara

öncelikli yardımın sağlanması, kardeşlik duyguları içinde çocukların eğitilmesi, terk edilmiş ve istismara uğramış çocukların korunması gerektiği gibi konular belirtilmiştir (Yurtsever, 2009).

Ülkemizde, Cumhuriyet'in kurulmasından önce korunmaya muhtaç çocukların bakımı özellikle vakıflar aracılığıyla kurum bakımı şeklinde olup, Cumhuriyet'in kuruluşundan sonraki dönemlerde de kurum bakımı en çok görülen bakım türü olmuştur (Beter, 2010). Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk Medeni Kanunu'nun(TMK) kabulü ile çocukların hakları düzenlenmeye başlanmıştır. 1949 yılında çıkarılan 5387 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Yasa" çocuklara yönelik ilk özel yasa olmakla beraber 1957 yılında 6972 sayı ile tekrardan çıkarılarak revize edilmiştir.1979 yılında ise "Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun (ÇMK)" çıkarılarak, çocukların yargılanması özel bir durum kazanmıştır. 1983'te yoksul ve korunmaya muhtaç çocuklara yönelik 2828 sayılı "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Yasası" kabul edilirken 6972 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Yasa" yürürlükten kaldırılmıştır. Uluslararası alanda Türkiye'nin de içinde bulunduğu yaklaşık 186 ülkenin imzalamış olduğu, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHDS), 1990 yılında yürürlüğe girerek tarihte en yaygın kabul edilen insan hakları sözleşmesi olmuştur (Aldemir, 2011). Yine Türkiye'nin imzalamış olduğu 2000 yılında yürürlüğe giren Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi ile ÇHDS'nin daha etkin biçimde yaşama geçirilmesi amaçlanmıştır (Göcek, 2009).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ortaya çıkmasından da anlaşılacağı üzere 20. yüzyılın ikinci yarısı, çocuk sorununun ağırlıklı olarak ele alındığı bir dönem olmuştur. Sözleşmede, çocuğun gelişimine yönelik öncelikli olarak aile

faktörüne dikkat çekilerek, çocuğun aile ortamında desteklenip yetiştirilmesine vurgu yapılmaktadır (Yolcuoğlu, 2009). Gelişmiş ülkelerin çocuk refahı sistemleri de çocuğun biyolojik ailesinin yanında yaşamını devam ettirmesine yönelik olup, ailenin koşullarının iyileştirilmesi için hizmet sunmaktadır (Aldemir, 2011). Bu durum, kurum bakımının ve özgürlüğü kısıtlayıcı cezaların en son uygulanacak tedbirler olduğunu göstermektedir (Yelesdağ, 2006). Tam da bu anlayışla çıkarılan çocuklara yönelik en yeni kanun, 03.07.2005 tarih ve 5395 sayılı "Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)" olmuştur (Aldemir, 2011). ÇKK'nin kabulüyle 1979 tarih ve 2253 sayılı ÇMK yürürlükten kaldırılmıştır. Ülkemizde çocuklara yönelik kanunların yürütülmesinde büyük oranda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) görevli iken 2011 yılında bu kurum kapatılarak, yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur (Yolcuoğlu, 2012). Bu bakanlık, çocuk ve aile ile ilgili birçok müdürlüğün de içinde olduğu bir teşkilatlanma ile 2011 yılı sonunda işlerlik kazanmıştır (Yalçın, 2011). 2018 yılında bu bakanlığın ismi değişerek, yeni adı "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB)" olmuştur (Bağdat, 2018).

Çocuk Koruma Kanunu, adından da anlaşılacağı üzere çocuklara yönelik bir kanun olup, on sekiz yaşını doldurmamış fertleri korumaya yöneliktir. Bu kanun çocukları, korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuk olarak iki şekilde ele almaktadır. Bunlardan korunma ihtiyacı olan çocuğu, bedensel, zihinsel, ahlâkî, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuk diye tanımlarken; suça sürüklenen çocuğu, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk olarak tanımlamaktadır (m.3). Yalçın (2011), korunmaya muhtaç çocuk ve gencin,

toplumun değer ve normlarına uymakta güçlük çeken ailelerin dağılması, yani anne ve babanın boşanması ya da ölmesi veya ekonomik sıkıntılarla beraber geçimsizlik yaşaması sonucunda, ailedeki çocuk ve gençlerin bunlardan olumsuz etkilenmeleriyle oluştuğunu belirtmektedir.

Ülkemizde korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklara yönelik bazı tedbirler alınmaktadır. ÇKK'nin 5. maddesinde bu tedbirler, Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler (KDT) başlığı altında yer almakta olup, bunlar: danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, sağlık tedbiri, bakım tedbiri ve barınma tedbiridir. Bu tedbirlerden danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin bir kısmı Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) sorumluluğuna verilmiştir (m.45). MEB kapsamında bu tedbir görevleri, Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ'in (DTT) 7. maddesinin 2. fıkrası gereğince, genel olarak rehber öğretmenlere verilmektedir.

Balo (2009), danışmanlık tedbirini, çocuğun ailesinin yanında kalması sağlanarak gelişimine destek verilmesi ve ailenin de çocuk yetiştirme konusunda eğitilmesi olarak tanımlamaktadır. Eğitim tedbirini de çocuğun eğitim kurumuna kaydının mümkün olması halinde kuruma devamının sağlanması, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise mesleki açıdan geliştirilmesi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere danışmanlık ve eğitim tedbirleri yasal olarak zorunlu olan aynı zamanda kapsamlı ve uzun süreli çalışma gerektiren görevlerdir.

Literatüre bakıldığında, danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin genellikle hukuksal olarak çocuk adalet sistemi ve sosyal hizmetler üzerinden ele alındığı görülmektedir. Tedbirlerin uygulayıcıları olan sosyal çalışma görevlilerinin bakış açılarını yansıtan ve uygulamadaki süreci değerlendiren çalışmalar pek bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın yapılmaktaki amacı, danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin MEB kapsamındaki

uygulayıcıları olan rehber öğretmenlerin konu hakkında ne kadar bilgi sahibi olduklarını tespit etmek ve ilgili kanun ve yönetmeliklerdeki uygulama usul ve esaslarını ne derece yerine getirebildiklerini görmektir. Ayrıca bu araştırmada, rehber öğretmenlerin danışmanlık ve eğitim tedbirleriyle ilgili süreçte karşılaştıkları sorunların neler olduğunu, uygulamaya yönelik görüş ve önerilerini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırma Soruları

1. Rehber öğretmenlerin danışmanlık ve eğitim tedbirleri hakkındaki bilgi düzeyleri nasıldır?
2. Rehber öğretmenler "Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik"teki uygulama usul ve esaslarını ne derece yerine getirebilmektedir?
3. Rehber öğretmenlerin danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin uygulanma sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
4. Rehber öğretmenlerin danışmanlık ve eğitim tedbirleri uygulamasına yönelik görüş ve önerileri nelerdir?
5. Danışmanlık ve eğitim tedbirleri uygulama sürecinde kurum içi ve kurumlar arası iş birliği düzeyi nasıldır?
6. Rehber öğretmenlerin danışmanlık ve eğitim tedbirleri ile kendi görev alanları arasındaki ilişkiye yönelik değerlendirmeleri nasıldır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde MEB'e bağlı devlet okullarında görev yapmakta olan rehber öğretmenlerin danışmanlık ve eğitim tedbirlerine yönelik bilgi düzeylerinin, uygulama usul ve esaslarını yerine getirebilme durumlarının, uygulamada yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerinin, çözüm önerilerinin ve meslekle

ilişkili görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Dünyaya yeni gelen her birey, insana olan bakış açısını ailede oluşturur, içinde bulunduğu ailenin kültürünü kazanır ve hissetmiş olduğu aidiyet duygusu ile gelişerek toplumsallaşır (Vatandaş, 2014). Ailelerin, çocuklarına karşı fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak gibi çeşitli sorumlulukları vardır (Karakuş & Tekin, 2012). Sağlıklı bireyler ve sağlıklı toplumlar oluşabilmesi için ailenin çocuğunu eğitmesi oldukça önemli bir görevdir (Ereş, 2009). Kimi zaman, anne babalar ekonomik ve diğer sebeplerden dolayı bu görevini yerine getiremeyerek, çocuklarını yatılı okullara yerleştirebilmektedir. Halbuki eğitimci ve psikologlar, ortalama bir ailenin çocuğu için karşılayacağı duygusal ve gelişimsel ihtiyacı, en iyi yatılı kurumun dahi veremeyeceğini söylemektedir (Akyüz, 1991). Çocukların ihmal ve istismara uğramak gibi çeşitli olumsuz hayat tecrübeleri neticesinde aileden alınması ve bir kurum bakımına gönderilmesi de en basit ve bazen de çocuk için kötü bir çözümdür (Beter, 2010). Akyüz'e (1991) göre, çocuğun anne babasının yanından alınabilmesi için aile durumunun çok geniş olarak incelenmesi, evdeki olumlu değerlerin büyük oranda yitirilip, ailenin eğitici rolünün olumsuz yönde olması gerekmektedir.

5395 sayılı ÇKK'nin 4. maddesinin 1. fıkrasının j bendinde, çocukların haklarının korunmasında kurum bakımının son çare olarak düşünülmesi gerektiği, toplumsal sorumlulukların paylaşılmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Sonraki madde de çocuğun aile ortamında bakımını içeren, koruyucu ve destekleyici tedbirler olarak adlandırılan; danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma tedbirlerine yer verilmiştir (m.5). Balo'ya (2009) göre, koruyucu tedbirler, çocuğun kendi ailesi yanında kalamayacağını anlaşıldığında kısa süreliğine yatılı bir kuruma yerleştirilmesini,

evlat edindirilmesini veya koruyucu aileye verilmesini içermekteyken; destekleyici tedbirler, çocuğun ailesiyle bir arada yaşayarak, aileye iyileştirici hizmetler sunulmasını ve aile ortamında temel haklarının sağlanmasını içermektedir.

Çocuğun aile içinde yaşayabilmesi, öncelikle ailenin korunması ile mümkündür. Aile yanında bakım seçeneklerini işletirken, ailenin sadece ekonomik değil, sosyal ve ruhsal alanlarda da desteklenmesi gerekmektedir (Karataş, 2007). Tam da bu noktada, Sosyal Devlet ilkesi gereği suça sürüklenen ve korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik uygulanacak destekleyici tedbirler, çocukların ve ailelerin içinde bulunduğu sosyal, ekonomik ve psikolojik durum çerçevesinde desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Balo, 2009).

ÇKK'nin 45. maddesi gereği koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasında SHÇEK, MEB, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, yerel yönetimler gibi birden çok bakanlık görevlendirilmiş ve kurumlar arası koordinasyonu sağlama görevi de Adalet Bakanlığı'na verilmiştir. MEB'e, danışmanlık ve eğitim tedbiri gibi destekleyici tedbirleri yerine getirme görevi verilmiştir. DTT'nin 7. maddesinin 2. fıkrasına bakıldığında, "danışmanlık tedbirinin Millî Eğitim Bakanlığı'nca uygulanmasına karar verildiğinde; çocuğun eğitimine devam ettiği veya hakkında danışmanlık tedbirinin yanı sıra eğitim tedbiri kararı verildiği hâllerde, okulda ya da kurumda bulunan psikolojik danışma ve rehberlik servisinde..." yerine getirileceği söylenmektedir.

Literatüre bakıldığında, danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin genellikle hukuk ve sosyal hizmetler alanında ele alındığı, işin mutfağında olan sosyal çalışma görevlilerinin konu ile ilgili bakış açılarını yansıtan pek çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bu sebeple çok kritik önemi bulunan korunmaya muhtaç ve suça sürüklenen çocuklarla

çalışan, onlara psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sunan okul rehber öğretmenleri ile görüşme yapılması tercih edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmayla, danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin MEB kapsamındaki uygulayıcıları olan rehber öğretmenlerin konu hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları, ilgili kanun ve yönetmeliklerdeki uygulama usul ve esaslarını ne derece yerine getirebildikleri, süreçte karşılaştıkları sorunların neler olduğu, uygulamaya yönelik görüş ve önerileri araştırılarak literatürdeki önemli bir boşluk doldurulacaktır.

Araştırma neticesinde rehber öğretmenlerin, danışmanlık ve eğitim tedbirlerine yönelik bilgi düzeylerinin belirlenmesi, eksik ve yanlış bildikleri konuların tespit edilmesi ile ihtiyaca göre güncel ve vaka içerikli eğitimler düzenlenebilecektir. Bu sayede konuyla ilgili güncel ve doğru bilgi edinen rehber öğretmenler, kendi çalışmalarını daha bilinçli ve zorlanmadan yürütebilecektir. Aynı zamanda danışmanlık ve rehberlik hizmeti verdikleri aile ve çocuğun daha doğru yönlendirilerek, bu hizmetten daha fazla faydalanması sağlanacaktır.

Kanun ve yönetmeliklerde yer alan, danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin uygulanmasına yönelik usul ve esasların, ne derece yerine getirilebildiğinin, uygulanabilirliğinin, işlevselliğinin ve uygulama sürecinde yapılan eksiklik ve yanlışlıkların tespit edilmesi ile konunun önceliğine göre yasal düzenlemelere gidilebilecektir. Ayrıca rehber öğretmenler açısından uygulamadaki belli konuların önemine dikkat çekilerek ve farkındalık artırılarak hem uygulama süreci kolaylaştırılacak hem de yaşanabilecek adli ve idari sorunların önüne geçilebilecektir.

Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarında rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin belirlenmesi ile konuya ilişkin uygulanabilir, işlevsel ve çözüm odaklı iyileştirmelerin yapılabileceği

düşünülmektedir. İşin mutfağındaki rehber öğretmenler tarafından belirlenecek olan sorun ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileriyle yapılan iyileştirmeler, verilen hizmetin verimliliğini ve niteliğini yükseltecektir.

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü mezunları, MEB kapsamında rehber öğretmen olarak kadro almakta ve bazen uygulamada, görev alanlarıyla ilgili belirsizlikler yaşanmaktadır. Danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin rehber öğretmenliği görev alanlarıyla ilişkisinin belirlenmesi ile rehber öğretmenlerin net olarak sorumluluklarını bilmeleri ve uygulamada yaşanan karışıklıklardan kurtulmaları sağlanacaktır. Böylece rehber öğretmenlerin görev alanlarıyla ilgili ne yapacaklarını bildikleri ve meslekten doyum aldıkları bir durum yaşanacaktır.

Danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin uygulanmasında ÇKK'nin 45. maddesi gereği birçok kurum, kuruluş ve bakanlıklara görevler verilmiş ve Adalet Bakanlığı'nın koordinasyonunda iş birliği içinde bu görevlerin yerine getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yapılan araştırmada, danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin uygulanması sürecinde rehber öğretmenlerin kurum içi ve kurumlar arası yapılan iş birliğine yönelik görüşlerinin belirlenmesi ile mevcut durum hakkında fikir edinilerek gerekli düzenlemelere gidilebilecektir. Bu sayede kurum içi ve kurumlar arası iletişim ve iş birliği daha hızlı, pratik ve fayda sağlayıcı şekilde olacaktır.

Külahoğlu (2004), rehber öğretmenlerin öncelikli görevinin çocukların yararına çalışarak, onların kişisel, eğitsel ve mesleki gelişimlerine destek olmak ve bu süreçte onlara eşlik etmek olduğunu belirtmektedir. Tam da bu noktada, danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarının, rehber öğretmenlerin gözünden mevcut halinin değerlendirilmesi ile diğer çocuklara göre daha fazla desteğe, dinlenilmeye, rehberliğe vb. durumlara ihtiyaç duyan korunmaya muhtaç ve suça sürüklenen çocuklara verilen

hizmetin niteliğinin iyileştirilmesine; bu sayede çocukların kişisel, eğitsel ve mesleki anlamda gelişmesine, ailelerin de çocuk yetiştirme konusunda bilinçlendirilerek genel anlamda sağlıklı toplumlar oluşturulmasına katkı sağlanması beklenmektedir.

1.5. Varsayımlar

Katılımcıların soruları içten ve gerçek durumları yansıtacak şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Çalışma, İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde MEB'e bağlı devlet okullarının rehberlik servislerinde görev yapan rehber öğretmenlerle sınırlıdır. Danışmanlık ve eğitim tedbirlerine ilişkin değerlendirmeler, yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Korunma İhtiyacı Olan Çocuk: Bu çalışmada korunma ihtiyacı olan çocuk; bedensel, zihinsel, ahlâkî, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuk olarak tanımlanmaktadır (ÇKK m.3/1-a).

Suçta Sürüklenen Çocuk: Bu çalışmada suçta sürüklenen çocuk; kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk olarak tanımlanmaktadır (ÇKK m.3/1-a).

Danışmanlık Tedbiri: Bu çalışmada danışmanlık tedbiri; çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbir olarak tanımlanmaktadır (ÇKK m.5/1-a).

Eğitim Tedbiri: Bu çalışmada eğitim tedbiri; çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbir olarak tanımlanmaktadır (KK m.5/1-b).

2. Bölüm

Literatür

Bu bölümde, öncelikle çocuk ve çocukla ilgili tanımlar, çocuklara yönelik hazırlanan uluslararası ve ulusal mevzuat, Türkiye'deki çocuk koruma sistemi, koruyucu ve destekleyici tedbirler anlatılacak ardından bu konuyla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış çeşitli araştırmaların bulgularına yer verilecektir.

2.1. Çocuk

Gelişim psikolojisi genel bir ifade ile çocuğu, bebeklik ve ergenlik arası dönem olarak ifade ederken, bununla ilgili çeşitli tanımlar mevcuttur. Bu tanımlarda, çocuğun gelişen bir varlık olması, yaşamın ilk evresi olması, ergin olmaması, on sekiz yaşından küçük olması, yetişkinlere bağımlı ve muhtaç olması gibi bazı ortak noktalar bulunmaktadır (Beter, 2010).

Çocuk gelişimi, tıp, biyoloji, sosyoloji, antropoloji, fizyoloji, genetik ve tarih gibi bir çok alanla ilişkili olup çok disiplinli bir konumdadır (Gander & Gardiner, 2007). Haliyle tüm bu alanların kendine göre tanımları olmakla beraber çocukla ilgili bazı hukuki metinler, net kararlar alabilmek için çocuğu yaş sınırlaması yaparak tanımlamaktadır.

Uluslararası belgelerde de çocuk kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır (Göcek, 2009). ÇHDS'de "çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır" (m.1) ifadesi; Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin uygulama alanında "on sekiz yaşına ulaşmamış çocuklara uygulanır" (m.1/1) ifadesi; Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları'nda (Havana Kuralları) "on sekiz yaşının altındaki herkes küçük sayılır" (m.11/a) ifadesi; Çocuk

Ceza Adalet Sisteminin Uygulanmasına Dair Asgari Standart Kuralları'nda (Beijing/Pekin Kuralları) "işledikleri suçlar bakımından, devletlerin kendi hukuk sistemlerine göre yetişkinlerden farklı bir tarzda muameleye tabi tutulabilen çocuk ve gençlere küçük denir" (m.2/a) ifadesi bulunmaktadır. Ulusal kanunlarımızdan ÇKK'de "erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi" (m.3/1-a); Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) "henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi" (m.6/1-b) çocuk olarak tanımlanmaktadır. Yani Türk hukukuna göre çocukluk, kişinin sağ ve tam doğumuyla beraber on sekiz yaşın altını kapsayan bir dönemdir (Aktürk, 2015).

Uluslararası ve ulusal kanunların çocuk ile ilgili tanımlarına bakıldığında, on sekiz yaşını doldurmamış kişilerin çocuk sayılacağına dair genel bir tutum mevcuttur (Topaloğlu, 2008). Çocuğun yasal olarak tanımlanmasının, askere alınma, evlenme, tanık veya sanık olma gibi bazı önemli gerekçeleri vardır. Çeşitli yasa ve sözleşmelere göre, çocukların kendileri ile ilgili görüşünün alınması ne kadar önemli ise de kamu hizmetine girememeleri, yaşayacakları yeri seçememeleri vb. gibi durumlarda nihai karar aileleri veya yetkili makamlarca verilmektedir (Turanlı, 2004). Bu da göstermektedir ki, çocuğun belirli bir olgunluğa ulaşip kendi kararlarını verebilmesi için bazı gelişim görevlerini yerine getirmesi gerekmektedir. İmamoğlu (2015), insan gelişiminin belirli bir sırayı izlediğini, her dönemin bir öncekinin üzerine kurulduğunu, çeşitli nedenlerle gelişim görevleri yeterince tamamlanamazsa bireyin ileriki yaşamında sıkıntılar yaşayacağını belirtmektedir.

Çocuğun eğitimli bir ailede yetişmesi, aile içinde huzurun, sevgi ve güven ortamının olması, şiddetin olmaması gibi birçok faktör çocuğun hayata bakış açısını şekillendirmekte, fiziksel ve psikolojik gelişimini etkilemektedir (Aldemir, 2011). Bilici'ye (2016) göre anne babanın yaşam tarzı ve kültürlülüğü gibi birçok şey, çocuk

tarafından gözlemlenerek öğrenilir. Bu sebeple ilk rol model konumundaki anne baba, çocuğuna iyi örnek oluşturabilirse çocukta istendik davranışlar görülecektir.

İnsan gelişimi ekolojisinde; çocuk merkezde olup kendisini çevreleyen ilk katman, aile ve akrabalarından oluşmaktadır. Sonraki katmanda, akranlar, komşular, okul vb. eğitim kurumları, sağlık, sosyal hizmet, sosyal güvenliğe yönelik kurumlar, kitle iletişim araçları bulunmaktadır. Bir sonraki katmanda üst düzeyde sosyoekonomik politikaları ile ülkenin ve toplumun inanç, değer ve ideolojisi yer almaktadır. Tüm bunlar çocuğun gelişimini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu sistem içinde çocuk öncelikli olarak aile ve akrabaları ile uyum içindeyse normal gelişimini sürdürebilirken, uyumun olmaması halinde gelişim dönemlerinde çeşitli problemler ve riskler söz konusu olabilmektedir (Yolcuoğlu, 2009).

ÇKK, çocuğu "korunma ihtiyacı olan çocuk" ve "suça sürüklenen çocuk" olarak ikiye ayırmış ve bunları ayrı ayrı tanımlamıştır. ÇKK'ye göre, korunma ihtiyacı olan çocuk, “bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk” iken; suça sürüklenen çocuk, “kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk” olarak tanımlanmıştır (m.3/1-a). Topaloğlu (2008), her suça sürüklenen çocuğun aynı zamanda korunmaya ihtiyacı olan bir çocuk olduğunu düşünerek, bu durumun kanun maddesinde de açık olarak yer alması gerektiğini, aksi halde uygulamada sorunlar oluşabileceğini belirtmektedir.

Sonuç olarak, çocuk ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında karışıklığa sebebiyet vermemek için on sekiz yaşından küçük olanlar, çocuk olarak kabul edilecektir; çünkü danışmanlık ve eğitim tedbirleri on sekiz yaşına kadar

verilebilmektedir. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde, yasaya göre çocuk yaş grupları, korunma ihtiyacı olan çocuk/korunmaya muhtaç çocuklar ve suça sürüklenen çocuk/çocuk suçluluğu gibi konulara detaylı değinilecektir.

2.1.1. Yasaya göre çocuk yaş grupları. Çocuklara yönelik uluslararası alanda düzenleyici belgelerin başında gelen ÇHDS'de, çocukların ceza sorumluluk yaşına dair net sınırların olduğu bir düzenleme bulunmamaktadır (Aktürk, 2015). ÇHDS, taraf devletlerin çocuğun ceza sorumluluk yaşına dair alt sınır belirlemesini, bu yaştan küçüklerin ceza sorumluluğunun olmadığını kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir (m.40/3-a). Yelesdağ (2006), bu sınırın çocuğun duygusal ve zihinsel olgunluğa eriştiği yaşla uyumlu olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Pekin Kuralları'nda, ülkenin hukuk sistemi ceza sorumluluk yaşını, çocuğun kültürel, zihinsel ve entelektüel olgunluklarını dikkate alarak ve çok düşük bir yaş sınırı olmamasını vurgulayarak belirtmektedir (m.4). Bu ifadeler bağlamında, ülkelerin çocuk yaş sınırları ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve hukuksal durumlarına göre farklılık göstermekte ve 7 ila 18 yaş ya da daha fazlasına kadar yaş sınırı belirlenebilmektedir (Kunt, 2003).

Ulusal kanunlarımızdan TCK'ye bakıldığında yaş küçüklüğü başlığı adı altında üç yaş grubu olduğu görülmektedir. Buna göre 0-12 yaş birinci grup, 12-15 yaş ikinci grup ve 15-18 yaş üçüncü grup olarak düzenlenmiştir. Birinci gruptaki çocukların ceza sorumluluğu yoktur. İkinci gruptaki çocuklar ise fiillerinin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilmeleri veya davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin yeterince gelişmiş olması halinde ceza sorumlulukları vardır. Üçüncü gruptaki çocukların ise ceza sorumlulukları vardır; ancak ceza indirimli olarak uygulanacaktır (m.31).

TCK'nin 31. maddesiyle ilgili gerekçesi üzerinden yaş gruplarına bakıldığında; 12

yaşın altında olan çocuklara cezai bir yaptırımın uygulanması, çocuğun psikolojik durumunu olumsuz etkileyebileceği sebebiyle koruyucu ve eğitici nitelikte olan güvenlik tedbirlerinin uygulanması gerekmektedir (Boğa, 2011). Bu yaş grubundaki çocuklara yönelik güvenlik tedbiri uygulanması hâkimin takdirine bırakılmıştır. Hâkim, genel olarak durumu değerlendirdikten sonra çocuğun kendisi ve toplum için tehlike tespit eder ise güvenlik tedbirine başvurması muhtemeldir (Topaloğlu, 2008).

Danışmanlık ve eğitim tedbirleri de ÇKK'nin 11. maddesi gereği çocuğa özgü güvenlik tedbirleri kapsamında değerlendirilmektedir.

On iki yaşını doldurmuş, on beş yaşını doldurmamış olan 12-15 yaş grubundaki çocukların, her somut durumun tetkik edilmesi neticesinde olayları algılama ve irade yetenekleri dikkate alındığında, çocuk işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamıyor ve kendini kontrol edemiyorsa ceza sorumluluğu bulunmamaktadır ve güvenlik tedbirlerine hükmolunur. Eğer çocuk işlediği fiil ile ilgili durumları algılıyor ve davranışlarını yönlendirebiliyorsa indirimli ceza uygulanır (Boğa, 2011). Bu süreçte öncelikli olarak suç işlenip işlenmediği, suç işlendi ise çocuğun ceza sorumluluğunun olup olmadığına bakılması gerekmektedir (Topaloğlu, 2008). Bu yaş grubundaki çocuklar, genellikle işlediği fiilin bir haksızlık neticesinde olduğuna inanmakta ve bazı durumlarda iradesine hâkim olamayarak yapılmaması gereken fiilden kendini alıkoyamamaktadır. Suça sürüklenen bu yaş gurubundaki çocukların ceza sorumluluğunun olup olmamasına çocuk hâkimi karar vermektedir (Akyayla, 2014). Bu karar verilirken, çocuğun olay içindeki davranış, duygu ve değer ölçülerinin çok detaylı incelenmesi; içinde bulunduğu koşullar altında doğru olanı, toplumca kabul görüneni, suç kapsamında olmayanı ayırt edebilme, seçebilme ve davranışlarını buna göre yönlendirebilme yeteneğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu süreçte çocuğun aile

yapısının, okul durumunun, yetiştiği çevrenin vb. bilgilerin bulunduğu sosyal inceleme raporunun dikkate alınması faydalı olmaktadır (Kurtuluş ve diğerleri, 2009). Çocuğun ceza sorumluluğunun olmadığı anlaşıldığında, çocukla ilgili güvenlik tedbirlerine başvurulması zorunlu tutulmakta, hâkime takdir yetkisi verilmemektedir (Akyayla, 2014).

On beş yaşını doldurmuş, on sekiz yaşını doldurmamış olan 15-18 yaş grubundaki çocuklar, işlenen fiili algılama ve davranışlarını yönlendirme açısından daha olgun olup doğruyu yanlıştan ayırt edebilmektedirler. Bu yaş grubundaki çocukların suç işleme durumlarında, toplumdaki soyutlanmamaları için cezanın türü, miktarı ve infazı konusunda özel düzenlemeler uygulanmakta ve indirimli cezaya hükmedilmektedir (Boğa, 2011).

Özetle, suça sürüklenen ve korunma ihtiyacı olan çocuklar için yasal anlamda doğru karar verilebilmesi için yaş sınırları önemlidir. Çocuk hâkimi, ihtiyaç halinde bilirkişilerin raporlarından da faydalanarak on sekiz yaşına kadar danışmanlık ve eğitim tedbirleri kararı verebilmektedir. Hatta bazen on sekiz yaşından büyüklere de eğitim tedbirlerine yönelik karar alabilmektedir.

2.1.2. Korunma ihtiyacı olan çocuk/korunmaya muhtaç çocuk. Dünyada çocuk konusunun önem kazanmasında iki önemli etken bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 19. yüzyılda İngiltere ve Avrupa'da büyük endüstri merkezlerinde çocuk ve gençlerin istismar edilmesi; ikincisi de Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sonucunda beslenme, işsizlik vb. gibi sorunlara eşlik eden kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklardır (Yalçın, 2011).

ÇHDS, 19. maddesinin 1. fıkrasında "...çocuğun ana-babasının ya da onlardan birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında

iken bedensel veya zihinsel saldırıya, şiddet veya suiistimale, ihmal veya ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye..." uğrayan çocukları, taraf devletler tarafından korunma için önlemler almaya zorunlu kılmakta ve dolaylı olarak, korunma ihtiyacı olan çocukları tanımlamaktadır. Yelesdağ (2006), bu maddeye bakarak korunma ihtiyacı olan çocukları, fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen, suç mağduru olan çocuklar olarak görmektedir.

Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri'nin (Riyad İlkeleri) önsözünde, "Yasalarla herhangi bir sorun yaşasınlar ya da yaşamasınlar, kendi başına bırakılan, ihmale uğrayan, istismar edilen, uyuşturucu kullanımına sürüklenen, marjinal koşullarda yaşayan ve genel olarak sosyal risklerle karşılaşan çok sayıda çocuk olduğu..." belirtilerek, yine dolaylı olarak korunma ihtiyacı olan çocuklara vurgu yapılmakta ve bu çocukların sayısının çok olduğuna dikkat çekilmektedir.

Ulusal kanunlarımızdan öncelikli olarak Anayasa'ya baktığımızda "...Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur." ifadesi yer almaktadır (m.61). Karataş'a (2007) göre, bu madde kapsamında korunmaya muhtaç çocuklar, sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler statüsünde yer almaktadır.

ÇKK, "bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu" korunmaya ihtiyacı olan çocuk olarak tanımlamaktadır (m.3/1-a). Beter (2010), ÇMK'nin 14. maddesinde yer alan "korunmaya muhtaç küçük" terimi yerine, "korunmaya ihtiyacı

olan çocuk" terimine dikkat çekmektedir. ÇMK'de "...beden, ruh ve ahlak gelişmeleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan yahut ebeveynine karşı vahim bir itaatsizlikte bulunan küçük..." dolaylı olarak korunmaya muhtaç çocuk olarak ifade edilmektedir (m.14). Göcek (2009), bu maddenin hem uyumsuz hem de korunmaya muhtaç çocukları kapsamına aldığını belirtmektedir.

Sosyal Hizmetler Kanunu'nda "korunmaya muhtaç çocuk" ibaresi 6/2/2014 tarihli ve 6518 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle, "korunmaya ihtiyacı olan çocuk" olarak değiştirilmiştir. Yeni ibare kapsamında; "beden, ruh ve ahlak gelişmeleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; 1. Ana veya babasız, ana ve babasız, 2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, 3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen, 4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk" korunmaya ihtiyacı olan çocuk olarak tanımlanmaktadır (m.3/b).

Göcek (2009), TMK'nin 347. maddesinde, korunmaya muhtaç çocuk tanımının dolaylı olarak yer aldığını, bu maddeye göre: zihinsel ve bedensel gelişimi tehlikede bulunan veya manen terk edilen çocukların korunmaya muhtaç çocuklar olduğunu belirtmektedir. Yalçın'a (2011) göre, kanunlardaki bu tanımlar, teknik olarak farklı olarak algılansa da anlam ve içerik olarak birbirlerine çok yakın ve çocuk üzerinde odaklanılarak yapılmıştır. Tanımlar kapsamında çocuğun, fiziksel, zihinsel ve sosyal yönlerden korunmaya gereksinimi olduğu ortak nokta olarak görülmektedir.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar, çeşitli olumsuz durumlar neticesinde bu duruma gelmektedirler. Genel olarak sosyoekonomik yetersizlikler, madde ve alkol bağımlılığı, ihmal ve istismar, ağır çalışma koşulları, suça sürüklenme durumları gibi

yaşantılar riskleri arttırmaktadır (Çoban, 2015). Bu çocuklar, antisosyal davranışlarda bulunmadıkları halde, içinde buldukları çevre ve aile koşulları sebebiyle tehlike altında bulunmaktadır (Tanrıkulu, 1994).

Aile içinde yaşanan iletişim eksikliği, kişilik çatışmaları, ilişkileri bozacak düzeyde iş yaşamı ve işe bağlı stres faktörü ile gelen şiddetli geçimsizlikler, boşanmalar ve bazen de ölümler aile bütünlüğünü bozabilmektedir. Artan tek ebeveynli aileler ve parçalanmış aileler, ekonomik yoksunlukla da birleştiğinde çocuğun toplumsallaşma sürecindeki en önemli engelleyiciler olmakta ve korunmaya muhtaçlık durumunu ortaya çıkarmaktadır. Aile, ekonomik ve sosyal yetersizlikler sebebiyle korunmaya muhtaç hale geldiğinde sosyal devlet yapısı ön plana çıkarak aileyi korumakta ve desteklemektedir (Yalçın, 2011).

Geleceğimiz olan çocukları korumak, onların fiziksel, sosyal, duygusal, ahlaki, kültürel ve ekonomik anlamda güvenliklerini sağlamak ve gelişimlerine katkıda bulunmak demektir. Bunun için çocuk ve gençlere yönelik, hukuksal, siyasal ve toplumsal politika, plan ve programların yapılması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir (Beter, 2010). Nitekim danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamaları da korunmaya ihtiyacı olan çocuk ve ailelerine yönelik planlama, uygulama ve değerlendirmeyi kapsayarak, onları olası risklerden korumaya ve geliştirmeye çalışmaktadır.

2.1.3. Suça sürüklenen çocuk/çocuk suçluluğu. Suç, en eski çağlardan beri var olan kültürden kültüre değişmekle beraber tüm toplumlarda görülen evrensel bir olgudur. Suçluluğun çocuk, kadın ve yetişkin suçluluğu gibi türleri bulunmakta, bunlar arasında sosyalleşme ve gelişim özellikleri açısından düşünüldüğünde en kritik önemi çocuk suçluluğu almaktadır (Aktürk, 2006).

Çocuk suçluluğunun modern yüzü, 19. yüzyılda sanayi devrimi ile ortaya çıkmıştır (Yelesdağ, 2009). Bu dönemde çocuk suçluluğunun artmasıyla bilim dünyası, dikkatini bu alana çevirmiş ve çeşitli yaklaşımlar ortaya koymuştur (Göcek, 2009). Bu kapsamda çocuk suçluluğu, genel olarak biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar çerçevesinde ele alınmaktadır. Çocuk suçluluğunu psikolojik yaklaşım, antisosyal eğilimlilik, kişilik bozuklukları, hiperaktiflik, düşük zekâ ve içgüdüsellik gibi etkenlerle; biyolojik yaklaşım, genetik, hormonal dengesizlikler ve beyin bozuklukları gibi etkenlerle; sosyolojik yaklaşım da toplumsal yapı, değişme ve sorunlar gibi etkenlerle açıklamaktadır (Kızmaz & Bilgin, 2010). Hukuk açısından bakıldığında çocuk suçluluğu, yetişkin olmayanlara verilen ceza olarak ele alınmaktadır. Toplumun düzeninin sağlanması ve korunması için yasalara karşı çıkanların yargılanması, yasalarda bulunmayan bir eylemin yapılması halinde de çocuğa yaptırım uygulanmaması durumu söz konusudur (Yalçın, 2011).

Uluslararası sözleşmelerden Pekin Kurallarına göre suç, devletlerin kendi hukuk sistemleri içinde ceza verilmesini gerektirecek her türlü davranışı; çocuk suçlu ise bir suç işlediği iddia edilen veya tespit edilen çocuk veya genci ifade etmektedir (m.2). Türk hukuk sisteminde suç, devletin ceza kanunlarında düzenlenen fiiller olarak belirtilmektedir (Göcek, 2009). ÇKK'de suça sürüklenen çocuk, "kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu" ifade etmektedir (ÇKK m.3/1-a). Dikkat edilirse Türk hukuk sisteminde "suçlu çocuk yoktur, suça sürüklenen çocuk vardır" ilkesi baz alınarak, "suçlu çocuk ve suç işlemiş çocuk" ifadeleri yerine "suça sürüklenen çocuk" ifadesi tercih edilmektedir (Bülbül & Doğan, 2016). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere çocuğun suçlu olma potansiyelinden ziyade,

suça sürüklenme durumu göz önünde bulundurularak gerekli tedbirler alınması gerekmektedir (Danış & Şahbikan, 2014).

Çocuk, yaşamın ilk evrelerinde çoğunlukla dürtüleri ile hareket etmekte ve neredeyse her çocuk, küçük yaşlarda ufak tefek suçlar işlemektedir (Aktürk, 2006). Buna, çocuğun doğal güçsüzlüğü ve hukuksal-sosyal normlara uyum sağlamakta zorlanması eklendiğinde suça bulaşma kaçınılmaz olmaktadır (Bülbül & Doğan, 2016). Bu durum, çocuk suçluluğunun acaba bir gelişim dönemi özelliği olup olamayacağı sorusunu akla getirmektedir. Bu noktada çocukların hukuka aykırı olarak yaptığı bazı fiillerin normal olup yetişkinlikle birlikte ortadan kalkacağı, fakat bazı çocukların işlediği ağır suçların bunlardan ayrı tutulması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır (Toprak, 2011).

Çocuğun, büyüdüğünde topluma yararlı bir fert olması, genellikle küçüklükteki yaşam koşullarına bağlıdır. Tam da bu noktada çocuk suçluluğu ve çocuğu suça iten nedenler önem kazanmaktadır (Yelesdağ, 2006). Bu sebeple çocuk suçluluğunun önlenmesi için öncelikle çocuğu suça sürükleyen nedenlerin belirlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır (Bülbül & Doğan, 2016).

Suç, tek bir nedenden değil, çoğunlukla birçok nedenin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır (Aktürk, 2015). Çocuk suçluluğu da genelde tasarlanarak işlenen yetişkin suçlarından farklı olarak, birçok neden ve etkinin bir süreç içindeki beraberliğinden kaynaklanmaktadır (Boğa, 2011). Temelde kalıtsal, biyolojik ve psikolojik nedenler olmakla birlikte, çocuk suçluluğunun oluşabilmesi için elverişli bir toplumsal ortam gerekmektedir (Bayoğlu, 2013). Eğer toplum içinde yasal ve sosyal normlar belli ve okul tarafından formel olarak kazandırılmaya çalışılırken; aile, arkadaş, sosyal çevre ve medya gibi informal kanallar ile istenmeyen davranışlar çocuğa öğretilirse, suç

normalleşebilmektedir (Bilici, 2016).

Ereş (2009), çocuğu suça yönelten nedenleri, bireysel ve çevresel nedenler olarak iki gruba ayırmakta ve bireysel nedenlerin çocuk suçluluğunun çok küçük bir bölümünü açıklayabildiğini; arkadaş, okul, iş, kent ve özellikle aile gibi çevresel faktörlerin ise çocuk suçluluğunda son derece etkili olduğunu belirtmektedir. Zengin ve Kesgin'e (2013) göre aile fertleri çocuğun en çok etkilendiği ve birçok açıdan çocuğun model aldığı kişiler olmakta ve bu durum bazen kötü alışkanlıkların model alınması ile çocuğu suça iten bir neden olabilmektedir.

Çocuğun davranışları, geçmiş yaşantıları ve içinde yetiştiği ortamın özelliklerine göre şekillenmektedir (Kunt, 2003). Bu da, suça sürüklenen çocuğun yakın çevreden bağımsız ele alınamayacağını, çocuğu yakın çevresi ile birlikte ele alarak değerlendirmek gerektiğini göstermektedir (Bayoğlu, 2013). Eğer aile, çocuğuna yeteri kadar ilgi, sevgi ve şefkat göstermezse, çocuk bu ilgiyi başka kişilerden veya alanlardan almaya çalışacaktır (İmamoğlu, 2015). Bu kişi ve alanlar, her zaman iyi niyetli olmayıp çocuğu suça itebilmektedir.

Çocuklara yönelik insan hakları ihlalleri de çocuğun duygu, düşünce ve davranış biçimlerini olumsuz yönde etkileyebilmekte ve normal hayatın beklentilerine uyum sağlayamayarak çocuğun suça sürüklenmesine sebep olabilmektedir (Danış & Şahbikan, 2014). Tabi burada çocuğun cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, ailenin sosyoekonomik durumu ve madde kullanımını gibi faktörlerde sürece etki edebilmektedir (Ayar & Öztürk, 2015).

Turan (2006) çocuğun doğuştan suçlu ve suç işlemeye yatkın olmadığını, sevgi yoksunluğundan suça sürüklendiğini belirtmektedir. Kunt (2003), sevgiden yoksun ve toplum tarafından dışlanan çocuğun, insanlara karşı nefret duygusu besleyerek

düşmanca davranabildiğini ifade etmektedir. Sevgi yoksunluğuna ek olarak bazı etkenler de çocuk suçluluğunu arttırabilmektedir. Çocuğun yaşının küçük olup, erken yaşta suçla tanışması ilerleyen yıllarda niceliği ve niteliği daha yoğun suçlara sebep olmaktadır. Ayrıca bozuk aile yapısı ve kötü alışkanlıkları bulunan olumsuz arkadaşlıklar bu durumu arttırmaktadır (Boğa, 2011). Özellikle eğitimlerini yarıda bırakan, alkol veya uyuşturucu kullanan ve suça yöneltilen çocuklar daha kolay suça sürüklenebilmektedir (Turan, 2006).

Çocukların sokağa yönelmesi de suç olgusunu arttırabilmektedir. Sokakta çalışan çocuk, eğitim alması gereken dönemde vaktinin büyük bir kısmını sokakta çalışarak geçirmekte, sokaklarda sağlık ve güvenlik açısından riskli ortamlarda bulunmakta ve bazen de suça maruz kalarak fiziksel, zihinsel ve psikolojik olarak olumsuz etkilenmektedir. Bu çocuklar tüm bu sebeplerle bazen evden kaçmakta ve sokakta yaşamaya başlamakta ve bir süre sonra da suça sürüklenebilmektedir (Polat, 2008). Tabii sokakta çalışan ve yaşayan her çocuğun suça bulaşacağı düşünülmemelidir; ancak sokakta çalışan çocukların suça eğilimli hale geldikleri, sokakta yaşayan çocukların ise daha fazla suça bulaşabildiklerini söylemek mümkündür (Kızmaz & Bilgin, 2010).

Ülkemizde yaşanan hızlı kentleşme ve göç hareketleri, toplumsal ve ahlaki değerlerin çökmeye başlaması, yeni yaşam ortamları ve biçimlerinin oluşması, ailelerde yaşanan çözümler ile toplum içinde yabancılaşma, zararlı madde kullanımı, ruhsal rahatsızlıklar ve suç oranları artmakta ve bundan en çok çocuk nüfusu etkilenmektedir (Yolcuoğlu, 2009). Topçuoğlu (2014), ülkemizde emniyet ve cezaevleri verilerine göre çocuk suçluluğunun yıllara göre ciddi artış gösterdiğini, bu sebeple çocukların yüksek yararı adına acilen ulusal suç önleme stratejileri geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Çocuklar, yaptıkları hareketlerin ve bunlardan doğacak sonuçların pek bilincinde

olmamakta, olayları muhakeme edememekte ve yetişkinlerden çok kolay etkilenebilmektedirler (Turan, 2006). Suç işleyen çocuklar, yeterince olgunlaşmadan yapmış oldukları hatalı davranışlar neticesinde bunun olumsuz sonuçlarından hayatları boyunca etkilenebilmekte, bu sebeple böyle çocuklara hatalarını tekrardan değerlendirme ve doğruyu öğrenmesi için bir şans verilmesi gerekmektedir (Aslan, 2008). Öyle ki, çocuk suç işlediğinde bu durum gelişim dönemi açısından yetişkin suçluluğundan farklı bir yere konmalı ve ceza konusu abartılmadan koruma veya eğitim gibi alternatif tedbirler düşünülmelidir (Toprak, 2011).

Suçla mücadelede en etkili ve kalıcı yöntem, toplumun en hassas, kırılğan, korunmaya muhtaç ve geleceği olan çocukların suça bulaşmasını önlemektir. Bu durum, tek bir kuruluşla değil, aile, okul, sosyal hizmetler, yerel yönetimler, polis, adliye güçleri gibi birçok kurum, kuruluş ve kişilerin iş birliği ile uzun süre, çok emek ve masraf gerektirmektedir (Zengin & Kesgin, 2013). Buradan da anlaşılacağı üzere çocuk suçluluğu, sadece devletin görevi olmayıp çocukla ilgili tüm kamu örgütleri, eğitimci ve ailelerin iş birliği anlamına gelmektedir (Ereş, 2009).

Suçta sürüklenen çocuklara yönelik sosyal destek çok önemli olmakta ve bu sosyal desteğin öncelikli olarak, aile merkezli verilmesi gerekmektedir (Bayoğlu, 2013).

Çocuk, en yakınındaki kişilerden başlayarak beğenme ve özdeşim kurma ile doğru ve yanlış öğrenmekte, buna göre suça yönelik bir anlayış geliştirmektedir (Bilici, 2016). Bu sebeple çocuk suçluluğunu önleyebilmek için aileyi ve sosyal çevreyi iyileştirmeye yönelik çalışmalara öncelik verilmesi gerekmektedir (Danış & Şahbikan, 2014).

Suçlu çocukların topluma kazandırılması ve eğitilmesi, yetişkinlere oranla daha kolay olmakta, bu sebeple yasalar cezadan ziyade eğitici nitelikteki yaptırımlara yönelmektedir (Tanrikulu, 1994). Turan'a (2006) göre de böyle çocukların her zaman

toplumun içinde yer alarak kazanılması gerekmektedir. Bu süreçte önemli olan, çocuğun yapmış olduğu davranışın farkına varmasını sağlayarak hatalı davranışlarının tekrar etmesini önlemektir (Bayoğlu, 2013). Bunun için de doğru eğitim ve aile terbiyesi ile sevgi ve ilgi sarmalında, iyi-kötü, doğru-yanlış, fayda-zarar gibi durumlar çocuğa öğretilmeli, çocuğun başarı ve doyum gibi olumlu hisleri yaşaması sağlanmalıdır (Bilici, 2016). Tüm bunlar danışmanlık ve eğitim tedbirleri neticesinde çocuk ve aileye yapılacak rehberlik ve danışmanlık hizmeti ile oluşturulabilecektir.

Çocuğun suça itildiği düşünüldüğünde yargılamanın, çocuğun içinde bulunduğu koşulları ve kişiliği dikkate alınarak, katı hukuk kurallarıyla değil, pedagojik ve çözüm odaklı olması gerekmektedir (Yelesdağ, 2006). Çocuk suçluluğu ile ilgili verilecek kararın, suçun türü ile dengeli olmak koşulu ile hapis cezası dışında farklı önlemler şeklinde olması, eğitimsel açıdan daha faydalı olacaktır (Uğurlu & Gülsen, 2014). Danışmanlık ve eğitim tedbirleri de bu önlemlerin bir kısmını oluşturmaktadır.

Çocuk suçluluğunda, çocuğun olumlu yönde gelişeceğine inanılıyorsa, hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine alternatif olarak belirli eğitici kurslara katılma, sosyal kurum ve kuruluşlarda hizmet etme, psikolojik yardım alma vb. gibi tedbirler verilebilirken; adam öldürme ve tecavüz gibi daha ağır suçlarda detaylı değerlendirme yapmak gerekmektedir (Toprak, 2011). Aslan (2008), çocuk suçluluğunda çocuğun ıslahının ve geleceğinin düşünülerek cezadan önceki tedbirlere vurgu yaparken; hapis cezasının, kamu güvenliğini sağlayacak başka bir çare kalmadığında verilebileceğini belirtmektedir. Yavuzer (2016), hapis sonrası tahliye olan çocukların toplum tarafından insancıl bir şekilde hor görülmeden, aşağılanmadan karşılanması ve iş verilerek topluma kazandırılması gerektiğini, aksi halde bu çocukların tekrardan suça yönelerek kısır döngünün içine girebileceklerini ifade etmektedir.

Çocuk suçluluğunda asıl olan çocuktan intikam almak değil, konu ceza adalet sistemine gelmeden evvel çocuğu sosyal hizmetlere yönelterek durumun düzeltilmesi için başlangıcı sağlamaktır (Yelesdağ, 2006). Hatta sosyal hizmetlerden önce çocukların içinde buldukları okul gibi sosyal ortamlarda bu konuya önem verilebilir. Okullar çocuk suçluluğunun önlenmesinde önemli bir yerde olmakla beraber, yerel yönetimler, okul yönetimleri, görevli öğretmenler, okul aile birlikleri ve öğrenci temsilcileri iş birliği ile öğrencilere daha fazla sorumluluk verilerek ve kendilerini ifade etmelerine fırsat oluşturularak suçun önlenmesinde etkili yöntemler belirlenebilir (Zengin & Kesgin, 2013). Okulda risk altında olabileceği düşünülen öğrenci ve aileleri belirlenerek, okuldaki öğretmenler ve psikolojik danışmanlar (rehber öğretmenler) tarafından takibinin yapılması ve çeşitli rehberlik hizmetleri sunulması suça bulaşması önlenmelidir (Bülbül & Doğan, 2016). Ancak hızlı ve çarpık kentleşme ile yüksek nüfus artışı sonucunda okullar yetersiz kalmakta, sınıf mevcutları fazla olmakta ve eğitim kalitesi düşmektedir (Zengin & Kesgin, 2013). Tüm bu şartlarda rehberlik hizmetlerinin de aynı oranda niteliği azalmaktadır.

Suçta sürüklenen çocuğun, sırf çocuk olduğu için öncelikli olarak korunması, ÇKK'nin koruyucu ve destekleyici tedbirleri ile ön plana çıkarılmakta, hapis cezası gibi özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler son çare olarak ele alınmaktadır (Bülbül & Doğan, 2016). Çocuğun suça sürüklenmesindeki risk faktörlerinin belirlenerek, bunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmesi ve kanunlardaki danışmanlık, eğitim ve barınma gibi tedbirlerin işlevselliğinin artırılması, suçun önlenmesinde doğru bir yaklaşım olacaktır (Kurtuluş ve diğerleri, 2009). Nitekim suça sürüklenen çocuğun danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarıyla, suç batağına saplanmadan topluma kazandırılması ve geleceği için daha sağlam yere basması hedeflenmektedir.

2.2. Uluslararası ve Ulusal Mevzuat

2.2.1. Birleşmiş milletler çocuk haklarına dair sözleşme. Yirminci yüzyılın ikinci yarısı, çocuk sorununun yoğun olarak tartışıldığı ve önemli bir belge olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin ortaya çıktığı bir dönem olmuştur (Yolcuoğlu, 2009). ÇHDS, birçok ülke yönetiminin, Birleşmiş Milletler'e (BM) bağlı kuruluş ve örgütlerin yaklaşık olarak on yıllık temas ve görüş alışverişleriyle ortaya çıkan kapsamlı bir belgedir. Bu belge, çocuklara yönelik daha önce yayınlanan sözleşmelerdeki hakları, tek bir hukuksal metin içinde toplamaktadır (Aktürk, 2006).

ÇHDS, çok sayıda devletin onaylayarak imzaladığı, çocuk haklarına dair evrensel standartların belirlendiği, hukuki bağlayıcılığı olan ilk sözleşmedir (Turanlı, 2004). Bu sözleşme, bir önsöz ve 54 maddeden oluşan üç bölümü içermektedir. Sözleşmenin önsözünde, savunmasız konumda olan çocukların özel olarak korunması gerektiğine; BM'nin temel ilkeleri ile insan hakları sözleşmeleri ve bildirgelerinin bazı hükümlerine; çocukları korumanın öncelikle ailenin sorumluluğu olup devletin aileye yardımcı olması gerektiğine değinilmektedir (Aktürk, 2006). Ayrıca özel ilgi ve yardıma gereksinimi olan çocukların, yaşam koşullarının iyileştirilmesi için uluslararası iş birliğine vurgu yapılmaktadır (Turanlı, 2004).

Sözleşmenin birinci bölümünde (m.1-41) çocukların korunması için gereken evrensel standartlar belirtilmektedir (Boğa, 2011). Bu standartlar, çocuk haklarını ve bu süreçte devletlere düşen görevleri içermektedir (Turanlı, 2004). Sözleşmenin ikinci bölümünde (m.42-45), önceki bölümde belirlenen standartların uygulanması, çocuk haklarının yürürlüğe konulması için önlemler alınması, gerekli incelemelerde bulunacak bir komitenin kurulması ve gerçekleştirilen ilerlemelerinin raporlaştırılarak komiteye sunulması gibi konulara değinilmektedir (Boğa, 2011). Üçüncü bölümde ise (m.46-54)

sözleşmenin onay ve yürürlüğe girme süreçleri belirtilmektedir (Turanlı, 2004). Ayrıca sözleşmenin tüm devletlerin imzasına açık olduğu ifade edilmektedir (Boğa, 2011).

ÇHDS, 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye'de ise 27 Ocak 1995 tarihli ve 22184 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak iç hukuka eklenmiştir. Türkiye, ÇHDS'nin azınlık çocukların eğitim, dil ve kültür alanındaki haklarına ilişkin 17, 29 ve 30.maddelerine çekince koymuştur (Göcek, 2009).

ÇHDS'de gözetilen amaç, çocukların kötü muamele, ihmal ve istismardan korunmaları için gereken evrensel standartları oluşturmaktır (Aktürk, 2006). Bu sözleşmeyi imzalayan ülkeler, çocuk haklarına dair ülke düzeyinde tedbirler almakla ve yasalarını bu haklara uyumlu hale getirmekle sorumludurlar (Uğurlu & Gülsen, 2014). Çocuğun yararını temele alan bu sözleşme, çocuğun kendisini ifade edebilmesi, aksi bir mahkeme kararı olmadıkça çocuğun ailesi ile birlikte yaşaması ve her türlü riskli ortamdan korunması gibi konularda taraf devletleri görevlendirmektedir (Salim, 2011).

Çocuk hakları, en çaresiz, güçsüz ve deneyimsiz bir konumda olan çocuğun özel olarak korunması ve sağlıklı bir yetişkin olabilmesi için yetişkinlere çeşitli sorumluluklar ve yükümlülükler vermektedir (Aktürk, 2006). Turanlı (2004), ÇHDS'de çocuğun bilgi edinmek gibi gelişme hakkı; aile ve toplum yaşantısına etkin katılmak ve karar alma süreçlerinde yer almak gibi katılma hakkı olduğunu belirtmektedir. Danışmanlık ve eğitim tedbirleri de çocuğa tanınan bu hakların ve yetişkinlere yüklenen sorumlulukların yerine getirilmesini kolaylaştırmaktadır.

ÇHDS'de çocukların korunması ve güvenliğine yönelik yasal alt yapı oldukça ayrıntılı, kapsayıcı ve geliştirmeye açık bir şekilde düzenlenmiştir (Uğurlu & Gülsen, 2014). Bu kapsamlı sözleşmeden 54 maddenin tamamına değinilemeyecek olup eğitim ve danışmanlık tedbirlerini ilgilendiren belli maddelerden söz edilecektir. Bu maddeler

3, 5, 12, 18, 19, 28, 29 ve 40 numaralı maddeler olacaktır.

ÇHDS'nin 3. maddesinin 1. fıkrasına göre yasama organları, idari makamlar, mahkemeler, kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir. Aktürk (2006) bu maddenin, sözleşmenin bütününe hâkim olduğunu, özellikle de ana babanın sorumlulukları, çocuğun ana babadan ayrılması, aile ortamından yoksun bırakılması, evlat edinilmesi ve özgürlüğünün kısıtlanması gibi konularda daha fazla dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Aynı maddenin 3. fıkrasında, çocuğun bakımından ve korunmasından sorumlu kurumların, sunacakları hizmet ve faaliyetlerde sağlık, güvenlik, yönetim yeterliliği ve personel sayısı ile uygunluğu gibi alanlarda yetkili makamların belirlediği ölçülere uyma konusunda taraf devletlere sorumluluk yüklenmektedir (m.3).

ÇHDS'nin çocuğa tanıdığı haklar doğrultusunda taraf devletlerin, çocuğu yetiştiren, yeteneklerinin gelişmesi için yol gösteren ve onu yönlendiren anne-baba, vasi, yasal sorumlu veya toplumun geleneksel yapısına göre uzak aile üyelerinin sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı göstermesi gerektiği belirtilmektedir (m.5). Aktürk'e (2006) göre devlet, çocuk yetiştirme konusunda ana-babaya gerekli desteği ve yardımı sağlamalıdır. Bu kapsamda ailenin gereksinimlerini karşılamak, ebeveynlerin iyi birer anne-baba olduklarını kabul ederek kapasitelerini genişletmeye ve ebeveynlik becerilerini geliştirmeye yardımcı olmak devletin görevlerindedir (Yolcuoğlu, 2009). Danışmanlık ve eğitim tedbirleri de aileyi ve çocuğu geliştirmeye hizmet etmektedir.

ÇHDS'nin 12. maddesi gereği çocuk, kendisini ilgilendiren herhangi bir konu ya da işlem ile ilgili yaşı ve olgunluk derecesi de göz önünde bulundurularak görüşlerini

serbestçe ifade etme hakkına sahiptir. Aktürk (2006), bu madde ile çocuğun toplum içinde bir birey olarak görülebileceğini belirtmektedir. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarında da çocuk ile görüşülüp görüşlerine önem verilmekte ve kendini bir birey olarak hissetmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

ÇHDS'nin 18. maddesinde, çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi sürecinde öncelikli sorumluluk aileye ya da vasiye verilmektedir. Devlete de bu süreçte aileye ya da vasiye yardımcı olacak faaliyet ve hizmetlerde bulunmak gibi görevler düşmektedir. Danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin bir boyutu da aile ile görüşmeler yaparak çocuğa yardımcı olmayı içermektedir.

ÇHDS'nin 19. maddesi gereği çocuğun, bakımından sorumlu kişilerin yanında işlenecek her türlü kötü muamele, ihmal ve istismardan korunması için devletin yasal, idari, toplumsal ve eğitsel önlemler alması gerekmektedir. Aktürk'e (2006) göre devlet, aileleri çocuk gelişimi ve psikolojisi konularında bilinçlendirmelidir. Danışmanlık tedbirinde de aileye bu konularda bilgiler verilebilmektedir.

ÇHDS'nin 28. maddesine göre taraf devletler, çocuğun eğitim hakkına özen göstermeli, ilköğretimi parasız ve zorunlu hale getirmeli, okula devamı arttırmalı, ortaöğretimi ve yüksek öğretimi herkese açık hale getirmeli ve tüm öğrencilere eğitsel ve mesleki rehberliği yaymalıdır. Tüm bu görevler, eğitim tedbiri kapsamında hedeflenen çalışmalardır.

ÇHDS'nin 29. maddesinde, çocuk eğitiminin amaçlarına değinilmekte olup ideal insana yönelik erdemlerle dolu bir eğitimden söz edilmektedir. Aktürk (2006), bu madde ile çocuk merkezli öğretme ve öğrenme modelinin öngörüldüğünü, çocuğun eğitim sürecine aktif olarak katılacağını, sorunlarını kendi başına çözeceğini ve özgüven kazanacağını belirtmektedir. Bu kazanımlar, danışmanlık tedbirinde hedeflenen

sonuçların bir kısmını oluşturmaktadır.

ÇHDS'nin 40. maddesinde, yasaya aykırı davranışta bulunan çocuğa yönelik yaklaşımlardan ve uygulamalardan söz edilmektedir. Aynı maddenin 4. fıkrasına göre, çocuğun esenliğini sağlamak adına, içinde bulunduğu durumu ve işlediği suçu göz önünde bulundurularak koruma tedbiri, danışmanlık, eğitim ve meslek öğretme programları... gibi uygulamalara karar verilebileceği belirtilmektedir. Bu madde, suçta sürüklenen çocukların da danışmanlık ve eğitim tedbiri kapsamında değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Özetle ÇHDS, temelde çocuğun yüksek yararını dikkate alarak öncelikle aile yanında yetiştirilmeyi tavsiye etmektedir. Sözleşme bununla ilgili taraf devletlere çeşitli görev ve sorumluluklar vermektedir. Danışmanlık ve eğitim tedbiri gibi aileyi ve çocuğu eğitici yöntemler de ilk olarak bu sözleşme bağlamında önerilen tedbirlerdir. Devlet, çocuğun içinde bulunduğu ve ihtiyaç duyduğu duruma bakarak bu tedbirlere hükmedebilecektir.

2.2.2. Uluslararası diğer mevzuatlar.

2.2.2.1. Çocuk hakları bildirgesi. 1948 yılında BM Genel Kurulu, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni kabul etmiştir. Bu bildirmede çocuk haklarına dair bazı hükümler olmasına rağmen, bunlar pek yeterli görülmemiş ve çocuk haklarını güvence altına alacak yeni bir bildirge yapılmasına karar verilmiştir (Göcek, 2009). Yaklaşık on yıl sonra 20 Kasım 1959'da BM Genel Kurulu'nda 10 maddelik (ilke) Çocuk Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir. Bu bildirmede çocuğa, özel korunma, eğitim, sağlık, ad ve vatandaşlık gibi bazı haklar tanınmıştır (Uğurlu & Gülsen, 2014).

Bildirge, giriş ve 10 ilkeden oluşmaktadır. Bu ilkelerden konuyla ilgili olan 2, 6, 7, 8 ve 9. ilkelere değinilecektir. İkinci ilkede, çocuğun korunması ve gelişmesi için her

türlü fırsat ve kolaylığın olması, yasalarda öncelikle çocuğun yararının dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Altıncı ilkede, çocuğun kişiliğinin uyumlu ve istenen düzeyde gelişebilmesi için maddi-manevi güvenliğin ve sevgi ortamının olduğu ana-baba yanında yetiştirilmesi gerektiği, istisnai durumlar dışında anneden ayrılmaması gerektiği söylenmektedir (Boğa, 2011). Bu ilkeler, ÇHDS'de de belirtilen, çocuğun yüksek yararı ve mümkünse aile yanında bakılmasına ilişkin hükümlerin kaynağını oluşturmaktadır.

BM Çocuk Hakları Bildirgesi'nin yedinci ilkesine göre çocuğun, ilköğretim düzeyinde zorunlu ve ücretsiz eğitim alma hakkı olduğu belirtilmektedir. Bu eğitim fırsat eşitliği çerçevesinde, çocuğun genel kültürünün, yeteneklerinin, ahlaki ve toplumsal düzeyinin gelişmesini sağlayarak, çocuğu yararlı bir toplum üyesi yapmalıdır. Aynı ilkeye göre çocuğun eğitim ve rehberliğinden başta anne-baba ve diğer sorumlu olanlara çocuğun yararına göre hareket etmeleri gerektiği söylenmektedir (Boğa, 2011). Bu ilkede eğitim ve danışmanlık tedbirine yönelik temeller bulunmaktadır.

Sekizinci ilkede, "çocuk her durumda ilk korunacaklar ve yardımdan yararlanacaklar arasındadır" denmektedir. Toplumumuzda çocuklara öncelikle yardım edilmesi bir gelenek ve ahlaki görevdir (Akyüz, 1991). Dokuzuncu ilkede de çocuğun her türlü ihmal, istismar ve zulümden korunması gerektiği, belli bir yaşa gelmeden özellikle eğitimini ve gelişimini engelleyecek bir işte çalıştıramayacağı belirtilmektedir (Boğa, 2011). Bu ilkelere, çocuğun korunmasının ve eğitiminin çalışmasından daha öncelikli olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, BM Çocuk Hakları Bildirgesi çocuğun eğitilmesi ve sağlıklı geliştirilebilmesi için başta anne-baba ve diğer sorumlulara görevler vermektedir. Bu açıdan eğitim ve danışmanlık tedbirlerinin temel ilkelerini oluşturduğu söylenebilmektedir.

2.2.2.2. Pekin/beijing kuralları. Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanmasına Dair Asgari Standart Kuralları (Pekin/Beijing Kuralları), 1984 yılında Çin'in Pekin kentinde yapılan toplantı ile ilkeleri belirlenmiş, bu ilkeler 1985 yılında Milano'da onaylanmıştır. Pekin Kuralları'nın temel ilkesi, çocukların suçlardan uzak durabilmeleri için mevcut koşullarının iyileştirilmesidir (Göcek, 2009).

Pekin Kuralları ön söz, altı bölüm ve toplamda 30 maddeden oluşmaktadır. Konuyla ilgili bazı bölüm ve maddelere değinilecektir. 1. maddenin 3. fıkrasına bakıldığında, çocukların refahını arttırabilmek ve suça sürüklenen çocukları hukuksal sistemden uzak tutabilmek için aile, gönüllüler, toplumsal gruplar, okullar ve diğer kurumlar arası iş birliğinin önemine vurgu yapılmaktadır. Danışmanlık ve eğitim tedbirleri uygulamalarında da çoğunlukla okul ile diğer kurum ve kuruluşlar arasında iş birliği gerekmektedir.

Pekin Kuralları'nın 11. maddesi, çocuk suçluluğunda yargı dışı yollara başvurma başlığı taşımaktadır. Bu maddenin 4. fıkrasında, suç işleyen çocukların yargı mekanizması yerine toplumsal programlar, geçici gözetim, mağdurun zararını tazmin ve rehberlik etme gibi kolaylaştırıcı tedbirler önerilmektedir. 18. madde de çocuğun, koşullar gerektirmedikçe ailesinin gözetiminden kısmen ya da tamamen ayrılmaması gerektiği belirtilmekte ve bazı alternatif koruma tedbirleri sayılmaktadır (Göcek, 2009). Bu tedbirlerden konumuzla ilgili olan ikisi; rehberlik-gözetim kararı ve grup eğitime veya benzeri faaliyetlere katılma kararıdır. Danışmanlık tedbiri de suça sürüklenen çocukları kapsayıp onlara rehberlik etmeyi içerdiği için bu tedbirler arasında düşünülebilir.

Pekin Kuralları'nın 24. maddesinde, suça sürüklenen çocuğun iyileştirilmesi amacıyla yargılamanın her aşamasında yerleştirme, eğitim ve iş bulma gibi yardımların

sağlanması için çaba gösterilmesi gerektiği söylenmektedir. Bu durum eğitim tedbiri uygulamalarına işaret etmektedir.

Özetle, suça sürüklenen çocuklara yönelik olan Pekin Kuralları, çocuk adalet sistemi kapsamında tutuklama gibi özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirleri en son çare olarak önerirken (m.19); eğitim ve danışmanlık tedbirine benzer, çocuğun iyileştirilmesine yönelik alternatif tedbirlerin gerekliliğini vurgulamaktadır.

2.2.2.3. Riyad ilkeleri. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri), 1990 yılında BM Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. Riyad İlkeleri, genel suçluluğun önlenmesi için çocuk suçluluğunun önlenmesi esasını benimseyerek, çocukların suçların içinde olmaktan ziyade toplumun yasalarına uygun ve faydalı etkinlikler içinde olmasını amaçlamaktadır (m.1).

Riyad İlkeleri, ön söz, yedi bölüm ve toplamda 66 maddeden oluşmaktadır. Konuyla ilgili bazı bölüm ve maddelere değinilecektir. Birinci bölümde, Temel İlkeler başlığı adı altında çocuk suçluluğunun önlenmesi için gerekli ilke ve kurumsal yapılar belirtilmektedir (Boğa, 2011).

Riyad İlkelerinin 2. maddesinde çocuk suçluluğunun önlenmesi için erken dönemden itibaren çocuğun kişiliğine saygı duyarak, uyumlu gelişimi için toplumsal olarak çaba sarf etmek gerektiği belirtilmektedir. 5. maddenin a fıkrasında da çocuklara eğitim imkanlarının sağlanması, özellikle risk altında olan çocuklara özel bakım ve koruma ile kişilik gelişimlerinin desteklenmesi gerektiği ifade edilmektedir (Turan, 2006). Burada çocuğun eğitilmesine ve kişilik gelişimine vurgu yapılması, eğitim ve danışmanlık tedbirlerine işaret etmektedir.

Dördüncü bölüm, Toplumsallaştırma Süreci adı altında tüm çocuk ve gençlerin toplumsallaştırılması ve çocuk suçluluğunun önlenmesi için aile, eğitim kurumları, yerel

yönetimler ve kitle iletişim araçları tarafından yapılması gerekenleri vurgulamıştır (Boğa, 2011). Ailenin istikrarlı ve huzurlu olup, çocuğun böyle bir ortamda yetişmesi için devletin önlemler alması gerekmektedir (m.13). Aile ve çocuk arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmek, aileyi çocuk bakımı ve gelişimi konularında bilgilendirmek, ayrıca aileyi çocukların ve gençlerin sıkıntılarına yönelik duyarlı kılmaya yönelik programlar ve etkinlikler başlatmak devletin görevlerinden sayılmaktadır (m.16). Danışmanlık tedbiri çalışmaları da bu programlar kapsamında düşünülebilir.

Riyad İlkeleri, okulu; özellikle ihmal ve istismara uğramış gençleri tıbbi özen, danışma ve diğer hizmetleri sağlama konularında haberleşme ve uygulama merkezi olarak görmektedir (m.26). Eğitim sisteminin, özellikle "toplumsal tehlike" altındaki gençleri ilgi odağı yaparak, pedagojik yöntemler ile önleyici programlar kullanması gerektiğini belirtmektedir (m.24). Bu kapsamda eğitim sistemi, gençlerin kişiliklerini, yeteneklerini ve eğilimlerini tanıyarak kendilerini gerçekleştirmelerini sağlamalı (m.21/b) ve kendilerini okula-topluma ait hissederek kimlik oluşturmalarına yönelik çalışmaları desteklemelidir (m.21/d). Ayrıca okula devam problemi olan ve okulu terk etmek durumunda olan çocuk ve gençlere özellikle yardımcı olmak gerektiğini ifade etmektedir (m.30).

Riyad İlkeleri 58. maddeye göre, çocuklarla ilgili çalışan personele, uyulması gereken yasalar, gençlerin özel gereksinimleri ve yine onları yargı sistemi dışında değerlendirecek programlar ve bunların kullanılması hakkında formasyon verilmesi gerekmektedir. Rehber öğretmenlere da düzenli aralıklarla eğitim ve danışmanlık tedbirleri hakkında güncel bilgiler verilmesi ve vaka paylaşımları yapılması verimli olacaktır.

İş birliğinin önemine değinen 60. madde de eğitim, sağlık, ekonomik, toplumsal,

yerel, kalkınma, yargı gibi gençlikle ilgili kurum ve kuruluşlar arası çok disiplinli çalışmaların geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Yine 62. madde de genç suçluluğuna yönelik uygulamacılar, uzmanlar ve karar organları arasında çocuk adalet sistemi kapsamında çocuk suçluluğunu önlemek için bölgesel ya da uluslararası iş birliği yapılması gerektiği belirtilmektedir. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarında da kurum ve kuruluşlar arası iş birliği her zaman önem arz etmektedir.

Nitekim çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik yayınlanan Riyad İlkeleri, suça sürüklenen çocukların önceden fark edilerek eğitim ve danışmanlık tedbirlerine de benzer çeşitli tedbirlerle suça bulaşmalarını önlemeye yönelik, disiplinler arası çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmektedir.

2.2.3. Çocuk koruma kanunu. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK), 03.07.2005 tarihinde kabul edilerek 15.07.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasını, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasını sağlamaktır (m.1).

ÇKK'nin yayınlanması ile 2253 Sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. ÇKK'nin kapsamının olduğu 2. maddeye göre kanun, "korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usul ve esaslarına, çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri" kapsamaktadır. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere ÇKK, üç ayrı uygulamayı; yani, korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik uygulanacak tedbir kararlarını, suça sürüklenen çocuklara yönelik uygulanacak yasal süreci ve mahkeme sonrası yapılacak işlemleri bir araya getirmektedir (Aldemir, 2011).

ÇKK'nin 4. maddesinde, çocuğun haklarının korunması amacıyla bazı temel

ilkeler belirlenmiştir. Bu ilkelerin bazıları kısaca şöyledir: çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılma haklarının güvence altına alınması (m.4/a); çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi (m.4/b); iş birliği yapılması (m.4/e); çocuğun eğitiminin, öğreniminin, kişiliğinin ve toplumsal sorumluluğunun geliştirilmesi (m.4/h); hapsin ve kurum bakımının son çare olması, ayrıca karar ve uygulama aşamasında toplumsal sorumluluğun paylaşılması (m.4/i,j) ilkeleridir. Tüm bu ilkelere bakıldığında, ÇHDS anlayışının bu kanuna yansıdığı görülmektedir.

ÇKK'de Koruyucu ve Destekleyici tedbirler başlığı ile 5. maddede, çocuğun öncelikle kendi ailesi yanında kalmasını hedefleyen danışmanlık, eğitim, sağlık, bakım ve barınma tedbirlerine değinilmektedir. Bayoğlu (2013), çocuğun içinde bulunduğu özel durumlara göre bu tedbirlere başvurulacağını, bu süreçte dikkate alınacak temel ilkenin tehlike altındaki çocuğun öncelikle kendi ailesi yanında kalması olduğunu belirtmektedir. Ayrıca çocuğun ailesi ile kalması halinde ailenin mali, sosyal ve kültürel yönden desteklenmesinin hükme bağlandığını, fakat yapılan tüm uğraşlara rağmen çocuğun ailesinin yanında kalmasının uygun olmayacağını anlaşılması halinde en son çare olarak kuruluş hizmetine karar verilebileceğini söylemektedir.

ÇKK'nin 11. maddesinde çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinden söz edilmektedir. Bu maddeye göre, “suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan” çocuklar için 5. maddedeki koruyucu ve destekleyici tedbirlerin, çocuğa özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılacağı belirtilmektedir. Topaloğlu (2008) bu maddeye göre, suç işlemiş 15 yaşından küçüklere, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri olarak değerlendirilen koruyucu ve destekleyici tedbirlere karar verilebileceğini; suç işlemiş 15-18 yaş arasındaki çocuklara da indirimli ceza uygulanacağını ifade etmektedir.

Kanununun eğitim ve danışmanlık tedbiri ile ilgili hükümlerine değindikten sonra

konuyla ilgili detaylara, "Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler" başlıklı bölümde yer verilecektir. Akyayla'ya (2014) göre ÇKK'de ayrıntılı düzenleme yoluna gidilmemiş, bazı hususlar düzenlenmiş, bazı hususlar hakkında ise kanunun 42. maddesinde de belirtildiği gibi Türk Medenî Kanunu'na, Ceza Muhakemesi Kanunu'na ve Sosyal Hizmetler Kanunu'na atıf yapılmaktadır. Usul ve esaslar gibi detaylar da yönetmelik ve tebliğlerle giderilmektedir.

ÇKK'nin uygulamaya ilişkin usul ve esaslarının olduğu iki yönetmelik ve bir tebliğ mevcuttur. Bu yönetmelikler 24.12.2006 tarihli ve 26386 Resmî Gazete sayılı Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile aynı tarih ve sayılı Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik'tir (KDTHY). Beter (2010), ÇKK'nin 32 ve 47. maddeleri gereği hazırlanan bu iki yönetmeliğin yeteri kadar kapsamlı olduğunu, uygulamaya geçirildikleri taktirde korunma gereksinimi olan çocuklar için çok faydalı olacağını belirtmektedir. Konuyla ilgili 25.10.2008 tarih ve 27035 Resmî Gazete sayılı Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ ile de danışmanlık tedbiri süreci detaylandırılmaktadır.

Sonuç olarak ÇKK, SHÇEK Kanunu'nda (şu anki Sosyal Hizmetler Kanunu) öncelikli olarak belirtilmekte olan kurum bakımı hizmetini "en son çare" olarak değerlendirmekte, kurum bakımı yerine alternatif hizmetler ortaya koymaktadır. Koruyucu ve destekleyici tedbirler olarak tanımlanan: danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma tedbirleri de bu alternatifler arasında yer alan, ayrıca birçok kurum ve kuruluşun iş birliği ile yürütülmesi gereken uygulamalardır (Yalçın, 2011). Eğitim ve danışmanlık tedbirleri de suça sürüklenen ve korunmaya muhtaç çocuklara yönelik destekleyici tedbirlerdir. Bu tedbirler; Çocuk Koruma Kanunu, bu kanuna ek olarak

çıkarılan yönetmelikler ve tebliğ hükümlerine göre uygulanmaktadır.

2.2.4. Ulusal diğer mevzuatlar. T. C. Anayasası'na bakıldığında, 41. madde de ailenin Türk toplumunun temeli olduğu, devletin özellikle anneyi ve çocukları korumak için tedbir alıp gerekli teşkilatı kurması gerektiği, yine her türlü ihmal ve istismara karşı çocukları koruyucu tedbirler alması gerektiği belirtilmektedir (m.41). Ayrıca korunmaya muhtaç çocukları topluma kazandırmak için her türlü tedbiri alacağını, gerekli teşkilat ve tesisleri kuracağını veya kurduracağını eklemektedir (m.61). Eğitim ve öğretim hakkı ve ödevi başlıklı 42. maddede, kimsenin eğitim öğretim hakkının engellenemeyeceği, ilköğretimin erkek-kız tüm vatandaşlara zorunlu ve ücretsiz olduğu ifade edilmektedir (m.42). Salim (2011), Anayasa'da yapılan son değişiklikler ile çocuk hakları bakış açısının Anayasa'nın ruhuna işlediğini, çocuk merkezli anlayışın geliştiğini ve çocukların korunmasında eğitimin öneminin anlaşıldığını belirtmektedir.

Türk Medeni Kanunu'na (TMK) bakıldığında 18 yaşına kadar herkes çocuk olarak kabul edilmekte ve eşlere çocuğun bakımına, eğitim ve gözetimine beraber özen gösterme sorumluluğu verilmektedir (m.185). Bu sorumluluk çocuk ergin oluncaya kadar sürmekte, çocuk ergin olduğu halde eğitime devam ediyor ise anne babanın eğitim sonuna kadar bakma yükümlülüğü de devam etmektedir (m.328). Bu süreçte anne baba, çocuğun menfaatini göz önünde tutarak bakım ve eğitimi ile ilgili kararlar alıp uygulayabilir. Yine var olan imkanları çerçevesinde çocuğunu eğiterek; bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimini sağlar ve korur. Yasal bir sebep olmadıkça da çocuk anne babadan alınmaz (m.339-340). Anne baba, çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür. Eğer çocukla ciddi düzeyde ilgilenilmez ve çocuğun huzuru tehlikeye girerse, çocuk kendilerinden

alınabilir (m.324). Ayrıca çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimi tehlikede bulunur ve çocuk manen terk edilmiş olursa hâkim kararıyla anne babadan alınıp bir aile yanına veya kuruma yerleştirilebilmektedir (m.347).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu olarak bilinen ve 2011 yılında yapılan değişiklikle yeni adı Sosyal Hizmetler Kanunu olan yasa, korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetleri ve bu hizmetleri yürütmek için kurulacak olan teşkilatlanmayı, görev, yetki, sorumluluklar ile usul ve esasları düzenlemeyi amaçlamaktadır (m.1). Bu kanun, ÇHDS'nin ruhuna uygun değişikliklere uğramış, yönetmelik ve yönergeleri düzenlenmiştir (Yolcuoğlu, 2009). Eski uygulamalarda SHÇEK Genel Müdürlüğü olarak bilinen müdürlük, korunmaya muhtaç çocukların tespiti ve bu çocuklar ile ailelerine hizmet sağlamak ile yükümlüdür (Aldemir, 2011). Şu an ise AÇSHB teşkilatlanması içinde bu görevi, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü yürütmektedir. Sonuç olarak bu kanun, özelde korunmaya muhtaç çocuklar için genelde ise çocuk koruma sistemleri için önemli bir yere sahiptir.

Nitekim ulusal yasalara bakıldığında, aile ve çocuğun bütünlüğünün korunmasına yönelik T. C. Anayasası, Türk Medeni Kanunu, Sosyal Hizmetler Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu'nda çeşitli hükümler bulunmaktadır (Aldemir, 2011). Eğitim ve danışmanlık tedbiri ile ilgili hükümler de ÇKK ve bu kanuna bağlı bazı ek yönetmeliklerde yer almaktadır.

2.3. Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi (ÇKS)

Çocukların korunması, gelişimlerinin herhangi bir biyo-psiko-sosyal engelle karşılaşmadan sağlıklı bireyler olması anlamına gelmektedir. Çocuk koruma sistemi (ÇKS) ise yaşı 18'i dolmamış bireyleri çeşitli tehlikelere karşı korumak için planlanan

ve uygulamaya konulan faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Aldemir, 2011). Hetherington (2002) çocuk koruma sistemini, ihmal ve istismarın oluşturduğu risklerden çocuğu korumak adına sunulan hizmet ve yardımlar şeklinde tarif etmektedir.

Türkiye'de 1983 yılında çıkartılan SHÇEK Kanunu ile dağınık bir şekilde bulunan çocuk koruma hizmetlerinin tek elde toplanması hedeflenmiştir. Bu şekilde, korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik hizmetlerin merkezi bir idarenin sorumluluğunda tek bir kuruluş bünyesinde yürütülmesi amaçlanmıştır (Yolcuoğlu, 2009). 2005 yılında çıkarılan ÇKK ile çocuk koruma sisteminde çeşitli değişikliklere gidilmiştir. (Beter, 2010). Bu bağlamda, ÇKS'nin uygulanmasında merkezi bir yönetimden ziyade, yerel yönetimlere sorumluluk vermeye yönelik bir sosyal politika benimsenmeye başlanmıştır. Yerel yönetimlere de üzerindeki sorumluluğu sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve gönüllü kuruluşlarla paylaşma yetkisi verilmiştir (Mamur Işıkcı, 2017).

ÇKK ile birlikte kurum bakımından ziyade, çocukların aileleri ile birlikte korunmasına öncelik verilmektedir (Beter, 2010). Çocuğun öz ailesinin yanında kalmasının imkanı yoksa, evlat edindirme ya da koruyucu aile hizmetinden uygun olanı ile çocuğun yine bir aile ortamında kalması hedeflenmektedir. Tüm bu alternatifler değerlendirildiğinde aile yanına yerleştirilemeyen çocuk, yaşına uygun bir sosyal hizmet kurumuna yönlendirilmektedir (Yalçın , 2011).

Nitekim Türkiye'de ÇKS, 1983 yılında SHÇEK Kanunu'nun çıkması ile kurum bakımına yönelik bir anlayışla gelişirken; 2005 yılında ÇKK ile birlikte aile temelli bir yaklaşıma dönüşmüştür. Bu sebeple korunmaya muhtaç ve suça sürüklenen çocuğa yönelik öncelikle kendi ailesi yanında kalacağı, bu durum olmazsa başka bir aile yanında olacağı, bu da olmazsa son çare olarak kurum bakımında bulunacağı bir sistem

oluşturmuştur. Aşağıda bu sistemin parçalarını oluşturan kurum bakımı, evlat edinme, koruyucu aile ve çocuğun kendi ailesi yanında bakılmasına yönelik hizmetlere kısaca değinilecektir.

2.3.1. Kurum bakımı. Kurum bakımı, çocuğun evinden uzakta olduğu küçük grup evlerinde, yurt ve yuvalarda verilmektedir. Bu bakım türünün çocuklar için çeşitli sakıncaları bulunmaktadır. Çocuklar, bu kurumlarda birebir ilgi, sevgi ve şefkat görememeleri, çok fazla uyaran ile karşılaşamamaları ve sosyalleşememeleri sebebiyle içe kapanma veya davranış problemleri sergileyebilmektedirler (Yolcuoğlu, 2009). Buna rağmen Türkiye'de büyük kurum bakımlarının yoğun olduğu görülmektedir (Yıldırım, 2017).

Kurum bakımına ailenin olmaması ya da görevini yapamaması gibi durumlarda, genelde son çare olarak başvurulmakta, bazen de ilk önlem olarak tercih edilebilmektedir. Diğer sosyal hizmet uygulamaları arasında ekonomik maliyeti en yüksek olanı kurum bakımındır. Ayrıca suça sürüklenen ve korunma gereksinimi olan çocuklar açısından çok fazla sosyal risk oluşturan bir hizmet modelidir (Yalçın, 2011). Bu sebeple kurum bakımı yerine daha toplum temelli olan, çocuğun kendi ailesi, akrabası veya koruyucu aile yanında bakılmasının daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir (Yolcuoğlu, 2009).

2.3.2. Koruyucu aile hizmeti. Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin 4. maddesinde koruyucu ailenin tanımı yapılmıştır. Buna göre koruyucu aile: yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre AÇSHB il veya ilçe müdürlüklerinin denetiminde, ödeme karşılığı olarak ya da olmayarak çocuğun yetiştirilmesi ve bakımını üstlenen, aile ortamında yaşayan, tercihen temel aile eğitimlerinden en az biri ile koruyucu aile birinci ve ikinci kademe eğitimini almış, bazı modeller kapsamındaki aile ve kişiler olarak

tanımlanmaktadır. Bu modeller aynı yönetmelikte; akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli (m.4/1-a), geçici koruyucu aile modeli (m.4/1-e), süreli koruyucu aile modeli (m.4/1-r) ve uzmanlaşmış koruyucu aile modeli (m.4/1-ş) olarak belirtilmektedir.

Koruyucu aileler, sosyal çalışma görevlilerinin yapmış oldukları sosyal inceleme ve değerlendirmelerle belirlenen geçici anne babalardır. Bu uygulamanın temeli, çocukların kendisinin sevildiği, desteklendiği, güvende hissettiği, korunduğu, sosyokültürel ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı bir aile ortamında yetiştirilme gereksiniminden doğmaktadır. Çocuğu kurum bakımına yönlendirmektense, belirli bir süre koruyucu aile yanında kalarak normal şartlarda yaşamasını sağlamak, çocuk için daha faydalı olmaktadır (Yolcuoğlu, 2009).

Türkiye'de koruyucu aileye verilen çocuklar, devletin sorumluluğunda bulunmaktadır. Gönüllü olan aileler, para yardımı alabilmekte fakat koruyucu aile olmayı profesyonel bir meslek olarak görmemektedirler (Beter, 2010). Gelişmiş ülkelerde koruyucu aile olma oranı %75 iken, Türkiye'de sadece %4'tür (Yolcuoğlu, 2009). Bu oranın çok az olduğu düşünülmekte olup çocukların aile ortamını yaşayabilmeleri için bu hizmetin artırılması gerekmektedir.

2.3.3. Evlat edinme. Evlat edinme, öz ailesini kaybetmiş olan ya da öz anne babası bulunsa bile sağlıklı koşullar altında yetişme imkanı olmayan çocuklar için yasal, psikolojik ve sosyal aile sağlanmasıdır (Yolcuoğlu, 2009). Evlat edinme ile birlikte çocuk, ailenin asli üyesi olup yeni soyadını alır ve mirasçı konumunda bulunur (Yazıcı, 2012). Bununla ilgili yasal çerçeve TMK'nın 305 ila 320. maddelerinde belirtilmektedir.

Evlat edinme, çocuğu koruyacak kimse olmadığı veya çocuğun sürekli olarak ailesinden ayrılmak zorunda kaldığı durumlarda, en iyi hizmet modeli olarak kabul

görmektedir (Yazıcı, 2012). Bu hizmetten faydalanan çocuk sayısının arttırılabileceği ve çocuğun yüksek yararına olacak şekilde düzenlemelerin yapılabileceği düşünülmektedir (Yolcuoğlu, 2009).

Türkiye'de geçmişten günümüze toplumsal olarak gelen çocuğu olmayan ailenin, bir akrabasının çocuğunu, özellikle de kardeşlerinin çocuğunu ya da çok çocuklu yoksul ailenin çocuğunu evlat edindikleri görülmektedir. Aynı zamanda istekleri dışında gebe kalan ve çocuğu doğuran kişilerden, çocuğa bakamayacakları anlaşıldığında sosyoekonomik düzeyi iyi olanlar herhangi bir yasal işleme başvurmadan çocukları alıp kendi çocukları gibi büyüttükleri bilinmektedir (Salim, 2011).

2.3.4. Çocuğa kendi ailesi yanında bakım. Çocukla ilgili erken müdahale ve hizmetlerin çocuğun gelişimine katkısı düşünüldüğünde, aile odaklı çalışmanın önemi de anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, ailenin kendi içinde ve çevresiyle olan ilişkileri, eğitim ve sosyoekonomik durumu, sorun çözme kapasitesi ve almış oldukları formel ya da informal destek, hepsi çocuğun gelişimine yansımaktadır. Bu sebeple çocuk merkezli olarak aile ve diğer sistemlerde gelişimin sağlanması, öğrenme ve teşvik edici yöntemler şeklinde gerçekleştirilmektedir (Sylva, 2006).

Türkiye'de sosyal yardım adı altında, maddi olarak problem yaşayan, temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak düzeyde olan ve yaşamlarını zor şartlarda sürdüren kişi ve ailelere, ayni ve nakdi yardımlar yapılmaktadır. Ayni yardım, yiyecek, yakacak, kırtasiye, giyecek ve tıbbi araç-gereç gibi SİR'de belirlenen ihtiyaçlar çerçevesinde verilecek mal/malzeme yardımı anlamına gelmektedir. Nakdi yardım ise yine SİR'de belirlenen miktara göre verilecek para yardımıdır. Burada amaç, kişi ve ailenin asgari yaşam şartlarına ulaşana kadar belli bir süre zarfı içinde maddi yollarla desteklenmesidir (Yolcuoğlu, 2009). Aile içindeki maddi rahatlık halinin, çocuğun kendi ailesi yanında

bakımını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

ÇKS kapsamında, aile fertlerinin mutluluğunu, refahını ve bütünlüğünü korumak adına, aile içi ilişkilerin geliştirilmesi, toplum yaşamına uyum sağlanması ve her türlü sorunla baş etme kapasitesinin artırılması için aileye danışmanlık hizmeti sunulabilmektedir (Salim, 2011). ÇKK'nin 5. maddesindeki koruyucu ve destekleyici tedbirlerde de, çocuğun yüksek yararı düşünülerek öncelikle kendi ailesi yanında korunması ve gelişimine uygun eğitim öğrenimle desteklenmesi, aynı zamanda kişiliğinin ve toplumsal sorumluluğunun geliştirilmesi için danışmanlık, eğitim, sağlık, barınma ve bakım tedbiri gibi hizmetlere başvurulması gerekmektedir (Yolcuoğlu, 2009).

2.4. Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler (KDT)

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin (KDTHK) 5. maddesine göre koruyucu ve destekleyici tedbirler, "çocuğun yararı göz önünde bulundurularak, öncelikle kendi aile ortamında korunmasının sağlanması ile yaşına ve gelişimine uygun eğitim ve öğreniminin desteklenmesini, kişiliğinin ve toplumsal sorumluluğunun geliştirilmesini sağlamaya yönelik" olan danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma tedbirleridir. Bu tedbirlerden danışmanlık tedbiri, çocuk gelişimi ve eğitimi için yol gösterici olan; eğitim tedbiri, çocuğun eğitimi veya meslek edinimini hedefleyen; sağlık tedbiri, çocuğun sağlık sorunlarının giderilmesini sağlayan; bakım tedbiri, çocuğun ailesi yanında bakılamaması halinde uygulanan; barınma tedbiri, kalacak yeri olmayan çocuklu veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara yönelik kalacak yer teminini içeren tedbirlerdir (Topaloğlu, 2008).

Çocuğun ailesinin yanında danışmanlık, eğitim ve sağlık alanında

desteklenmesi, destekleyici tedbirlere; çocuğun geçici ya da sürekli olarak kurum bakımına ve gözetimine alınması, koruyucu tedbirlere işaret etmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2015). Turan (2006), destekleyici tedbirlerin amacını, çocuğun ailesi yanında kalarak temel haklarından yararlanması ve kendisi ile ailesine gerekli hizmetlerin verilmesi olarak; koruyucu tedbirlerin amacını ise çocuğun ailesi yanında kalmasının fayda sağlayamayacağını anlaşılmaması üzerine aileden ayrı korunması olarak belirtmektedir.

Topaloğlu (2008), ÇKK'nin 5. maddesinin 1. fıkrasında çocuğun öncelikle kendi ailesi yanında korunmasının vurgulandığını, bu maddeye istinaden çocuk için ilk olarak destekleyici tedbirlere başvurulması gerektiğini ifade etmektedir. Aldemir (2011) de aileye mali, sosyal ve kültürel yönden destek verilerek, çocuğun ailesi yanında kalmasının sağlanması gerektiğini söylemektedir. Bu konuyla ilgili uygulama sürecinde, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yanında aileleri ekonomik açıdan desteklemek için karar verilebilmektedir (Saruç & Kayma Güneş, 2014). Aileleri çocuk gelişimi alanında sosyal ve kültürel açıdan geliştirebilmek için de danışmanlık tedbiri kararı verilebilmektedir.

Çalışmanın bundan sonraki başlıklarında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin niteliği, çeşitleri ve destekleyici tedbirlerden olan eğitim-danışmanlık tedbirleri ile bu tedbirlerin uygulama sürecine detaylı olarak değinilecektir.

2.4.1. KDT nitelikleri. Topaloğlu (2008), ÇKK'nin 5. maddesinde düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirlerin niteliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

- Koruyucu ve destekleyici tedbirler (KDT) çocuğun korunmasını ve maddi manevi desteklenmesini amaçlamaktadır.
- KDT yaptırım niteliği taşımamaktadır. Yani çocuğun işlemiş olduğu

hatalı bir fiilden dolayı değil de buna ihtiyacı olduğu için bu tedbirlere hükmedilmektedir.

- KDT devlet zoruyla yerine getirilemez. Bu tedbirler çocuğun rızasına dayalı olarak uygulanan tedbirlerdir.
- KDT hem korunma ihtiyacı olan hem de suça sürüklenen çocuklara yönelik uygulanabilmektedir. Çocuğun suç işlemiş olmasının önemi olmayıp korunmaya ihtiyacı olması önemlidir.
- KDT, hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı olan çocuklara uygulanamamaktadır. Topaloğlu, bu çocukların da korunma gereksinimi taşıdıkları için KDT'den faydalanması gerektiğini düşünmektedir.
- KDT hüküm değil, hâkim kararı niteliğinde kararlardır. Duruşma yapılmadan karar verilir, fakat zaruret halinde hâkim duruşma da açabilmektedir (ÇKK m.13/1). TMK hükümlerine göre velayet, vesayet, nafaka, kayyım ve kişisel ilişki kurulması konularında karar verebilmek için duruşma açmak gerekmektedir (ÇKK m.7/7).
- KDT'de çocuk hâkimi tarafından alınan tedbir kararlarına karşı itiraz yolu açıktır. Bu itiraz, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun itiraza ilişkin hükümlerine göre en yakın çocuk mahkemesine yapılmaktadır (ÇKK m.14).
- KDT çocukların adli siciline kaydedilmemektedir.

Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin tüm bu niteliklerine bakıldığında, öncelikli olarak çocuğun korunmasının amaçlandığı, mahkûmiyet kararı yoksa suça sürüklenen çocukların da buna dahil olduğu, uygulama sürecinde çocuğun rızasının önemli olduğu ve süreci hızlandırmak için hâkime dosya üzerinden karar verme yetkisinin tanındığı görülmektedir.

2.4.2. KDT çeşitleri. Koruyucu ve destekleyici tedbirler beş çeşit olup bunlar: danışmanlık, eğitim, sağlık, barınma ve bakım tedbirleridir (ÇKK m.5). Danışmanlık ve eğitim tedbiri, aşağıda ayrı alt başlıklar olarak daha detaylı anlatılacak iken, diğer tedbirlere burada değinilecektir.

Bakım tedbiri, ÇKK'de "çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesi" olarak tanımlanmaktadır (m.5). KDTHY'ye göre, ihmal ve istismara uğrayan, olumsuz yaşam deneyimleri devam eden ve psiko-sosyal sorunları nedeniyle uyum sorunu yaşayan çocuklar için birtakım yardım ve destek hizmetleri sağlanması gerektiği belirtilmektedir (m.14/2). Bu tedbir, SHÇEK tarafından yerine getirilmektedir (m.14/7). Akyayla (2014), bu tedbirin şu an Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (yeni adıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) il ve ilçe müdürlükleri tarafından yürütüldüğünü ifade etmektedir. Ayrıca bakım tedbiri öncesinde, çocuk sağlık kontrolünden geçirilmekte ve problem halinde sağlık tedbiri için mahkeme veya hâkime başvurulmaktadır. Bakım tedbirine sağlık tedbiri de eşlik ettiğinde, önce sağlık tedbiri uygulanarak çocuk sağlığına kavuşturulmakta ve sonra bakım amacıyla aile yanına veya resmi-özel kuruluşa yerleştirilmektedir (KDTHY m.14/3). Çocuğa bakım tedbiri uygulanırken ailenin psiko-sosyal ve ekonomik olarak desteklenmesi ile çocuğun yeniden aile yanına dönmesi ve bakım tedbirinin kaldırılması söz konusu olabilmektedir (Erbay, Kayma Güneş, Ege, Baksi & Civelek, 2015).

Sağlık tedbiri, ÇKK'de "çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonu, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılması" olarak tanımlanmaktadır (m.5).

KDTHY göre, mahkeme veya çocuk hâkimi KDT'ye yönelik karar vermeden önce çocuğun sağlık durumu hakkında resmi sağlık kuruluşundan rapor isteyebilmektedir (m.16/3). Çocuğun akıl hastası veya madde bağımlısı olduğu açıkça anlaşılıyor ise rapor alınmadan da sağlık tedbirine karar verilebilmektedir (m.16/4). Ayrıca alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı çocuklara yönelik olan sağlık tedbiri tedavilerinde çocukların rızası aranmamaktadır (m.16/13). Sağlık kurulunca düzenlenen rapora göre toplum açısından tehlikeli olduğu anlaşılan akıl hastası suça sürüklenen veya korunma ihtiyacı olan çocukların sağlık tedbiri yüksek güvenli sağlık kurumlarında yerine getirilmektedir (m.16/5). Sağlık tedbirinden Sağlık Bakanlığı sorumlu iken (m.16/15), bazen sağlık ve bakım tedbirleri birlikte uygulandığında ilgili kurum ve kuruluşların iş birliği yapmaları gerekmektedir (m.16/12).

Barınma tedbiri, ÇKK'de "barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara ve bunların çocuklarına uygun barınma yeri sağlanması" olarak tanımlanmaktadır (m.5). KDTHY göre, barınma tedbiri uygulanan kimselerin, talepleri hâlinde kimlikleri ve adresleri gizli tutulmaktadır (m.15/2). Eğer kuruma gönderileceklerse de öncelikle sağlık kontrolleri yapılmakta, bulaşıcı hastalığı olanlar varsa derhal sağlık tedbiri için çocuk hâkimi veya mahkemeye başvurulmakta, aynı zamanda Sağlık Bakanlığınca tedavisi gerçekleştirilmektedir (m.15/3). Barınma tedbiri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı il ve ilçe müdürlükleri, Milli Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir (Akyayla, 2014).

Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin çeşitlerine bakıldığında çocuğu çeşitli durumlardan korumaya veya eğitim, sağlık, danışmanlık gibi alanlarda desteklemeye yönelik olduğu görülmektedir. Burada yer verilmeyen danışmanlık ve eğitim tedbirine aşağıdaki alt başlıklarda detaylı olarak değinilecektir.

2.4.2.1. Danışmanlık tedbiri. Danışmanlık tedbiri ÇKK'de, "çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol gösterme" olarak tanımlanmaktadır (m.5). KDTHY göre ailesi yanında veya sosyal hizmet kurum ya da kuruluşlarında kalan, hakkında danışmanlık tedbiri kararı alınan çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve psiko-sosyal gelişimlerinin desteklenmesi; aile, okul ve sosyal çevre ile olan uyumunun arttırılması; yeteneklerine uygun bir meslek edinerek genel olarak hayata hazırlanması amaçlanmaktadır (m.12/3).

DTT'ye göre danışmanlık tedbirleri, çocuğun ailesi yanında korunmasını sağlamak, bu süreçte hem çocuğu hem de bakımından sorumlu kimseleri desteklemek ve olası tedbirler hakkında bilgilendirmek, ayrıca var olan sorunu azaltmak ve varsa diğer tedbir uygulamalarını desteklemek amacıyla uygulanmaktadır (m.5/a,b). Aynı tebliğe göre danışmanlık tedbirlerinin kapsamına bakıldığında, çocuğun eğitimi, ailesi, kişisel becerileri, psikolojik ve sosyal durumu ile ilgili birçok alandaki riskleri belirleyen ve koruyucu önlemleri değerlendiren, aynı zamanda çocuğun normal gelişimini hedefleyen, müdahale eden, psiko-sosyal ve eğitsel destek sunan hizmetleri kapsamaktadır (m.5/c). Bu tedbirin içeriği, hazırlanan sosyal inceleme raporundaki sorun alanları ve var olan durumun gerektirdikleri ile oluşturulmaktadır (m.5/d).

Danışmanlık hizmetleri, sosyal çalışma görevlileri ile bu alanda eğitim almış görevlilerce yürütülmektedir. Bu hizmeti verecek uzman kişilerin uygulayacak oldukları mesleki çalışmalar, programlara ilişkin standartlar, uygulama esasları ve değerlendirme ölçütleri, tedbirin uygulanacağı kurumlar tarafından belirlenmektedir (KDTHY m.12/5). Danışmanlık tedbirleri, MEB, AÇSHB ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Bu tedbirlerin MEB tarafından uygulanmasına karar verildiğinde, çocuk

eğitimine devam ediyorsa veya danışmanlık tedbirine ek olarak eğitim tedbiri de verildiyse okulda bulunan rehber oğretmen tarafından; okulda rehber oğretmen bulunmadığı veya çocuğun herhangi bir okulla ilişiği bulunmadığı hâllerde ise rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından bu hizmet yürütülmektedir (DTT m.7/1,2).

KDTHY'de danışmanlık hizmeti verecek olan kişiler, "mesleki eğitim almış olmalarının yanı sıra yeterliliklerini sertifikaları ile belirten ve alanlarında çalıştıklarını hizmet belgesi ile ispat edenler" şeklinde belirtilen önceliklere göre tercih edilmektedir (m.12/6). Danışmanlık Tedbir Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğe göre danışmanlık hizmeti veren görevlilere, uygulamada olumlu sonuçlar alabilmek için bu hizmetin amacı, uygulamadaki programlar ve uygulama becerileri gibi konularda hizmet içi eğitim düzenlenmesi gerekmektedir (m.10/1,2). Aynı tebliğe göre danışmanlık eğitimini almış ve bu hizmeti sürdüren görevlilerin her yıl için üç günden az olmamak, en geç üçer yıllık aralıklarla hizmet içi eğitime tabi tutulmaları gerekmektedir (m.11/4).

Sonuç olarak, çocuklar psikolojik ve duygusal destek ile beraber bilgiye, yardıma ve sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadırlar (Bayoğlu, 2013). Danışmanlık tedbiriyle de çocukların sorunlarının farkına varmalarının sağlanması; ailelerin de bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi hedeflenmektedir (Yalçın, 2011). Bu süreçte MEB bünyesinde çalışan rehber oğretmenlere, danışmanlık tedbiri ile ilgili çeşitli hizmet içi eğitimler verilmesinin ardından görevlendirmeler yapılabilir.

2.4.2.2. Eğitim tedbiri. Eğitim tedbiri KK'de "ocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamı; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesi veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesi" olarak tanımlanmaktadır (m.5). KDTHY,

eğitim tedbiriyle ilgili bu tanıma ek olarak, özel eğitim gereksinimi olan çocuklara ve evde eğitime ihtiyacı olan çocuklara değinmektedir (m.13/1). Buna göre MEB, AÇSHB ile Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'nün özel eğitime gereksinimi olan çocuklar için eğitim tedbiri uygulanmasına ilişkin önlemleri alması gerektiği belirtilmektedir (m.13/4).

Eğitim tedbiri KDTHY'de uygulanacak kişiler açısından üç grupta ele alınmaktadır. Bunlar; on beş yaşını doldurmayan, on beş yaşını dolduran ve hiç eğitim almayan ya da zorunlu eğitimi yarıda bırakan ve zorunlu eğitim yaşını tamamlayan çocuklardır. On beş yaşını doldurmayan çocuklara yönelik eğitime devam etmesi yönünde karar verilirken özellikle uluslararası sözleşmelere ve kanunların öngördüğü sınırlara dikkat etmek gerekmektedir (m.13/5). On beş yaşını dolduran çocuklar hakkında iş ve meslek edinebilmesi için meslek veya sanat edinme kursuna gitmesi, meslek sahibi bir ustanın yanına veya bir iş yerine yerleştirilmesine yönelik karar alınabilmektedir (m.13/6). Son olarak, hiç eğitim almayan ya da zorunlu eğitimi yarıda bırakan ve zorunlu eğitim yaşını tamamlayan çocukların eğitimlerini sürdürebilmeleri, kapasitelerini geliştirebilmeleri ve iş-meslek edinebilmeleri için MEB, AÇSHB ile Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü gerekli önlemleri almak durumundadır (m.13/7).

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu 59. maddesinde, “İlköğrenim ağında olup da mecburi ilköğretim kurumlarına devam etmeyenler, hiçbir resmi ve özel iş yerinde veya her ne surette olursa olsun çalışmayı gerektiren başka yerlerde ücretli veya ücretsiz çalıştırılmazlar” denmektedir. Keskinliç Kara ve alıklar (2012), sokakta çalışan çocuğun okul devamsızlığının fazla olduğunu, erken yaşlarda edinmesi gereken bilgi, beceri ve tutumları edinemediğini, iletişim ve dinleme becerilerinin zayıf olduğunu, yeteri kadar ders alışamadığını ve arkadaş çevresi tarafından dışlandığını

belirtmektedir. Tüm bunların aksine okulun, çocukları çalışma hayatından uzak tutmanın en etkili araç olduğunu, sokaktaki olumsuzluklardan koruduğunu ve en önemlisi de eğitim alma imkânı sunduğunu ifade etmektedir.

Özetle birçok çocuk, okuma hevesinin olmaması veya başarılı olamaması gibi sebeplerle okuldan alınabilmekte ya da kendileri okulu bırakabilmektedir. Bunun sonunda yasal olmayan yollarla para kazanmak ya da ücreti düşük işlerde çalışmak durumunda kalabilmektedir (Çoban, 2015). Eğitim tedbiri uygulamalarında, bu şekilde eğitime geç başlayan, okula devam etmeyen veya ciddi akademik başarısızlık yaşayan çocuklarda engellerle karşılaşmaktadır. Bu süreçte ailesi sebebiyle okula gidemeyen, okula devamında küçük zorluklar yaşayan ve zorunlu eğitimini tamamlayamayan çocuklarda başarı elde edilmektedir (Yalçın, 2011). MEB kapsamında eğitim tedbirleri uygulanan çocuklarda öncelikle okula devam etmeleri, akademik anlamda gelişmeleri ve mesleki anlamda doğru yönlendirilmeleri için rehberlik yapılmaktadır. Bu rehberlik hizmetinin, geniş kapsamlı olması sebebiyle okulda bulunan müdür, müdür yardımcıları ve tüm öğretmenlerin iş birliği ile yürütülmesi gerekmektedir.

2.4.3. Danışmanlık ve eğitim tedbirinin uygulama süreci. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulama süreci, Çocuk Koruma Kanunu, Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik ve Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ'in çeşitli maddelerine göre yürütülmektedir. Bu maddeler ÇKK'nin 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13 ve 45. maddeleri, KDTHY'nin 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 ve 18. maddeleri ve DTT'nin 5, 6, 7, 8 ve 9. maddeleridir.

Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulama süreci adlı başlığın altında, danışmanlık ve eğitim tedbiri talebinde bulunabilecekler, danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulanacak

çocuklar, danışmanlık ve eğitim tedbiri kararının alınması, sosyal inceleme raporu (SİR), danışmanlık ve eğitim tedbirinde yargılama usulü, danışmanlık ve eğitim tedbirinin uygulanması, sosyal çalışmacının görevleri ve danışmanlık ve eğitim tedbirinin sona ermesi konularına değinilecektir.

2.4.3.1. Danışmanlık ve eğitim tedbiri talebinde bulunabilecekler. Koruyucu ve destekleyici tedbirler kapsamında olan danışmanlık ve eğitim tedbirine, çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Cumhuriyet savcısı ve SHÇEK'nin istemi üzerine veya resen çocuk hâkimi tarafından karar verilmektedir (ÇKK m.7/1). KDTHY'de çocuğun korunma ihtiyacı olduğunu fark eden "adlî ve idarî merciler, kolluk görevlileri, köy ve mahalle muhtarları, belediye zabıta memurları, sağlık ve eğitim kuruluşları, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görevlileri, sivil toplum kuruluşları" ile her türlü vatandaş, il ve ilçelerdeki sosyal hizmetler müdürlüklerine bildirim yapmakla zorunlu tutulmaktadır (m.6/1). Ayrıca aynı yönetmelikte çocuğun kendisinin ve çocuğun bakımından sorumlu kimselerinde il ve ilçelerdeki sosyal hizmetler müdürlüklerine başvurabilecekleri belirtilmektedir (m.6/2). Bunun yanında il ve ilçe sosyal hizmetler müdürlükleri, basın ve yayın organları ile benzeri iletişim araçlarında çıkan haberleri ve her türlü duyumu ihbar kabul ederek araştırma yapmakla yükümlü kılınmaktadır (m.6/3).

ÇKK'de sosyal hizmetlere yapılan bildirim halinde SHÇEK'nin derhal araştırma yapması gerektiği belirtilmektedir (m.6/2). Bu durumda tedbir kararı alınması gereken hallerde, il ve ilçe sosyal hizmetler müdürlükleri SİR hazırlayarak, bunu mahkeme veya çocuk hakimine sunmak durumundadır (KDTHY m.6/7). Turan (2006), böyle önemli bir konuda yapılacak bildirimlerin SHÇEK gibi tek bir yere yapılmasını, kurum sayısının azlığından dolayı sınırlı görmektedir. Topaloğlu (2008), ÇKK'nin 7/1. maddesi

gereğince, bu maddede sayılan kişiler dışında koruyucu ve destekleyici tedbirlere yönelik talepte bulunulduğu hallerde mahkeme veya çocuk hakiminin resen harekete geçip, yapılan araştırmalar neticesinde, gerek görüyorsa çocuğa uygun tedbir kararı verebileceğini belirtmektedir.

Özetle, çocuğun korunma ihtiyacı olduğunu fark eden kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, sivil toplum kuruluşları gibi yerlerde görevli olanlar ve daha geniş kapsamıyla çocuğun korunma gereksinimi olduğunu gören her vatandaş, durumu il ve ilçelerdeki sosyal hizmetler müdürlüklerine bildirmek zorundadır. Hatta çocuğun kendisi ve bakımından sorumlu kişilerde tedbir talebinde bulunabilmektedir. Sosyal hizmetler müdürlüklerine olan tedbir talepleri ve bildirimler neticesinde, derhal yapılacak araştırmalara göre mahkeme veya çocuk hâkimi, çocuğun durumunu inceleyerek danışmanlık ve/veya eğitim tedbirine karar verebilmektedir. Tüm bu süreçlerde rehber öğretmenlerin hem bildirimde bulunma hem de tedbir kapsamında uygulama yapma gibi rolleri bulunmaktadır.

2.4.3.2. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulanacak çocuklar. Yurtcan (2006), ÇKK'nin 13. maddesine yapmış olduğu yorumda üç sınıf çocuğa tedbir kararı verileceğini, bunların; korunmaya ihtiyacı olan, suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda korunmaya ihtiyacı olan çocukları somut olarak tanımlayacak olursak; bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal, ahlaki gelişimi ve kişisel güvenliği tehlikeye girmiş, ihmal edilmiş ve istismara uğramış, suç mağduru, suça tanık olan, suça sürüklenen ancak soruşturma ve kovuşturma aşamasında korunma ihtiyacı olduğu tespit edilen çocuklar, korunmaya muhtaç olarak değerlendirilmektedir (MEB, 2015).

Tedbir kararı verilebilecek suça sürüklenen çocuklar; 0-12 yaş arası ceza

sorumluluğu olmayan, 12-15 yaş arasında işlediği suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılamayan ve davranışlarını yönlendirme yeteneği bulunmayan, 15-18 yaş arasında sağır ve dilsiz olup aynı şekilde işlediği suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılamayan ve davranışlarını yönlendirme yeteneği bulunmayan ve akıl hastalığı sebebiyle ceza sorumluluğu bulunmayan çocuklardır (TCK m.31,32,33). Ceza sorumluluğu olup aynı zamanda korunma ihtiyacı olan çocuklara da cezanın yanında KDT verilebilmektedir (MEB, 2015). Fakat hapis veya adli para cezasına mahkûm edilen çocuklar, herkesten çok korunma ihtiyacı içinde olmalarına rağmen ÇKK'nin 3. maddesindeki suça sürüklenen ve korunma ihtiyacı olan çocuk tanımlarına girmemektedir. Bu çocuklara KDT uygulanamaması nedeniyle mevzuatta küçük değişiklikler yapılması gerekmektedir (Topaloğlu, 2008).

Kısaca, suça sürüklenen ve korunma ihtiyacı olan çocuklar için ceza sorumluluğu olsun ya da olmasın on sekiz yaşına kadar çocuğun içinde bulunmuş olduğu duruma ve ihtiyaca göre danışmanlık ve/veya eğitim tedbirleri kararı verilebilmektedir. Hatta mahkeme veya çocuk hâkimi tarafından gerek görülürse on sekiz yaşından büyüklere de eğitim tedbirlerine yönelik karar alınabilmektedir.

2.4.3.3. Danışmanlık ve eğitim tedbiri kararının alınması. Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının alınmasına yönelik ÇKK'de çeşitli maddeler (m.7, 8, 9, 14, 15/3, 26) bulunmaktadır. Bu maddeler kapsamında, KDT kararlarının alınmasında esas görevli “mahkemeler ve çocuk hâkimi”dir (ÇKK m.26/3). Tedbir kararı verilmeden evvel çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılabilir (ÇKK m.7/2). Mahkeme veya çocuk hâkimi sosyal inceleme yaptırmazsa bunun gerekçesini kararda göstermelidir (ÇKK m.35/3).

Karar aşamasında, danışmanlık ve eğitim tedbiri kararlarının da içinde olduğu

bir veya birden fazla tedbire hükmedilebilir (ÇKK m.7/3). Tedbirin türüne ek olarak tedbiri uygulayacak kişi, kurum veya kuruluş adı ile gerektiğinde tedbirin süresi de belirtilebilir (KDTHY m.8/13). Tüm bu tedbirlere karar verilmeden önce eğer çocuğun yeterli idrak gücü varsa görüşü alınıp ilgili kişiler dinlenebilir (ÇKK m.13/2). Mahkemeler ve çocuk hakimleri genel olarak bu süreçleri takip ederek danışmanlık ve/veya eğitim tedbirine yönelik karar vermektedir.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı, çocuğun kendisinin, anne, baba, vasisi veya birlikte yaşadığı kimselerin bulunduğu yerdeki çocuk hâkimi tarafından alınmaktadır (KDTHY m.8/1). Korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında, alınacak tedbirlerin niteliğine göre çocuk, aile veya asliye hukuk mahkemelerinden talepte bulunmakta ve bu mahkemeler koruyucu destekleyici tedbirlere yönelik karar verebilmektedir. Ayrıca ÇKK'nin geçici m.1/f-4'e göre, çocuk mahkemesi bulunmayan yerlerde, bu mahkeme kurulup göreve başlayana kadar çocuklara yönelik tedbir kararlarında aile veya asliye hukuk mahkemelerinin karar alacağı belirtilmektedir. Suça sürüklenen çocuklar tarafından işlenen ve ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarda da çocuk ağır ceza mahkemesi görevlidir (ÇKK m.26/2) ve bu mahkeme tedbire yönelik karar verebilmektedir (ÇKK m.26/3). Görüldüğü gibi çocuk hâkimi, çocuk mahkemesi, aile mahkemesi, asliye hukuk mahkemesi ve çocuk ağır ceza mahkemesi çocuğun içinde bulunmuş olduğu şart ve ihtiyaçlara göre danışmanlık ve/veya eğitim tedbirine yönelik karar alabilmektedir. ÇKK'nin 14. maddesine göre, çocuk hâkimi tarafından alınan tedbir kararlarına karşı itiraz yolu açık olup itiraz, en yakın çocuk mahkemesine yapılmaktadır. Ayrıca hâkim, çocuğun gelişim durumuna göre KDT türünün değiştirilmesine karar verebilmektedir (m.7/5).

Çocuk mahkemeleri yargılama faaliyetleri esnasında, çocuğu suça iten nedenleri

tespit ederek, çocuğun eğitilmesi, tedavi edilmesi, yaşamına yönelik rehberlik yapılması ve gerektiğinde korunması yönünde karar verebilmektedir (Boğa, 2011). Çocukla ilgili bu kadar kapsamlı kararlar alınabilmesi için hakimlerin bu konuda donanımlı olmaları önemlidir. ÇKK'de çocukla ilgili mahkemelere atanacak hakimlerin tercihen, çocuk hukuku alanında uzmanlaşmış, çocuk psikolojisi ve sosyal hizmetler alanlarında eğitim almış olması, ayrıca atamalarda istekli olup daha önce bu görevlerde bulunmuş olması önceliğine bakıldığı belirtilmektedir (m.28/1,2).

Özetle, danışmanlık ve/veya eğitim tedbirine yönelik karar alınması, çocuk hâkimi veya ilgili mahkemenin, sosyal inceleme yaptırarak ya da yaptırmadan, çocuğun içinde bulunmuş olduğu duruma göre bir veya birden fazla tedbir şeklinde olmaktadır. Bu tedbir kararı, itiraza açık olup bazen de çocuğun gelişimine göre değiştirilebilmektedir.

2.4.3.4. Sosyal inceleme raporu (SİR). ÇKK kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemelerin, çocuk hakimlerinin veya Cumhuriyet savcılarının gerekli görmesi halinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yapılmaktadır. Mahkeme veya çocuk hâkimi, bu inceleme raporuna göre çocuğun işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği olup olmadığına bakabilmektedir. Sosyal inceleme yapılmaması halinde ise mahkeme veya çocuk hâkimi, bunun gerekçesini kararda göstermesi gerekmektedir. Ayrıca acele tedbir alınması gereken hallerde sosyal inceleme daha sonra da yaptırılabilir (ÇKK m.35). Sosyal incelemeyi yapan sosyal çalışma görevlileri, raporda çocuğun işlediği fiille ilgili olarak algılama ve irade yeteneği olup olmadığı konusunda değerlendirme yapmayıp, konuyla ilgili mahkemenin kanaat edinmesini sağlayacak somut olgulara yer vermelidir (Topaloğlu, 2008).

ÇKK'de sosyal çalışma görevlileri, "Psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR), psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet" alanlarından mezun olan meslek elemanları olarak tanımlanmaktadır (m.3). Bu kadar farklı alandan mezun olan kişilerin yazmış olduğu sosyal inceleme raporları arasında farklılıklar bulunmakta, sosyal hizmet uzmanları dışındaki diğer meslek gruplarının SİR eğitimi alıp almadıkları tartışma konusu olmaktadır (Saruç & Kayma Güneş, 2014). Okullarda veya RAM'larda çalışan rehber öğretmenler, bazı durumlarda SİR için görevlendirilmeleri halinde bu konuyla ilgili eğitim almadıkları için zorluk yaşayabilmektedirler.

Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 21. maddesinde SİR'in içeriği detaylı olarak verilmektedir. Bu maddeye göre yapılan incelemenin özelliğine ve verilen görevin niteliğine göre içeriğe alınacak konular değişebilmektedir. SİR'de olması gereken hususlara genel olarak bakıldığında; çocuk ve ailesi ile ilgili fiziksel, zihinsel, sosyal, duygusal ve moral gelişimi alanındaki her türlü bilgi, var olan durum ile ilgili önemli görülen konular, yararlı olacağı düşünülen KDT ve çocuğun denetim altına alınmasına gerek olup olmadığı, tedbire yönelik süre ve çocuk ya da ailesi için uygulanabilecek özel durumlar ve psikiyatrik tedavi hususunda öneriler yer almaktadır. Yolcuoğlu (2009), sosyal inceleme sürecinde ailenin katılımının ve ev ziyaretlerinin önemli olduğunu, aile bireylerine anlaşılabilirlik duygusu hissettirmek gerektiğini belirtmektedir. SİR'in ailedeki problemin fotoğrafını çekmek, sosyal koşullar ile aile ve çevresi arasındaki problemin kaynağını tespit etmek için gerekli olduğunu eklemektedir. Suça sürüklenen çocuklarda SİR, çocuğun geçmişini, suç işleme sürecini ve geleceğini resmettiği için verilecek ceza ya da tedbir kararları için çok daha önem kazanmaktadır (Saruç & Kayma Güneş, 2014).

Sorunların çözümünde önemli bir başlangıç noktası olan sosyal inceleme raporlarını değerlendirmek için alan uygulamalarına bakıldığında, sosyal çalışma görevlisi yetersizliği, bilgi eksikliği, politika gibi sebeplerden dolayı çocuğun yararına düzenlenecek olan mesleki müdahalenin yüzeysel, yavaş ve yetersiz yapıldığı görülmektedir (Yolcuoğlu, 2009). Yine sosyal inceleme yapılabilmesi için tahsis edilecek araç imkanının sınırlı olması sebebiyle ev, aile ve çevre gibi çocuğun yaşadığı yer ziyaret edilememekte, sadece çocukla görüşülerek yetinilmektedir. Durum böyle olunca sosyal inceleme raporlarının en önemli kısmı olan "sosyal çevre" yeterli anlamda değerlendirilememektedir (Saruç & Kayma Güneş, 2014).

Nitekim Pekin Kuralları'nda da önemsiz suçlar haricinde tüm vakalarda çocuğun olay öncesindeki yaşam koşulları ve içinde bulunmuş olduğu ortamın detaylı olarak incelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (m.16). Yapılan sosyal inceleme raporlarında da ailelerin çocuk gelişimi ve eğitimi, ergenlikteki sorunlar ve çözüm yolları, ebeveyn ve çocuk arasındaki etkili iletişim gibi konularda bilgi ve beceri eksikliği yaşadığı, bu sebeple büyük oranda danışmanlık tedbiri önerildiği görülmektedir (Saruç & Kayma Güneş, 2014). DTT'de sosyal inceleme raporunda, ihtiyaç duyulan danışmanlığın içeriği ve tedbirle ilişkili öneriler sunulduğu belirtilmektedir (m.5/1-d). Rehber öğretmenler açısından bakıldığında, korunmaya ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklar açısından böyle önemli bir yeri olan sosyal inceleme raporları, hem çocuğun yaşadığı şartları anlama ve problemleri görme, hem de verilen danışmanlık ve eğitim tedbirini uygulamaya dökme konusunda önemli bir kaynaktır.

2.4.3.5. Danışmanlık ve eğitim tedbirinde yargılama usulü. Çocuk mahkemeleri, suça sürüklenen çocukları cezaevine göndermeyi hedefleyen yargısal kurumlar değildir. Bu mahkemeler, çocukla ilgili durumu tıp, psikiyatri, psikoloji ve

sosyoloji gibi ilimler ışığında değerlendirip, çocuğun tedavisi ve ıslahı için gerekli tedbirleri alan özel mahkemelerdir (Yelesdağ, 2006).

ÇKK'ye göre, danışmanlık ve eğitim tedbirinin de içinde olduğu KDT, duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden karara bağlanmakta, fakat hâkim zaruret görmesi halinde duruşma yapabilmektedir. Bu durum genel olarak hâkimin takdirine bırakılmakla beraber, KDT'nin yanında Medeni Kanun hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka veya çocuğun kişisel ilişkilerini düzenleyici yönde karar verilecek ise duruşma açma zorunluluğu getirilmektedir (m.13/1). Mahkeme veya hâkim, tedbir kararı vermeden önce yeterli algılama gücü olan çocuğun görüşünü almalıdır. Ayrıca karardan önce ilgili gördüğü kişileri dinleyebilmekte ve çocuk hakkında SİR düzenlenmesini isteyebilmektedir (m.13/2).

Duruşma esnasında çocuk, velisi, vasisi, bakımını üstlenen ailesi veya kurumda bakılıyorsa kurumun temsilcisi ve son olarak mahkemece görevlendirilmiş sosyal çalışma görevlisi mahkemede hazır bulunabilmektedir. Ayrıca çocuğun sorgusu veya çocukla ilgili diğer işlemler sırasında çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurulabilmektedir. Çocuğun yararını gerektiren bazı durumlarda da çocuk duruşma salonundan çıkarılabilmekte hatta sorgusu yapılmış çocuğun duruşmada bulunmasına gerek duyulmayabilmektedir (ÇKK m.22).

KDTHY göre hakkında kovuşturma başlatılmış çocuklarda KDT kararı, kovuşturmanın yapıldığı mahkeme tarafından alınmaktadır (m.8/3). Bazen de soruşturma esnasında KDT talebinde bulunulmakta olup mahkeme ve çocuk hâkimi tarafından tedbir kararı verilmektedir. Böyle durumlarda bu tedbir kararının soruşturma dosyasına konularak, kovuşturmanın yapılacağı makama sunulması gerekmektedir (m.8/4). Yani soruşturma ve kovuşturma evrelerinde danışmanlık ve/veya eğitim tedbiri

kararları verilebilmektedir.

Pekin Kuralları'nın 8. ilkesine göre çocuğun afişe olmaması ve damgalanmaması için yargılama süreci de dahil olmak üzere her aşamada gizliliğe özen gösterilmesi gerekmektedir. Hatta Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 185. maddesinde "sanık, on sekiz yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır" denmektedir. Bu durum herkese açık duruşmaların çocuğa zarar verebileceği, çocuğun izleyicilerden korkabileceği ve doğruları söylemekten çekinebileceği şeklinde açıklanmaktadır (Yelesdağ, 2006).

Özetle çocukların yargılanması sürecinde, çocuğun yararına yönelik tedbirlere dikkat edilmekte, verilecek kararlarda da aynı şekilde çocuğun ailesinden ayrılmaması yönünde, ona fayda sağlayacak kararlar verilmeye çalışılmaktadır. Danışmanlık ve eğitim tedbiri de bu kapsamda verilebilecek önemli tedbirlerden olmaktadır. Bu tedbirler, bazen dosya üzerinden bazen de mahkeme ile verilmektedir.

2.4.3.6. Danışmanlık ve eğitim tedbirinin uygulanması. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamaları, ÇKK, KDTHY ve DTT hükümlerine göre yürütülmektedir. Bu kapsamda danışmanlık tedbiri, MEB, SHÇEK ile yerel yönetimler tarafından; eğitim tedbiri, MEB ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili birimleri tarafından yerine getirilmektedir (ÇKK m.45). Yani danışmanlık tedbiri kararı, il millî eğitim müdürlükleri, il veya ilçe sosyal hizmetler müdürlükleri ya da yerel yönetimlere gönderilirken; eğitim tedbiri kararı, il millî eğitim müdürlüklerine veya Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bölge müdürlüklerine gönderilmektedir (KDTHY m.9/1).

DTT'ye göre danışmanlık tedbirinin MEB tarafından uygulanmasına karar verildiğinde; çocuk eğitime devam ediyorsa veya danışmanlığa ek olarak eğitim tedbiri verilmişse, bu görev okulda bulunan rehber öğretmene verilmektedir. Çocuğun okulla

ilişği yoksa veya okulda rehber öğretmen bulunmuyorsa, aynı görev rehberlik ve araştırma merkezi tarafından yerine getirilmektedir (m.7/2). Bazen danışmanın tayin, nakil, hastalık gibi aile veya çocukla gerekli çalışmaları yapmasını engelleyecek durumlar çıkabilmekte, bu tip durumlarda görevli kurum tarafından yeni bir danışman belirlenerek ilgili mahkemeye bildirilmelidir (m.8/7). Danışmanlık tedbiri, sağlık tedbiri ile bir arada verildiğinde, çocuk ayakta tedavi görüyorsa danışman, çocuğun tedavisi ile ilgilenen kişi, kurum veya kuruluş ile iş birliği ve koordinasyon kurmalıdır. Eğer çocuk yatarak tedavi görüyorsa, danışman tedbirin uygulanması konusunda değişiklik talebinde bulunabilmektedir. Danışmanlık tedbiri ile bakım veya barınma tedbirlerine karar verildiyse, danışman çocuğun bulunduğu koruyucu aile, kurum veya kuruluş ile iş birliği içinde çalışmak durumundadır (MEB, 2015). Bu süreçte tedbir kararlarının kesinleşmeden derhal uygulanması beklenmektedir (KDTHY m.9/2). Yalçın (2011), bu durumun acil müdahale ve önlem alma kabiliyetini arttırmak ve sonuç verici çözüm bulmak amacıyla olduğunu belirtmektedir.

DTT'nin 9. maddesine göre danışmanlık tedbirlerinin uygulanması sürecinde bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlara kısaca baktığımızda: öncelikle çocuk, aile ve çocuğa bakmakla yükümlü kişi/kişiler ile ilgili dosya ve bilgiler incelenmelidir. Akabinde çocuk, aile ve bakmakla yükümlü kişi/kişiler ile tanışılmalıdır. Bu görüşmede danışman, mahkeme kararı ve yükümlülükler, kendi görev ve sorumlulukları, ailenin sorumlulukları ve bunlara uyulmaması halinde yaşanacaklar hakkında bilgilendirme yapmalıdır. Ayrıca sorunun tarafları olan aile, öğretmen, idare ve bunun gibi kimseler ile görüşerek problemin sınırlarını belirlemelidir. Tüm bunlar yapıldıktan sonra tedbire yönelik uygulama planını hazırlanmalıdır. KDTHY göre tedbir kararını uygulamakla sorumlu kişi, kurum veya kuruluş en geç on gün içinde uygulama planını hazırlayarak

mahkeme veya çocuk hakiminin onayına sunması gerekmektedir (m.18/1).

KDTHY'de danışmanlık veya eğitim tedbirine yönelik uygulama planı hazırlanırken SİR'den yararlanılabileceği söylenmektedir (m.18/2). Uygulama planında, kararın uygulanmasından sorumlu kişi, tedbirin türü ve varsa süresi, uygulama esnasında hangi kurumlarla iş birliği yapılacağı ve hangi hizmetlerin sağlanacağı, nelerin amaçlandığı ve gelişimin nasıl ölçüleceği gibi bilgiler olması gerekmektedir (m.18/3). DTT'ye göre çocuk ailesi ile yaşıyorsa aile de sürece dahil edilerek; çocuk ailesinden uzakta yaşıyorsa ailenin de üzerine düşen görevlerden haberdar olacak şekilde önlemler alınarak uygulama sürecine başlanır. Bu süreçte en az, çocukla haftada bir, aileyle iki haftada bir görüşme yapılması planlanır. Ayrıca duruma göre öğretmen ya da ilgili kişilerle de görüşme sağlanır (m.9/1-e).

KDTHY'ye göre tedbir kararını veren mahkeme veya çocuk hâkimi, tedbire yönelik uygulamayı, tedbirden beklenenin gerçekleşip gerçekleşmediğini ve uygulanan tedbirin çocuğun gelişimini nasıl etkilediğini en geç üç aylık sürelerle incelemektedir (m.18/4). Bu kapsamda aynı yönetmeliğin 18. maddesinin 5, 6, 7, 8, 9 ve 10. fıkralarında belirtilen usule göre mahkeme veya çocuk hakiminin görevlendireceği sosyal çalışma görevlisi tarafından, uygulama planı doğrultusunda üçer aylık periyotlarla süreç değerlendirmesinin rapor halinde mahkemeye sunulması gerekmektedir. KDTHY'de 18. maddenin 7, 8 ve 9. fıkralarına göre yapılan görevlendirmelerde, incelemeyi yapanlara ücret verileceği belirtilmektedir (m.18/11). Okullarda ve rehberlik araştırma merkezlerinde çalışan rehber öğretmenlerin de bu kapsamda olan sosyal çalışma görevlileri olduğu düşünülmektedir.

DTT'ye göre danışmanlık tedbiri uygulayan görevlilerin, mahkeme veya çocuk hakimine sundukları uygulama planı doğrultusundaki iş ve işlemlerin izlenmesi, ayrıca

tedbirle ulaşılmak istenen hedeflere yönelik gerçekleştirecekleri etkinliklerin desteklenmesi, bu tedbiri yerine getirmekle yukml kurumların sorumluluğundadır (m.9/2). Yani okul müdürlüklerinin danışmanlık tedbiri uygulamaları esnasında rehber öğretmenlere yardımcı olması gerekmektedir. KDTHY'nin 13. maddesinin 8. fıkrasında eğitim tedbirinin MEB tarafından yerine getirilecekse ilgili birim tarafından yürütüleceği belirtilmektedir. Bu maddeye göre eğitim tedbiri uygulamalarında ilk aşamada çocuğun okula devamlılığı sağlanmaya çalışıldığı için ilgili birim olarak öncelikle okul müdürlüklerinin sorumlu olduğu söylenebilir.

Danışmanlık hizmeti verilirken çocuğun ya da ailenin görüşmeye gelmemesi veya hizmeti almak istememesi durumunda, kolluğa bildirilir ve kolluk, çocuğun tedbir uygulanacak kuruma teslimini sağlar. Bildirime rağmen çocuğun getirilmesi sağlanamadıysa, mahkemeye bilgi verilir ve mahkeme, çocuğun kolluk tarafından getirilmesi yönünde karar verebilir. Ayrıca ailenin gelmemesi, çocuğun gelmesinin engellenmesi veya sağlanmaması durumlarında tedbiri uygulayan kurum veya resen mahkeme tarafından suç duyurusunda bulunulabilir. Tedbir uygulamaları sırasında danışmanın güvenliğinin tehlikeye girmesi halinde de mahkemeden ve kolluktan destek talep edilebilir. Tüm bu KDT kararlarının alınması ve uygulanması sürecinde, çocuğun kendisi ve avukatı hariç olmak üzere çocuğun kimliği, adresi, fotoğrafları, yaşadığı travmalar gibi çocuğa ve yakınlarına ait her türlü bilgi ve bu bilgilerin yer aldığı rapor ve belgeler ile kayıtlar gizli tutulmalı, yazışmalar gizlilik ilkesine göre yapılmalıdır (MEB, 2015).

Özetle danışmanlık ve eğitim tedbiri kararları, çocuğun durumuna göre MEB, AÇSHB ile yerel yönetimler tarafından uygulanmaktadır. Kararın uygulayıcıya tebliği sonrasında en kısa zamanda aile ve çocukla güven ilişkisi kurularak gerekli

bilgilendirmelerin yapılması, uygulama planının hazırlanarak mahkemeye sunulması, uygulamanın yapılması ve üçer aylık periyotlarla mahkemeye değerlendirme raporu sunulması gibi çok boyutlu bir uygulama süreci bulunmaktadır. Tüm bu süreçte ve karşılaşılabilecek problemlerde çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak ve koordinasyon halinde çalışmak gerekmektedir. MEB kapsamında uygulanacak olan danışmanlık tedbiri tek olarak veya eğitim tedbiri ile birlikte verildiğinde, rehber öğretmenler tarafından uygulanmaktadır. Eğitim tedbiri tek olarak verildiğinde de öncelikle çocuğun okula devamına, bir meslek veya sanat edinimine yönelik çalışılacağı için MEB'in ilgili birimi olan kurum müdürlükleri tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir.

2.4.3.7. Sosyal çalışmacının görevleri. ÇKK'nin 3. maddesine göre rehber öğretmenler, sosyal çalışma görevlisi adı altında tanımlanmaktadır. Buna göre yasa ve yönetmeliklerde sosyal çalışma görevlisi için belirtilen görevlerin, rehber öğretmenler için de geçerli olduğu düşünülmektedir. Danışmanlar görevlerini, yasa, yönetmelik ve tebliğe uygun olarak öncelikle çocuğun yüksek yararını dikkate alarak yerine getirmelidirler (MEB, 2015).

Sosyal çalışma görevlisinin görevleri, ÇKK'nin 34. maddesinde genel olarak belirtilmekle beraber Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik'te bu görevler daha detaylı olarak verilmektedir. Bu yönetmeliğin 19. maddesine göre sosyal çalışma görevlisinin görevleri şu şekilde sıralanabilir:

- Hâkim veya mahkemenin çocuk hakkında karar vermeden önce, çocuğun ve içinde bulunduğu koşulların daha iyi tanımlanabilmesi için sosyal inceleme yapmak ve hazırlanan SİR'i, bu görevi veren mercie sunmak (m.19/1-a).

- Danışmanın sosyal inceleme, gözetim ve denetim yapmasını engelleyen durumların çıkması halinde durumu görevlendirildiği mercie ileterek gerekli önlemleri talep etmek (m.19/1-c).
- Çocukla ilgili kararların yerine getirilmesinde veya yapılan incelemelerde, ilgili kurum ve kuruluş yetkilileri ile iş birliği yapmak ve uzmanlık alanına giren konularda görüşlerini bildirerek ilgililere yardımcı olmak (m.19/1-d).
- Hâkim veya mahkemenin görev vermesi halinde KDT kararı verilen çocukla ilgili kararı uygulamak, takibi ve denetimine ilişkin inceleme yapmak (m.19/2-b). Bu kapsamda, tedbir kararının nasıl uygulanacağına dair on gün içinde bir plan hazırlayarak hâkim veya mahkemenin onayına sunmak (KDTHY m.18/1). Ayrıca üçer aylık sürelerle tedbir kararının uygulanmasını, tedbirden beklenenlerin gerçekleşme düzeyini ve çocuğun gelişiminin hangi yönde etkilendiğini incelemek (KDTHY m.18/4).
- Hâkim ve mahkeme, çocuğun sorgusu veya çocuk hakkındaki diğer işlemlerde sosyal çalışma görevlisinin, çocuğun yanında bulunmasını isteyebilir. Böyle durumlarda sosyal çalışma görevlisi, çocuğa haklarını öğretmek, çocuğu yargılama süreci hakkında bilgilendirmek, güvende hissetmesini sağlamak, süreci anlaması ve kendini serbestçe ifade edebilmesi için ona yardım etmek (m.13/3).
- Çocuk hakimleri, mahkemeler ve Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından kanun kapsamında verilen diğer görevleri yapmak (m.19/1-e).

Tüm bunlara ek olarak rehber öğretmenler, görevleri esnasında çocuğa karşı işlenen bir suçu öğrendiklerinde polis veya savcılığa; korunma ihtiyacı olduğunu

öğrendikleri çocuğu da Sosyal Hizmetler Müdürlüklerine bildirmekle yükümlüdür. Hem bildirim aşamasında hem de uygulama aşamasında yapılacak ihmal ya da kanuna aykırı uygulama sonucunda cezası bulunan bir suç durumu oluşabilmektedir (MEB, 2015).

Sonuç olarak, rehber öğretmenler ÇKK ve ilgili yönetmeliklere bakıldığında sosyal çalışma görevlisi olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda SİR hazırlamak, tedbir kararlarını uygulamak, süreçle ilgili üç ayda bir rapor hazırlayarak mahkemeye sunmak, soruşturma veya kovuşturma aşamasında çocuğun yanında olmak gibi birçok görevi bulunmaktadır. 10.11.2017 tarihinde yayınlanan MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin 13. maddesinde de danışmanlık tedbirini uygulama ve rapor oluşturarak mahkemeye sunma görevi rehber öğretmenlere verilmektedir. Aynı yönetmelikte eğitim tedbiri ile ilgili rehber öğretmenlere net olarak verilmiş bir görev bulunmamaktadır.

2.4.3.8. Danışmanlık ve eğitim tedbirinin sona ermesi. Danışmanlık ve/veya eğitim tedbiri, çocuğun on sekiz yaşını doldurması ile mahkeme kararına gerek olmaksızın kendiliğinden sona ermektedir. Fakat çocuğun eğitim ve öğrenime devam edebilmesi için rızasını almak şartıyla tedbirin belli bir süre daha devam etmesine karar verilebilmektedir (ÇKK m.7/6; KDTHY m.11/3).

Üçer aylık dönemlerde hazırlanan değerlendirme raporları neticesinde hâkim veya mahkeme, uygulanan tedbir kararını çocuğun yararına göre değiştirebilmekte, yeni bir tedbire karar verebilmekte ya da var olan kararı kaldırabilmektedir (Erbay ve diğerleri, 2015). Yani hâkim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak tedbir kararının kaldırılmasına karar verebilmektedir. Bu karar, acele hallerde çocuğun bulunduğu yerdeki hâkim tarafından alınmaktadır. Ayrıca tedbirin kaldırılmasına yönelik yeni kararın, önceki kararı veren hâkim veya mahkemeye bildirilmesi gerekmektedir

(KDTHY m.11/1).

Tedbir kararının kaldırılmasını, çocuğun velisi, vasisi, bakım ve gözetimini üstlenen kimseler, denetim görevlileri, tedbir kararını yerine getiren kişi ve kuruluşun temsilcileri ile Cumhuriyet savcısı talep edebilmektedir (KDTHY m.11/2). Yani rehber öğretmenler, danışmanlık ve/veya eğitim tedbirinin kaldırılmasına yönelik çocuk hâkimi veya mahkemeden talepte bulunabilmektedir.

Nitekim danışmanlık ve/veya eğitim tedbirleri, iki şekilde sona ermektedir.

Bunlardan ilki çocuğun on sekiz yaşını doldurması ile kendiliğinden olmaktadır. Diğeri, çocuk hakiminin veya mahkemenin tedbirin amacına ulaştığına, çocuğun gelişiminin beklenen düzeyde olmasına kanaat getirmesi ile olmaktadır. Bu süreçte rehber öğretmenler de tedbirin sonlandırılmasına yönelik hâkim veya mahkemeden talepte bulunabilmektedir.

2.5. Danışmanlık ve Eğitim Tedbirine Yönelik Yurt İçinde ve Dışında Yapılmış Olan Çalışmalar

Danışmanlık ve eğitim tedbirinin, Çocuk Koruma Kanunu'nun 2005 yılında yürürlüğe girmesinin ardından özellikle hukuk ve sosyal hizmetler alanlarında ele alınmaya başlandığı görülmektedir. Yaklaşık on yıl içerisinde yapılan araştırmalarda, doğrudan danışmanlık ve/veya eğitim tedbirine yönelik çok az çalışmaya rastlanmaktadır. Yapılan çalışmalar çoğunlukla, suça sürüklenen çocuklar, denetimli serbestlik ve çocuğa özgü güvenlik tedbirlerini kapsamakta olup, koruyucu ve destekleyici tedbirlerden danışmanlık ve eğitim tedbirine de araştırmaların bazı kısımlarında değinildiği görülmektedir. Bu bölümde yurt içinde ve yurt dışında danışmanlık ve eğitim tedbirine yönelik yapılan araştırmalar sunulmaktadır.

Topaloğlu (2008), suç işleyen fakat yaşlarından ötürü ceza verilmeyen çocuklara

yönelik, ceza yerine uygulanacak olan çocuklara özgü güvenlik tedbirlerini araştırmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin nitelik olarak koruyucu ve destekleyici tedbirlerden farklılaştığı ortaya koyulmuştur. Buna göre tedbir kararlarının verilme usulündeki farklılıkların yanında çocuklara özgü güvenlik tedbirleri, bir suçun işlenmesi ve toplumda tehlikeli bir halin ortaya çıkması durumunda verilirken; koruyucu ve destekleyici tedbirler için bu şartların gerçekleşmesine gerek olmayıp çocuğun korunma ihtiyacı altında olması yeterlidir. Araştırmaya göre mevzuatta bazı uyumsuzluklar olduğu, uygulamaya katkı sağlanabilmesi için mevzuata yönelik birtakım değişikliklere gidilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Göcek (2009), suç işlemiş çocukların profillerini, suç işleme nedenlerini ve hangi tür suçları işlediklerini tespit etmek amacıyla 2003-2008 yıllarına ait Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi dosyalarını (iddianame, sanık ve tanık ifadeleri, SİR vs.) taramıştır. Araştırma sonuçlarına göre en fazla suç işleyen çocukların on beş yaşını tamamlamış olup on sekiz yaşını tamamlamamış oldukları bulunmuştur. Mahkeme kararlarında sanık çocukların %58'ine tutuklama ve sadece %31'ine güvenlik tedbiri verildiği görülmüştür. Yine sanık çocukların büyük çoğunluğunun ilköğretim mezunu olup büyük bir kısmının çalıştığı, ayrıca ailelerin eğitim düzeylerinin ve sosyoekonomik durumlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada son olarak, 2005 yılında yürürlüğe giren ÇKK'nin ardından davaların hepsinde SİR alındığı görülmüştür.

Yolcuoğlu (2009), Türkiye'deki çocuk koruma sistemini değerlendirmiş ve sistemde iyileştirmeler yapılabilmesi için öneriler sunmuştur. Buna göre Türkiye'nin çocuk koruma sistemindeki temel sorunlar, çocuğun korunmasına ayrılan bütçenin ve meslek elemanı sayısının yetersizliği; uygulamalarda, bilimsel olarak yönetim ilkelerine aykırılıklar; kapsamlı, bütüncül ve tüm kurumların etkin iş birliği içinde bulunduğu

çocuk koruma politikasının olmaması olarak belirtilmiştir. Bu problemlere yönelik çözüm önerileri de, çocuk koruma sistemine yönelik toplumsal bilinçlendirme çalışmaları yapılması; tüm ailelerin eğitilerek çocuk ihmallerinin önlenmesi; ev ziyaretleri ile ailelerin denetlenmesi; meslek elemanlarına ek eğitimler verilmesi; personele yapılan ödemelerin teşvik edici olması; sivil toplum örgütleri ile tüm kamu kurum ve kuruluşlarının profesyonel bir anlayışla iş birliği içinde olduğu bütüncül bir aile ve çocuk politikası benimsenmesi ve son olarak, ilgili mevzuatın uygulamada oluşturduğu güçlüklerin belirlenmesi ve giderilmesi olarak ifade edilmiştir.

Braver, Khoury-Kassabri, Livneh ve Sharvet (2010), çocuk suçlulara yönelik grup müdahalesi programının etkilerini incelemiştir. Müdahale programı öncesinde ve sonrasında çocuklara yapılan anketin sonuçlarına göre, insanlara karşı şiddet ve şiddeti kabullenme konusunda azalma olduğu görülmüştür. Buna göre çocuğa yönelik müdahale programlarının çocuk suçluluğunu azaltma konusundaki önemi ortaya konulmuştur.

Mallett (2010), yapmış olduğu araştırmada gençlerin suça sürüklenmesine neden olan risk faktörlerini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre gençleri suça iten 23 risk faktörü hakkında bilgi elde etmiştir. Bunlar arasında en önemli risk faktörlerini, anne ya da baba olmadan yaşanması ve yoksulluk çekilmesi olarak belirtmiştir.

Aldemir (2011), SHÇEK'e bağlı kuruluşlarda görev yapan sosyal hizmet uzmanlarına yönelik yapmış olduğu çalışmasında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanma sürecini, konuyla ilgili sosyal hizmet uzmanlarının bilgi ve düşüncelerini, uygulamanın nasıl yerine getirildiğini, süreçte yaşanan zorlukları ve çözüm önerilerini araştırmıştır. Elde edilen sonuçlara göre SHÇEK'e bağlı kuruluşlarda en fazla (%62) bakım tedbiri ve danışmanlık tedbiri (%52,5) uygulandığı; araştırmaya katılan sosyal

hizmet uzmanlarının %68,2'nin ÇKK ile ilgili bir eğitime katılmadığı; 1/3'ünün ÇKK'nin kapsamını yeterli görmediği; personel eksikliğinin uygulama ve değerlendirme sürecini aksattığı; diğer kamu kurum ve kuruluşlarının konuyla ilgili sorumluluklarını tam olarak yerine getiremediği; tedbirlerin uygulanması sürecinde çocuk ve/veya ailesi ile iletişim sağlanmasında problem yaşandığı, ayrıca çocuk ve/veya ailenin bu tedbiri almak istemediği görülmüştür.

Boğa (2011), yapmış olduğu araştırmada çocukları suça iten sebepleri dikkate alarak, çocuk suçluluğunu en aza indirebilmek için kamu kurum ve kuruluşlarının yapması gerekenleri, yasal olarak yapılacak düzenlenmeleri ve bunlara yönelik çözüm önerilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmaya göre suça sürüklenen çocuğun kendisinin ve ailesinin eğitimsizliğinden kaynaklı sonuçların daha çok ön plana çıktığı görülmüştür. Bu kapsamda suça sürüklenen çocukların anne ve babasının istekli olmaları koşuluyla, okullardaki rehberlik servisleri tarafından çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirilmeleri, gerektiğinde de ÇKK'nin 5. maddesindeki koruyucu ve destekleyici tedbirler hakkında eğitilmeleri önerilmiştir. Son olarak suça sürüklenen çocuklar hakkında, koruyucu ve destekleyici tedbirlere yönelik kararların hızlı bir biçimde verilmemesi, tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanmaması ve uygulama için gerekli alt yapının hazırlanmaması halinde suça sürüklenen çocukların sayısının hızla artacağı belirtilmiştir.

Yalçın (2011), 13-18 yaş suça sürüklenen ve suç mağduru olan korunmaya muhtaç çocukların gelecek kaygılarını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre bu çocukların gelecekte mutlu bir aileye sahip olmayı arzuladıkları görülmüştür. Ayrıca suça sürüklenen ve suç mağduru olan çocuk sayısının azaltılabilmesi için aile bütünlüğünün korunması gerektiği belirtilmiştir. Bunun için de aile bireylerinin

ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlarının hızla çözümlenmesinin önemli olduğu ortaya konulmuştur. Son olarak, koruyucu ve destekleyici tedbir uygulamalarının artırılması, bununla ilgili bilgi işlem merkezi gibi birimler kurularak buralarda düzenli olarak kayıt tutulması, ilgili kurum ve kuruluşların en hızlı iletişim araçları ile eş güdüm içinde çalışarak korunmaya muhtaç çocuklara en doğru hizmeti vermesi gerektiği ifade edilmiştir.

Karakuş ve Tekin (2012), ÇKK kapsamında suça sürüklenen ve hakkında danışmanlık tedbiri uygulanan 13-18 yaş arasındaki çocukların özelliklerini araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda, suça sürüklenen çocukların büyük bir kısmının erkek olduğu; okula devam etmediği ve herhangi bir işte çalışmadığı; anne babasının sağ olup birlikte yaşadığı, ancak çocuğun ailesiyle iletişiminin iyi olmadığı; ailenin ekonomik durumunun alt düzeyde olduğu ortaya konulmuştur. Bu sonuçlar neticesinde, aile kurumunun üzerine düşen görevleri ve çocuklarına karşı olan sorumlulukları tam anlamıyla yerine getirmediği görülmüştür. Bu durumun çocukları suça itebildiği belirtilmiştir.

Bayoğlu (2013), yapmış olduğu araştırmada danışmanlık tedbiri alan çocuklar ile suça sürüklenme riski bulunan çocukları, sosyal ve kişisel değişkenler açısından karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre danışmanlık tedbiri alan çocuklar ile suça sürüklenme riski bulunan çocukların cinsiyet, ebeveynlerin eğitim düzeyi, anne-baba tutumları ve birliktelik durumu, algılanan sosyoekonomik düzey, okul türü, başarı algısı, amaçlara ulaşma algısı, geleceğe yönelik umut algısı, mutluluk algısı ve en çok hoşlanılan aktivite değişkenlerine göre dağılımlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Akyayla (2014), herhangi bir şekilde suça sürüklenmiş çocukların yargılanmasını

ve bu çocuklara yönelik uygulanacak tedbirleri araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre suça karışan çocukların, aslında korunma altına alınması gereken ve yetişkinlerden farklı olarak kendilerine özgü bir yargılama sistemi ile topluma kazandırılması gereken çocuklar olduğu ortaya koyulmuştur. Ayrıca TCK ve ÇKK'de geçen "çocuklara özgü güvenlik tedbirleri" ile "koruyucu ve destekleyici tedbirler" arasında kavram kargaşası yaşandığını, güvenlik tedbirlerinin yaptırım niteliğinde olup suç işlenmesinden sonra verildiğini, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin ise herhangi bir suç işlenmesine gerek duyulmadan verilebildiği belirtilmiştir. Buna benzer şekilde güvenlik tedbirleri ile koruyucu ve destekleyici tedbirler arasında karşılaştırmalar yapılabileceği ifade edilmiştir. Bu sebeple kanunda bazı değişikliklere gidilerek tereddüte neden olmayacak net düzenlemeler yapılması gerektiği söylenmiştir. Son olarak, suça sürüklenen çocukların cezadan ziyade eğitim yoluyla kendilerini geliştirmelerinin sağlanması ve topluma faydalı bireyler olması için çabalanması gerektiği önerilmiştir.

Aktürk (2015), yapmış olduğu araştırmada İstanbul ilinde yer alan üç adliyede, suça sürüklenen ve cezai sorumluluğu olmayan çocuklara verilen tedbir kararlarını taramıştır. Araştırma sonuçlarına göre suça sürüklenen çocuklar için özgürlüğü bağlayıcı cezalar yerine, kendisine yardımcı olacak kişi ve kurumların destek vermesi ve ilgi göstermesi ile çocuğun rehabilite edilmesi ve öğrenme fırsatı yakalaması gerektiği tespit edilmiştir. Ayrıca tedbirlerle ilgili çalışmaların, tek bir bakanlığın koordinasyonunda oluşturulacak çocukla ilgili diğer bakanlıklardan katılımcıların da olduğu çocuk merkezleri tarafından yürütülmesi önerilmiştir. Uygulayıcı olarak belirlenen kuruluşlardan sorumlu kişilere, ek mesai veya maaş artışı gibi ücretlendirmelerin yönetmelikler aracılığıyla yasal çerçevede sağlanmasının motivasyonu arttırıcı olacağı söylenmiştir. Konuyla ilgili görevlendirilen kamu

personelinin (PDR, doktor vs.) düzenli olarak bilgilendirilmesi ve sisteme yeni katılan kişilere standardize edilen eğitimlerin verilmesi gerektiği, ayrıca sivil toplum örgütlerinin eğitim ve danışmanlık gibi tedbirlerde aktif olarak yer almasının faydalı olacağı ifade edilmiştir.

Erbay ve diğerleri (2015) yapmış oldukları araştırmada, Ankara'daki bir çocuk mahkemesinin 2010-2012 yılları arasındaki koruyucu ve destekleyici tedbirlere yönelik dosyalarını tarayarak, bu tedbirlerin niteliğini ve nasıl uygulandığını betimlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre tedbir kararlarının alınmasından sonra devletin kurum ve kuruluşları tarafından verilecek hizmetlerin uygulanmasında eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca başta Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı gibi bakanlıklar ve ilgili diğer kurum ve kuruluşların arasındaki koordinasyonun artırılması gerektiği ifade edilmiştir.

Güneş (2015), danışmanlık tedbiri uygulanan 15-18 yaş arasındaki ergenlerin depresyon düzeyleri ile algıladıkları anne baba tutumları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre ergenlerin birçoğunda farklı düzeylerde depresyonun varlığı, ayrıca depresyon ile algılanan anne baba tutumları ve bağlanma stilleri arasında önemli ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Bülbül ve Doğan (2016), suça sürüklenen ve mağdur konumunda olan çocukların Türkiye'deki mevcut durumunu ve çözüm önerilerini ele almışlardır. Bu kapsamda, çocuk suçluluğunun önlenmesi için öncelikli olarak suça sebep olan durumların belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca ilköğretim çağında olup eğitime devam etmeyen, suça yönelme riski bulunan ve davranış bozuklukları olan çocukların, okullardaki öğretmenler ve psikolojik danışmanlar (rehber öğretmenler) tarafından daha

fazla takip edilerek okula olan ilgilerinin arttırılması gerektiği söylenmiştir. Aynı zamanda risk altında bulunan bu çocuklara ve ailelerine, psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti verilerek çocukların suça bulaşmalarının önlenebileceği ifade edilmiştir. Son olarak çocukların suça sürüklenmesini önlemenin toplumsal bir görev olduğu, kanunların bu konuda daha işlevsel hale getirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Elmacı (2017) Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinde yapmış olduğu araştırmada, okul psikolojik danışmanlarının (rehber öğretmenlerin) ve sosyal hizmet çalışanlarının bakım altındaki çocukların korunmasında, okulun rolüne ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, okulun çocukları sosyalleştirmek için faydalı olduğu belirtilmiştir. Yapılan çalışmada karşılaşılan temel sorunlar; bakım altındaki çocukların davranış sorunları, okul ve sosyal hizmetler arasındaki iletişim yetersizliği, çocukların geçmişteki sorunları ve okul personelinin bakım altındaki çocuklar hakkındaki bilgi eksikliği olarak tespit edilmiştir. Bu sorunların çözümüne yönelik, okul idarecileri ve öğretmenlerin çocuk koruma konusundaki farkındalıklarının arttırılması ve okul ile sosyal hizmet kurumları arasında etkin bir iş birliğinin kurulmasının yararlı olacağı önerilmiştir.

Aktaş, Ögütü, Esin ve Dursun (2018), çocuk psikiyatristlerinin danışmanlık tedbirine yönelik vermiş oldukları tavsiye kararların mahkemeler tarafından dikkate alınmadığı takdirde çocukla ilgili yaşanacak sonuçların neler olabileceğine dair vaka incelemesi yapmıştır. Araştırmanın sonucunda, ÇKK'de belirtilen tedbirlerin uygulanması için mahkemeler ile ruh sağlığı çalışanları arasında ikili kontrol mekanizmalarına ihtiyaç duyulduğu ortaya konulmuştur.

Bağdat (2018), Ankara ilindeki Sosyal Hizmetler Merkezi ve RAM'larda çalışan 18 meslek elemanı (sosyal çalışma görevlisi) ile yapmış olduğu nitel çalışmada,

danışmanlık tedbiri hizmetinin işlevi, gerekliliği, uygulanışı, meslek elemanları tarafından algılanışı, meslek elemanlarının yeterliliği, süreçte karşılaşılan sorunlar ve tedbirlerin nasıl olması gerektiği gibi konuları araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre uygulamadan kaynaklı problemlerin mevzuattan kaynaklı problemlerden fazla olduğu, kamu kurumları arasında koordinasyon eksikliği bulunduğu, kaynakların aktif olarak kullanılmadığı, meslek elemanlarının bilgi düzeyinin ve yeterliliğinin düşük olduğu, olguların meslek elemanının profesyonelleştiği alanlara göre dağıtılmadığı, meslek elemanlarına tatmin edici ücret ödenmesi gerektiği ve bu tedbirin ek iş olarak görüldüğü ortaya çıkmıştır. Ayrıca danışmanlık tedbiri kapsamındaki hizmetin ayrı bir kurum tarafından profesyonel olarak sunulması gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan tüm bu çalışmalara bakıldığında, danışmanlık ve eğitim tedbirinin çocukları her türlü suçtan korumaya ve topluma kazandırmaya yönelik önemli bir çalışma olduğu, fakat uygulamada çeşitli problemler yaşandığı görülmektedir. Bu problemlerin temelinde; mevzuattaki uyumsuzluklar, personel yetersizliği, profesyonelleşememe, kurumlar arası koordinasyon eksikliği, ailelerin sosyoekonomik problemleri vb. gibi alt yapı eksikliklerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu problemlerin giderilebilmesi için bu konuda kapsamlı bir politik anlayışın belirlenmesi ve standart bir sistemin oluşturulması gerektiği belirtilmektedir.

3. Bölüm

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcılar, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesine yer verilecektir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada MEB kapsamında danışmanlık ve/veya eğitim tedbirleri uygulayan rehber öğretmenlerin konuyla ilgili bilgi düzeylerini, ilgili kanun ve yönetmeliklerdeki uygulama usul ve esasları ne kadar yerine getirebildiklerini, süreçte karşılaştıkları sorunların neler olduğunu, uygulamaya yönelik görüş ve önerilerini belirleyebilmek için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2006). Nitel araştırmalar derinlemesine görüşme, doğrudan gözlem ve yazılı doküman şeklindeki veri toplama yöntemleriyle yapılmaktadır. Bu yöntemler içerisinde görüşme tekniği, kişilerin deneyimleri, fikirleri, duyguları ve bilgileri ile ilgili doğrudan alıntılar yapılabilmesine olanak sağlamaktadır (Patton, 2014). Bu araştırmada da nitel yöntemlerden görüşme tekniği kullanılmıştır.

3.2. Katılımcılar

Nitel araştırma yöntemiyle yapılmış olan bu çalışmada, katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemiyle araştırmaya dahil edilmiştir. Amaçlı örnekleme, cevapları aranan sorulara yönelik bilgi bakımından zengin olan durumlara odaklanmaktadır (Patton, 2014). Merriam (2015) örnekleminin en genel iki türünü, olasılıklı ve olasılıksız olarak belirtmekte olup, araştırma sonuçlarının örneklemden evrene genellenemediği

olasılıksız türün nitel araştırmalarda daha sık kullanıldığını belirtmektedir. Araştırmanın katılımcıları olasılıksız örnekleme türüne uygun olarak, İstanbul ilinin Sultanbeyli ilçesindeki devlet okullarında görev yapan 22 rehber öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcılar, ilçe genelindeki rehber öğretmenlerin katıldığı bir toplantıda yapılan duyuru ile araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgilendirilmiştir. Araştırmaya katılmakta gönüllü olanların irtibat numaraları alınarak randevulaşılmış ve kurumlarına gidilerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde, alınan cevapların aynılaşması -doygunluğa ulaşması- ile katılımcı sayısı yeterli görülmüştür. Katılımcılar 11 erkek ve 11 kadından oluşmakta olup mesleki olarak ortalama çalışma süreleri 4-5 yıldır. Katılımcıların 4'ü ilkokul, 7'si ortaokul, 5'i hem ilkokul hem de ortaokul ve 6'sı lise kademesindeki devlet okullarında çalışmaktadır. Tüm katılımcıların toplamda danışmanlık ve/veya eğitim tedbiri uyguladıkları öğrenci sayısı 176'dır (Tablo 1).

Tablo 1

Görüşmeye katılan rehber öğretmenler

Katılımcılar	Cinsiyeti	Mesleki Kıdem Yılı	Çalıştığı Kurum/Okul Kademesi	Uyguladığı Danışmanlık(D) ve/veya Eğitim(E) Tedbiri Olan Öğrenci Sayısı
Katılımcı 1	E	4	İlkokul	1D+9E+5D/E=15
Katılımcı 2	E	4	İlkokul	4E
Katılımcı 3	E	5	Ortaokul	3D/E
Katılımcı 4	K	4	İlkokul/Ortaokul	8E+2D/E=10
Katılımcı 5	E	4	Ortaokul	12E
Katılımcı 6	K	4	İlkokul/Ortaokul	1D+8E+1D/E=10
Katılımcı 7	K	4	İlkokul	9E+3D/E=12
Katılımcı 8	E	7	İlkokul/Ortaokul/Lise	4E
Katılımcı 9	K	7	İlkokul	1D+1E=2
Katılımcı 10	E	5	Lise	4D/E
Katılımcı 11	K	1	Lise	3E
Katılımcı 12	K	5	Lise	2E
Katılımcı 13	K	4	Lise	6E+2D/E=8
Katılımcı 14	E	4	Ortaokul	2D+8E+1D/E=11
Katılımcı 15	E	4	Lise	2D+6E+2D/E=10
Katılımcı 16	K	4	Ortaokul	7E
Katılımcı 17	E	5	İlkokul/Ortaokul	1D+10E+1D/E=12
Katılımcı 18	E	5	Ortaokul	5E
Katılımcı 19	E	2	Ortaokul	1D+12E+1D/E=14
Katılımcı 20	K	6	İlkokul/Ortaokul	2D+8E+2D/E=12
Katılımcı 21	K	3	Ortaokul	1D+11E+3D/E=15
Katılımcı 22	K	5	Lise	1E

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır.

Görüşme tekniği, bireylerin görüşleri, duyguları, tutumları, inançları, şikayetleri,

yaşantıları ve tecrübeleri hakkında bilgi elde etmede etkili bir yöntemdir. Bu yöntem, katılımcılarla yüz yüze gelerek derinlemesine bilgi alınabilmesi, yanıt oranının yüksek olması, ortam üzerinde kontrol sağlanabilmesi, soruların sırasının değiştirilebilmesi ve genel olarak çalışmaya esneklik kazandırması açısından avantajlı görülmektedir. Fakat katılımcılarla yapılacak her bir görüşmenin planlanması, görüşme için ortak zaman ve yer belirlenmesi, verilerin standardize edilmesi ve değerlendirilmesi için uzun zaman gerekmesi, görüşme tekniğinin dezavantajları olarak kabul edilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2006). Patton (2014) görüşme tekniğini, günlük sohbet mülakatı (yapılandırılmamış görüşme), mülakat kılavuzu yaklaşımı (yarı yapılandırılmış görüşme) ve standartlaştırılmış açık uçlu mülakat (yapılandırılmış görüşme) olarak üçe ayırmaktadır. Bu çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, araştırmacının soruları önceden belirleyerek görüşme yaptığı, fakat bazen detayları öğrenmek için ek sorular sorabildiği bir teknik olarak tanımlanmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, on soruluk kişisel bilgi formu (EK1) ve on dört soruluk görüşme formu (EK2) kullanılmıştır. Bu formlar hazırlanırken Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Danışmanlık Tedbiri Uygulamaları El Kitabı"ndan faydalanılmıştır. Formların kapsam geçerliliği için alanda öğretim üyesi olan bir uzman görüşü alınarak tekrar düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca araştırmaya dahil olmayacak 2 rehber öğretmen ile pilot uygulama gerçekleştirilerek formlarda son değişiklikler yapılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Rehber öğretmenlerle görüşmelere başlanmadan evvel ilçenin bağlı olduğu İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Bu izin çerçevesinde ilçe genelindeki rehber öğretmenlerin katıldığı bir toplantıda yapılan duyuru ile gönüllü olan

katılımcılar belirlenmiştir. Bu katılımcılar ile irtibata geçilerek ön görüşmeler gerçekleştirilmiş ve nihai katılımcılar ile görüşme tarihi ve saati planlanmıştır.

Belirlenen tarih ve saatte katılımcının çalıştığı kuruma gidilerek sessiz ve uygun bir ortam olan rehberlik servisinde görüşme yapılmıştır. Her görüşmeden önce etik kurallar gereği, katılımcılara “Bilgilendirilmiş Onam Formu” (EK3) verilerek katılımcıların araştırmanın amacı, içeriği ve nedeni hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır.

Katılımcılara gizlilik ve görüşme süreci hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş, isimleri kodlanarak saklı tutulmuştur. Görüşmeye başlamadan katılımcıların formları kısaca incelemeleri sağlanmış, görüşme esnasında araştırmacı tarafından ayrıntılı olarak not tutulmuştur.

Verilerin analizi MAXQDA nitel analiz bilgisayar programının deneme sürümü yardımıyla yapılmıştır. Görüşmelerde tutulan notlar bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra verilerin programa girişi sağlanmıştır. Görüşmede sorulan 14 açık uçlu soru, tema olarak belirlenmiş ve veriler okunarak kod listeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan tüm kodlar tekrar gözden geçirilerek aynı başlık altında toplanabilecek olanlar birleştirilmiş ve başta belirlenen temaların alt temaları olarak adlandırılmıştır. Yani bu araştırmada, temaların oluşturulması aşamasında görüşme soruları ve veri analizleri dikkate alınmıştır.

Araştırmanın iç geçerliğinin artırılması için alanda bulunan bir uzman tarafından verilerin analizi kontrol edilerek uzman gözden geçirmesi stratejisi uygulanmıştır (Merriam, 2015). Araştırmanın güvenilirliğinin sağlanması için ise analizci üçgenleme yöntemi kullanılmıştır (Patton, 2014). Bu kapsamda, alanda görevli iki uzman tarafından ayrı kodlamalar yapıldıktan sonra gerekli düzenlemeler yapılmış, ardından alanda öğretim üyesi olan bir başka uzman tarafından kodlamalar gözden geçirilmiş ve

uygunluğu denetlenmiştir. Uzman değerlendirmeleri doğrultusunda kodlamalar yeniden düzenlenmiştir.

4. Bölüm

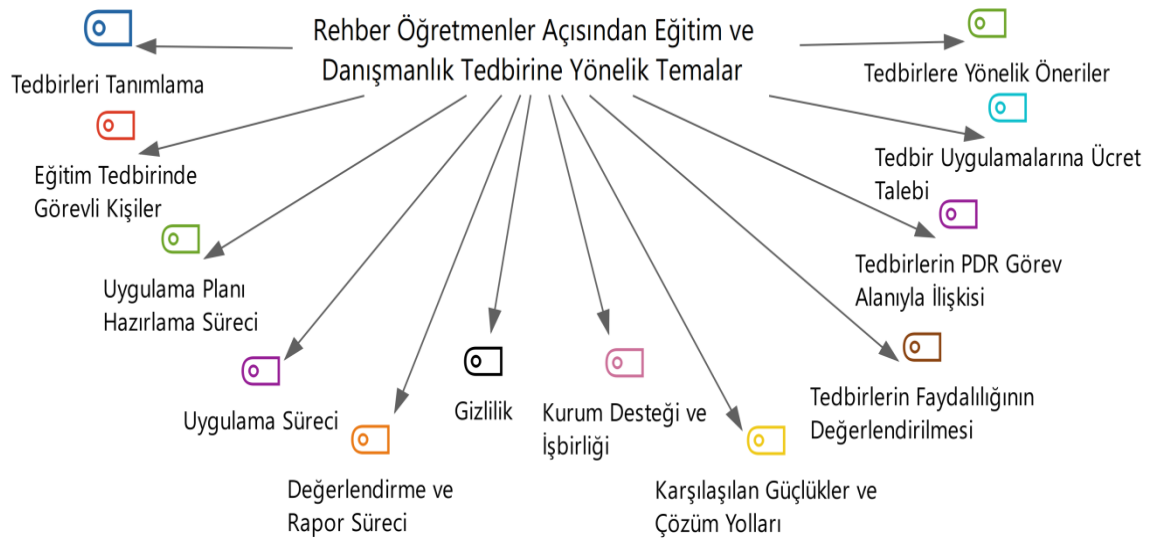
Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmanın sorularına verilen cevaplardan toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Rehber öğretmenlerin danışmanlık ve eğitim tedbirlerine yönelik bilgi düzeylerine, uygulama usul ve esaslarını yerine getirebilme durumlarına, uygulamada yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerine, çözüm önerilerine ve meslekle ilişkili görüşlerine yönelik sorular çerçevesinde çeşitli yanıtlar alınmıştır. Bu kapsamda Şekil 1'deki ana temalar oluşturulmuştur.

Şekil 1

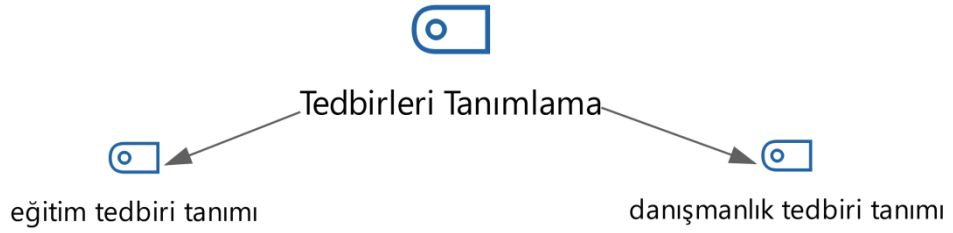
Rehber Öğretmenler Açısından Eğitim Ve Danışmanlık Tedbirine Yönelik Ana Temalar

4.1. Tedbirleri Tanımlama

Tedbirleri tanımlama ana teması altında "eğitim tedbiri tanımı" ve "danışmanlık tedbiri tanımı" olmak üzere iki alt tema (Şekil 2) oluşturulmuştur. Bu alt temalarda katılımcıların görüşlerine yer verilmektedir.

Şekil 2

Tedbirleri Tanımlama Temasına Ait Alt Temalar

Tablo 2'de katılımcıların ÇKK ve ilgili yönetmelikler hakkındaki bilgi düzeylerine vermiş oldukları puanlar yer almaktadır.

Tablo 2

Katılımcıların ÇKK ve ilgili yönetmelikler hakkındaki bilgi düzeylerine vermiş oldukları puanlar

Katılımcılar	Katılımcının kendine verdiği puan	Katılımcılar	Katılımcının kendine verdiği puan
Katılımcı 1	4	Katılımcı 12	3
Katılımcı 2	3	Katılımcı 13	3
Katılımcı 3	4	Katılımcı 14	3
Katılımcı 4	4	Katılımcı 15	4
Katılımcı 5	5	Katılımcı 16	4
Katılımcı 6	3	Katılımcı 17	5
Katılımcı 7	3	Katılımcı 18	4
Katılımcı 8	4	Katılımcı 19	4
Katılımcı 9	3	Katılımcı 20	3
Katılımcı 10	3	Katılımcı 21	3
Katılımcı 11	2	Katılımcı 22	3

(Kişisel bilgi formunda (1) Çok Az, (5) Çok Fazla olmak üzere puanlanmıştır.)

Tablo 2'ye göre 1 kişi "az" düzeyde, 11 kişi "orta" düzeyde, 8 kişi "fazla" düzeyde ve 2 kişi de "çok fazla" düzeyde ÇKK ve ilgili yönetmelikler hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünmektedir.

4.1.1. Eğitim tedbiri tanımı. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerden, eğitim tedbirini tanımlamaları istenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, çocuğun eğitim hayatı kapsamında okula devam ettirilmesi ve takip edilmesi yönünde açıklama yapmıştır.

"Eğitim tedbirinde okula devam durumunda bir sıkıntı var ya da hiçbir yere devam etmeyen çocuklar var onun okula devamının sağlanması." (Katılımcı4)

"Eğitim tedbiri okul yaşında veya okula gitme çağında olup da veya okula giderken okulu terkedip çocuğun eğitim hakkının yerine getirilmemesinden kaynaklı devlet tarafından öğrencinin eğitime devamının sağlanması." (Katılımcı5)

"Eğitim tedbiri öğrencilerin okullara devamlılığını sağlamak, devamlılığını takip etmek, eğitsel başarısını takip etmek ile ilgili."(Katılımcı12)

Rehber öğretmenlerin bir kısmı da eğitim tedbirini, korunmaya muhtaç veya suça sürüklenen çocukların eğitim hayatlarını ya da mesleki gelişimlerini geliştirmeye yönelik yapılan faaliyetler olarak belirterek yeterli ve kapsamlı bir tanım yapmıştır.

"Eğitim tedbiri özellikle korunmaya muhtaç veya suça sürüklenen çocukların eğitim hayatlarına devam edebilmeleri için veya herhangi bir yerde çalışıyorlarsa da iş yerlerine çalışmalarını takip etmek için verilmiş bir tedbir kararıdır. Bu şekilde çocuğun eğitim hayatına veya iş hayatına devamı sağlanması amaçlanmaktadır."(Katılımcı1)

"Eğitim tedbiri okul çağında olup okula gitmeyen çocuğun mahkeme kararı alınarak örgün ya da yaygın eğitim kurumlarına veya herhangi bir meslek edindirme kursuna, kurumuna yönlendirilmesidir"(Katılımcı15)

4.1.2. Danışmanlık tedbiri tanımı. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerden, danışmanlık tedbirini tanımlamaları istenmiştir. Katılımcıların birçoğu,

danışmanlık tedbirini travma yaşamış çocukların psikososyal açıdan desteklenmesi olarak tanımlamıştır.

"Danışmanlık tedbiri, ... çoğu travma yaşamış ya da travma yaşamaya yakın çocuklar olduğu için ya önleyici olabilir ya da sonrasında olay olduktan sonra daha çok olayın üzerinden belki kaygı bozukluğu olabilir ne bileyim travma sonrası stres bozukluğu gibi durumlar üzerine yapılabilecek belki psikososyal çalışmalar olabilir."(Katılımcı2)

"Kişinin psikososyal yaşantısıyla alakalı, kişiyi bir danışman tarafından rehabilite edilerek kendisini toplum hayatına kazandırmak, ruh sağlığını da düzeltebilmek adına bir tedbir kararı."(Katılımcı3)

"Danışmanlık tedbirinde bir travmatik yaşantı söz konusu genelde ve onun iyileştirilme süreci."(Katılımcı4)

Rehber öğretmenlerin bir kısmı da danışmanlık tedbirini, risk altında olan çocuğa psikolojik danışma, ailesine de çocuk yetiştirme konusunda rehberlik yapılması diye açıklayarak yeterli ve kapsamlı bir tanım yapmıştır.

"Danışmanlık tedbiri, ailelere çocuk yetiştirme konusunda rehberlik, çocuğunda sorun alanına göre gerekli konularda psikolojik danışma yapmak."(Katılımcı13)

"Danışmanlık tedbiri, çeşitli sebeplerden dolayı risk altında olduğu düşünülen veya suça sürüklenen çocuğun hem kendisine hem de onu yetiştiren kişilere çocuğun gelişimi konusunda rehberlik yapmaktır."(Katılımcı17)

4.2. Eğitim Tedbirinde Görevli Kişiler

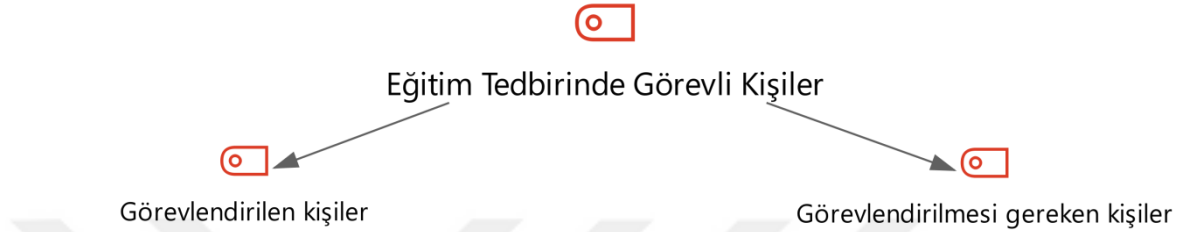
Eğitim tedbirinde görevli kişiler ana teması altında "görevlendirilen kişiler" ve "görevlendirilmesi gereken kişiler" olmak üzere iki alt tema (Şekil 3) oluşturulmuştur.

Bu alt temalarda katılımcıların görüşlerine yer verilmektedir. MEB Rehberlik

Hizmetleri Yönetmeliği'nin 13. maddesinde danışmanlık tedbiri uygulamalarının, rehber öğretmenler tarafından yerine getirileceği net bir şekilde belirtildiğinden bu tedbire yönelik kimin görevlendirildiğine dair katılımcılara soru yöneltilmemiştir.

Şekil 3

Eğitim Tedbirinde Görevli Kişiler Temasına Ait Alt Temalar

4.2.1. Görevlendirilen kişiler. Rehber öğretmenlere eğitim tedbiri

uygulamalarında kimlerin görevlendirildiği sorulmuştur. Katılımcıların neredeyse hepsi, rehber öğretmenlerin yani kendilerinin görevlendirildiğini söylemiştir.

"Okulumuzda eğitim tedbirini rehber öğretmen olarak ben yapıyorum."(Katılımcı9)

"Eğitim tedbirinde şu an genellikle rehber öğretmenler ilk kişi olarak görevlendiriliyor. Okula genelde bununla alakalı bir yazı geldiğinde direk rehber öğretmenlere gösteriliyor."(Katılımcı19)

"Eğitim tedbiri kararı, genelde okulda rehber öğretmene yönlendiriliyor. Okullarda şöyle bir sıkıntı var benim anladığım kadarıyla. Bu tedbir görevi sanki okulun rehber öğretmenin üzerine zimmetli bir görevmiş gibi."(Katılımcı2)

Rehber öğretmenlerin birkaçı da eğitim tedbirini, kendi okullarında okul idaresi ile birlikte yürüttüklerini veya okul idaresinden bu konuda destek aldıklarını belirtmiştir.

"Eğitim tedbiri adı üzerinde eğitimle alakalı kurum ve kuruluşlar görevlendiriliyor. Okullarda zaten bu işi yapan okul idaresi ve rehber öğretmenler bu

noktada şu an için bir sıkıntı olduğunu düşünmüyorum. Tabi okul idaresi ve rehber öğretmen sorumlu aynen."(Katılımcı3)

"Müdür başta olmak üzere ilgili müdür yardımcısı ve rehber öğretmen tabi ki hedef belirleme adına iştirak edebilir. Bizim okulumuzdaki uygulama bu şekilde oluyor." (Katılımcı12)

4.2.2. Görevlendirilmesi gereken kişiler. Rehber öğretmenlere eğitim tedbiri uygulamalarının daha verimli olması için kim ya da kimlerin görevlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle birlikte sorulmuştur. Katılımcıların bir kısmı, eğitim tedbirinde öncelikli olarak çocuğun okula kaydının yapılıp devamının sağlanması amaçlandığından bu görevin müdür yardımcıları ve/veya sınıf öğretmenleri tarafından yapılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bazı katılımcılar, okulların çok kalabalık olduğunu ve rehber öğretmen olarak yeterli olunamadığını söylemiştir.

"Eğitim tedbiri için ilgili müdür yardımcısının görevlendirilmesi daha uygun olur. Çünkü biz her zaman çocuk okula geliyor mu gelmiyor mu takip edemiyoruz özellikle kalabalık okullarda."(Katılımcı6)

"Çocuğun sınıf öğretmeni de görevlendirilebilir. Çünkü ben sürekli hatırlatmak zorunda kalıyorum. Öğretmenim herhangi bir sıkıntı olursa bana haber verin çünkü ben çok kalabalık bir okula baktığım için her an takip edemiyorum eğitim tedbiri olanları."(Katılımcı7)

"Rehber öğretmenlerden ziyade müdür yardımcısına verilse daha iyi olabilir eğitim tedbirleri. Çünkü devamsızlık işlerini müdür yardımcıları yapıyor, ... Okula kayıtlı değilse bunu sonuçta müdür yardımcısı kaydedecek. Bunun rehber öğretmenle alakalı bir durum yok."(Katılımcı14)

"Daha işlevsel olması için kesinlikle bir müdür yardımcısının takip etmesi lazım,

kademe müdür yardımcısının. Öğretmenlerle birlikte takibinin daha sağlıklı olacağını düşünüyorum. Çünkü devam devamsızlık konusu öncelikle müdür yardımcılarının, idarenin görevi çocuğun ilk meselesi zaten bu oluyor okula devamını sağlamak. Sonrasında okul içindeki eğitsel konularda da birincil yardımcı olabilecek kişiler öğretmenleri. Rehber öğretmenlerin burada müşavirlik yapmasının daha doğru olduğunu düşünüyorum."(Katılımcı21)

Rehber öğretmenlerin bir kısmı da eğitim tedbiri uygulamalarının müdür ya da müdür yardımcısı, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenden oluşan bir komisyon tarafından yürütülmesi gerektiğini söylemiştir. Bu komisyondaki herkesin eğitim tedbiri ile ilgili görev, sorumluluk ve rolleri olacağını belirtmiştir.

"Bence eğitim tedbirinin daha verimli olması için okul müdür ya da müdür yardımcısı, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmen hepsi komisyon olarak görevlendirilmelidir. Komisyonun başkanlığını idareciler yapmalıdır. Çünkü eğitim tedbirinde asıl önemli olan çocuğun okula devamlılığı ve okuldaki durumunun geliştirilmesidir ve bu sadece rehber öğretmen ile olacak bir durum değildir. Devam devamsızlık işlerinde ve akademik gelişimin takip edilmesinde okul idaresi ve sınıf öğretmenlerinin sorumluluğu ve önemli rolleri vardır. Rehber öğretmeninde bu süreçte psiko-sosyal açıdan destek verip, idareciler ile sınıf öğretmenlerine müşavirlik yapması önemlidir."(Katılımcı17)

"Sadece rehber öğretmenle yürütülebilecek bir çalışma olduğunu zannetmiyorum. Rehber öğretmenin yanında özellikle sınıf rehber öğretmeni bunun yanında okul müdür yardımcısı bunlar bence daha çok bir komisyon şeklinde hareket etmeleri gerekiyor ama niyeyse şu an sistemde sadece rehber öğretmenin yapacağı bir görev gibi görülüyor. Bu açıdan tek başına verimli olmuyor diye düşünüyorum. Çalışmanın eğer bir yere

varmasını istiyorsak bir ekip halinde çalışmamız lazım ve şu an hali hazırda okullarda rehber öğretmen sayısı çok az ve her şeye zaten yetişemiyor. Bu çalışmada ciddi bir efor sarf edilmesi gereken bir çalışma, ancak bu bir grup halinde yapılabilir diye düşünüyorum."(Katılımcı19)

Rehber öğretmenlerin birkaçı, eğitim tedbiri uygulamalarının aileye mali destek sağlayabilecek olan AÇSHB'ye bağlı kurumlarca ya da yasaları zorunlu olarak uygulayabilecek emniyet birimleri gibi kurumlardan ve muhtarlardan destek alarak uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca bazı katılımcılar, rehber öğretmenin yasal yaptırımı olmadığını ve okuldaki iş yükünün çok fazla olduğunu söylemiştir.

"Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı psikologlarca uygulanması daha verimli olur. Rehber öğretmenlerin okuldaki iş yükü fazla olduğu ve yasal yaptırımlar konusunda velilerin çok dikkate almaması sebebiyle bu şekilde olmalıdır."(Katılımcı16)

"Eğitime devam etmeyenlerin çoğu, en azından benim karşılaştıklarım maddi problemlerden kaynaklı. Dolayısıyla bu işin mali yönünü karşılayabilecek kurum ve kuruluşlarda görev alabilirler bence."(Katılımcı5)

"Okul idaresi, rehberlik servisi bence emniyet sonra muhtar olabilir. Bunlar bence eğitim tedbirinin uygulanmasında hem öğrenciye hem de rehber öğretmene destek olabilecek asıl kuvvetlerdir...emniyet hani sonuçta belki zorunlu bir durum var çocuğu ailesi göndermek istemiyor yasaları uygulayıcı olan okulun rehberlik servisi değil okul idaresi değil daha çok emniyet gibi kurumlar olabilir."(Katılımcı2)

Rehber öğretmenlerden biri, eğitim tedbirinde okula kayıt ve devam takip gibi iş ve işlemlerden dolayı İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinden şube müdürü, memur ve okul idarecilerinin görevlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

"İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, memur, şube müdürü vs. okulda idareciler

görevlendirilmeli, çünkü devam takibi işlemleri var, okula kayıt işlemleri var. Kayıt işlemleri olduğundan dolayı idarecilerin bilhassa olması gerekiyor."(Katılımcı18)

4.3. Uygulama Planı Hazırlama Süreci

Uygulama planı hazırlama süreci ana teması kapsamında rehber öğretmenlere danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarına başlarken uygulama planı hazırlayıp hazırlamadıkları, hazırlıyorlarsa da nelere dikkat ettikleri sorulmuştur. Katılımcıların tamamı tedbirlere yönelik uygulama planı hazırladıklarını ve bu planı hazırlarken çocuğun ve ailenin ihtiyaçlarına göre hedefler belirlediklerini belirtmiştir.

"Kesinlikle hazırlıyorum zaten bir plan olmadan o tedbir kararından sağlıklı bir sonuç alınması mümkün değildir. Bir plana göre biz hedeflerimize ulaşmaya çalışıyoruz ... örnek vereyim bir tanıma ile başlayan kişinin kendisini ve ailesini tanımaktan başlayan daha sonrada artık alınan tedbir kararı neyse ona göre hedefe ulaşmaya çalıştığımız bir program ve plan olmak zorunda tabi ki de ona göre hareket ediyorum. Aile ihtiyaçlarına dikkat ediyorum."(Katılımcı3)

"Ben uygulama planı hazırlıyorum. Hazırlarken özellikle velinin ihtiyaçlarına dikkat ediyorum çünkü bazı velilerde mesela maddi durumundan dolayı çocuğu okula gönderememe gibi durumlar çıkıyor o zaman planıma velinin ekonomik olarak destekleneceği kurum ve kuruluşların veliye aktarılması...böylelikle çocuğun okula daha kolay devam edeceği bir ortam sağlanması amacına yönelik çalışıyorum."(Katılımcı6)

"Hazırlıyorum uygulama planı. Plan hazırlarken öğrencinin ihtiyaçlarına dikkat ediyorum. Özellikle sorun alanı ne, neyin üzerinde duracaksak öğrenciyle de bunu görüşerek onun ihtiyaçlarını baz alarak hazırlıyorum mutlaka."(Katılımcı21)

Rehber öğretmenlerin bir kısmı uygulama planı hazırlama sürecinde izledikleri yöntemlere ve faydalandıkları kaynaklara değinmiştir. Bu kapsamda, çocuk ve aile ile

yaptıkları ilk görüşmede ihtiyaçları ve önemli konuları belirlediklerini ayrıca çocuk ve ailenin içinde bulunduğu durumu öğrenebilmek için SİR'den faydalandıklarını söylemişlerdir.

"Evet uygulama planı hazırlıyorum. Uygulama planı hazırlarken sosyal inceleme raporundaki ve yapmış olduğum ilk görüşmedeki hususlara, ihtiyaçlara ve önemli noktalara dikkat ediyorum."(Katılımcı17)

"Genelde çocukla alakalı ilk görüşme formu şeklinde bir form dolduruyorum. Çocuğun sağlık durumu nedir, ne değildir? Tabii tüm bunları yapmadan önce ilk olarak çocuğun sosyal inceleme raporunu inceliyorum neyden dolayı böyle bir karar alınma gereği duyulmuş ona bakıyorum. Bu incelemenin sonucunda çocuğu çağırıyorum. Çocuğun konuyla alakalı ne kadar bir bilgisi var, neler yaşamış, neler yaşamamış o bunda nasıl bir etki bırakmış? İlk önce çocuğun genel durumunu değerlendiriyorum. Eğer veliye de ulaşabiliyorsam özellikle veliyi de davet ediyorum. ... Çocuğa faydalı olacak şekilde bir plan olması için çalışıyorum."(Katılımcı19)

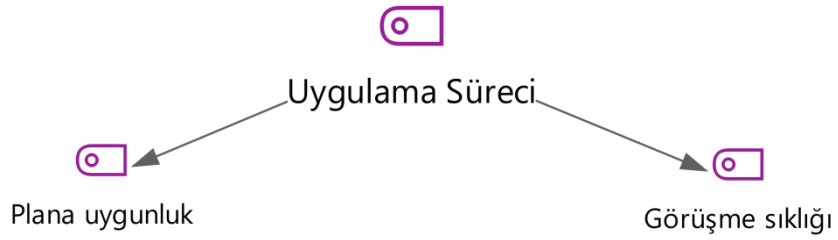
"Evet hazırlıyorum. Öncelikle çocuğun sosyal inceleme raporunu inceliyorum. Orada zaten birçok durum hakkında fikir veriyor. Ayrıca çocukla ilk görüşmeyi yaptığımda öğrenciyi az çok tanımış oluyorum. İhtiyaçlarını belirliyorum. Planı hazırlarken de bu ihtiyaçları göz önünde bulunduruyorum hem veli için hem öğrenci için. Ayrıca planın gerçekçi ve ulaşılır olmasına özellikle dikkat etmeye çalışıyorum."(Katılımcı22)

4.4. Uygulama Süreci

Uygulama süreci ana teması altında "plana uygunluk" ve "görüşme sıklığı" olmak üzere iki alt tema (Şekil 4) oluşturulmuştur. Bu alt temalarda katılımcıların görüşlerine yer verilmektedir.

Şekil 4

Uygulama Süreci Temasına Ait Alt Temalar

4.4.1. Plana uygunluk. Rehber öğretmenlere danışmanlık ve eğitim tedbiri

uygulamalarında plana sadık kalıp kalamadıkları sorulmuştur. Katılımcıların birçoğu uygulama aşamasında plana sadık kalamadıklarını belirtmiştir. Bunun sebebinin görüşmeye gelmemesi, bazen yabancı uyruklu öğrencilerin olması ve dil problemi yaşanması, eğitim öğretim yılı içinde kayıt zamanlarının uyuşmaması gibi birçok farklı değişkenle alakalı olduğu ifade edilmiştir.

"Çoğu zaman plana sadık kalamıyorum. Çünkü belirli bir aşamaya gelemiyoruz bazen görüşmeye bile gelmiyorlar..."(Katılımcı5)

"Uygulama planına zamanlama açısından sadık kalamıyorum. Çünkü okula kayıt zamanları genelde sene başı veya dönem başından oluyor, fakat öğrenci bu zamanlar haricinde geldiğinde okula ya da açık öğretime kayıt yaptırılmıyor..."(Katılımcı11)

"Plana, uygulamada çok sadık kalamıyorum... Çünkü istediğim zaman veliye ulaşamıyorum, veliyi okula çağırdığımda gelmeme gibi durumları oluyor. Özellikle bu son dönemde Suriyeli öğrencilere daha çok eğitim tedbiri kararı geldiği için dil olarak anlaşmakta zorluk çekiyoruz. O yüzden bazen veliyi yakaladığım anda okula getirme peşinde oluyorum ki çocuğu okula getirsin. ...pek sadık kalabildiğim söylenemez ama genelde sadık kalmaya çalışıyorum."(Katılımcı6)

"Genellikle plana uymakta zorlanıyorum, çünkü birçok değişken var. Veliyi çağırıyorsun, gelmiyorlar."(Katılımcı16)

Rehber öğretmenlerin bir kısmı, uygulama aşamasında plana sadık kalabildiklerini belirtmiştir.

"Uygulama aşamasında plana sadık kalabiliyorum."(Katılımcı1)

"Büyük bir ihtimalle kalıyoruz. Eğer araya uzun tatiller, öğrencinin okul değişikliği, şehir değişikliği gibi elimizde olmayan sebepler girmemişse kalıyorum."(Katılımcı21)

Rehber öğretmenlerin bir kısmı da plana bazen sadık kalabildiklerini söylemiştir. Bu konuyla ilgili plana bazen sadık kalınamamasında çocuğun isteksizliğinin, okulun kalabalık olup iş yükünün fazla olmasının ve danışma sürecinde bazı aksaklıkların yaşanmasının etkili olduğu ifade edilmiştir.

"Kendi yapabileceğim ve öğrencinin yapabileceği hedeflere göre hazırladığım için genelde hedefe ulaşıyorum. Ama bazen çok isteksiz öğrenciler geldiğinde ulaşamadığım oluyor."(Katılımcı22)

"Genelde okul kalabalık olduğu için sürekli plana bağlı kalamıyoruz ama plan dahilinde genel hatıyla çok özele bazen inemediğimizde oluyor. Genel hatlarıyla uyguladığımı düşünüyorum."(Katılımcı19)

"... danışmanlıkta gönüllülük esastır. Fakat bireylerin bazen danışmanlık tedbirine çok da gönüllü bir şekilde gelmediğini görebiliyoruz. Benim açıkçası yaşadığım en büyük zorluk bu. Bu kişiler önceki yaşantularından kaynaklı çekimser davranışlar sergileyebiliyor. İçine kapanık olabiliyor. Bazıları asosyal olabiliyor ya da bazıları ne yazık ki kötü madde kullanmış olabiliyor, farklı şeylere bulaşmış olabiliyor, bunlar tabi ki danışmanlık sürecini olumsuz etkiliyor. Uygulama planında bazen aksaklıklar olabiliyor."(Katılımcı3)

4.4.2. Görüşme sıklığı. Rehber öğretmenlere danışmanlık ve eğitim tedbiri

uygulamalarında çocuk ve ailesi ile hangi sıklıkla görüştikleri sorulmuştur. Katılımcılar, danışmanlık ve eğitim tedbirinde görüşme sıklığının değiştiğini, danışmanlık tedbirinde görüşmelerin daha sık olduğunu söylemiştir. Ayrıca öğrenci ve veli arasında da görüşme sıklığının değiştiği, öğrenci ile daha sık görüşüldüğü belirtilmiştir. Öğrenci, rehber öğretmenin çalıştığı okuldaysa bu sıklığın arttığı, başka bir okulda okuyorsa ya da hiç okula gelmiyorsa bu sıklığın azaldığı ifade edilmiştir. Rehber öğretmenler, görüşme sıklığı olarak çok farklı yanıtlar vermekle beraber genel olarak, çocuk ile haftada bir ya da iki haftada bir görüştiklerini; veli ile de iki haftada bir, ayda bir, üç ayda bir ve her ihtiyaç duyulduğunda görüştiklerini söylemiştir.

"Normalde olması gereken biliyorsunuz ki haftada bir çocukla iki haftada bir aile ile danışmanlık tedbirinde. Eğitim tedbirinde böyle bir görüşme durumu yok sadece takip etme durumumuz bulunuyor. Ama ben yine de eğitim tedbiri olan çocuklarla da mümkün olduğunca görüşmeye çalışıyorum. ...toplamda on beş olmak üzere danışmanlık ve eğitim tedbiri kararım bulunuyor. Tabi sayının fazla olması, okulda tek rehber öğretmen olduğumdan dolayı bu sıklıkta olamayabiliyor. Haftada bir çocukla görüşemeyebiliyorum yine iki haftada bir aile ile görüşemeyebiliyorum ama bunu telafi etme amaçlı sıklıkları arttırmaya çalışıyoruz."(Katılımcı1)

"Çocuk okuldaysa zaten haftada bir mutlaka görüşüyorum öğrencimizse. Ama öğrencimiz olmayan çocuklar iki haftada bir zar zor gelebiliyorlar velileri ayda bir... Çünkü gönüllülük çok fazla yok ne yazık ki. Bir de danışmanlık tedbiri olan öğrencimiz çalışıyordu dışarıda bir yerde ben okulda olduğum saatlerde buluşamadık bir türlü veya gelmek istemeyenler oluyor bazen. Ortalama ayda bir kere diyebiliriz ama iki haftada bir görüştüğümüzde oluyordu öğrencimiz olmayan çocuklar için. Velilerle ayda bir en iyi, çünkü isteksiz oluyorlar."(Katılımcı4)

"Danışmanlık tedbirinde aile ile iki haftada bir görüşüyorum. Eğitim tedbirinde takibini yapıyorum iletişim bilgilerimizi veriyoruz ve ihtiyaç duyduğumda ya da herhangi bir kriz durumu olabilir ya da bir şeyi sormam gerekiyor olabilir o tarz durumlarda çağırıyorum. Devamsızlığı olabilir çocuğun mesela birkaç günü geçince hemen zaten arıyoruz veliyi. Bu tarz konularda iletişime geçiyorum. Danışmanlık tedbirinde öğrencilerle haftada bir kere görüşmeye çalışıyorum. Eğitim tedbirinde de daha çok gözlem yoluyla takip ediyorum öğretmenine sorarak."(Katılımcı7)

"Çocukla her hafta görüşüyorum okula ısınması anlamında özellikle. Okulla ilgili sıkıntı varsa kontrol ediyorum, yokluyorum. Yaşadığı problemlerle ilgili hemen hızlıca müdahale edebilmem için her hafta çocukla görüşüyorum. Aile ile iki haftada bir zaten çok da gelmiyorlar açıkçası ayda bir. Eğer ihtiyaç duyarsam aileyi de her hafta çağırabilirim. Çünkü çocuğun evde yaşadığı durumu da takip ediyorum. Çocuk her hafta, aile ayda bir, iki haftada bir."(Katılımcı12)

"Çocukla daha sık, aile ile ayda bir kez görüşüyorum."(Katılımcı16)

"Çocukla haftada bir görüşebiliyorum. Ailelerle on beş günde bir görüşemediğimde oluyor, görüştüğüm velimde var. Üç haftada, ayda bir görüştüğüm velim de var."(Katılımcı20)

"Aile ile çok sık görüşmüyoruz belki ayda bir, belki iki ayda bir durumuna göre değişiyor. Çocukla da ben haftalık hedeflemiyorum çünkü haftalık görüşme olmuyor, yapamıyoruz. On beşte bir benim hedefim oluyor, on beşte bir görüşüyorum."(Katılımcı21)

4.5. Değerlendirme ve Rapor Süreci

Değerlendirme ve rapor süreci ana teması altında Şekil 5'teki alt temalar oluşturulmuştur. Bu alt temalarda katılımcıların görüşlerine yer verilmektedir.

Şekil 5

*Değerlendirme ve Rapor Süreci Temasına Ait Alt Temalar***4.5.1. Rapor gönderim sıklığı.** Rehber öğretmenlere danışmanlık ve eğitim

tedbiri uygulamalarına yönelik mahkemeye rapor gönderip göndermedikleri ve gönderiyorlarsa da hangi sıklıkla gönderdikleri sorulmuştur. Katılımcıların tamamına yakını üç ayda bir mahkemeye uygulama raporu gönderdiklerini belirtmiştir.

"Evet zaten bu resmi yazılar bize İlçe MEM'den geldiğinde üç ayda bir bu raporun mahkemeye gönderilmesi konusunda zaten uyarılar bulunuyor. Üç ayda bir gönderiyoruz..."(Katılımcı3)

"Gönderiyorum. Eğitim tedbirinde de danışmanlık raporunda da üç ayda bir gönderiyorum."(Katılımcı9)

"Evet, uygulama ve süreç raporları gönderip süreci aktarıyorum. Her üç ayda bir rapor gönderiyorum."(Katılımcı16)

Rehber öğretmenlerin birkaçı, danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulama raporlarını üç ayda bir mahkemeye gönderemediklerini söylemiştir. Velilerin imza atmaya gelmemesi, araya yaz tatilinin girmesi veya daha farklı sebeplerle raporların gönderiminin dört aya sarkabildiği belirtilmiştir.

"Mahkemeye rapor gönderiyoruz. Normalde üç ayda bir olması gerekiyor ama üç ayda bir gönderemiyorum genelde. İmza için sonuçta veliyi tekrar çağırmamız gerekiyor görüşmelerin belirli bir aşamaya gelmesi gerekiyor raporlaştırmak için. Ama

ortalama dört ay içerisinde gönderiyorum."(Katılımcı4)

"Mahkemeye rapor gönderiyorum. Genelde her üç ayda bir göndermeye çalışıyorum ama bazen tabi ki arada daha uzun süre gerektiren şeyler oluyor ya da veli imza için gelmiyor mesela ya da başka bir şey oluyor o zamanlarda en fazla üç, üç buçuk ayda bir mutlaka gönderiyorum."(Katılımcı6)

"Gönderiyorum üç ayda bir. Sarkma oluyordur ama eğer yaz tatili gibi şeyler araya girince ama dört ayı geçirmemeye çalışıyorum."(Katılımcı21)

Rehber öğretmenlerden biri tedbirlere yönelik uygulama raporunu, acil bir durum olması halinde hemen mahkemeye gönderdiğini; bazen de dönemde bir mahkemeye rapor gönderdiğini; çoğunlukla da üç ayda bir gönderdiğini ifade etmiştir.

"Mahkemeye rapor gönderiyorum. Eğer çok acil bir şey olduysa yani bugün olduysa bugün muhakkak yazıyorum mahkemeye o çocukla alakalı şöyle bir durum bugün gerçekleşmiştir, bilgilerinize tarzında uygun bir ifade biçimiyle ilçeye yazıp oradan raporumuzun gitmesini sağlıyoruz. Onun haricinde genelde üç ayda bir bazen dönemde bir olacak şekilde böyle bir rapor düzenleme söz konusu oluyor ve zaten çocukta da hemen bir değişiklik meydana gelmiyor, çocuğun kendine has özel bir durumu var. Bundan dolayı yaptığımız işlemin işe yaradığını görmek için biraz daha bazen uzun süreler gerekebiliyor. Bazı çocuklarda üç ayda bir olurken bazı çocuklarda dönemden döneme yani yılda atıyorum eğitim öğretim dönemi içerisinde düşünürsek iki kere rapor gönderdiğimiz oluyor."(Katılımcı19)

4.5.2. Mahkemeye ek evrak veya doküman gönderimi. Rehber öğretmenlere mahkemeye gönderdikleri uygulama raporuna ek olarak evrak ya da doküman gönderip göndermedikleri sorulmuştur. Katılımcıların bir kısmı rapora ek olarak evrak veya doküman gönderdiklerini belirtmiştir. Bunların öğrenci belgesi, ders notları, devam

takip çizelgesi gibi çocukla ilgili evraklar olduğu, bazen de tutanak veya sağlık kurulu raporu gibi resmi evraklar olduğu söylenmiştir.

"... örnek veriyorum bir sağlık kurulu raporu olabilir ya da farklı bir mesela sabıka kaydı olabilir farklı bir şeyler olabilir. Hakkında daha önceden çıkartılmış bazı belgeler olabilir gerekiyorsa eğer tabi ki bunlarda ekleniyor."(Katılımcı3)

"Ek evrak gönderiyorum. Mesela otobiyografi ekledik, çocuğun ders notları, devam devamsızlık çizelgeleri bunları ekliyoruz raporlara."(Katılımcı12)

"Tutanak varsa öğrenci belgesi varsa bu tarz dokümanlar varsa ekliyorum."(Katılımcı18)

Rehber öğretmenlerin bir kısmı da mahkemeye rapor haricinde ekstra bir evrak ya da doküman göndermediklerini ifade etmişlerdir.

"Yok herhangi bir ekstra evrak göndermedim."(Katılımcı4)

"Ekstra bir evrak göndermiyorum. Sadece rapor gönderiyorum."(Katılımcı5)

"Hayır, hiç ekstra bir evrak göndermedim. Bunları notlarıma aldım...bütün belirtmek istediklerimi raporda bir öz halinde belirtmeye çalıştım."(Katılımcı10)

4.5.3. Mahkemeden dönüt alma. Rehber öğretmenlere mahkemeye gönderdikleri uygulama planı ve raporuna yönelik mahkemeden dönüt alıp almadıkları sorulmuştur. Katılımcıların tamamına yakını, mahkemeden şimdiye kadar olumlu ya da olumsuz herhangi bir dönüt alamadıklarını belirtmiştir.

"Gerçekten hiç almadım. Şimdiye kadar hiç almadım. Hatta geri bir tepki bile olmadı olumlu veya olumsuz."(Katılımcı2)

"Yok bu konuda büyük bir sıkıntımız var zaten. Biz bir şeyleri talep ediyoruz olumlu veya olumsuz herhangi bir dönüş olmuyor maalesef mahkemeden."(Katılımcı4)

"Hayır hiçbir şekilde... kaldır ya da bu değiştirilsin ya da bu güncellensin gibi

defalarca yazı yazmama rağmen hiçbir şekilde dönüş alamadım."(Katılımcı7)

"Hiçbir dönüt almadım daha mahkemeden. Raporum okundu mu, okunmadı mı buna dair bile bir dönüt gelmedi."(Katılımcı14)

Katılımcıların birkaçı, mahkemeye gönderdikleri uygulama planı ve/veya raporlarına çok nadir dönüt aldıklarını ifade etmişlerdir.

"İki defa üç aylık raporları gönderdikten sonra bir defa eğitim tedbir kararı olan bir çocuğun tedbir kararının kaldırılması kararı geldi. Onun dışında diğerleri ile ilgili herhangi bir sonuç gelmedi..."(Katılımcı1)

"Şimdiye kadar mahkemeye çok rapor gönderdim, fakat bunların çok azına yönelik geri dönüş aldım. Hatta tedbir kararının sonlandırılmasına yönelik talep raporlarıma dahi çoğu zaman herhangi bir sonuç alamadım. Mahkemeden geri dönüş yapılan rapor sayısı genel olarak azdı. Yani on rapor gönderdiysem geri dönüş yapılan bir ya da ikidir."(Katılımcı17)

"Almadım, bugüne kadar sadece üç dönüt aldım ben mahkemeden. Kaldırılmalar haricinde şey dönütü aldım ilk defa. Uygulama planı göndermişim bir öğrenciyle ilgili, bana plan geri geldi hâkim onayıyla beraber. Ben ilk defa plan bana geri döndüğü için şaşırırım bir aksilik var zannettim."(Katılımcı21)

4.6. Gizlilik

Rehber öğretmenlere danışmanlık ve eğitim tedbirine yönelik uygulamalarda, raporlamalarda ve yazışmalarda gizliliğe ne ölçüde dikkat edildiği sorulmuştur. Katılımcıların bir kısmı hem görüşme aşamasında hem de raporların teslimi ve yazışmalar aşamasında gizliliğe dikkat edildiğini belirtmiştir. Bu kapsamda çocuk ve aile ile yapılan görüşmelerin gizlilik çerçevesinde olduğu, raporların kapalı zarf içinde görevli kişilere elden teslim edildiği ve üst yazılarda gizliliğe vurgu yapıldığı

söylenmiştir.

"Gizlilik olması gerekir, çünkü çocuğun ve ailenin dosyada geçen özel bilgileri bulunuyor, kişisel bilgileri bulunuyor. Ben buna mümkün olduğunca değil, elimden gelenin fazlasıyla gizliliğe önem vermeye çalışıyorum. Çocuk ve ailenin dışında zaten bunları bilen kimse yok açıkçası. Buna kesinlikle dikkat ediyorum ve genel olarak da bu gizliliğe önem verdiğim için zaten bu gizliliğin kesinlikle korunması gerektiğini düşünenlerdenim."(Katılımcı1)

"... Gelen üst yazılarda ilçeye ya da mahkemeye gönderilecek belgelerin gizlilik esasına göre doldurulması ve bize ulaştırılması noktasında uyarılarda bulunuluyor ve tabi ki kapalı zarf içerisinde biz bunu ilçeye ...elden vermeye çalışıyoruz."(Katılımcı3)

"Rehber öğretmenlerin gizlilik esasına göre hareket ettiğini düşünüyorum. Bu konular hassas olduğu içinde gidip görüşme yaptığımız kimselerle açık açık bunları görüşmüyoruz. Özellikle gizliliğe önem verileceğinden bahsediyoruz. Kendi adıma bu raporlama durumlarının, görüşme durumlarının gizlilik ilkesi doğrultusunda yapıldığını söyleyebilirim ya da o hassasiyetle yapmaya çalıştığımı söyleyebilirim."(Katılımcı10)

Rehber öğretmenlerin bir kısmı da tedbirlerle ilgili evrakların okullara gönderim aşamasında gizliliğe pek dikkat edilemediğini, okul memuru ya da tedbirlerden sorumlu olmayan müdür yardımcısı gibi konuyla ilgisi olmayan bazı kişilerin bu evraklara erişebildiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda resmi evrakların iletilmesinde ve yazışmalarda kullanılan yazılıma, diğer kullanıcılar tarafından kolay erişilebilmesinin gizliliği azaltan bir durum olduğu belirtilmiştir.

"Benim gördüğüm kadarıyla en azından gizlilik bazı noktalarda ihlal edilse bile dikkat edilmeye çalışılıyor. Çünkü ilk karar geldiğinde bize normal kurum.net'ten geliyor... bizim denetimimizde değilken bizden öncesinde gizliliğin pek de uygulandığını

düşünmüyorum."(Katılımcı5)

"... Buna dikkat edemiyoruz maalesef çünkü ...tebliğ ederken okul memuru, ilgili ilgisiz bütün müdür yardımcılarını görmüş oluyor. Kurum.net üzerinden geliyor çünkü bazı tedbir kararları..."(Katılımcı12)

"... danışmanlık tedbiri ya da eğitim tedbiri kararları kurum.net üzerinden geliyor elden bir teslim olmuyor. Kurum.net üzerinde de ben görüyorum, okulun memuru görüyor, okul müdürü görüyor, okulun müdür yardımcısı görüyor..."(Katılımcı6)

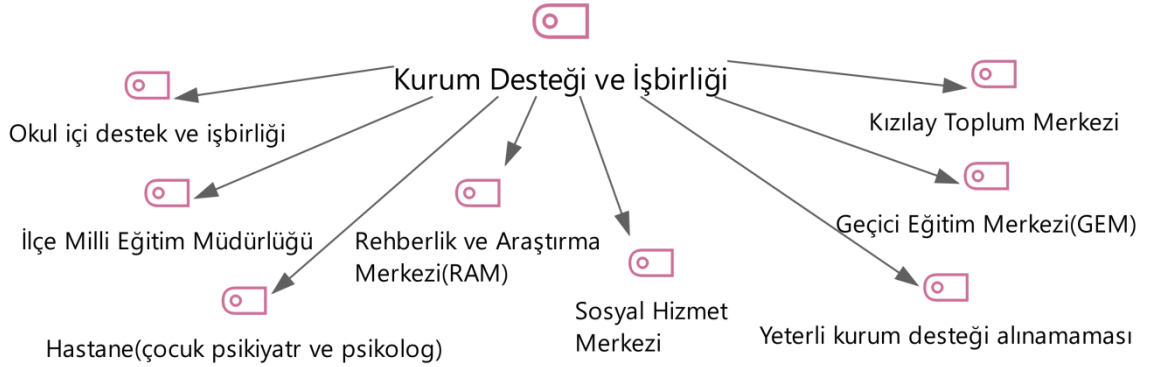
4.7. Kurum Desteği ve İş Birliği

Rehber öğretmenlere danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarında kendi kurumlarından veya diğer kurumlardan destek alıp almadıkları sorulmuştur.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar çerçevesinde Şekil 6'daki alt temalar oluşturulmuştur.

Şekil 6

Kurum Desteği ve İş Birliği Temasına Ait Alt Temalar

4.7.1. Okul içi destek ve iş birliği. Rehber öğretmenlerin bir kısmı okul müdürü ya da müdür yardımcılarında tedbirlerle ilgili destek aldıklarını belirtmiştir. Katılımcılar bu desteği, diğer kurumlarla yazışma yapılması, aile ziyaretine eşlik edilmesi, devam devamsızlığın takip edilmesi, çocuğun okula kaydının yapılması, gerekli evrakların temin edilmesi ve bazen çocuk ile ailesi hakkında bilgi alınması

olarak ifade etmişlerdir.

"Okuldan sadece yazışmalar için destek alıyorum. Üst yazılar, normal davet yazıları gönderirken okuldan yardım alıyorum."(Katılımcı5)

"Okul müdürümüzle ... ev ziyaretinde bulunduk. ... Açıkçası bu noktada okul idaresi okul müdürü bana destek çıktı diyebiliriz."(Katılımcı3)

"Kendi kurumumdan ilgili müdür yardımcısı destek oluyor çünkü devam-devamsızlık durumunu çıkartabiliyorum, ders durumunu müdür yardımcısından alabiliyorum. Müdürümde yardımcı bu konuda. Eğer ki kayıt durumunda bir sıkıntı varsa onunla ilgili ne yapması gerekiyorsa soruyor, araştırıyor, destek oluyorlar."(Katılımcı12)

"Okul müdür yardımcısı ile çalışıyorum çoğunlukla eğitim tedbirleri konusunda. Sosyal inceleme raporları, çocuğun süreç raporları varsa onları temin edebiliyor. Çünkü farklı okullarda çalışıyoruz. Görevlendirmeye gidebiliyoruz, hiç tanımıyoruz okulun ya da öğrencinin profilini. Öğrenci ile ilgili geçmişe dair bilgilendirme yapabiliyor, ailesi ile ilgili, yaşadığı sıkıntılardan bahsedebiliyor..."(Katılımcı20)

Katılımcıların birkaçı, sınıf öğretmenlerinden ya da branş öğretmenlerinden çocuklarla ilgili gözlem ve ev ziyareti yapma konularında destek aldıklarını söylemiştir.

"Danışmanlık ve eğitim tedbirinde sınıf öğretmenlerinden destek alıyorum ya da branş öğretmenlerinden dersine giren öğretmenlerden. Çocukla ilgili onlar bizden daha çok gözlem yaptıkları için onlardan bilgi alıyoruz."(Katılımcı4)

"Kendi okulumda sınıf öğretmeninden destek alıyorum. Bazen velilerimizin evine ziyaret gerçekleştiriyoruz. Çocukla alakalı farklı bir durum konusunda onu daha iyi gözlemleyebilecek hocalardan bu konuda fikir almayı arzu ediyorum."(Katılımcı19)

4.7.2. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, İlçe

MEM'den uygulama hakkında bilgi alınması, çocuğun okula kaydının yapılması ve mahkeme ile yazışmaların sağlanması gibi konularda destek aldıklarını belirtmişlerdir.

"İlçeden genelde uygulama konusunda bilgi alıyoruz. Uygulamada eksik olan taraflar oluyor, bazen uygulamayı nasıl yapacağımızı bilmiyoruz. İlçe MEM'den o aşamada bilgi alıyoruz."(Katılımcı4)

"...Çocuğun herhangi bir okulda kaydı bulunmamaktaydı. Bunu İlçe Milli Eğitim ile paylaştım ve çocuğu uygun okula kaydettiler, yakın adres bölgesindeki bir okula. Eğitim tedbirlerinde bu şekilde destek alıyoruz."(Katılımcı15)

"İlçe MEM'den müşavirlik ve mahkeme ile resmi yazışmalarda destek alıyoruz."(Katılımcı17)

"İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü çoğunlukla öğrencinin ismini ve öğrenci ile ilgili çıkan tedbir kararını bilgilendiriyor. Onların mahkemeye gönderilme sürecinde bize destek oluyor. Biz birebir mahkemeye gidip kendimiz vermiyoruz da onlar teslim ediyorlar. Önceki çalıştığım ilde böyle değildi. Biz kendimiz mahkemeye teslim ediyorduk. Bu açıdan iyi bizim işimizi kolaylaştırıyor bu."(Katılımcı20)

4.7.3. Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM). Rehber öğretmenlerin bir kısmı, RAM'dan müşavirlik, eğitim ve konsültasyon gibi konularda destek aldıklarını söylemişlerdir.

"Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde çalışan rehber öğretmen arkadaşlarımızdan ya da meslektaşlarımdan yeri geldiğinde telefon vasıtasıyla arayarak ben böyle bir danışmanlık tedbiri var veya böyle bir durum var bunun altından nasıl kalkabilirim diye telefon vasıtasıyla da çok yardım aldığım oldu."(Katılımcı3)

"RAM tarafından verilen eğitim çok iyi oldu benim için açıkçası. Geçen sene yine danışmanlık tedbirim vardı aynı öğrenci için ama bu kadar bilgili değildim. Biraz daha

üstünkörü danışmanlık tedbiri yapıyordum ama bu sene RAM'in verdiği eğitim çok faydalı oldu, verdikleri kitap faydalı oldu. O yüzden daha rahat yaptım."(Katılımcı9)

"... Sıkıştığım noktada RAM'a yönlendirdiğim öğrenciler oldu. Konsültasyon anlamında RAM'dan destek alıyorum."(Katılımcı21)

4.7.4. Sosyal Hizmet Merkezi. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, Sosyal Hizmet Merkezi'nden aileye maddi veya sosyal destek ve bilgi alışverişi gibi konularında destek aldıklarını belirtmişlerdir.

"Ben genelde sosyal hizmetlerle iletişime geçiyorum bu noktada. Mesela bir önceki danışmanlık tedbir kararında çocuğun maddi olarak annesinin desteklenmesi gerekiyordu. Çocuğun kardeşine kreş yardımı yapıldı annesi daha rahat çalışabilirdi diye. O noktada bizim için iyi bir dayanak oldu."(Katılımcı6)

"Sosyal Hizmetler daha çok konuya hâkim olduğu için Sosyal Hizmetleri telefonla aradığımız oluyor. Onlar zaten biliyorlar, bize de yol gösteriyorlar sürekli bu işin içerisinde oldukları için. Sosyal Hizmetler daha çok destek oluyor bize bu konuda."(Katılımcı8)

"Sosyal hizmetler takibini yapıyorsa çocuğun mutlaka bizimle irtibata geçiyor, onlarda bizden bilgi alıyorlar. Bizde onlara bilgi veriyoruz, soruyoruz da yapmamız gereken bir şey varsa onlardan özellikle rica ediyoruz, belirtiyorlar. Çocukla konuşmamızı istedikleri bir konu varsa onları bize iletiyorlar. Çünkü onlar aile ile daha iç içeler sosyal olarak destekleri için. Sosyal hizmetler bu konuda çok yardımcı dediğim gibi ...sosyal hizmetlerin sosyoloğu, psikoloğu bize destek oluyorlar."(Katılımcı12)

4.7.5. Geçici Eğitim Merkezi (GEM). Rehber öğretmenlerin birkaçı, GEM'den Suriyeli mülteci öğrencilerin kaydı ve okula devamlarının takibi gibi konularda destek aldıklarını ifade etmişlerdir.

"Geçici eğitim merkeziyle iletişime geçtim Suriyelilerle ilgili. Çünkü oradaki öğrencilerde çıkmış oluyor oraya da kayıt yaptıranlar oluyor...Bana destek oluyorlar gidip görüşebiliyorum. Geçici eğitim merkezinden yardım alıyorum."(Katılımcı7)

"Geçici Eğitim Merkezlerinden Suriyeli Mülteci çocukların eğitimi konusunda destek alıyorum."(Katılımcı17)

4.7.6. Kızılay Toplum Merkezi. Rehber öğretmenlerin birkaçı, Kızılay Toplum Merkezi'nden yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili dil konusunda yardım ve psikolojik destek aldıklarını, ayrıca çocuğun tedbir kararı olsun ya da olmasın psikolojik destek konusunda iş birliği yaptıklarını belirtmişlerdir.

"Dil konusunda yardım almak için Kızılay'ın toplum hizmet merkezinden yardım aldık. ... Psikolojik destek almak isteyen veya bizim ihtiyaç gördüğümüz, almasını istediğimiz öğrencileri tabi velileri ile de iş birliği içinde olarak buraya yönlendirdik. Yönlendirmeye de devam ediyoruz bu şekilde hem dediğim gibi eğitim danışmanlık hem de diğer öğrenciler içinde bu tür kurumlardan yardım aldık."(Katılımcı1)

"Kızılay toplum merkezi ile iş birliği içerisinde olmuştuk."(Katılımcı22)

4.7.7. Hastane (çocuk psikiyatr ve psikolog). Rehber öğretmenlerin birkaçı, tedbir kararı bulunan çocuğun psikolojik rahatsızlık durumu kendi yetkinliklerini aştığında, çocuğu ailesi aracılığıyla hastanedeki çocuk psikiyatrı veya psikoloğuna yönlendirdiklerini ifade etmişlerdir.

"Danışman kendini yeterli hissetmediğinde belki hastanedeki bir psikiyatrdan veya psikologlardan örnek veriyorum yardım almak zorunda olabilir ya da çocuğun ailesini çağırıp biz burada okul olarak belki tam yeterli olamıyoruz en yakın sağlık kuruluşuna gidip orada bir psikologdan veya psikiyatrdan yardım almanız süreci daha iyi hale getirir diye çözüm bulunabiliyor."(Katılımcı3)

"Herhangi bir psikolojik rahatsızlık, beni aşan bir durum varsa o zamanda psikiyatristlere hastanelere genellikle yönlendiriyorum."(Katılımcı6)

4.7.8. Yeterli kurum desteği alınamaması. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, kendi kurumlarından veya diğer kurumlardan hiçbir şekilde destek alamadıklarını belirtmiştir.

"Kurumumdan hiçbir destek almıyorum. İlçe MEM'den de raporlamalar dışında bir destek almıyorum"(Katılımcı6)

"Aslında hiçbir destek almıyorum."(Katılımcı9)

"Kimseden destek aldığımız yok. En basitinden bir davetiye göndersen bile gidip kendin atıyorsun postaya gönderiyorsun. Kendimiz götürüyoruz, kendimiz ilgileniyoruz."(Katılımcı14)

Rehber öğretmenlerin birkaçı da eğitim ve danışmanlık tedbirlerinin tamamen kendilerinin (rehber öğretmenlerin) sorumluluğuna bırakıldığını söylemiştir. Ayrıca katılımcılardan biri, danışmanlık tedbirinin rehber öğretmenin görevi olduğunu, fakat eğitim tedbirinde böyle bir zorunluluğun olmadığını ifade etmiştir.

"Hiçbir şekilde destek almıyoruz açıkçası. Dediğim gibi Suriyeli aile ile görüşmem gerekiyordu. Belki anlaşabilecek birilerini bulabilir miyiz diye sordum savcılığa bir şey çıkmadı, müdüre söyledim. Öyle tanıdığım biri yok dedi mesela en basitinden pek bir yardım aldığım söylenemez. Bu işle sadece rehber öğretmenler ilgileniyor."(Katılımcı14)

"Hiçbir kurumun yeterli destek sağladığını düşünmüyorum. Eğitim ve danışmanlık tedbirleri resmen rehber öğretmenlerin üzerine yıkılmış."(Katılımcı16)

"Çok destek gördüğümü söyleyemem. Danışmanlık tedbiri zaten bizim uygulamamız gereken bir süreç ama eğitim tedbirinde resmiyette yalnızca bizim

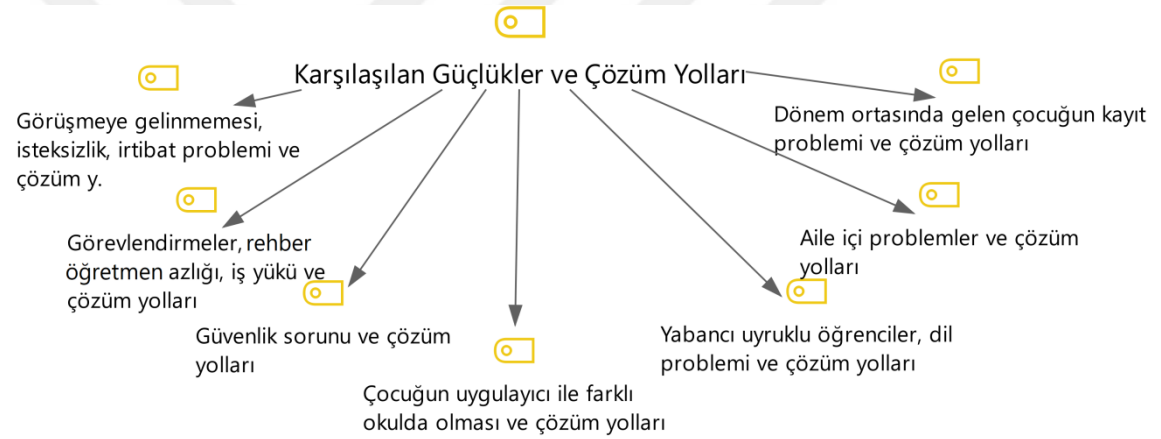
görevimiz olmadığı halde üzerimize yapışmış. Destek olmak yerine aksine tamamen bize bırakılıyor."(Katılımcı22)

4.8. Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Yolları

Rehber öğretmenlere, danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sorulmuştur. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar çerçevesinde Şekil 7'deki alt temalar oluşturulmuştur.

Şekil 7

Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Yolları Temasına Ait Alt Temalar

4.8.1. Görüşmeye gelinmemesi, isteksizlik, irtibat problemi ve çözüm

yolları. Rehber öğretmenlerin birçoğu, tedbir uygulanacak çocuk ve/veya ailesine yönelik irtibat problemi yaşadıklarını, ailenin adresine veya telefon numarasına ulaşamadıklarını, irtibata geçilse bile aile ve/veya çocuğun isteksiz olup görüşmelere gelmediğini belirtmiştir.

"Bazen bu tedbir kararını uygulamaya başladığımız zaman aileye ulaşmakta problem yaşıyoruz. Örneğin ailenin adresi bazen değişmiş olabiliyor ya da aile bizle görüşmek istemiyor olabiliyor. Birey bazlı yaşadığımız sorunlara bakarsak yine benzer şey söyleyeceğim ama mesela birey birkaç görüşmeden sonra hocam ben artık

görüşmeye gelmek istemiyorum ya da ben bu görüşmeyi devam ettirmek istemiyorum gibisinden cümleler kurup görüşmeyi sonlandırmak isteyebiliyor."(Katılımcı3)

"Bize karar geliyor. Adres bilgileri olmuyor, telefon bilgileri olmuyor onlara ulaşmak sıkıntı oluyor. Ulaşıyorsun veya davetiye gönderiyorsun veli gelmiyor. Veli gelmeyince zorla kapısına dayanıp bu planı uygulayamazsın. Telefonun olmadığı zamanlar oldu adres genelde oluyor. Ulaşıyorsun bir şekilde bazen gelmiyorlar, gelmeyince mahkemeye yazıyorsun. Tam adres bilgilerine ulaşamayınca emniyetten de alabiliyorsunuz. Ama görüşmelere katılmıyorlar. Bunları yazıyorsunuz mahkemeye, mahkemeden bir geri dönüt alınmıyor. Ne yapacağınızı bilmiyorsunuz."(Katılımcı14)

"Aile ile irtibatta zorlanıyoruz. Aile çoğu zaman gelmiyor çünkü görüşmelere veya sürece dahil olmak istemiyor. Kendi üstüne düşen sorumluluklarını yerine getirmiyor aileler çoğu zaman."(Katılımcı21)

Rehber öğretmenler, yaşanan bu problemlere yönelik çeşitli çözümler önermektedir. Bu kapsamda katılımcıların çoğu, velinin ve çocuğun verilen tedbir kararı ve uygulanacak süreç hakkında çeşitli birimler tarafından ivedilikle bilgilendirilmesi, hatta ikna edilmiş olması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca velinin veya çocuğun görüşmelere gelmemesi halinde, adrese posta aracılığıyla davet mektubu göndererek ve telefon ile arayarak okula çağırılabilmesi belirtilmiştir. Çocuğun hala görüşmelere gelmemesi ya da aile tarafından görüşmeye gönderilmemesi halinde de kolluk kuvvetlerinden destek alınabileceği ifade edilmiş, fakat bazı rehber öğretmenler bu durumun gönüllülüğe aykırı bir durum olduğu için görüşmelerin verimliliğini azaltacağını söylemiştir. Katılımcıların bir kısmı adres bilgisinin olmaması ya da yanlış olması halinde muhtarlıktan velinin adresine ulaşılabilmesini ifade etmiştir. Katılımcıların birkaçı da tüm bu uğraşlara rağmen çocuk ve ailenin hala görüşmelere

gelmemesi halinde eldeki tutanak, rapor ve davet mektubu örneklerini mahkemeye göndererek tedbiri sonlandırma talebinde bulunulabileceğini belirtmiştir. Rehber öğretmenlerden biri, çocuk veya ailenin görüşmelere gelmemesi halinde, müdür aracılığıyla aranıp okula çağrılarak müdürlük makamından yararlanılabileceğini; bir diğeri de görevin sosyal incelemeyi yapan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesindeki birimlere verilmesi gerektiğini söylemiştir.

"... bu konuyla ilgili sosyal hizmetler ya da mahkeme artık bilmiyorum hangi kurum olabilir velilerin daha iyi aydınlatılması lazım. Bu çalışmanın çocuk için olduğu çocuğa yararlar sağlayabileceği konusunda velilerin biraz daha bilinçli olması gerekir diye düşünüyorum. Çünkü veli bize destek olmadığı zaman biz tedbir kararını yürütmekte zorlanıyoruz. Biz bilgilendiriyoruz ama veli muhtemelen ilk defa benden duyuyor ya da hiç haberi olmuyor çok fazla ikna olmadığını düşünüyorum. Daha fazla bilgilendirilmesi gerekebilir."(Katılımcı4)

"Görüşmeye gelmediği durumlarda ben genelde şöyle yapıyorum. Resmi yazı hazırlıyorum, hatta geçen hafta oldu birkaç kez üst üste eve yazı gönderdim okula gelmeniz gerekiyor çünkü bu durum benim çalışmalarımı engelliyor ilgili mahkemeyi bilgilendireceğim diye. Mahkeme kavramı geçince veliler daha bir şey oluyor, aman başımıza bir şey gelir mi oluyor bir de resmi evrakla gönderince... Bunun faydası oluyor daha fazla geliyor veliler."(Katılımcı6)

"Çocuk hizmeti almak istemiyorsa bunu raporumda yazardım, fakat uzun süre ikna etmeye çalışırdım. Aile bu konuda istekli oluyor genelde, fakat çocuk gelmek istemeyebiliyor. Bu tip durumlarda öncelikle resmi kanallardan çağırırdım. Hiç ihtiyaç duymadım ama kolluk kuvvetlerine bildirebilirdim."(Katılımcı11)

"Eğer telefon yoksa biz adresi muhtarlığa soruyoruz. Adreslerini buluyoruz ve

ona göre adreslerine gidiyorduk şimdi adrese tebliğ şeklinde. Henüz yapmadık o tebliğe gerek duymadık ama yapacak olursak yine adrese tebliğ şeklinde, posta şeklinde ulaşacağız."(Katılımcı12)

"Aile ya da çocuğun görüşmeye gelmemesi durumunda, ikametgâh adresine davet mektubu gönderiyorum ve telefon numarası varsa oradan arıyorum. Gelmeleri konusunda ısrarcı oluyorum, bazı tedbirlerde ev ziyareti yaptım fakat, bunun tehlikeli olabileceğini düşünüyorum. Aile veya çocuk ısrarla bu hizmetten faydalanmak istemediklerini belirtirse, tutanak tutarak veya üç aylık rapor tarihinde bunu raporda belirterek tedbir kararını sonlandırma talebinde bulunuyorum."(Katılımcı17)

"Aile ve Sosyal Politikalar'ın bunu devralması lazım. Aile bize gelmiyorsa onlar sonuçta gidip incelemeyi yapan onlar. Oradakilere devredilmesi gerekir."(Katılımcı14)

"Birkaç kere okula getirmeyi deniyorum. Benim çağrıyla gelmiyorlarsa okul müdürünün pozisyonunu kullanarak okula davet etmesini söylüyorum. Bu daha etkili oluyor..."(Katılımcı16)

4.8.2. Görevlendirmeler, rehber öğretmen azlığı, iş yükü ve çözüm yolları.

Katılımcıların birçoğu, rehber öğretmenlerin sayısının azlığından, kadrosunun bulunduğu okula ek olarak başka bir okula görevlendirme gitmekten ve iş yüklerinin fazla olup tedbir uygulamalarının tek sorumlusu tutulmaktan yakınmıştır.

"... öğrenci sayısı fazla, rehber öğretmen sayısı eksik ve iş yükü fazla. Haliyle tedbir kararları da rehber öğretmen için aşırı yorucu oluyor. ...bir rehber öğretmen arkadaşın on altıdan fazla tedbirli öğrencisi olduğunu duymuştum. Bu kişi haftada en az iki gününü buna ayırsa bile yine de okuldaki diğer işleri aksar diye düşünüyorum."(Katılımcı11)

"Okulda tek rehber öğretmen olmak ve tedbirlerden sorumlu tek kişi olmak, iş

yoğunluğumuz arasında yetişemememize ve aşırı stres yaşamamıza sebep oluyor.

Yapılan çalışmaların niteliği azalıyor."(Katılımcı17)

"Benim kendi okulum yeterince kalabalık ve ben yetemiyorum okula. Yetemediğim halde ekstradan bu çalışmalarda ekleniyor."(Katılımcı19)

"... genelde görevlendirme çıkıyor. Bu görevlendirme çıkması büyük bir dezavantaj. Bir okulda görev yapıyorsunuz biraz çalışıyorsunuz öğrenciyle. Daha sonra başka bir okula görevlendiriyor başka bir mahalle de başka bir okula. Bu sefer bu çalışmalar kesintiye uğruyor. ...Ekstra bir yükümlülük bize bu da sonuç itibariyle. Çok fazla yapacağımız görevler olduğu için. İki tane okula bakıyorum ben hatta üç tane okula ilkokula, ortaokula, liseye..."(Katılımcı8)

Rehber öğretmenler, yaşanan bu problemlere yönelik çeşitli çözümler önermektedir. Katılımcıların çoğu rehber öğretmen eksikliğinin atamalar ya da başka yollarla giderilmesi gerektiğini, böylelikle görevlendirmelerin de olmayacağını belirtmiştir. Ayrıca eğitim tedbiri uygulamalarında konuyla ilgisi olan ve okullarda sayıca yeterli olan müdür ya da müdür yardımcıları ile sınıf öğretmenlerine görev verilebileceği ya da bu kişilerden oluşan bir komisyonun bu görevi yürütebileceği söylenmiştir. Rehber öğretmenlerin birkaçı, danışmanlık ve eğitim tedbirlerine yönelik ilçede ya da ilde (milli eğitim müdürlüklerinde) bir ekip kurulması ve bu ekibin ilgili merciler arasında koordinasyon sağlaması gerektiğini belirtmiştir.

"Daha fazla rehber öğretmen olsa atansa sorunlar daha önleyici olur. Rehber öğretmenlerin bu kadar sirkülasyon olmaması, tam çalışmaya başlıyorsun bu sefer pat diye başka bir yere görevlendirme gidiyorsun. Bir sonuca ulaşamıyor. Sınıf öğretmenleri de dahil olsa daha iyi olur bu eğitim tedbiriyle alakalı ilgilenebilirler. Daha yakından takip edebilirler bizim rehber öğretmen olarak sorumluluklarımız çok

olduğundan dolayı bütün öğrencilerle ilgilendiğimizden dolayı sınıf öğretmenlerinin de katkısı olabilir bu konuda."(Katılımcı8)

"... bu işi, sadece rehber öğretmene değil, müdür ya da müdür yardımcılarının başkanlığını yaptığı bir komisyona verilmesi verimi arttıracaktır."(Katılımcı17)

"Eğitim tedbiri özellikle de devam ve devamsızlık konusu okul idaresinin işi olduğu için onların yapabileceği bir süreç. Sonuçta okulda devam sıkıntısı çeken öğrencilerle konuşuyorlar. Öğrencinin devamını sağlamak için ailelerle görüşüyorlar. O yüzden en azından sayıca da fazla olan eğitim tedbirlerinin yasal olarak sorumluluğu idareye verilmeli diye düşünüyorum. Zaten rehberlik servisinin ihtiyaç duyulan özel konularda destek olmayacağını sanmıyorum."(Katılımcı22)

"Okullardaki personel eksikliğinin tamamlanması lazım ve bu tamamlanmanın sonucunda belki de bir şeyler yapılırsa yapılması lazım. Personel eksikliği şu an giderilmiyorsa bu iş için gerçekten ama gerçekten bir ekip kurulması lazım ve ekip daha çok danışmanlık tedbirleri kısmıyla ilgilenmesi lazım. ...ilçede ya da bulunduğumuz ilde ekip kurulup o ekibi gerekli mercilerle iletişime geçirip olayı yürütmesi gerektiğini düşünüyorum."(Katılımcı19)

4.8.3. Güvenlik sorunu ve çözüm yolları. Rehber öğretmenlerin birçoğu, yaptıkları ev ziyaretleri esnasında bazen güven problemi yaşadıkları velilerle karşılaştıklarını ve tedirgin olduklarını belirtmiştir. Bir kısmı da bazen öfke problemi yaşayan çocuk ya da veliler olduğunu, bazı velilerin de suçlayıcı bir tavır takındığını ya da özel yaşantısını anlatmak istemediği için tedirgin edici davranışları bulunduğunu söylemiştir. Katılımcılardan biri, çocuk ya da ailelerle kendi özel telefonu ile irtibat kurmaktan yakınırken, bir diğeri de veli tarafından silahla tehdit edildiğini ifade etmiştir.

"Bazen velilerin evine gidiyordum okula gelin diye. O noktada bazen sıkıntılı velilerle karşılaştığım oldu."(Katılımcı6)

"Adrese gittiğimizde biraz tedirgin oldum. Çünkü aile ne iş yaptığımızı anlamadı hemen bir tepki gösterdi."(Katılımcı12)

"Bazı öğrencilerimiz öfke kontrolünde sıkıntı yaşayabiliyorlar, okula devam etme konusunda konuşunca baskı olarak algılayabiliyorlar. Her an tepki gösterme durumları olabiliyor."(Katılımcı11)

"Bazen ailede cinsel istismar durumları oluyor bu durumlarda öncelikle ben önceki okulumda cinsel istismar vakasıyla karşı karşıya kaldım ve aile de bu durumda açıkçası bizi suçladı veya görevlendirilen kişileri suçluyor..."(Katılımcı15)

"Veli biraz tepkiliydi. Ailesinin özelini bir başkasına anlatmak onlara biraz ilginç geldi. Çünkü hakikaten çok farklı bir problemdi. Öğrencinin velisi bu konuda biraz asabiydi. İlk görüşmede biraz tedirgin oldum açıkçası bir sıkıntı yaşar mıyım, bir sonraki soruyu sorsam acaba çok mu tepki gösterirler? Çünkü çok özel sorularda sormamız gerekebiliyor, ailede madde kullanan birileri var mı ya da ailenin hiç kimseye deşifre etmek istemeyeceği çok özel bilgileri olabilir. Ama bunları bilmeden de bu görüşmeler yürütülemiyor. Bunları sorarken tedirgin oldum bir problem oluşur mu diye. Sinirlendiği durumlar oldu biraz ara verdik."(Katılımcı20)

"Çocuklarla ve velilerle görüşmek için özel telefon numaralarımızı vermek zorunda kalıyoruz."(Katılımcı22)

"Küçük yaşta çocuğunu başka birisiyle nişanlandığı için okula göndermeyen bir veli tarafından silahla tehdit edilmişim okulda."(Katılımcı16)

Rehber öğretmenler, yaşanan bu problemlere yönelik çeşitli çözümler önermektedir. Katılımcıların birçoğu, okul idaresine ve İlçe MEM'e durumla ilgili bilgi

vererek danışmanın değiştirilmesinin talep edilebileceğini söylemiştir. Ayrıca çok acil durumlarda emniyet birimlerinden destek alınabileceği belirtilmiştir. Katılımcıların bir kısmı, ev ziyaretlerinin yalnız yapılmaması gerektiğini, hatta nasıl bir aile ile karşılaşılacağı bilinmediği için hiç yapılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Bazı katılımcılar da yaşanan durum hakkında mahkemeye bilgi verilmesi gerektiğini, duruma göre görüşmelerin sonlandırılması talebinde bulunulabileceğini söylemişlerdir.

"Öncelikle bunu idare aracılığıyla İlçe MEM'e bildirir ve danışmanın değiştirilmesini isterdim. Çok acil durumlarda da polise haber verirdim..."(Katılımcı17)

"Geçen sefer aldığım eğitim tedbiri kararında dördüncü sınıf öğrencisinin ablaları da vardı. Ablalarının nişan ilişkisi vardı doğuda bir yerde ve nişanlı olduğu ailesinin şöyle bir tepkisini duydum, söylendi. Kızın başka bir erkekle görüşmesine de karışıyorlarmış onun için okula göndermiyorlarmış ortaokul öğrencisi. Bu durumda başka bir erkekle görüşüldüğünde her olumsuz şeyin onlara yapılabileceği hakları olduğu söylenmişti. Bu da beni gereksizce baya tedirgin etmişti. Bununda gerekli yere bildirisini yaptım. Şöyle bir bildiri okul idaresi ile paylaştım, bunun bir sorun olacağını paylaştım. Onlarda bu konuda şey yaptılar başka bir okulda bayan bir rehber öğretmene yönlendirmenin daha sağlıklı olduğunu görüşmüştük."(Katılımcı2)

"Okul idaresiyle paylaşıyorum. Okul idaresini gerekli tedbiri alması yönünde uyarırım. Alınmıyorsa da artık bunu yapamayacağımı güvenlik tedbirinin olmadığını yapamayacağımı dile getirip bir rapor yazarım. Ev ziyaretine müdür başyardımcımızla gitmiştik... Çünkü nasıl bir aile karşılaşacağımızı bilmeden gittik. Zaten ondan sonrada bir daha gitmedik."(Katılımcı12)

"Öğrencilerin okula devamının gerekli olduğunu söylediğimde bu işin beni ilgilendirmedeğini söyleyip silahını göstermişti belinden. Çok sinirlenmiştim. Durumu

kimseye söylemedim ama. Mahkemeye yazımı bu şekilde yazmıştım. Hakkında ne yapıldı bilmiyorum. Mahkemeden hiçbir dönüt alamadığım için."(Katılımcı16)

"Tehlikeli bir durum oluşması halinde iletişim kopacağı için görüşmelerin sonlandırılmasını talep ederdim."(Katılımcı11)

4.8.4. Çocuğun uygulayıcı ile farklı okulda olması ve çözüm yolları. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, çocuğun tedbir kararının yönlendirildiği okulun dışında başka bir okulda kayıtlı olmasından dolayı görüşmelerin ve takibin zor olduğunu belirtmiştir. Bazı rehber öğretmenler de tedbirin yönlendirildiği okulun, ailenin ikamet adresinin uzağında olması ya da çocuğun kaydının olduğu okulun dışında olması sebebiyle velinin görüşmelere katılmakta güçlük yaşadığını söylemiştir. Katılımcılardan biri, GEM'de kayıtlı bir öğrencisinin devam durumunu takip edemediğinden ve kurumdan yeterli destek alamadığından bahsederken; bir diğer katılımcı da eğitim çağı dışına çıkan bir öğrencinin, yaşından farklı kademedeki rehber öğretmenlere yönlendirilmesinin oluşturduğu zorlukları belirtmektedir.

"Çocuk kendi okulunda değilse ulaşma sıkıntısı çok çok sık yaşanıyor. Telefon ile görüşmek zorunda kalıyorum. Okula çağırıyorum, fakat gelmediği çok oluyor. Çocuk başka okula kayıtlı ise devam durumunu; yine başka okulun açık öğretimine kayıtlı ise de ders durumunu takip etmek çok zor oluyor."(Katılımcı11)

"Mesela ben kendi başımdan geçen bir olayı anlatayım. Bana eğitim tedbiri verildi fakat çocuk başka bir okulda kayıtlı, bu çocuk başka bir okulda kayıtlı olduğu için yeterli takibini bazen sağlayamıyoruz. Kendi okulunda olan bir öğrenciyle danışmanlık tedbirini yürütebilirim fakat başka bir okulda olan bir öğrenciyle alakalı bu sürdürülemez diye düşünüyorum açıkçası. Çünkü özetle bizim kendi civarımızda olan bir öğrenci velisini dahi okula getirtip konuşturmak çok zor oluyor. Ama başka bir

okuldaki bir veliyi kendi okuluma getirtmek açıkçası çok zor bir durum."(Katılımcı15)

"Okula gelen bazı tedbir kararları, okul adres bölgemizde olmuyor ve bundan dolayı velilerin okula gelmesi gecikiyor. Adres bölgemiz olmamasına rağmen okulumuza gönderilen tedbirler için ilçe MEM ile yazışmalar başlıyor ve bu yazışmalar ekstra iş yükü doğuruyor..."(Katılımcı17)

"Benim öğrencilerim geçici eğitim merkezinde kayıtlı. Orada devamla ilgili problem yaşayabiliyoruz. Çocuğun okula devamıyla ilgili belge istedik, resmi bir kurum olmasına rağmen çocukların devam durumunu almada sorun yaşayabiliyoruz."(Katılımcı18)

"Bazen gerçekten çok alakasız kişilerle ilgili tedbirler okula geliyor. Kişinin ikamet ettiği yere en yakın okula veriyoruz deniyor ama aynı mahallede birkaç okul var. O okullara bir şey gitmezken, tedbirlerin sürekli bir okulda yığılması o öğretmenin çalışmasını da olumsuz etkileyecek bir şey veya ...ben okulumdaki bir öğrenciyle her hafta görüşebilirim bu daha kolay bir süreç. Çünkü zaten okula geliyor öğrenci. Ama okul dışında olan okul çağını geçmiş lise dönemine gelmiş mesela bunu kalkıp da bir ilköğretim okuluna vermenin veya lisede olabilir fark etmez. Ama öğrenim görmüyorsa öğrenci artık onunla her hafta görüşme yapmak çok zor."(Katılımcı13)

Rehber öğretmenler, yaşanan bu problemlere yönelik çeşitli çözümler önermektedir. Katılımcılar, çocuk eğer herhangi bir okula kayıtlı ise çocukla ilgili tedbir kararının o okula gönderilmesi gerektiğini, eğer kayıtlı değil ise ailenin adresine en yakın okula gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir.

"Tedbirler okullara yönlendirilirken çocuğun kayıtlı bulunduğu okula yönlendirilmesi önerimdir."(Katılımcı11)

"Öncelikli olarak ilçe MEM okul adres bölgelerine uygun olarak tedbir

kararlarını gönderirse, veliler okula daha rahat ulaşır ve kurumlar arasında gereksiz iş yükü ve yazışmalar olmaz."(Katılımcı17)

4.8.5. Yabancı uyruklu öğrenciler, dil problemi ve çözüm yolları. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, yabancı uyruklu (özellikle Suriyeli) çocuklara da tedbir kararı çıktığını, bu kişilerin farklı dilde konuşmaları sebebiyle daha çok iletişim problemi yaşadıklarını ve tercüman bulamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılardan biri, tedbir kararı çıkartılan bu çocukların maddi problemler sebebiyle genelde çalıştırıldıklarını ve eğitime devam edemediklerini söylemiştir. Aynı zamanda bazen kültür uyumsuzluğundan dolayı, bazı konularda ortak bir paydada buluşmakta zorlandıklarını ifade etmiştir.

"Bazen sorunlarla karşılaşabiliyoruz. Bu sorunlardan bir tanesi Suriyeli öğrencilere veya çocuklara verilen eğitim tedbiri ile ilgili oluyor. Genel olarak bazen dil problemi yaşayabiliyoruz, tabi ki bunun çözümünü bir şekilde bulabiliyoruz ama özellikle bu dil sorunu bizim için problem olabiliyor. Onun dışında bazen yabancı uyruklu öğrencilerin veya çocukların maddi problemlerinden dolayı çalışmak zorunda kalmaları gibi durumlarından dolayı yine eğitim hayatına devam edemedikleri gibi yine problemler arasında onların kültürlerinin genelde Türkiye kültürleri ile uyumsuzluğu gibi bazı konularda ortak nokta bulmakta zorluk yaşayabiliyoruz..."(Katılımcı1)

"Suriyeli öğrencilerle iletişim kuramamamız çünkü tercüman yok. Bizim bir tane Suriyeli öğrenci var onun olduğu zamanlarda kısmen anlaşabiliyoruz ama o da çok sağlıklı bir iletişim. Öğrenciden öğrenciye, öğrenciden veliye tercümanlık oluyor. Çok sağlıklı ilerliyor."(Katılımcı5)

"Eğitim tedbiri uyguladığım veli, Suriyeli bir veli ve Türkçe konuşmayı bilmeyen bir veli o yüzden ben o veliyle görüşemiyorum."(Katılımcı9)

Rehber öğretmenler, yaşanan bu problemlere yönelik çeşitli çözümler önermektedir. Katılımcıların bir kısmı dil problemi için her an üst kurumlardan tercüman sağlanabilmesi gerektiğini ya da mahkeme tarafından yabancı uyruklu bu ailelere tercüman niteliğinde ve bilinçlendirme çalışmaları yapacak bir danışman atanması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca katılımcılardan biri, yabancı uyruklu bu çocuk ve ailelerle yaşanan iletişim ve kültürel problemler ile maddi problemler kapsamında AÇSHB ve Kızılay Toplum Merkezi gibi kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılabileceğini söylemiştir.

"Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı ile iş birliği yapabiliyoruz yine Kızılay'ın toplum merkezi bulunuyor Sultanbeyli de bununla yine iş birliği içindeyiz. Hem onlara psikolojik destek sağlama hem de bu diğer konularda yardımcı olma bazında mesela dil konusu, orada birçok kurslar var bu konuda yardım alabiliyoruz."(Katılımcı1)

"Şu gün ve saatte ben bir tercüman istiyorum diye arayabilmeliyim ben üst kurumları ve onlar bana sağlamalı diye düşünüyorum..."(Katılımcı7)

"Tercüman konusunda çok netim mahkemenin mutlaka danışmanlık ya da eğitim tedbiri verdiği kişilere birer danışman atamaları gerektiğini düşünüyorum yanlarında. Çok bir çözüm önerim yok aslında velinin bilinçlendirilmesi tabi ki bu noktada önemli ama Suriyeli mültecilerle ilgili daha sıkı bir çalışma yapılırsa onlarda eğer bunu hissederlerse belki çocuklarını okula gönderme oranı daha fazla artabilir."(Katılımcı6)

4.8.6. Aile içi problemler ve çözüm yolları. Rehber öğretmenlerin birkaçı, tedbir kararı çıkartılmış çocuğun aile yapısının çok iyi olmadığını, aile içinde sevgisizlik ve iletişimsizlik gibi problemlerin olduğunu belirtmiştir.

"Öğrenci, çok problemlerle bir öğrenci annesinin babasının sözlerini dinlemiyor. Sabah kalkıyormuş saat sekiz, dokuz gibi kahvaltısını yapıyormuş, geç saatlere kadar

gelmiyormuş eve. Aile de bir istikrar yok."(Katılımcı8)

"Öğrencinin daha temel ihtiyaçları karşılanamıyor, temel sevgisi karşılanamıyor. Belki bizim yaptığımız iş önemli bir iş ama sonuçta biz bir annenin veya babanın yerini dolduramıyoruz. Bu boşluğa sahip bir öğrenciyle bunu yapmak çok zor... Onunla ilgilenen bir ebeveyni yok, bir yakını yok, bir akrabası yok. Dolayısıyla da böyle olunca da çok fazla sıkıntı çıkıyor."(Katılımcı13)

Rehber öğretmenler, yaşanan bu problemlere yönelik çeşitli çözümler önermektedir. Katılımcılardan biri, tedbir kararlarının tamamen AÇSHB bünyesindeki Sosyal Hizmet Merkezleri tarafından yürütülmesi gerektiğini, buralarda ailenin hem maddi hem de danışmanlık boyutunda daha iyi desteklenebileceğini söylemiştir. Diğer bir katılımcı da eğitim tedbiri kararı verilmiş olsa bile aileye psikolojik destek verilebileceğini ifade etmiştir.

"Tamamen sosyal hizmetlere aktarılması gerekiyor... bu işi hem maddi boyutu hem de danışmanlık boyutuyla Aile ve Sosyal Politikalar daha sağlıklı yürüteceğine inanıyorum."(Katılımcı15)

"Aile ile özellikle eğitim tedbiri de olsa ben psikolojik bazda destek olmaya çalışıyorum."(Katılımcı1)

4.8.7. Dönem ortasında gelen çocuğun kayıt problemi ve çözüm yolları.

Rehber öğretmenlerden birkaçı, tedbir kararlarının bazen okul kayıt dönemleri dışında geldiğini, böyle olunca okula kayıt konusunda problem yaşandığını; bazen de okulda kontenjan sıkıntısı olabildiğini belirtmiştir.

"Okula kayıt zamanları genelde sene başı veya dönem başından oluyor, fakat öğrenci bu zamanlar haricinde geldiğinde okula ya da açık öğretime kayıt yaptırılmıyor."(Katılımcı11)

"Ana sınıfında bu sene baya bir yoğunluk var. Ana sınıfında tedbir kararı çıkan öğrencimle ilgili yer bulma sıkıntısı yaşadım. Okula bazen çok sonradan gelebiliyor tedbir kararı eğitim öğretimin ortasında gelebiliyor ve biz yer bulmakta zorlanabiliyoruz kayıt için..."(Katılımcı7)

Katılımcılardan biri yaşanan bu probleme yönelik, çocuğun kaydının yapılması konusunda direk okul adı verilerek zorunlu kayıt gibi bir durum oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir.

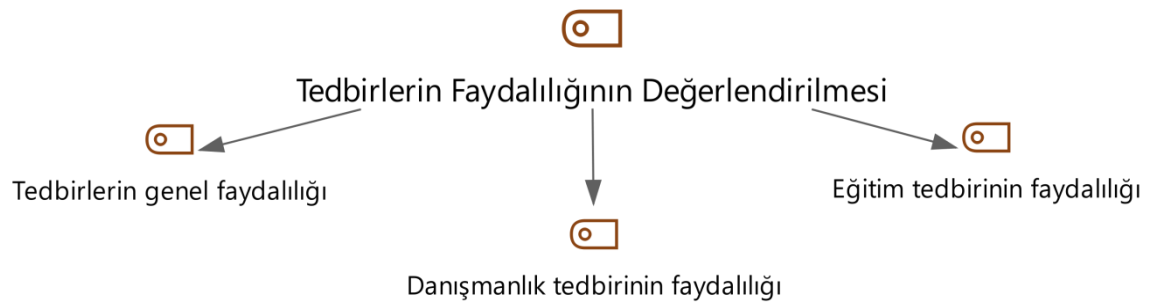
"Çocuk için şu okula yazılsın diye o okula yazı gönderilebilir. Kontenjan açılsın diye zorunlulaştırılabilir."(Katılımcı7)

4.9. Tedbirlerin Faydalılığının Değerlendirilmesi

Rehber öğretmenlere danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarının çocuk ve aileye fayda sağlayıp sağlamadığı sorulmuştur. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar çerçevesinde Şekil 8'deki alt temalar oluşturulmuştur.

Şekil 8

Tedbirlerin Faydalılığının Değerlendirilmesi Temasına Ait Alt Temalar

4.9.1. Tedbirlerin genel faydalılığı. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, eğitim ve danışmanlık tedbiri uygulamalarında aileye ve çocuğa genel olarak fayda sağlandığını belirtmiştir.

"Danışmanlık ve eğitim tedbirleri çocuk için ve aile için faydalı araçtır. Şu açıdan faydalı, aileye bazen gerçekten rehberlik edilmesi gerekiyor. Çocuğa nasıl

davranması gerektiğini ve hatta nasıl yaklaşması gerektiğini öğretiyoruz."(Katılımcı15)

"Ben eğitim ve danışmanlık tedbirinin gerçekten önemli bir şey olduğunu düşünüyorum. Dışarıda yaşam koçu diye tabir edilen şeyler var ya... buna benzer bir şey olduğunu düşünüyorum."(Katılımcı1)

"Genel olarak bakarsak aileler bir destek gördükleri için fayda sağlanıyor diye düşünüyorum."(Katılımcı22)

Katılımcıların bir kısmı, çocuk ve ailenin isteklilik durumuna göre bazen fayda sağlanıp bazen pek fayda sağlanmadığını söylemiştir.

"Çok faydalı olduğu aileler var ama biraz da bu aileye bağlı. Aile de istek varsa bir şekilde faydalı olabiliyorsun. Ama aile isteksiz geliyorsa biraz da zorla geliyorsa pek de fayda sağlanılmıyor."(Katılımcı14)

"Eğer aile ve çocuk istekli ise hem eğitim hem de danışmanlık tedbirinin faydalı olduğu kanaatindeyim. Fakat aile ve çocuk, bu hizmetten habersiz ve isteksiz ise görüşmeye pek gelmiyorlar, gelseler de pek fayda sağlamıyorlar."(Katılımcı17)

"Faydalı olduğu zamanlarda oluyor olmadığı zamanlarda oluyor, bu biraz aileye bağlı olan bir şey. ...daha detaylı bir şekilde olsa, mükemmel olsa yaptığımız, daha fazla rehber öğretmen olsa, daha çok ilgilenebilsek daha çok faydası olur."(Katılımcı8)

Rehber öğretmenlerin birkaçı, danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarının çokta faydalı olmadığını, çünkü ailenin başta maddi sıkıntılar olmak üzere başka problemleri de olduğunu ifade etmiştir.

"Aileye ve çocuğa belli bir faydası var ama yüz üzerinden puanlarsak bence yüz üzerinden altmış puan. Çünkü ailenin sadece derdi o yaşadığı sıkıntısı değil. Maddi sıkıntıları var, ne bileyim başka sıkıntıları var. Bazı sıkıntıları var ki ailelerin, ona bizim müdahale etmemiz mümkün değil ya da sıkıntının kaynağı sadece o kişi değil. O

kişinin etrafındaki belki de başka kişiler biz sadece o kişiyi tedavi etmeye ya da ne bileyim psikolojisini düzeltmeye çalışıyoruz ama etraftaki bazı etkenleri ve kişileri ortadan kaldırmadığımızdan dolayı daha doğrusu onlara bir etki oluşturamadığımızdan dolayı bunun çok faydalı olmadığını düşünüyorum."(Katılımcı19)

"Mevcut durumda açıkçası tedbir kararını yürüttüm ve şu öğrenci de çok değişiklik oldu dediğim bir durum olmadı şimdiye kadar. Tedbir kararı olmasaydı da durum ortada olduğu için o çocuklarla biz görüşecektik..."(Katılımcı21)

"Bizim çevremiz açısından konuştuğumda maddi sıkıntı yaşayan bir aileye duygusal konularda ve hatta duygusal ifadelerle çocukla konuşması gerektiğini anlatmak gerçekten de çok zor oluyor."(Katılımcı15)

4.9.2. Danışmanlık tedbirinin faydalılığı. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, danışmanlık tedbiri uygulamalarının hem çocuk hem de aile için faydalı olduğunu belirtmiştir.

"... mesela danışmanlık tedbirlerinde aldığım konulardan bir tanesi öfke kontrolü, bir tanesi iletişim becerileri. Amaçlardan bahsederseniz yine hayır diyebilme becerisi, bir üst kurumun tanıtımı gibi mesleki rehberlikler gibi bazı amaçları alıyorum çocuğun ve ailenin ihtiyaçları doğrultusunda. Tabi bunları işlerken çocuklarda bu davranış değişiklikleri dediğim gibi zaman ilerledikçe daha fazla görmeye başlayabiliyorsunuz. İlk başlarda bu olmayabiliyor ama aradan belli bir zaman geçtikten sonra davranış değişikliği gördükçe sizde kendi işinizi yaparken daha mutlu oluyorsunuz."(Katılımcı1)

"Hakkında danışmanlık tedbiri kararı olan bir öğrencim vardı ve süreç başladığında çocuk ciddi rahatsızlıklar geçiriyordu, konuşmuyordu, başka bir şey düşünüyor, başka bir şeyle ilgileniyor gibiydi asla dikkatini vermiyordu. Danışmanlık tedbirini aldıktan sonra şu anda sekizinci sınıf öğrencisi, çok normal arkadaşları gibi

toplumun normal gördüğü bir birey oldu."(Katılımcı6)

"Özellikle danışmanlık tedbirinde öğrencinin yaşadığı bir travma oluyor ve gerçekten biriyle konuşmak açılmak çok iyi geliyor çocuğa. Sizi gördüğünde bile rahatlayabiliyor. Aile ilgilenildiğini düşünüyor, görüyor onlarla konuşuyorsun aile de birisine derdini, sıkıntısını anlatabiliyor bu durumu herkesle konuşamayabiliyorlar çevresiyle her arkadaşıyla komşusuyla paylaşamıyor. Okuldan bir öğretmenle gizlilik içerisinde kaldığını bilerek konuşması hem öğrenciyi hem aileyi çok rahatlatmış oluyor."(Katılımcı9)

Katılımcıların birkaçı danışmanlık tedbirinin çocuk ve veliler için çokta faydalı olmadığını söylemiştir. Hatta rehber öğretmenlerden biri, danışmanlık tedbirinin okulda uygulanacak bir çalışma olmadığını ifade etmiştir.

"Danışmanlık tedbirinin faydası konusunda çok emin değilim. Çünkü biz çok iyi uygulayamıyoruz okulda rehber öğretmeni olarak ben çok iyi uygulayamıyorum danışmanlık tedbirini. Sebepleri bana göre benden kaynaklanan sebepleri de var, karşı taraftan kaynaklanan sebepleri de var. O yüzden danışmanlık tedbirinin okulda uygulanabilecek bir şey olduğunu düşünmüyorum."(Katılımcı4)

"Psikolojik yardım konusunda da velilerimiz, öğrencilerimiz yeterince bilgili değil ve birkaç seans geldikten sonra genelde gelmemek istiyorlar. Görüşüyoruz ama çok bir değişiklik olmadı, netice alamadım, niye sürekli buraya geliyorum tarzında düşünceye kapılıyorlar. Bu anlamla da bence yüz üzerinden altmış puan verirdim yararlı olmasına."(Katılımcı19)

4.9.3. Eğitim tedbirinin faydalılığı. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, eğitim tedbiri uygulamalarının çocuk ve aile için faydalı olduğunu belirtmiştir.

"Eğitim tedbirinde malum bildiğiniz üzere bu çocuğun en yakın eğitim kurumuna

kazandırılması amaçlandığı için çocuğu biz okul hayatı dışında boş şeylerle uğraşmaktan ya da faydasız işlerle uğraşmaktan alıkoyup zaten yasal olarak da hakkı olan eğitime kazandırılmasını sağlıyoruz. Eğitim tedbiri kesinlikle faydalı."(Katılımcı3)

"Fayda sağladığını düşünüyorum. Çünkü aile de buraya gelmesinden memnun zaten amaç bu çocuğun okula devamını sağlamak. Aile bunu başaramadığı için bizden destek almış oluyor. Birkaç kurum ilgilendiği zaman aile ... çok hoşnut oluyor en azından kendi yapamadığı bir şeyi biz yapmış olunca bize o anda teşekkür ediyor. Çocukla ilgili güzel şeyler yaptığımızı düşünüyorum. Dışarı da olmasındansa okulda olması bizim için hem iyi onlar içinde o şekilde yararlı."(Katılımcı12)

"Evet kesinlikle faydalı olduğunu özellikle eğitim tedbirinde faydalı olduğunu tecrübe ettim. Veli, okula gitmenin bir zorunluluk olduğunu hissediyor ve kendince bahaneler bulmak yerine bu artık bir kural ve ben buna itiraz edemem diye, bir kabulleniş içerisinde bazısı gönderiyor. Ama sonuç olarak biz çocuğun okula devamını sağlamakla bu kararı yükümlüüz ve bunu başarabiliyoruz..."(Katılımcı20)

Katılımcıların birkaçı, eğitim tedbiri uygulamalarının bazı çocuklarda faydalı olurken bazılarında faydalı olmadığını ve etkisinin kısa süreli olduğunu söylemiştir.

"Eğitim tedbirinin evet faydalı olduğu danışanlarım da oldu, ama herhangi bir faydasını görmediği danışanlarımda oldu. Bu yüzden kimilerine faydalı olurken kimilerine faydalı olmuyor açıkçası."(Katılımcı5)

"Bence hepsi faydalı değil. Üç eğitim tedbirli öğrencimden bir tanesinde fayda sağladım. Çünkü birey eğitimden çok fazla kopmuş oluyor ve bu durumda baskı hissediyor. Ona eğitim tedbirini açıklamakta çok zorlanıyorum açıkçası."(Katılımcı11)

"... okula devamını sağladığım vakalar oldu. Ama sonradan ne kadar uğraşırsam uğraşayım bir şekilde okulu tekrar bıraktılar. Sürekliliğini sağlayamadım. Bu

doğrultuda yapıcı fayda sağlıyor aslında ama etkisi çok kısa sürüyor. Görüşmelerin etkisinden çıkıp kendi yaşam koşullarına ve gerçekliklerine dönünce, tüm uğraşların bir çırpıda yok oluveriyor. İpe un sermek gibi."(Katılımcı16)

4.10. Tedbirlerin PDR Görev Alanıyla İlişkisi

Rehber öğretmenlere danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarını, mesleki ve görev alanı kapsamında nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. Katılımcıların birçoğu, eğitim ve danışmanlık tedbiri uygulamalarının PDR bölümü mezunlarının görev alanına girdiğini, hatta son yönetmelikte (Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği) de görev tanımları arasında yer aldığını belirtmiştir. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, bu tedbirlere yönelik uygulamaların kendi okullarında kayıtlı olan ihtiyaç halindeki öğrencilere mahkeme kararı olmaksızın zaten uygulandığını, mahkeme kararı ile sadece iş yüklerinin arttığını söylemiştir.

"Rehberlik hizmetlerinin arasında kendi okulunuzda olan bir çocuğun eğitimine devam etmesi, psikolojik yönden desteklenmesi açısından baktığımızda zaten kendi okulumuzda olan bir çocuk için yapmalısınız rehber öğretmeni olarak... Eğitimini takip etmelisiniz okula gelip gidiyor mu? Gitmiyor mu? Gitmiyorsa ne gibi önlemler alabileceğinizi zaten idare ile ortaklaşa çözümler üretebilirsiniz. Dediğim gibi danışmanlık hizmeti bakımından da biz psikolojik danışmanlar olarak ona psikolojik desteği tedbir kararı çıksa da çıkmasa da vermeliyiz..."(Katılımcı1)

"Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü mezunuyuz, eğitim bilimleri alanı. Eğitim bilimlerinin içerisinde okul, eğitim, davranış düzeltme, aile çalışmaları var, bu eğitim tedbiri alanına giriyor. Psikolojik danışma tarafında bireysel terapiler, grup terapileri olabiliyor. Bunlarla çocuklara verebileceğimiz bir sürü alan var, kaygı bozukluğu gibi. Bununla ilgili bir sürü destek verebiliriz, bu kendi alanımıza

giriyor."(Katılımcı2)

"Danışmanlık tedbiri kapsamında zaten danışmanlık yapıyoruz öğrencilere, burada eğitim faaliyetlerini desteklemek için, akademik başarısını arttırmak için birtakım faaliyetlerde bulunuyoruz. Aşırı devamsızlık yapan öğrencilerle de zaten görüşme yapıyoruz. Bunlar zaten yaptığımız işler bu eğitim tedbiri, danışmanlık tedbiri aslında normalde de uyguladığımız şeyler. Mahkeme kararı ile ... üç aylık raporlar bizim bir iş yükümüzü arttırıyor sadece. Diğer türlü zaten biz danışmanlığı ailelere de yapıyoruz. Bu mahkeme kararıyla olunca daha sistemli oluyor. Plan hazırlıyorsun. O açıdan da planlı olması faydalı oluyor. Bu konuda danışma yapacaksın, konular belli oluyor sorun alanı belli zaten. Daha sistemli bir çalışma yürütülüyor."(Katılımcı14)

"Bu sene yönetmeliğe eklendi açıkçası okullarda iş yükünü arttıran bir şey."(Katılımcı20)

Katılımcıların bir kısmı, eğitim tedbirinin okul idaresinin görevi olduğunu, çocuğun okula kaydının yapılıp devamının sağlanmasının okul idaresi ile alakalı olduğunu söylemiştir. Hatta bazı katılımcılar, eğitim tedbiri uygulamalarının sınıf ve branş öğretmenleri tarafında da yürütülebileceğini belirtmiştir. Katılımcılardan biri de danışmanlık ve eğitim tedbirinin, sadece rehber öğretmenin görevi olmadığını, konuyla ilgili olan herkesin bu konuda görevinin olduğunu, rehber öğretmenin bu kapsamda koordinatörlük, müşavirlik, psikolojik danışmanlık ve yönlendirme gibi görevleri bulunduğunu ifade etmiştir.

"Eğitim tedbirinin bizimle hiçbir alakasının olmadığını düşünüyorum, çünkü çocuğun okula kaydettirilmesi devamının sağlanmasının idari bir konu olduğunu düşünüyorum. Danışmanlık tedbiri uygun olabilir."(Katılımcı18)

"Eğitim tedbiri için ben kendi görevimmiş gibi hissedemiyorum. Eğitsel konularda

çocuklara yardımcı olmak evet ama tamamen bunun sorumluluğunun bizde olması bana çok mantıklı gelmiyor. Çünkü ... birçoğunu aslında branş öğretmeninin yapabileceği şeyler, sınıf rehber öğretmenin yürütebileceği işler o yüzden eğitim tedbirleri bana iş yükü gibi geliyor... Danışmanlık tedbiri evet kesinlikle bizim işimiz yürütebilmeliyiz ama yine aynı şekilde bu iş yükünün içinde çok mümkün değil."(Katılımcı21)

"Danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin mesleğim ve görevlerimle doğrudan ilişkili olduğunu, fakat sadece psikolojik danışman ve rehber öğretmen olan bizlerle alakalı olmadığını, burada okulda idaresi ve diğer öğretmenlerin de görevi ve sorumluluğu olduğunu düşünüyorum. Bizler bu süreçte koordinatörlük, müşavirlik, psikolojik danışmanlık ya da yönlendirme gibi süreçleri yürütürsek mesleğimizle daha uyumlu ve verimli olacaktır diye düşünüyorum."(Katılımcı17)

Rehber öğretmenlerin birkaçı, eğitim ve danışmanlık tedbirinin mesleki açıdan rehber öğretmenlerle alakalı olduğunu fakat okuldaki iş yükü ve çalışma şartları sebebiyle okullarda çalışan rehber öğretmenlerin görevi olamayacağını, bunun için alternatif çözümler üretilmesi gerektiğini söylemiştir.

"Bizim görev tanımımız kapsamında çok düşünmüyorum açıkçası. Okullardaki rehber öğretmenlere bu işi yüklemek yerine, bu görev için on adet rehber öğretmen görevlendirilmeli, bunlar sadece bu çalışmalara bakmalı..."(Katılımcı11)

"Eğer dengeli ve az sayıda bir dağılım olsa, mesleki olarak yapılabilecek bir şey ama bu şekilde benim okuldaki işlerimi aksatıyor, hem de çocuklara karşı o eğitim tedbirlerini yerine getirecek zaman bulamıyorum."(Katılımcı5)

"Danışmanlık tedbiri açıkçası kendi mesleğimle alakalı. Çünkü çocuğun sorun alanıyla alakalı neye ihtiyacı olduğunu en azından biliyorum, hangi konuda çalışılması gerektiğini süzebiliyorum. Bu konuda kendi mesleğimle ilgili bir çalışma alanım

olduğunu düşünüyorum açıkçası. Ama şurası var ki okul ortamında çocuk kendi okulunda olsa bile yeterli bir psikolojik danışma havasına giremiyorsunuz maalesef. Bunun da daha böyle özel bir merkezde açıkçası gerçekleştirilmesi gerekiyor. Okul ortamında bu iş çok sağlıklı olmuyor. Ben bu çocukla burada görüşüyorum kapıdan çıkıyorum yine aynı çocuğu görüyorum... çok sağlıklı olmuyor açıkçası."(Katılımcı15)

4.11. Tedbir Uygulamalarına Ücret Talebi

Rehber öğretmenlere, eğitim ve danışmanlık tedbiri uygulamalarından ek ücret alınmasının uygun olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların tamamına yakını, tedbir uygulamalarına yönelik ek ücret alınması gerektiğini belirtmiştir. Gerekçe olarak, tedbir uygulamalarının okullardaki iş yoğunluğunun arasında ekstra bir çalışma olması; posta gönderimi, görüşme yapma, ev ziyaretinde bulunma ve rapor yazma gibi bazı çalışmaların mesai saatleri dışında yapılması ve ciddi bir sorumluluk gerektirmesi şeklinde açıklamışlardır. Ayrıca verilecek ücretin çalışma motivasyonunu arttırabileceğini de ifade etmişlerdir. Rehber öğretmenlerden biri, ücretin eğitim tedbirine yönelik değil de daha çok danışmanlık tedbirine yönelik verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

"Benim şu an bu okulda danışmanlık-eğitim toplamda on beş tane tedbir kararı olan öğrenci veya çocuk bulunuyor. Tabi ki bazen kendi mesai saatlerimizi aşarak bazen evde çalışarak ekstra zahmet harcadığımız zamanlarda olabiliyor. Dediğim gibi birkaç tane olsa sizin işinizi çok aşırı etkilemez ancak bu sayı arttıkça sizin mesai saatlerinizde uzayabiliyor isterseniz de istemeseniz de. İş yükünüz artabiliyor aynı şekilde. Yine rapor yazma bazında baktığımız zaman aynı şekilde mesai saatleri dışında evde de çalışmak zorunda kalabiliyoruz raporları hazırlama konusunda. Ekstra zamanlar harcayabiliyoruz bu da tabi ki motivasyonumuzu arttırma amaçlı sadece bir

üçüncü, dördüncü planda olması gereken bir para aslında maddi olarak ama yine de motivasyon arttırıcı olarak verilmesi gerektiğini düşünüyorum."(Katılımcı1)

"Okuldaki iş yoğunluğum sebebiyle tedbirlerle alakalı iş ve işlemleri, çoğunlukla okul dışı zamanlarda yapıyorum ve bazen raporları kafamın daha rahat olduğu ev ortamında yazıyorum. Okul haricinde aşırı zamanımı aldığı ve ekstra bir sorumluluk yüklediği için eğitim ve danışmanlık tedbirlerinden ücret alınması gerektiğini düşünüyorum."(Katılımcı17)

"Okul artı bir iş, yani okulun iş yoğunluğu üzerine bir iş olduğu için ekstra vakit ayırıyorum, rapor hazırlıyorum, çocukla ayrı görüşmek için zaman ayırıyorum. Bana göre alınmalı, bunun için bir hizmet ücreti."(Katılımcı12)

"Kesinlikle düşünüyorum. Çünkü bazen ben kendim gidiyorum postaneye. Posta gönderdiğimde onun ücretini bile kendim karşılıyorum çoğu zaman. Çünkü işlerin yürümesi için sorumluluk almak gerekiyor. Diğer türlü işler aksayabiliyor. Bunun gibi bir sürü özverili çalışma yapılıyor. Yeri geliyor ev ziyaretleri yapılması gerekiyor, yapıyoruz. Diğer çalışmalarda var. Bunun karşılığının ödenmesi gerekiyor."(Katılımcı18)

"Özellikle danışmanlık tedbiri uygulamalarında ek ücret verilmesi gerekiyor bence. Sonuçta ekstradan yaptığımız bir şey bu. Danışmanlık tedbirinde bir plan hazırlıyorsak o plana göre yapacağımız danışmalar belli bu danışma, oturumlar sayısınca onun ücretlendirilmesi makuldür, gerekiyor bence..."(Katılımcı14)

Katılımcılardan birkaçı, danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarının okulda kayıtlı olan öğrenciye, mesai saatleri içinde yapılması halinde ücret alınmasının uygun olmadığını belirtmiştir.

"Ben bu öğrenciyle zaten okulda görüşüyorum, dersten alıp görüşüyorum ve

öğrenciye gerçekten yardımcı olmak istediğim için görüşüyorum. O yüzden okul saati içinde olduğu için çok gerekli olduğunu düşünmüyorum."(Katılımcı9)

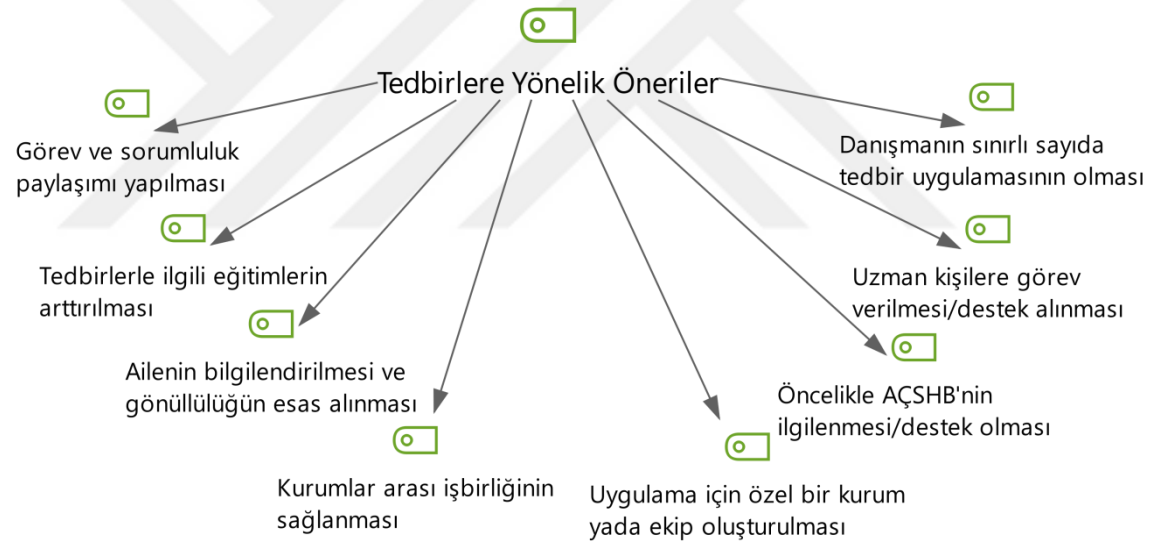
"Eğer okul dışında bunu yapacaksak evet, ama okul içinde ben kendi öğrencim için ücret alınmasını çok etik bulmuyorum."(Katılımcı21)

4.12. Tedbirlere Yönelik Öneriler

Rehber öğretmenlere, danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarının daha faydalı ve işlevsel olması için önerileri sorulmuştur. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar çerçevesinde Şekil 9'daki alt temalar oluşturulmuştur.

Şekil 9

Tedbirlere Yönelik Öneriler Temasına Ait Alt Temalar

4.12.1. Görev ve sorumluluk paylaşımı yapılması. Rehber öğretmenlerin

birçoğu, tedbir görevlerinin sadece rehber öğretmenlerin görevi olmadığını, eğitimin içinde olan okul idarecileri ve sınıf/branş öğretmenlerinin de bu konuda görev ve sorumlulukları olması gerektiğini belirtmiştir. Bazı katılımcılar, rehber öğretmenlerin tedbirlerle ilgili koordinatörlük ve müşavirlik gibi görevleri olabileceğini söylemiştir. Ayrıca danışmanlık tedbirinin rehber öğretmenliği ile daha uyumlu olduğu, dolayısıyla psikolojik danışma ve yönlendirme faaliyetleri yapabileceği; eğitim tedbiri

çalışmalarında ise okulda sayıca fazla ve yeterli olan okul idarecileri ile sınıf/brans öğretmenlerinin görevlendirilebileceği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Katılımcılardan biri de rehber öğretmen sayısının yeterli olması gerektiğine vurgu yapmıştır.

"Bu sorumluluğu sadece rehber öğretmene yüklemek doğru değil. Eğitim tedbirini, en azından idare ile birlikte yürütmek daha faydalı olur. ...Belki ailenin ikna sürecinde rehber öğretmene ihtiyacı olabilir iletişim kurmak açısından."(Katılımcı14)

"Sadece psikolojik danışman ve rehber öğretmen olan bizlerle alakalı olmadığını, burada okul idaresi ve diğer öğretmenlerin de görevi ve sorumluluğu olduğunu düşünüyorum. Bizler bu süreçte koordinatörlük, müşavirlik, psikolojik danışmanlık ya da yönlendirme gibi süreçleri yürütürsek mesleğimizle daha uyumlu ve verimli olacaktır diye düşünüyorum. Çünkü bu iş, bakanlıkların iş birliği ile yürütülmekte ve MEB de bu bakanlıklardan biri ve MEB bünyesinde herkes elini taşın altına sokarsa, sorumlulukların paylaşıldığı daha verimli bir çalışma olacaktır."(Katılımcı17)

"Eğitim tedbiri özellikle de devam ve devamsızlık konusu okul idaresinin işi olduğu için onların yapabileceği bir süreç. Sonuçta okulda devam sıkıntısı çeken öğrencileri de alıp konuşuyorlar. Öğrencinin devamını sağlamak için ailelerle görüşüyorlar. O yüzden en azından sayıca da fazla olan eğitim tedbirlerinin yasal olarak sorumluluğu idareye verilmeli diye düşünüyorum. Zaten rehberlik servisinin ihtiyaç duyulan özel konularda destek olmayacağını sanmıyorum."(Katılımcı22)

"Rehber öğretmen sayısı yeterli olmalı. Sınıf öğretmenlerinin de pedagojik formasyonları var, onlarında faydalı olabileceği durumlar var."(Katılımcı8)

4.12.2. Tedbirlerle ilgili eğitimlerin arttırılması. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, danışmanlık ve eğitim tedbirlerine yönelik hem kendilerinin hem de konuyla

ilişkisi olan okul idarecileri, şube müdürleri gibi kişilerin de detaylı ve kapsamlı bir eğitim alması gerektiğini ifade etmiştir.

"Bununla ilgili eğitimler arttırılabilir çünkü eksik kaldığımız noktalar olduğunu düşünüyorum. Her şeyi tam yapamadığımı hissediyorum. Belki bir format olabilir, gerçi bir eğitim aldık ama yine de eksik kalan taraflar var. En azından ilgili bütün kişiler bilgilendirilirse müdürüm, müdür yardımcım sadece ben değil de belki ilçedeki şube müdürleri bunlarla ilgili herkesin bilgi sahibi olması gerekiyor. Çünkü ben bir şey yaparken acaba doğru mu yapıyorum, yanlış mı yapıyorum ya da bunu benim mi yapmam gerekiyor bazı noktalarda tereddüte düşüyorum. O yüzden herkes bu konuda eğitim alırsa hepimizde aynı anda eğitim alırsak bununla ilgili en azından iş birliği ne şekilde yürür ne şekilde bir ekip çalışması yapmamız gerekiyor bununla ilgili sadece ben değil bütün ekibin bilgilendirilmesini isterim."(Katılımcı12)

"Elimden geleni yapıyorum ama daha iyi yapabileceğim eğitimler alabilirim belki. Madem bu bizim işimiz ise bu konuda daha güzel daha geçerli bir eğitim almak isterim."(Katılımcı20)

"Okul idaresi bu konuda pek bilgi sahibi değil, onlara da tedbir konularında eğitim verilmeli diye düşünüyorum."(Katılımcı11)

4.12.3. Ailenin bilgilendirilmesi ve gönüllülüğün esas alınması. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, ailenin mahkemede veya ilçe milli eğitimde bir birim tarafından sözel ya da yazılı olarak bilgilendirilmesi gerektiğini, aile ve çocuk bu hizmetten faydalanmak istemiyorsa da başka bir alternatifine yönelmek gerektiğini belirtmiştir. Hatta katılımcılardan biri, veliye ön bilgi verildikten sonra devam etmek isteyen veliden onay formu alınabileceğini önermiştir.

"Aileye eğitim tedbiri detaylıca anlatılmalı, fakat bunu yapan bir birim yok. Bu

birim ilçe milli eğitim kapsamında oluşturulmalı. Aile genelde mahkemeyi duyunca korkuyor. Birim aileye bu konuda ön bilgi vermeli."(Katılımcı11)

"Mahkemedен tedbir kararı verildiğinde, bu aileye mahkeme aracılığı ile bildirilmeli ve onları bu süreçte ne beklediği yazılı ya da sözel olarak anlatılmalıdır. Bu ön hazırlık, tedbiri uygulayacak kişi ve kurumların işini çok kolaylaştıracaktır. Ayrıca mahkemenin ön bilgilendirmesi veya uygulayıcının ilk raporu neticesinde aile veya çocuğun bu hizmeti almak istememesi halinde, tedbir daha fazla uzatılmayıp daha farklı bir alternatif denenmelidir. Çünkü gönüllülüğün olmadığı bir tedbir kararında pek ilerleme olmamakta ve aşırı iş yükü doğmaktadır."(Katılımcı17)

"Aileye anlatıldıktan sonra devam etmek isteyen ailelerden onay formu gibi bir şey alınabilir."(Katılımcı22)

4.12.4. Kurumlar arası iş birliğinin sağlanması. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, eğitim ve danışmanlık tedbiri uygulamalarında AÇSHB birimleri, MEB birimleri, Adalet Bakanlığı birimleri, Sağlık Bakanlığı birimleri, kolluk kuvvetleri, GEM gibi konuyla ilgisi olan her kurum, kuruluşun ve sivil toplum örgütlerinin iş birliği ve iletişim halinde olması gerektiğini aynı zamanda hızlı, pratik ve ortak hareket edilmesi gerektiğini söylemiştir.

"Bu sistemin daha faydalı yürümesi için kurumlar arası iş birliği çok önemli. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, mahkemeler bu sürecin içerisinde var ama ben aralarındaki iletişimin zayıf olduğunu düşünüyorum. Buradan gönderdiğim bir karar mahkemeye ne kadar sürede ulaşıyor ya da mahkemedен geri dönüş, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olsun ya da tekrar bize olsun ne kadar sürede dönüyor. Burada sıkıntı var bence o yüzden kurumlar arası iş birliğinin zayıf olduğunu düşünüyorum bu noktada."(Katılımcı6)

"Çocuk görüşmeye gelmediği zaman kolluk birimlerinin daha aktif bir şekilde işin içinde olmasını beklerim. Müdahale mekanizmaları hızlı işlemeli, hemen biz haber verdiğimizde uygulamayı yapmalılar."(Katılımcı18)

"Çocuk Geçici Eğitim Merkezi veya başka okula gidiyorsa oradaki okulun idaresiyle onlara da bir yazı gönderilse, beraber iletişim halinde birlikte halledilebilir ... iş birliği halinde, mesela ben aradım kaydedilmesi gereken GEM koordinatörünü, getir ben kaydettireyim dedi. Ama onlara da yazı gönderilse iş birliği halinde yapılırsa bu iş daha faydalı olur. Sadece bizim sorumluluğumuzda olunca bizde yıpratıyoruz kendimizi ne yapsak ne etsek diye hem de çok faydalı da olamıyoruz."(Katılımcı14)

"Bir ilçede böyle bir şey uygulanıyorsa ilçenin bütün ayakları sadece eğitim ayağı değil sağlık alanı, STK'lar herkes bir araya gelerek bir şey yapsa ve gerçekten gönülden yapsa bir çocuğun bile hayatı değişse bence çok faydalı olur."(Katılımcı13)

4.12.5. Uygulama için özel bir kurum ya da ekip oluşturulması. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, tedbir uygulamalarının -özellikle danışmanlık tedbirinin- okul dışında ayrı bir kurumda ve çocukla ilgili olan çeşitli alanlardaki gönüllü kişilerden oluşan bir ekip ile yürütülmesi gerektiğini söylemiştir. Katılımcılardan biri, belli sayıda ki rehber öğretmenin sadece bu çalışmalar için görevlendirilebileceğini ifade etmiştir.

"Bence bu işin ayrı bir iş kolu olarak açılması burada görev almak isteyen insanların belki gönüllü belki ücretli olarak seçilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü gerçekten özveri isteyen ve bütüncül olarak herkesin taşın altına doğru şekilde elini sokması gereken ve okuldan ziyade ayrı bir kurumdan yönetilmesi gereken bir iş olarak düşünüyorum."(Katılımcı2)

"Danışmanlık tedbirinin okullarda uygulanmasının mantıklı olmadığını düşünüyorum. Onlar için ayrı bir psikolojik müdahale ekibi mi olur kurumu mu olur o

tarz bir şey olması lazım ki daha iyi, başarılı yapılabilsin. Sadece onlarla ilgilenen bir ekibin olması lazım... Bu ekipte tabii ki rehber öğretmenler, psikologlar ve pedagojik anlamda çocuklarla iletişim kurabilecek kişiler olması lazım. Aynı zamanda sınıf annesi gibi velilerin ortamlarına yakın olan onları yakından takip eden insanlarda olması lazım diye düşünüyorum. Bu ekipte çünkü çevre, okul ve diğer resmî kurumlar birlikte yapılabilecek bir şey, öğretmen ayağı da var veli ayağı da var."(Katılımcı4)

"Bu görev için on adet rehber öğretmen görevlendirilmeli, bunlar sadece bu çalışmalara bakmalı diye düşünüyorum."(Katılımcı11)

4.12.6. Öncelikle AÇSHB'nin ilgilenmesi/destek olması. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, tedbir uygulamalarının -özellikle danışmanlık tedbirinin- profesyonellik açısından AÇSHB kapsamındaki Sosyal Hizmet Merkezleri bünyesindeki çalışanlarca yerine getirilmesi gerektiğini ya da bu merkezlerden destek alınması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılar, kendilerinin (rehber öğretmenlerin) aileye ihtiyaç halinde maddi destek sağlayabilecek imkanları olmadığını; Sosyal Hizmet Merkezleri'nde ise hem maddi destek hem de aileye ulaşılabilirlik açısından daha fazla imkanları olduğunu söylemiştir. Ayrıca katılımcılardan biri, aileye herhangi bir yaptırım durumunun olmamasından yakınmıştır.

"Bunun daha profesyonel bir şekilde olması için zaten Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı danışmanlık tedbirlerini kendilerine bağlamış. Okullarda uygulanan önceki tedbirlerin devam etmesi kararı alınmış, bence önceden verilen danışmanlık tedbirlerinin de yine aynı şekilde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kendi bünyesine almaları daha etkili olacağını düşünmekteyim."(Katılımcı1)

"Özellikle aile danışmanlığı konusunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının bize daha çok destek olması gerekiyor. Çünkü çoğu aile de anneden veya babadan

ihmal istismar durumları olduğu için burada aileye sizin öğretmen olarak yaptırımınız olmadığı için aile üzerinde bir hükmünüz yok açıkçası. Ailelere kesinlikle o danışmanlık tedbirinin çocukla birlikte aileye de gelmesi gerekiyor ve ailelerle danışmanlık yapacak kişiler biz olmadığımız için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının bu ailelerle özel olarak ilgilenmesi lazım."(Katılımcı21)

"Maddi sorunlar yaşayan bir ailenin bu tür duygusal konuşmalar yapması tamamen onlar için nasıl söyleyeyim size inanılması ve hatta uygulanması imkânsız bir şeymiş gibi geliyor aileye. O yüzden de Sosyal Hizmetler bu konuyla alakalı...yardım ulaştırılabilir şekilde gerçekleştirirse bunu, daha uygulanabilir olur."(Katılımcı15)

"Biz rehber öğretmenler yerine Sosyal Hizmet çalışanları tarafından yapılması daha faydalı olabilir. Onlar daha kolay ulaşabilir bize göre. İmkanları daha fazla belki onların yapması daha iyi olur."(Katılımcı9)

4.12.7. Uzman kişilere görev verilmesi/destek alınması. Rehber öğretmenlerin bir kısmı, tedbir uygulamalarında -özellikle danışmanlık tedbirinde- danışanın probleminin ciddiyetine göre psikiyatrist veya psikologlara görev verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılardan biri, verilen tedbir kararlarına yönelik konunun uzmanı olan mahkemedeki sosyal çalışma görevlilerinden destek almanın, süreç açısından faydalı olacağını ifade etmiştir.

"Psikolojik danışmanlık dört yıllık eğitim sürecinde bazı psikolojik hadiselerle, bazı psikolojik vakalara müdahale edecek kadar yeterliliğe sahip değil diye düşünüyorum. Bu noktada psikolog ve psikiyatristlerin devreye girip belki her danışmanlık tedbiri değil ama içerisinde psikolojik danışmanın ilgilenemeyeceğini düşündükleri ya da ilgilenmekte zorluk yaşayacağını düşündükleri olayları, vakaları... uzman kişilere yönlendirmesinin daha iyi olacağını düşünüyorum."(Katılımcı3)

"Biz rehber öğretmenler olarak psikolojik danışma konusunda belli eğitimler aldık. Şu anki hizmetimiz ya da eğitim durumumuzun bence tek başına bunu yürütmeye yeteceğini ben düşünmüyorum. Çünkü burada gerçekten de o aileye çok ama çok ciddi profesyonel hizmet verilmesi lazım."(Katılımcı19)

"Öncelikle tedbir kararları uygulanırken diğer uzmanlarla birlikte hareket edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Örneğin bir sosyal hizmet uzmanıyla olabilir, mahkemeden bir psikolog nezaretiyle konuyla alakalı, konuya hâkim biriyle iş birliği içerisinde hareket edilmesi olabilir. Konunun uzmanlarıyla bir arada iş birliğine dayalı bir süreç gerçekleşirse bu durum bence daha faydalı olacaktır."(Katılımcı10)

4.12.8. Danışmanın sınırlı sayıda tedbir uygulamasının olması.

Katılımcılardan biri bu konuyla ilgili olarak, rehber öğretmenlere yönlendirilen tedbir kararlarının çok fazla olmayıp sınırlı sayıda olması gerektiğini söylemiştir.

"Benim iki tane danışmanlık tedbirli öğrencim olsa veya eğitim tedbirli öğrencim olsa ben o iki tane öğrenciyi okula kazandırırım veya herhangi bir konuda desteklenmesi gerekiyorsa biz çok ileri bir aşamaya gelebilirdik. Ama bu durumda olunca on iki tane bende var ... karşı okulda şu kadar kişi de var, yani çok sağlıksız. Sayının daha az ve dengeli dağılması daha iyi olabilir."(Katılımcı5)

5. Bölüm

Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular tartışıldıktan sonra, araştırmamanın sınırlılıkları ve araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılar ve uygulamacılar için geliştirilen önerilere yer verilecektir.

5.1. Tartışma

Araştırmada rehber öğretmenlerin eğitim ve danışmanlık tedbirlerine yönelik görüşleriyle ilgili derinlemesine bilgi elde edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde, ana tema başlıkları çerçevesinde bulgulardan da yararlanılarak araştırmamanın sonuçları ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Ana temalar, görüşme soruları ve verilerin içerik analizi dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu kapsamda "Tedbirleri Tanımlama", "Eğitim Tedbirinde Görevli Kişiler", "Uygulama Planı Hazırlama Süreci", "Uygulama Süreci", "Değerlendirme ve Rapor Süreci", "Gizlilik", "Kurum Desteği ve İş Birliği", "Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Yolları", "Tedbirlerin Faydalılığının Değerlendirilmesi", "Tedbirlerin PDR Görev Alanıyla İlişkisi", "Tedbir Uygulamalarına Ücret Talebi" ve "Tedbirlere Yönelik Öneriler" olmak üzere on iki ana tema bulunmaktadır. Rehber öğretmenlerin ana temaların tamamına yönelik yanıt verdikleri görülmekle beraber "Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Yolları" teması ile "Tedbirlere Yönelik Öneriler" temasına daha fazla değindikleri dikkat çekmektedir. Bu durum, danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarında rehber öğretmenlerin çok çeşitli sorunlarla karşılaşmaları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaları ile açıklanabilir.

5.1.1. Tedbirleri tanımlama. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin büyük çoğunluğu eğitim tedbirinin tanımını, çocuğun eğitim hayatı kapsamında okula devam

ettirilmesi ve takip edilmesi şeklinde yapmıştır. Katılımcıların yapmış olduğu bu tanım yeterli görülmemektedir. Eğitim tedbiri ÇKK'de "çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamı; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesi veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesi" olarak tanımlanmaktadır (m.5). Bu iki tanım kıyaslandığında, rehber öğretmenlerin eğitim tedbirinin tanımındaki çocuğun iş ve meslek edinmesi, sanat kursuna gitmesi veya bir iş yerine yerleştirilmesi gibi konulara değinmedikleri görülmektedir. Katılımcıların tanımlarının uygulamadan esinlenerek yapıldığı düşünülmektedir. Çünkü yapılan bir araştırmada eğitim tedbiri kararının %93,9'unun okula devam etmeyen çocuklar hakkında alındığı görülmüştür (Aktürk, 2015). Bu da okullarda çalışan rehber öğretmenlere gelen eğitim tedbiri kararlarının genelde okula gelmeyen çocuklardan oluştuğunu gösterebilir.

Katılımcıların birçoğu, danışmanlık tedbirini travma yaşamış çocukların psikososyal açıdan desteklenmesi olarak tanımlamıştır. Bu tanım pek yeterli görülmemektedir. Danışmanlık tedbiri ÇKK'de, "çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol gösterme" olarak tanımlanmaktadır (m.5). Bu iki tanım kıyaslandığında, rehber öğretmenlerin danışmanlık tedbirinin tanımındaki çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere yapılacak çalışmalara değinmedikleri görülmektedir. Bağdat (2018) sosyal çalışma görevlileriyle yapmış olduğu araştırmasında, meslek elemanlarının yeterince deneyim kazanmadan, mesleki yeterliliğe sahip olmadan, bunun ile ilgili hizmet içi eğitim almadan bu tedbiri yürütmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Katılımcıların danışmanlık tedbiri tanımlarının bu konudaki yetersiz bilgi düzeylerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bağdat (2018) tedbirleri uygulayacak meslek elemanlarının tedbirler konusunda hizmet içi eğitimlerle desteklenmesinin önemli olduğunu belirtmektedir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenler, MEB kapsamında en az bir defa hizmet içi eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların, kişisel bilgi formunda yer alan ÇKK ve ilgili yönetmelikler hakkındaki bilgi düzeylerine vermiş oldukları puanlara bakıldığında, kendilerini orta ve fazla düzeyde bilgi sahibi olarak düşündükleri görülmektedir.

5.1.2. Eğitim tedbirinde görevli kişiler. Danışmanlık tedbiri uygulamalarında görevlendirilecek kişiler, MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin 13. maddesinde net bir şekilde rehber öğretmenler olarak belirtilmiştir. Eğitim tedbiri uygulamalarında ise ilgili kanun ve yönetmeliklerde görevlendirilecek kişiler net bir şekilde gösterilmemiştir. Bu konuyla ilgili KDTHY'nin 13. maddesinin 8. fıkrasında; eğitim tedbirinin, MEB tarafından yerine getirilmesi halinde ilgili birim tarafından yürütüleceği ifade edilmiş, fakat ilgili birimin kim ya da kimler olduğu vurgulanmamıştır. Katılımcıların tamamına yakını, eğitim tedbiri ile ilgili rehber öğretmenlerin, yani kendilerinin görevlendirildiğini söylemiştir. Oysa eğitim tedbiri uygulamalarında, okullarda çalışan rehber öğretmenlere görev verilebilmesi için eğitim ve danışmanlık tedbirinin bir arada bulunması gerekmektedir. Bununla ilgili dayanak Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkındaki Tebliğ'de yer almaktadır. Bu Tebliğ'in 7. maddesinin 2. fıkrasında, danışmanlık tedbirinin MEB tarafından uygulanmasına karar verildiğinde; çocuk eğitime devam ediyorsa veya danışmanlığa ek olarak eğitim tedbiri verilmişse, bu görevin okulda bulunan rehber öğretmene verileceği ifade edilmiştir. Fakat görüşmeye katılan rehber öğretmenlerle ilgili bilgilerin olduğu tabloya (Tablo 1) bakıldığında, yalnızca eğitim tedbiri kararı olan çocuklara yönelik de rehber öğretmenlerin görevlendirildiği görülmektedir. Bu durum,

DTT'nin danışmanlık ve eğitim tedbiri bir arada bulunduğu rehber öğretmene görev verilir ifadesiyle uyuşmamaktadır(m.7/2). Sonuç olarak, uygulamada tebliğin ilgili maddesine dikkat edilmediği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, eğitim tedbirinde öncelikli olarak çocuğun okula kaydının yapılması, devamının sağlanması amaçlandığından, bu tedbirle ilgili müdür yardımcısı ve/veya sınıf öğretmenlerinin görevlendirilmesi gerektiğini söylemiştir. Eğitim tedbiri, ilk aşamada çocuğun okula devam durumu ve takibi olarak düşünülecek olursa, MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde bu durum desteklenmektedir. Bu yönetmeliğin 18. maddesinin 1. fıkrasında "Çocukların devamsızlıkları, okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen, ilkokullarda sınıf öğretmeni, ortaokul ve imam-hatip ortaokullarında ise okul yönetimi tarafından e-Okul sistemine işlenir ve yöneticiler tarafından takip edilir" ifadesi yer almaktadır. Bu da eğitim tedbiri görevinin, MEB kapsamındaki ilgili birim olan müdür yardımcısı ve/veya sınıf öğretmenine verilebileceğini göstermektedir. Ayrıca ÇKK'nin 3. maddesinde öğretmenlik mesleği, sosyal çalışma görevlisi tanımı içinde yer almaktadır. Bu da eğitim tedbirinde müdür yardımcısı ile sınıf öğretmenlerine görev verilebileceği sonucunu desteklemektedir.

Katılımcıların bir kısmı da eğitim tedbiri uygulamalarının müdür ya da müdür yardımcısı, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenden oluşan bir komisyon tarafından yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. Erbay ve diğerleri (2015), tedbirlerin uygulandığı kurumlarda bu tedbirlerle ilgili birimlerin kurulması gerektiğini söylemiştir. Elmacı (2009) da eğitim ortamlarında, rehber öğretmenler dışındaki personelin de çocukların güvenliğini sağlama ve korumada sorumluluğu paylaşmalarının çocuğun akademik başarısının artmasında ve sağlıklı bireyler olarak yetişmesinde etkili olacağını ifade

etmiştir. Literatürdeki bu iki kaynak, eğitim tedbirinin bir komisyon tarafından yürütülmesi fikrini desteklemektedir. Araştırmaya katılan bazı rehber öğretmenlerin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere okulların çok kalabalık olması ve rehberlik servisi olarak yetersiz kalınması gibi sebeplerden dolayı eğitim tedbirinde, ilgili müdür yardımcılarını ve/veya sınıf öğretmenlerinin görevlendirilmesinin sorumlulukları paylaşma ve çocuğa verimli olma açısından daha uygun olacağı düşünülmektedir. Rehber öğretmenler ihtiyaç halinde eğitim tedbiri olan çocukla görüşüp, görevlendirilen müdür yardımcısı ve/veya sınıf öğretmenine müşavirlik yapabilmelidir.

5.1.3. Uygulama planı hazırlama süreci. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin tamamı, tedbirlere yönelik uygulama planı hazırladıklarını ve bu planı hazırlarken çocuğun ve ailenin ihtiyaçlarına göre hedefler belirlediklerini ifade etmişlerdir. Erbay ve diğerleri (2015), Ankara'daki bir çocuk mahkemesinin 2010-2012 yılları arasındaki koruyucu ve destekleyici tedbirlere yönelik dosya incelemesinde, 534 tedbir kararından 479 tedbir için uygulama planı hazırlanmadığını, sadece 55 tedbir için uygulama planı hazırlandığını tespit etmişlerdir. Verilere göre uygulama planının, oransal olarak en çok danışmanlık ve eğitim tedbiri kararları için, en az ise bakım tedbiri kararları için hazırlandığı görülmektedir. Buna rağmen danışmanlık ve eğitim tedbirinin 36'sına uygulama planı hazırlanırken, 105'ine uygulama planı hazırlanmamıştır. Bağdat (2018), sosyal çalışma görevlileri üzerinde yapmış olduğu araştırmada, tedbir kararlarını yerine getirmekle görevli kişi, kurum veya kuruluşlarca, bu tedbirlerin nasıl yerine getirileceği konusunda hazırlanması gereken uygulama planlarıyla ilgili yeterli bir çalışmanın yapılmadığını ortaya koymuştur. Yapılan bu iki çalışmaya bakıldığında, en çok plan hazırlanan tedbirlerin danışmanlık ve eğitim tedbiri olması ve rehber öğretmenlere sadece bu iki tedbir türünün verilmesi, bu araştırmadaki

tüm katılımcıların uygulama planı hazırlamasını destekler niteliktedir. Fakat Erbay ve diğerlerinin (2015) araştırmasındaki gibi danışmanlık ve eğitim tedbiri kararlarından yaklaşık olarak 1/4'üne uygulama planı hazırlanmış olması, bu araştırmayı desteklememektedir.

Rehber öğretmenlerin bir kısmı uygulama planı hazırlama sürecinde, çocuk ve aile ile yaptıkları ilk görüşmede ihtiyaçları ve önemli konuları belirlediklerini, ayrıca çocuk ve ailenin içinde bulunduğu durumu öğrenebilmek için SİR'den faydalandıklarını söylemişlerdir. Saruç ve Kayma Güneş (2014), SİR'lerde ailelerin çocuk gelişimi ve eğitimi, ebeveyn-çocuk etkili iletişimi, ergenlik sorunları ve çözüm yolları gibi konularda eksiklerinin bulunduğunu belirtmişlerdir. SİR'lerdeki bu bilgiler, uygulayıcı konumunda olan rehber öğretmenlerin çocuk ve aile hakkındaki eksiklikleri ve problemleri uygulamaya başlamadan önce görmesini sağlamaktadır. Bu da uygulama planı hazırlama aşamasında, rehber öğretmenlerin işini kolaylaştırmaktadır. Göcek (2009) araştırmasında, 2003-2008 yıllarına ait mahkeme dosyalarını taramış ve 2005 yılında yürürlüğe giren ÇKK ile davaların hepsinde SİR alındığını tespit etmiştir. Erbay ve diğerleri (2015) ise Ankara'daki bir çocuk mahkemesinin 2010-2012 yılları arasındaki koruyucu ve destekleyici tedbirlerle ilgili dosyaları taramış ve 337 çocuk için istenen tedbir talebinde çocuklar hakkında SİR hazırlandığını, ancak 135'inde SİR hazırlanmadığını belirlemiştir. Bu iki araştırmaya bakıldığında, 2005 yılı sonrası mahkeme kararlarında büyük oranda SİR olduğu görülmüş, fakat SİR'in bulunmadığı durumlar da tespit edilmiştir. Danışmanlık ve eğitim tedbirine yönelik uygulama planı hazırlama aşamasında SİR'in çocuk ve ailesi hakkında önemli bir bilgi kaynağı olduğu düşünüldüğünde, SİR hazırlanmasının ihtiyaç olduğu söylenebilir.

5.1.4. Uygulama süreci. KDTHY'de uygulamanın nasıl olacağı belirtilmesine

rağmen yapılacak faaliyetlerin uygulamaya aktarılması kolay olmayacaktır (Beter, 2010). Bağdat (2018) yapmış olduğu araştırmada, katılımcıların en çok danışmanlık tedbiri hizmetini yerine getirirken uygulamadan kaynaklı problemlerin ortaya çıktığını tespit etmiştir. Bu sonuç, yapılan çalışmayı destekler nitelikte olup, araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin birçoğu da tedbirleri uygulama aşamasında plana sadık kalamadıklarını belirtmişlerdir. Uygulamadan kaynaklı eksikliklerin ve problemlerin olması (Bağdat 2018; Erbay ve diğerleri, 2015), tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanmaması ve uygulama için gerekli alt yapının hazırlanmaması halinde suça sürüklenen çocukların sayısının hızla artacağı düşünülmektedir (Boğa, 2011). Ayrıca uygulamadaki aksaklıklar, uygulayıcı konumundaki sosyal çalışma görevlilerinin diğer işlerinin tam olarak yerine getirilememesine ve tedbirden beklenen faydanın olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Bağdat, 2018). Bu sebeple ÇKK'de geçen tedbir hükümleri, net bir şekilde tekrar ifade edilerek uygulama süreci kolaylaştırılmalıdır (Salim, 2011).

Katılımcılar, danışmanlık ve eğitim tedbirinde görüşme sıklığının değiştiğini, danışmanlık tedbirinde görüşmelerin daha sık olduğunu söylemişlerdir. Aktürk (2015), yapmış olduğu araştırmada, danışmanlık tedbiri kararlarının %85,82 oranında hem çocuklara hem de çocukların ailelerine yönelik verildiğini belirtmiştir. Böyle olunca hem çocukla hem de veliyle görüşme yapılacak olması, görüşme sıklığını arttıracığından araştırmaların birbirini desteklediği söylenebilir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenler, öğrenciyle yapılan görüşme sıklığı ve veliyle yapılan görüşme sıklığı arasında da farklılığın olduğunu, öğrenci ile daha sık görüşüldüğünü ifade etmişlerdir. Katılımcılar görüşme sıklığı ile ilgili çok farklı yanıtlar vermekle beraber, genel olarak çocuk ile haftada bir ya da iki haftada bir görüştüklerini; veli ile de iki

haftada bir, ayda bir, üç ayda bir veya her ihtiyaç duyulduğunda görüştiklerini belirtmişlerdir. Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ'de en az, çocukla haftada bir, aileyle de iki haftada bir görüşme yapılmasının planlanacağı söylenmektedir (m.9/1-e). Sonuç olarak görüşmelerde sürekliliğin sağlanamadığı (Aldemir, 2011), tebliğin bu maddesine bakıldığında da uygulamanın tam olarak bu sıklıkta olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra katılımcılar; öğrenci, rehber öğretmenin çalıştığı okuldaysa bu sıklığın arttığını, başka bir okulda okuyorsa ya da hiç okula gelmiyorsa bu sıklığın azaldığını ifade etmişlerdir. Bu da tedbir kararı yürütülen öğrencinin, danışman ile aynı okulda olmasının uygulama için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

5.1.5. Değerlendirme ve rapor süreci. DTT'de "uygulama planı doğrultusunda üçer aylık periyotlarla sürecin değerlendirmesine ve varsa tedbirin değiştirilmesine ilişkin öneriyi de içeren rapor; ... mahkemeye ulaştırılır" denmektedir (m.9/1-g). Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin tamamına yakını, üç ayda bir mahkemeye uygulama raporu gönderdiklerini belirtmişlerdir. Bu durum, katılımcıların uygulamaya yönelik değerlendirme raporlarına büyük oranda dikkat ettiklerini göstermektedir. Erbay ve diğerleri (2015), Ankara'daki bir çocuk mahkemesinin 2010-2012 yılları arasındaki koruyucu ve destekleyici tedbirlere yönelik dosya incelemesinde, danışmanlık ve eğitim tedbirinden 107'sine değerlendirme raporu hazırlanırken; 32'sine hazırlanmadığını tespit etmişlerdir. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarının yaklaşık olarak 1/4'üne değerlendirme raporu hazırlanmaması, bu konuda hala bazı yetersizliklerin olduğunu gösterebilir. Değerlendirme raporlarındaki bazı eksikliklere rağmen katılımcıların bir kısmı, rapora ek olarak öğrenci belgesi, ders notları, devam takip çizelgesi gibi çocukla ilgili evraklar ve bazen de tutanak veya sağlık kurulu raporu gibi resmi dokümanlar

gönderdiklerini söylemişlerdir. Bu durum, rehber öğretmenlerin danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarına yönelik değerlendirme sürecini ne kadar önemsediklerini göstermektedir. Erbay ve diğerlerine (2015) göre karar verici konumda olan hâkim ve savcılarının da raporları dikkate alması oldukça önemlidir. Çünkü çocuk mahkemeleri, uygulaması disiplinler arası bir ekibin çocuğun yüksek yararına odaklanmasını gerektirmektedir.

Bağdat (2018), danışmanlık tedbirini onaylayan mahkeme ile uygulamayı yürüten meslek elemanları arasında koordinasyon problemi olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların tamamına yakını da mahkemeden şimdiye kadar olumlu ya da olumsuz herhangi bir dönüt alamadıklarını belirterek bu durumu desteklemektedirler. Çoban (2015), çocuk haklarının kanunlar tarafından koruma altına alınmış olmasına rağmen, çocuk mahkemelerinin yapısında birçok problem olduğunu ifade etmektedir. Erbay ve diğerleri (2015), çocuk mahkemelerinin tedbir kararlarının yanı sıra ceza dosyalarıyla da ilgilenmesi gibi iş yüklerinin olduğunu, bu sebeple tedbirlerin uygulanmasının takibine ayrılan zamanın olumsuz etkilendiğini belirtmektedir. Mahkemeler her ne kadar yoğun da olsa, yapılan çalışmanın verimliliği ve sürecin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bağdat (2018), danışmanlık tedbirinin etkili yürütülüp yürütülmediğini ve uzmanın ne derecede vakalarla başarılı çalıştığını ölçen herhangi bir geribildirim mekanizmasının bulunmadığını söylemektedir. Aktaş ve diğerleri (2018) de ÇKK'de belirtilen tedbirlerin uygulanması için mahkemeler ile ruh sağlığı çalışanları arasında ikili kontrol mekanizmalarına ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

5.1.6. Gizlilik. Koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının alınması ve uygulanması sürecinde, çocuğun kendisi ve avukatı hariç olmak üzere çocuğun kimliği, adresi, fotoğrafları, yaşadığı travmalar gibi çocuğa ve yakınlarına ait her türlü bilgi ve

bu bilgilerin yer aldığı rapor ve belgeler ile kayıtların gizli tutulması, yazışmaların gizlilik ilkesine göre yapılması gerekmektedir (MEB, 2015). Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı hem görüşme aşamasında hem de raporların teslimi ve yazışmalar aşamasında gizliliğe dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Bu kapsamda, çocuk ve aile ile yapılan görüşmelerin gizlilik çerçevesinde olduğunu, ilçe MEM'den gelen üst yazılarda gizliliğe vurgu yapıldığını ve tedbirlerle ilgili raporların kapalı zarf içinde görevli kişilere elden teslim edildiğini söylemişlerdir. Yapılan açıklamalar, tedbir uygulamalarında gizliliğe azami ölçüde dikkat edildiğini göstermektedir. Bu durum rehber öğretmenler açısından değerlendirildiğinde, PDR meslek ilkelerinden gelen danışanın özel hayatına saygılı olma ve gizliliğe dikkat etme ile yorumlanabilir.

Katılımcıların bir kısmı ise tedbirlerle ilgili evrakların okullara gönderim aşamasında gizliliğe pek dikkat edilemediğini, okul memuru ya da tedbirlerden sorumlu olmayan müdür yardımcısı gibi konuyla ilgisi olmayan bazı kişilerin de bu evraklara erişebildiğini ifade etmişlerdir. Bunun da resmi evrakların okullara gönderildiği yazılımdan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca tedbir uygulamalarının, müdür yardımcılarıyla iş birliği halinde yürütülmesi gerektiği düşünüldüğünde, onların görev alanına giren bazı konuların paylaşılacağı söylenebilir.

5.1.7. Kurum desteği ve iş birliği. Aktürk (2015), İstanbul ilinde yer alan üç adliyede, suça sürüklenen ve cezai sorumluluğu olmayan çocuklara verilen tedbir kararlarını taradığı araştırmasında, çocuklara ortalama olarak iki tedbir uygulandığını tespit etmiştir. Bu tedbirlere bakıldığında, en çok 698 (%99,71) adet ile danışmanlık tedbiri, sonrasında ise 321 (%45,86) adet ile eğitim tedbiri olduğunu ortaya koymuştur. Verilen tedbir sayıları böyle olunca, merkezi ve yerel idare ile sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içinde olması gerektiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan rehber

öğretmenler de çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlardan farklı konularda destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı, okul müdürü ya da müdür yardımcılarında diğer kurumlarla yazışma yapılması, aile ziyaretine gidilmesi, devam devamsızlığın takip edilmesi, çocuğun okula kaydının yapılması, gerekli evrakların temin edilmesi ve bazen çocuk ile ailesi hakkında bilgi alınması gibi konularda; katılımcıların birkaçı da sınıf/branş öğretmenlerinden çocuklarla ilgili gözlem ve ev ziyareti yapma gibi konularda destek aldıklarını söylemişlerdir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, İlçe MEM'den uygulama hakkında bilgi alınması, çocuğun okula kaydının yapılması ve mahkeme ile yazışmaların sağlanması gibi konularda; bir kısmı da RAM'dan müşavirlik, eğitim ve konsültasyon gibi konularda yardım aldıklarını belirtmişlerdir.

Elmacı (2017), okul ile sosyal hizmet kurumları arasında etkin bir iş birliği kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı da Sosyal Hizmet Merkezi'nden aileye maddi veya sosyal destek ve bilgi alışverişi gibi konularda destek aldıklarını belirtmişlerdir. Erbay ve diğerlerinin (2015), Ankara'daki bir çocuk mahkemesinin 2010-2012 yılları arasındaki KDT'ye yönelik dosya incelemesinde, Milli Eğitim Müdürlükleri'nden herhangi bir tedbir talebinin bulunmadığı görülmüştür. Buna göre, MEM'e bağlı okullar tarafından yapılacak tedbir taleplerinin genel olarak, Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlükleri aracılığıyla yapıldığı ve bu şekilde iş birliği kurulduğu söylenebilir. Katılımcıların birkaçı da GEM'den Suriyeli mülteci öğrencilerin kaydedilmesi ve okula devamlarının takip edilmesi gibi konularda; Kızılay Toplum Merkezi'nden de yabancı uyruklu öğrenciler için tercümanlık yapılması ve psikolojik yardım alınması gibi konularda destek aldıklarını ifade etmişlerdir.

Güneş (2015), danışmanlık tedbiri uygulanan 15-18 yaş arasındaki ergenlerle

yapmış olduğu araştırmada, 100 ergenin 72'sinde farklı düzeylerde depresyon olduğunu tespit etmiş ve danışmanlık tedbiri olan ergenlerin bu rahatsızlığa yatkın olabileceklerini belirtmiştir. Başka bir araştırmada da (Aktürk, 2015) danışmanlık tedbiri olan çocukların %64,9'unda, eğitim tedbiri olan çocukların ise %70'inde ceza algısı olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin birkaçı da tedbir kararı bulunan çocuğun psikolojik rahatsızlık durumu kendi yetkinliklerini aştığında, çocuğu ailesi aracılığıyla hastanedeki çocuk psikiyatri veya psikoloğuna yönlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu iki araştırma ve katılımcıların ifadelerine bakıldığında, danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulanan çocukların psikolojik anlamda zorluk yaşayabildikleri ve böyle durumlarda rehber öğretmenler tarafından çocuk psikiyatrları veya psikologlarına yönlendirildiklerini söylemek mümkündür.

Yolcuoğlu (2009), bütüncül, kapsamlı ve tüm kurumların etkin iş birliği içinde çalıştığı bir çocuk koruma politikasının olmadığını belirtmiştir. Saruç ve Kayma Güneş (2014) de, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin farklı bakanlıklar ve bunların içerisindeki farklı kurum yetkilileri tarafından uygulanmasının ekip çalışması gerektirdiğini, fakat ekip üyelerinin bir araya gelerek yüz yüze vaka tartışması yapamadığını, sadece belirli dönemlerde hazırlanan SİR'ler ile vakaların takip edildiğini, bu sebeple ekip çalışmasının sağlıklı bir şekilde y r t lemediğini ifade etmişlerdir. Aynı şekilde Elmacı (2017), okul ve sosyal hizmetler arasında iletişim yetersizliği olduğunu vurgulamıştır. Tüm bu kaynakları destekler nitelikte araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, kendi kurumlarından veya diğer kurumlardan hiçbir şekilde destek alamadıklarını söylerken; birkaçı da eğitim ve danışmanlık tedbirlerinin tamamen kendilerinin (rehber öğretmenlerin) sorumluluğuna bırakıldığını belirtmişlerdir. Aldemir (2011), tedbirlerle ilgili uygulama aşamasında dahi aile, çocuk

ve danışmanın diğer kamu kurumlarından destek göremediğini ifade etmiştir.

Danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin çocuk ve aile için kapsamı düşünüldüğünde, bu görevin sadece danışmanın sorumluluğuna bırakılmasının hem verimliliği düşüreceği hem de danışmanın çalışma motivasyonunu azaltacağı söylenebilir.

5.1.8. Karşılaşılan güçlükler ve çözüm yolları. Aldemir (2011) yapmış olduğu araştırmada, SHÇEK'e bağlı kuruluşlarda görev yapan sosyal hizmet uzmanlarının tedbirlerin uygulanması sürecinde, çocuk ve/veya ailesi ile iletişim problemi yaşadıklarını, bazen adrese ulaşamadıklarını, irtibat kurulsa bile çocuk ve/veya ailenin bu tedbiri almak istemediklerini ortaya koymuştur. Başka araştırmalarda da ailenin danışmanlık tedbirini çok sık reddettiği (Bağdat, 2018) ve tedbire karşı ilgisiz davrandığı (Yalçın, 2011) tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin birçoğu da tedbir uygulanacak çocuk ve/veya ailesine yönelik irtibat problemi yaşadıklarını, ailenin adresine veya telefon numarasına ulaşamadıklarını, irtibata geçilse bile aile ve/veya çocuğun isteksiz olup görüşmelere gelmediğini belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalarda karşılaşılan temel problemlerin, katılımcıların ifadelerini çok büyük oranda desteklediği ve benzer problemler olduğu görülmektedir. Bu durum, danışmanlık ve eğitim tedbirine yönelik problemlerin uygulamadaki varlığına ve ciddiyetine işaret edebilir. Katılımcılar yaşanan bu problemlere yönelik çeşitli çözümler önermektedirler. Bu kapsamda katılımcıların çoğu, velinin ve çocuğun verilen tedbir kararı ve uygulanacak süreç hakkında çeşitli birimler tarafından ivedilikle bilgilendirilmesi, hatta ikna edilmiş olması gerektiğini söylemişlerdir. Ayrıca velinin veya çocuğun görüşmelere gelmemesi halinde, adrese posta aracılığıyla davet mektubu göndererek ve telefon ile arayarak okula çağırılabilirliğini belirtilmişlerdir. Çocuğun yine görüşmelere gelmemesi ya da aile tarafından görüşmeye gönderilmemesi halinde de kolluk

kuvvetlerinden destek alınabileceği ifade edilmiş, fakat bazı rehber öğretmenler bu durumun gönüllülüğe aykırı bir durum olduğu için görüşmelerin verimliliğini azaltacağını söylemişlerdir. MEB tarafından yayınlanan "Danışmanlık Tedbiri Uygulamaları El Kitabı"nda, danışmanlık hizmeti verilirken çocuğun ya da ailenin gelmemesi veya hizmeti almak istememesi durumunda, bunun kolluk kuvvetlerine bildirileceği ve kolluk kuvvetlerinin çocuğun tedbir uygulanacak kuruma teslimini sağlayacağı; bildirime rağmen çocuğun getirilmesi sağlanamadıysa mahkemeye bilgi verileceği ve mahkemenin çocuğun kolluk tarafından getirilmesi yönünde karar verebileceği belirtilmektedir. Ayrıca ailenin gelmemesi, çocuğun gelmesinin engellenmesi veya sağlanmaması durumlarında da tedbiri uygulayan kurum veya resen mahkeme tarafından suç duyurusunda bulunulabileceği ifade edilmektedir (MEB, 2015). Katılımcıların çözüm önerisinin MEB'in el kitabındaki öneriyle uyuşması, bu probleme yönelik aynı kitaptan bilgi edinildiğini gösterebilir, fakat kolluk kuvvetlerinin dahil olduğu bir çözümde rehberlik ilkelerinden biri olan gönüllülüğün varlığı sorgulanabilir. Aldemir (2011), tedbirin uygulanacağı çocuk ve/veya ailenin çalışmalara katılmaması halinde yaptırım uygulanabileceğini belirtmiştir. Katılımcıların bir kısmı, adres bilgisinin olmaması ya da yanlış olması halinde muhtarlıktan velinin adresine ulaşılabilceğini ifade etmişlerdir. Bağdat (2018) da ilgili uzmanın kaynakları kullanma konusunda yetkisinin olup, yasal olarak desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Tüm bu ifadelere bakıldığında, sosyal çalışma görevlilerine tedbirleri yürütme esnasında yeterli kaynak sağlanamaması ve yasal yaptırım yetkisi verilmemesi sebebiyle uygulama aşamasında bazı problemlerin ortaya çıktığı söylenebilmektedir.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer önemli problem, personel eksikliğidir.

Yolcuoğlu (2009), yapmış olduğu çalışmada meslek elemanı sayısının yetersiz

olduğunu söylemiştir. Aynı şekilde Karataş (2007) da çocuk koruma sisteminde gereksinim duyulan yetişmiş insan gücü sayısının az olduğunu belirtmiştir. Bu iki çalışmayı destekler nitelikte katılımcıların birçoğu, rehber öğretmenlerin sayısının azlığından, kadrosunun bulunduğu okula ek olarak başka bir okula görevlendirilmekten ve iş yüklerinin fazla olup tedbir uygulamalarının tek sorumlusu tutulmaktan yakınmışlardır. Durum böyle olunca personel eksikliğinden dolayı tedbirlerle ilgili uygulama ve değerlendirme süreci aksamaktadır (Aldemir, 2011). Bağdat (2018) sosyal çalışma görevlileriyle yapmış olduğu araştırmada, danışmanlık tedbirinin ek iş olarak görüldüğünü, iş yoğunluğu sebebiyle çalışmaların sekteye uğradığını ve neticede danışmanlık tedbirinin profesyonel bir hizmet olarak yerine getirilemediğini belirtmiştir. Çocuk korumaya yönelik önlemlerin yetersizliği ve eksikliği, personel sayısının azlığı, danışmanlık hizmetinin etkili bir şekilde verilemediği gerçeğini ortaya koymaktadır (Vatandaş, 2014). Tüm bu çalışmalar ve katılımcıların ifadelerine bakıldığında, danışmanlık ve eğitim tedbirine yönelik personel eksikliği, rehber öğretmenlerin başka okullara görevlendirilmeleri ve bu sebeple yaşanan iş yoğunluğunun, tedbirlerin verimliliğini engellediği için çözüm bulunması gereken önemli bir problem olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenler, yaşanan bu problemlere yönelik çeşitli çözümler önermişlerdir. Katılımcıların çoğu, rehber öğretmen eksikliğinin atamalar ya da başka yollarla giderilmesi gerektiğini, böylelikle görevlendirmelerin de olmayacağını belirtmişlerdir. Ayrıca eğitim tedbiri uygulamalarında konuyla ilgisi olan ve okullarda sayıca yeterli olan müdür ya da müdür yardımcılarını ile sınıf öğretmenlerine görev verilebileceğini ya da bu kişilerden oluşan bir komisyonun görevi yürütebileceğini söylemişlerdir. Bağdat (2018) tedbirlerin uygulanmasından sorumlu olan kurumlarda, bu tedbirlerle ilgili birimlerin kurulması gerektiğini söyleyerek

katılımcıların önerisini desteklemektedir. Rehber öğretmenlerin iş yoğunluğundan ve başka okula görevlendirilmelerinden dolayı, okullarda sayıca yeterli ve kalıcı konumda olan görevlendirme durumunun olmadığı müdür ya da müdür yardımcılarını ile sınıf öğretmenlerine görev verilmesinin ya da bu kişilerden oluşan bir komisyon kurulmasının etkin ve işe yarar bir çözüm olduğu düşünülebilir.

Araştırmada ortaya çıkan önemli problemlerden biri de güvenlik sorunudur. Bu kapsamda araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin birçoğu, yaptıkları ev ziyaretleri esnasında bazen güven problemi yaşadıkları velilerle karşılaştıklarını ve tedirgin olduklarını belirtmişlerdir. Bir kısmı da bazen öfke problemi yaşayan çocuk ya da veliler olduğunu, bazı velilerin de suçlayıcı bir tavır takındığını ya da özel yaşantısını anlatmak istemediği için tedirgin edici davranışları bulunduğunu söylemişlerdir. Daha ileri bir boyutta ise katılımcılardan biri, veli tarafından silahla tehdit edildiğini ifade etmiştir. Aktürk (2015) yapmış olduğu araştırmada, danışmanlık tedbiri kararlarının büyük çoğunlukla (%54,3); eğitim tedbiri kararlarının da %47,4 oranında daha önce adli vakası olmayan çocuklara verildiğini tespit etmiştir. Bu araştırmada, verilen oranların tersi adli vakası olanlar diye düşünülecek olursa, rehber öğretmenlerin yaklaşık olarak %50 oranında tedirgin olmaları anlaşılabilir. Ayrıca bir diğer araştırmada, bakım altındaki çocukların geçmiş yaşantısından gelen sorunları ve davranış problemleri olduğu ortaya konulmuştur (Elmacı, 2017). Tedbirlerle ilgilenen rehber öğretmenlerin uygulama esnasında her zaman temkinli davranmaları gerekebilir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenler, yaşanan bu problemlere yönelik çeşitli çözümler önermişlerdir. Katılımcıların birçoğu, okul idaresine ve İlçe MEM'e durumla ilgili bilgi vererek danışmanın değiştirilmesinin talep edilebileceğini söylemişlerdir. Ayrıca çok acil durumlarda emniyet birimlerinden destek alınabileceği belirtilmiştir. Katılımcıların bir

kısmı da ev ziyaretlerinin yalnız yapılmaması gerektiğini, hatta nasıl bir aile ile karşılaşılacağı bilinmediği için hiç yapılmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bazı rehber öğretmenler de yaşanan durum hakkında mahkemeye bilgi verilmesi gerektiğini, duruma göre görüşmelerin sonlandırılması talebinde bulunulabileceğini söylemişlerdir. MEB tarafından yayınlanan "Danışmanlık Tedbiri Uygulamaları El Kitabı"nda, tedbir uygulamaları sırasında danışmanın güvenliğinin tehlikeye girmesi halinde mahkemeden ve kolluktan destek talep edilebileceği belirtilmiştir (MEB, 2015). Uygulayıcı konumunda olan danışmanların bu duruma göre hareket etmesinde fayda olacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların doldurduğu kişisel bilgi formlarına bakıldığında, 17 katılımcının uygulamış olduğu danışmanlık ve/veya eğitim tedbiri kararı bulunan çocuğun, bir kısmının ya da tamamının başka bir okula veya açık öğretime kayıtlı olduğu ya da hiçbir yere kayıtlı olmadığı söylenebilir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, tedbir kararı gönderilen çocuğun kendi okullarında kayıtlı olmamasından dolayı görüşmelerin ve takibin zor olduğunu belirtmişlerdir. Bazı rehber öğretmenler de tedbirin yönlendirildiği okulun, ailenin ikamet adresinin uzağında olması ya da çocuğun kaydının olduğu okulun dışında olması sebebiyle velinin görüşmelere katılmakta güçlük yaşadığını söylemişlerdir. MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nde danışmanlık tedbirinin uygulanması ile ilgili "Eğitim kurumlarında rehberlik öğretmeni bulunmadığı veya çocuğun herhangi bir eğitim kurumu ile ilişkisi bulunmadığı durumlarda ise danışmanlık tedbiri uygulamaları RAM'lar veya il veya ilçe milli eğitim müdürlüklerinin görevlendireceği çocuğun ikamet adresine en yakın okulun rehberlik öğretmeni tarafından yerine getirilir." denmektedir (m.13/1-a). Araştırmaya katılan rehber öğretmenler de çocuk eğer herhangi bir okula kayıtlı ise çocukla ilgili tedbir

kararının o okula gönderilmesi gerektiğini, eğer kayıtlı değil ise ailenin adresine en yakın okula gönderilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların çözüm önerileri ile yönetmelik maddesinin uyuştuğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, yabancı uyruklu (özellikle Suriyeli) çocuklara da tedbir kararı çıktığını, bu kişilerin farklı dilde konuşmaları sebebiyle iletişim kurmakta problem yaşadıklarını ve tercüman bulamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu çocukların maddi problemler sebebiyle genelde çalıştırıldıklarını ve eğitime devam edemediklerini söylemişlerdir. Katılımcıların birkaçı da tedbir kararı çıkartılmış çocuğun aile yapısının çok iyi olmadığını, aile içinde sevgisizlik ve iletişimsizlik gibi problemlerin olduğunu ifade etmişlerdir. Karakuş ve Tekin (2012), aile kurumunun üzerine düşen görevlerini ve çocuklarına karşı olan sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirmediğini vurgulamaktadır. Bu durumun danışmanlık ve eğitim tedbirlerinde en önemli iki dayanak olan iletişim ve aile faktörünün etkisini azalttığı söylenebilir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenler, yaşanan bu problemlere yönelik çeşitli çözümler önermektedirler. Katılımcıların bir kısmı, dil problemi için her an üst kurumlardan tercüman sağlanabilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yine katılımcılarından biri de tedbir kararlarının tamamen AÇSHB bünyesindeki Sosyal Hizmet Merkezleri tarafından yürütülmesi gerektiğini, buralarda ailenin hem maddi hem de danışmanlık boyutunda daha iyi desteklenebileceğini söylemiştir. Yabancı uyruklu öğrenciler için tercüman desteği her zaman ihtiyaç olmakla beraber, tedbir görevlerinin tamamen AÇSHB'ye verilme önerisi ilgili kurumun iş yoğunluğunu arttırabilir ve tedbirlerin niteliğini azaltabilir. Bu durum ilgili bakanlığın kurum ve kuruluşlarından gerek duyulduğunda destek alınması ya da tedbir türleri arasında görev paylaşımı yapılması gerektiğini göstermektedir.

5.1.9. Tedbirlerin faydalılığının değerlendirilmesi. Suça sürüklenen çocukların cezadan ziyade, kendisine yardımcı olacak kişi ve kurumların destek vermesi ve eğitmesi yoluyla topluma faydalı bireyler olması için çabalanması gerekmektedir (Aktürk, 2015; Akyayla, 2014). Güneş (2015), danışmanlık tedbiri uygulanan 15-18 yaş arasındaki ergenlerle yapmış olduğu araştırmada, anne-baba tutumlarını otoriter ve ihmalkâr olarak algılayan ergenlerin depresyon puan ortalamalarının, diğer anne-baba tutumlarına sahip ergenlerin depresyon puanı ortalamalarından yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu tespit, anne-baba tutumlarına dair ailelerin bilgilendirilmesinin önemini gösterebilir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, eğitim ve danışmanlık tedbiri uygulamalarında aileye ve çocuğa genel olarak fayda sağlandığını belirtmiştir. Katılımcıların bir kısmı da çocuk ve ailenin isteklilik durumuna göre bazen fayda sağlanıp bazen pek fayda sağlanamadığını söylemiştir. Tüm bu sonuçlara bakıldığında, suça sürüklenen çocukların topluma kazandırılması ve ailelerin çocuk yetiştirme konusunda bilinçlendirilmeleri için eğitim ve danışmanlık tedbirine ihtiyaç olduğu söylenebilir. Yalçın (2011), koruyucu ve destekleyici tedbir uygulamalarının arttırılması gerektiğini belirterek bu durumu desteklemektedir. Aynı zamanda Bülbül ve Doğan (2016) da risk altında bulunan çocuklara ve ailelerine, psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti verilerek çocukların suça bulaşmalarının önlenebileceğini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin birkaçı ise danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarının pek faydalı olmadığını, çünkü ailenin başta maddi problemler olmak üzere başka problemlerinin de olduğunu ifade etmişlerdir. Aldemir (2011), KDT'yi verimsiz bir uygulama olmasının yanında, hizmeti alanda değişim yaratılmadığından sonlandırılmayan bir tedbir olarak açıklamıştır. Bu açıklama, tedbirlerin pek faydalı olmadığını belirten katılımcıları destekler niteliktedir. Tedbirlerin faydalılığına genel

olarak bakıldığında, ailenin ve/veya çocuğun istekliliğine, maddi imkanlarına ve diğer birçok probleme göre eğitim ve danışmanlık tedbirinin verimliliğinin ve faydasının değiştiği söylenebilir.

Danışmanlık tedbiri olan çocukların ebeveynlerinin -özellikle annelerinin- eğitim seviyelerinin genel olarak düşük olduğu tespit edilmiştir (Aktürk, 2015; Bayoğlu, 2013; Güneş, 2015). Güneş (2015), danışmanlık tedbiri kararı olan ergenlerin ebeveynlerinin %99'unun sağ ve %100'ünün öz durumda olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı şekilde Karakuş ve Tekin (2012) de suça sürüklenen çocukların büyük bir kısmının anne babasının sağ olup birlikte yaşadığını, ancak çocuğun ailesiyle iletişiminin iyi olmadığını belirtmişlerdir. Bu araştırmalara bakıldığında, danışmanlık tedbiri kararı olan çocukların ebeveynlerinin eğitim seviyelerinin düşük olması, sağ olup birlikte yaşamaları, fakat çocuk ile olan iletişimlerinin kötü olması danışmanlık tedbirine ihtiyaç olduğunu gösterebilir. Ayrıca tedbir uygulamaları sayesinde, ailenin çocuk yetiştirme konusunda bilinçlendirilmesine, iletişim becerilerinin artırılmasına vb. kazanımlar ile çocukların suça sürüklenme durumlarının azaltılması sağlanabilir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, danışmanlık tedbiri uygulamalarının hem çocuk hem de aile için faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Bağdat (2018), danışmanlık tedbirinin “çocuğun sağlığı, ailenin psiko-sosyal gelişimi, kriz durumunu büyümeden bertaraf etme, aile bireyelerine sağlıklı davranışlar ve ilişkiler kazandırma” amaçlarını taşıması sebebi ile bu tedbirin yerinde, önleyici bir hizmet olduğunu ifade etmiştir. Aktürk (2015) de tedbirlerin temel amacının, çocuğun tekrar suça sürüklenmesini engellemek ve bu konuda yeterli çaba harcamayan veya çaba harcasa da başarılı olamayan aileye yardımcı olmak olduğunu belirtmiş ve suça sürüklenen çocuklarda danışmanlık tedbirinin istisnasız tüm çocuklara/ailelerine uygulanması gerektiğini eklemiştir.

Salagaev (2004) de yeterli ebeveyn gözetimi altında olan çocukların suça daha az yöneldiklerini belirtmiştir. Bunlara ek olarak Braver ve diğerleri (2010) yapmış oldukları araştırmada, çocuğa yönelik müdahale programlarının çocuk suçluluğunu azaltmada önemli olduğunu ortaya koymuşlardır. Tüm bu ifadeler değerlendirildiğinde, danışmanlık tedbiri uygulamalarının çocuk ve ailesi için faydalı olduğu, suçun önlenmesinde etkisinin bulunduğu ve daha bilinçli ebeveynlerin yetişmesine katkı sağladığı söylenebilir. Bağdat (2018) ise yapmış olduğu araştırmada, şu anda verilen danışmanlık tedbirlerinin içinde bulunduğu koşulların, ailenin ve çocuğun gelişimine katkı sağlayacak yeterli donanıma sahip olmadığını tespit etmiştir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin birkaçı da danışmanlık tedbirinin çocuk ve veliler için çok da faydalı olmadığını söylemişlerdir. Hatta rehber öğretmenlerden biri, danışmanlık tedbirinin okulda uygulanacak bir çalışma olmadığını ifade etmiştir. Bağdat'ın araştırmasına ve katılımcıların ifadelerine bakıldığında, çeşitli koşullar sebebiyle danışmanlık tedbirinden fayda sağlanılamayan bazı çocuk ve velilerin olduğu söylenebilir. Katılımcılardan birinin danışmanlık tedbirinin okulda uygulanacak bir çalışma olmadığını ifade etmesi, okullarda danışmanlık tedbiri haricindeki iş yoğunluklarının çok olması, bu konuyla ilgili lisans döneminde herhangi bir eğitim alınmaması ve AÇSHB bünyesinde çalışan sosyal çalışma görevlilerinin bu konuya daha hâkim olması şeklinde açıklanabilir.

Karakuş ve Tekin (2012) yapmış oldukları araştırmada, suça sürüklenen çocukların büyük bir kısmının okula devam etmediğini ve herhangi bir işte çalışmadığını tespit etmişlerdir. Aktürk (2015) de eğitim tedbirinin ağırlıklı olarak hiç eğitimi olmayan (%41,7) ve ilkokul eğitimine sahip (%36,9) çocuklara verildiğini belirtmiştir. Bu iki araştırmaya bakıldığında, risk altındaki çocukların okula devam

etmemesi veya herhangi bir işte çalışmaması ve eğitim düzeylerinin çok düşük olması, eğitim tedbirine olan ihtiyacı gösterebilir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, eğitim tedbiri uygulamalarının çocuk ve aile için faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların birkaçı ise eğitim tedbiri uygulamalarının bazı çocuklarda faydalı olurken bazılarında faydalı olmadığını ve etkisinin kısa süreli olduğunu söylemişlerdir. Yalçın (2011) eğitim tedbirinin, ailesi tarafından okula gönderilmeyen ve devamsızlık problemi olan çocuğun, zorunlu eğitimi tamamlayabilmesi ve yaşlılarının seviyesine getirilebilmesi açısından etkin uygulandığını belirtmektedir. Fakat çocuğun eğitime geç başlamasının veya ciddi akademik başarısızlık yaşamasının, eğitim tedbirinin uygulanmasını önemli derecede engellediğini ifade etmektedir. Yapılan araştırmalara ve katılımcıların ifadelerine bakıldığında, eğitim tedbiri ile risk altındaki çocukların okula devamlarının sağlanması veya bir iş yerine yerleştirilmesi, çocukları suça bulaşmaktan alıkoymanın yanında, topluma kazandırması açısından çok önemli olduğu söylenebilir. Bu bağlamda sürekliliğin sağlanabilmesi için, çocuğun motivasyonu, ailenin gayreti ve çocukla ilgilenen tüm öğretmenlerin desteği gerekebilir.

5.1.10. Tedbirlerin PDR görev alanıyla ilişkisi. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin birçoğu, eğitim ve danışmanlık tedbiri uygulamalarının PDR bölümü mezunlarının görev alanına girdiğini, hatta MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nde görev tanımları arasında yer aldığını belirtmişlerdir. Güneş (2015), danışmanlık tedbiri olan ve eğitim öğretime devam eden ergenlerin okul rehberlik ve psikolojik danışma servisleri tarafından birebir ya da grup çalışmaları ile desteklenmesinin yararlı olacağını ifade etmektedir. Katılımcıların bir kısmı da tedbirlere yönelik uygulamaları, kendi okullarında kayıtlı olan ihtiyaç halindeki öğrencilere mahkeme kararı olmaksızın zaten uyguladıklarını, mahkeme kararı ile sadece iş yüklerinin arttığını söylemişlerdir. Elmacı

(2009), okul psikolojik danışmanlarınca (rehber öğretmenlerce) riskli çocukların takibinin yapılarak gerekli psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin hem çocuklara hem de ailelerine sunulmasının faydalı olacağını vurgulamaktadır. Bu ifadelere bakıldığında, eğitim ve danışmanlık tedbiri uygulamalarının PDR bölümü mezunlarının görev alanına girdiği, okullarda çalışan rehber öğretmenlerin çocukla ilgili herhangi bir tedbir kararı olmamasına rağmen riskli çocuklarla zaten ilgilendiği, çocuğa yönelik tedbir kararının çıkması ile sadece iş yükünün arttığı gibi sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, eğitim tedbirinin okul idaresinin görevi olduğunu, çocuğun okula kaydının yapılıp devamının sağlanmasının okul idaresinin sorumluluğunda olduğunu söylemiştir. Hatta bazı katılımcılar, eğitim tedbiri uygulamalarının sınıf ve branş öğretmenleri tarafından yürütülebileceğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan biri de danışmanlık ve eğitim tedbirinin, sadece rehber öğretmenin görevi olmadığını, konuyla ilgili olan herkesin bu konuda görevinin olduğunu, rehber öğretmenin bu kapsamda koordinatörlük, müşavirlik, psikolojik danışmanlık ve yönlendirme gibi görevleri bulunduğunu ifade etmiştir. Bülbül ve Doğan (2016), ilköğretim çağında olup eğitime devam etmeyen, suça yönelme riski bulunan ve davranış bozuklukları olan çocukların, okullardaki öğretmenler ve psikolojik danışmanlar (rehber öğretmenler) tarafından daha fazla takip edilerek okula olan ilgilerinin artırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu açıklama, tedbirler kapsamında düşünüldüğünde, katılımcıların ifadelerini destekler nitelikte olup tüm öğretmenler ile rehber öğretmenlerin risk altındaki çocuklara yönelik görev ve sorumlulukları olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin birkaçı, eğitim ve danışmanlık

tedbirinin mesleki açıdan rehber öğretmenlerle alakalı olduğunu fakat okuldaki iş yükü ve çalışma şartları sebebiyle okullarda çalışan rehber öğretmenlerin görevi olamayacağını, bunun için alternatif çözümler üretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bağdat (2018), özellikle danışmanlık tedbiri için lisans mezuniyetinin yeterli olmadığını, bu tedbirle ilgili çok çeşitli ve geniş vakalar olduğu gibi basit düzey konuların da olduğunu, uygulayıcının mesleki bilgi ve becerilerinin önem taşıdığını, görüşmecilerin "Sosyal Hizmet Uzmanı, Çocuk Gelişimcisi, Psikolog, PDR" gibi meslek kollarından ön plana çıkması gerektiğini, fakat diğer meslek gruplarının da katılımının sağlanmasının önem arz ettiğini ifade etmiştir. Bağdat'ın ve katılımcıların ifadelerine bakıldığında, eğitim ve danışmanlık tedbirlerinin rehber öğretmenlerle ilgili bir görev olduğu, fakat okullardaki iş yoğunluğunun fazla olması ve bazı danışmanlık tedbiri vakalarının üst düzey uzmanlık gerektirmesi gibi sebeplerden dolayı, özellikle danışmanlık tedbirinde uzmanlardan; eğitim tedbirinde ise okulda bulunan öğretmen ve idareci gibi tüm personelden destek alınabileceğini söylemek mümkündür.

5.1.11. Tedbir uygulamalarına ücret talebi. Aktürk (2015), tedbirleri uygulayıcı olarak belirlenen kuruluşlardan sorumlu kişilere, ek mesai veya maaş artışı gibi ücretlendirmelerin yönetmelikler aracılığıyla yasal çerçevede sağlanmasının motivasyonu arttırıcı olacağını söylemiştir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin tamamına yakını da tedbir uygulamalarına yönelik ek ücret alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Gerekçe olarak, tedbir uygulamalarının okullardaki iş yoğunluğunun arasında ekstra bir çalışma olması; posta gönderimi, görüşme yapma, ev ziyaretinde bulunma ve rapor yazma gibi bazı çalışmaların mesai saatleri dışında yapılması ve tedbirlerin ciddi bir sorumluluk gerektirmesi şeklinde açıklamışlardır. Ayrıca verilecek ücretin çalışma motivasyonunu arttırabileceğini de ifade etmişlerdir. Yolcuoğlu (2009),

personelerle yapılan ödemelerin teşvik edici olması gerektiğini belirtmiştir. Tüm bu ifadelerle bakıldığında, rehber öğretmenler açısından tedbirlerin ekstra bir çalışma gerektirmesi ve mevcut iş yoğunluklarına yeni bir sorumluluk eklemesi, tedbir uygulayan rehber öğretmenlerin ücret taleplerini destekler niteliktedir.

Bağdat (2018) Ankara ilindeki Sosyal Hizmet Merkezleri ve RAM'larda çalışan sosyal çalışma görevlileriyle yapmış olduğu araştırmada, danışmanlık tedbirinin özel bir çalışma gerektirdiğinden bu faaliyeti yürütürken meslek elemanına verilen ek ücretin yetersizliğini, yürüttüğü bu hizmet karşılığında tatmin edici bir ücret alamadıklarını, bu nedenle de yeterli motivasyonu sağlayamadıklarını ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerden biri de ücretin eğitim tedbirine yönelik değil de daha çok danışmanlık tedbirine yönelik verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bağdat'ın araştırması ve katılımcının ifadesine bakıldığında, çeşitli kurumlarda danışmanlık tedbiri uygulamalarına ücret verilip MEB kapsamındaki uygulamalarda verilmemesi sorgulanabilir. Ayrıca danışmanlık tedbirinin daha kapsamlı bir çalışma gerektirmesi, ücret talep edilmesini haklı gösterebilir.

5.1.12. Tedbirlere yönelik öneriler. Tedbirlere yönelik önerilerde en temelde, ÇKK ve ilgili mevzuatta uygulamaya yönelik bazı uyuşmazlıkların olduğu, bu sebeple uygulamaya ve alandaki gerçeklere katkı sağlanabilmesi için mevzuatta tereddüte neden olmayacak net düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir (Akyayla, 2014; Bağdat, 2018; Beter, 2010; Topaloğlu, 2008). Yolcuoğlu (2009), ilgili mevzuatın uygulamada oluşturduğu güçlüklerin belirlenmesi ve giderilmesi gerektiğini belirtmektedir. Yapılan araştırmada, uygulamadaki güçlüklerden doğan çözüm önerilerine değinilmiştir. Bu öneriler arasında katılımcıların en fazla, tedbirlere yönelik görev ve sorumlulukların paylaşılması gerektiğini belirttikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan rehber

öğretmenlerin birçoğu, tedbir görevlerinin sadece rehber öğretmenlerin görevi olmadığını, eğitimin içinde olan okul idarecileri ve sınıf/branş öğretmenlerinin de bu konuda görev ve sorumlulukları olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar, rehber öğretmenlerin tedbirlerle ilgili koordinatörlük ve müşavirlik gibi görevleri olabileceğini söylemiştir. Erbay ve diğerleri (2015) yapmış oldukları araştırmada çocuğun, ailesi ve bulunduğu sosyal çevrede yetişmesini destekleyici sağlık, danışmanlık ve eğitim gibi tedbir taleplerinde bir artışın bulunduğunu tespit etmişlerdir. Danışmanlık ve eğitim tedbirlerine yönelik talep ve oranın artması, fakat okullarda çalışan rehber öğretmen sayılarının aynı oranda artış göstermemesi ile danışmanların üzerine düşen görev ve sorumlulukların gittikçe fazlalaşacağı ve yapılan çalışmaların verimliliğinin düşeceği öngörülebilir. Bu sebeple eğitimin içinde olan ve sayıca rehber öğretmenlerden fazla olan, ayrıca başka okullara görevlendirilme gibi problemleri olmayıp okullarda daha kalıcı konumda bulunan okul idarecileri ve sınıf/branş öğretmenlerine de tedbirlere yönelik görevler verilmesi ya da bu kişilerden oluşturulan komisyonlara sorumluluk verilmesi ile rehber öğretmenlerin yoğunluğunun azalacağını ve hizmetin verimliliğinin artacağını söylemek mümkündür.

Araştırmada yapılan önerilerden biri de tedbirlerle ilgili eğitimlerin artırılmasına yönelik olmuştur. Bağdat (2018), bazı kamu kurumlarının tedbirler hakkında bilgi eksikliği olmasının koordinasyon sorununa sebebiyet verdiğini belirtmiştir. Bu sebeple ÇKK'nin amaçları, getirdiği düzenlemeler, çocuk suçluluğu ve çocuk psikolojisini bir bütün olarak hâkim ve cumhuriyet savcılarına, ilgili MEB, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, AÇSHB İl Müdürlüğü görevlilerini kapsayan geniş ve devamlılık arz eden seminer çalışmalarının yapılması gerekmektedir (Boğa, 2011). Benzer bir şekilde, konuyla ilgili görevlendirilen kamu personelinin (PDR, doktor vs.) düzenli olarak

bilgilendirilmesi ve sisteme yeni katılan kişilere standardize edilen eğitimlerin verilmesi gerektiği belirtilmektedir (Aktürk, 2015). Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin doldurmuş olduğu kişisel bilgi formlarına bakıldığında, bir kişi hariç tamamının tedbirlerle ilgili en az bir defa hizmet içi eğitim aldıkları görülmektedir. Bu konuda meslek elemanlarının hizmet içi eğitimlerle desteklenmesinin gereklilik olduğu belirtilmektedir (Erbay ve diğerleri, 2015; Yolcuoğlu, 2009). Buna ek olarak Bağdat (2018), danışmanlık tedbiri uygulamasına dair eğitim ve sonrasında, süpervizyon verilmesinin ve düzenli olarak vaka tartışması yapılmasının önem taşıdığını ifade etmektedir. Katılımcıların bir kısmı da danışmanlık ve eğitim tedbirlerine yönelik hem kendilerinin hem de konuyla ilişkisi olan okul idarecileri ve şube müdürleri gibi kişilerin de detaylı ve kapsamlı bir eğitim alması gerektiğini söylemiştir. Elmacı (2017) katılımcıları destekler nitelikte, okul idarecileri ve öğretmenlerin çocuk koruma konusundaki farkındalıklarının artırılmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Tüm bu ifadelere bakıldığında, danışmanlık ve eğitim tedbirlerine yönelik ilgili tüm bakanlık personeline, yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarına ve bu sisteme yeni dahil olan herkese düzenli ve sistematik olarak, standardize edilmiş eğitimlerin verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmada yapılan önerilerden bir diğeri, tedbir kararı verilen çocuğun ailesinin tedbir hakkında bilgilendirilmesi ve gönüllüğün esas alınmasıdır. Boğa (2011), suça sürüklenen çocukların anne ve babasının ÇKK'nin 5. maddesindeki koruyucu ve destekleyici tedbirler hakkında eğitilmelerini; istekli olmaları koşuluyla, okullardaki rehberlik servisleri tarafından çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirilmelerini önermiştir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, ailenin mahkemede veya ilçe milli eğitimde bir birim tarafından sözel ya da yazılı olarak bilgilendirilmesi

gerektiğini, aile ve çocuk bu hizmetten faydalanmak istemiyorsa da başka bir alternatifte yönelmek gerektiğini belirtmiştir. Hatta katılımcılardan biri, veliye ön bilgi verildikten sonra devam etmek isteyen veliden onay formu alınabileceğini ifade etmiştir. Yolcuoğlu (2009) da çocuk koruma sistemine yönelik, toplumsal bilinçlendirme çalışmaları yapılması ve tüm ailelerin eğitilerek çocuk ihmallerinin önlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu ifadelerden, tedbir kararı verilen çocuğun ailesinin öncelikli olarak tedbir kararı verilmesi aşamasında ilgili mahkeme tarafından bilgilendirilmesi gerektiği, aile tedbir kararını kabul etmiyorsa da başka bir alternatifte yönelmenin daha faydalı olacağı söylenebilir. Aksi halde tedbir kararının uygulayıcıya ulaştıktan sonra ailenin isteksiz tutumu, birçok kamu kurum ve kuruluşunda gereğinden fazla iş yükü oluşturabilir.

Araştırmada yapılan önerilerden bir diğeri, kurumlar arası iş birliğinin sağlanmasıdır. Erbay ve diğerleri (2015), tedbirlerle ilgili sürecin bütün paydaşlarının plan, program ve politikalarında bütüncül bir bakış açısıyla iş birliği içerisinde çabalamaları gerektiğini; başta Adalet Bakanlığı, AÇSHB, MEB ve Sağlık Bakanlığı gibi bakanlıklar ve ilgili diğer kurum ve kuruluşların arasındaki koordinasyonun artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunun yanında, sivil toplum örgütlerinin eğitim ve danışmanlık gibi tedbirlerde aktif olarak yer almasının faydalı olacağı belirtilmiştir (Aktürk, 2015; Beter, 2010). Bu süreçte ilgili kurum ve kuruluşların en hızlı iletişim araçları ile eşgüdüm içinde çalışması, korunmaya muhtaç çocuklara en doğru hizmetin verilmesi gerekmektedir (Yalçın, 2011). Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, eğitim ve danışmanlık tedbiri uygulamalarında AÇSHB birimleri, MEB birimleri, Adalet Bakanlığı birimleri, Sağlık Bakanlığı birimleri, kolluk kuvvetleri, GEM gibi konuyla ilgisi olan her kurum, kuruluşun ve sivil toplum

örgütlerinin iş birliği ve iletişim halinde olması gerektiğini, aynı zamanda hızlı, pratik ve ortak hareket edilmesi gerektiğini söylemiştir. Yolcuoğlu (2009), tüm kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin profesyonel bir anlayışla iş birliği içinde olduğu bütüncül bir aile ve çocuk politikası benimsenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Tüm bu ifadeler ve katılımcıların söylediklerinin birbirini desteklediği, ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyon içinde en hızlı ve pratik yöntemlerle iş birliği yapmasının gereklilik olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada yapılan önerilerden bir diğeri de tedbir uygulamaları için özel bir kurum ya da ekip oluşturulmasıdır. Bağdat (2018), KDTHY ile il ve ilçe bazında çalışmalar yapan Merkezi, İl ve İlçe koordinasyon kurullarının mevzuatta olduğunu, ancak uygulamada çok etkinleşemediğini tespit etmiş olup işlevinin daha da artırılması ve yetkilerinin genişletilmesi gerektiğini söylemektedir. Bazı araştırmacılar tedbirlerin tek bir bakanlığın koordinasyonunda oluşturulan, çocukla ilgili diğer bakanlıklardan katılımcıların da olduğu çocuk merkezleri tarafından yürütülmesini (Aktürk, 2015); aynı zamanda bilgi işlem merkezi gibi birimler kurularak buralarda düzenli olarak kayıt tutulmasını (Yalçın, 2011) önermişlerdir. Bağdat (2018), şu anda verilen danışmanlık tedbiri sürecinin içinde bulunduğu koşulların, ailenin ve çocuğun gelişimine katkı sağlayacak yeterli donanıma sahip olmaması nedeniyle eskiden var olan Toplum Merkezleri'nin yeniden açılarak danışmanlık tedbirinin kurumsallaştırılması yönünde önemli adımlar atılabileceğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı da tedbir uygulamalarının -özellikle danışmanlık tedbirinin- okul dışında ayrı bir kurumda ve çocukla ilgili olan çeşitli alanlardaki gönüllü kişilerden oluşan bir ekip ile yürütülmesi gerektiğini söylemiştir. Bağdat (2018) katılımcıların ifadelerini destekler nitelikte, danışmanlık tedbirinin ayrı bir birim olarak kurulup profesyonel uzmanlar

tarafından yerine getirilmesinin, uygulamaların birleşmesi ve içerisinde tüm meslek elemanlarının olmasının, bu yapıda birçok etkinlik ve sosyal faaliyetin yer almasının meslek doyumunu da arttıracaklarını belirtmiştir. Tüm bu ifadelerle bakıldığında, tedbirler -özellikle danışmanlık tedbirine- yönelik çocukla ilgili olan çeşitli meslek gruplarından (psikiyatr, psikolog, psikolojik danışman ve rehber öğretmen, çocuk gelişim uzmanı, sosyal hizmet uzmanı vb.) oluşan birimlerde/kurumlarda tedbirlerin yürütülmesi, en azından diğer kurumlar arasında koordinasyonun sağlanıp, müşavirlik yapıp, kayıtların düzenli olarak tutulması, tedbirlerle ilgili sistematik bir yapı için gereklilik oluşturmaktadır.

Özellikle danışmanlık tedbirinin, AÇSHB bünyesinde uygulanması önerilerden biridir. Bazı araştırmacılar, suça sürüklenen çocukların ailesinin ekonomik durumunun alt düzeyde olduğunu (Karakuş & Tekin, 2012) ve anne ya da baba olmadan yaşadıklarını belirtmişlerdir (Mallet, 2010). Yalçın (2011) da suça sürüklenen ve suç mağduru olan çocuk sayısının azaltılabilmesi için aile bütünlüğünün korunması gerektiğini belirtmiştir. Bunun için de aile bireylerinin ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlarının hızla çözümlenmesinin önemli olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, tedbir uygulamalarının -özellikle danışmanlık tedbirinin- profesyonellik açısından AÇSHB kapsamındaki Sosyal Hizmet Merkezleri bünyesindeki çalışanlarca yerine getirilmesi gerektiğini ya da bu merkezlerden destek alınması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılar, kendilerinin (rehber öğretmenlerin) aileye ihtiyaç halinde maddi destek sağlayabilecek imkanları olmadığını; Sosyal Hizmet Merkezleri'nde ise hem maddi destek hem de aileye ulaşılabilirlik açısından daha fazla imkân olduğunu söylemişlerdir. Aldemir (2011) yapmış olduğu araştırmaya göre SHÇEK'e bağlı kuruluşlarda bakım tedbirinden sonra en fazla danışmanlık tedbirinin

(%52,5) uygulandığını belirtmiştir. Yapılan araştırmalara ve katılımcıların ifadelerine bakıldığında, AÇSHB bünyesindeki Sosyal Hizmet Merkezleri'nin danışmanlık tedbirinin uygulanmasında önemli bir yer tuttuğu ve öncelikli yapmış olduğu bir iş olması sebebiyle bu konuda profesyonelleştikleri söylenebilir. Ayrıca AÇSHB'nin ailelerin ekonomik, sosyal ve psikolojik problemlerine bütüncül olarak çözüm sunabilecek bir yapısının olması ve ailelere ulaşılabilirlik açısından çeşitli imkanlarının bulunması, danışmanlık tedbirinin öncelikli olarak bu bakanlık tarafından yürütülmesi gerektiğini düşündürülebilir.

Araştırmadaki önerilerden biri de danışmanlık tedbirinde ilgili uzman kişilere görev verilmesi veya uzman kişilerden destek alınmasıdır. Güneş (2015) anne ve babalara çocuk yetiştirme konusunda destek olunması ile çocukların eğitim hayatında okula devam ve başarılarının sağlanabilmesi için mahkemeler tarafından verilen danışmanlık tedbiri kapsamında, psikologların ergenler ve aileleriyle, uygun fiziksel/mekânsal şartlarda nitelikli görüşmeler yapabilmesinin önemli olduğunu belirtmektedir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin bir kısmı, tedbir uygulamalarında -özellikle danışmanlık tedbirinde- danışanın probleminin ciddiyetine göre psikiyatrist veya psikologlara görev verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Güneş'in ve katılımcıların ifadelerine bakıldığında, özellikle danışmanlık tedbirinde çocuğun ve ailesinin probleminin ciddiyetine göre psikiyatrist veya psikologlara görev verilmesinin ya da çocuk ve aileler açısından bu uzmanlara ulaşılabilirliğin kolaylaştırılmasının ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Araştırmadaki son öneri, danışmanın sınırlı sayıda tedbir uygulamasının bulunmasıdır. Bağdat (2018), tedbir kararlarının mahkemeler tarafından alınıp uzmanlara dayatıldığını belirtmektedir. Bunun mahkemeler tarafından meslek

elemanına zorunluluktan ibaret değil, gönüllük esasını baz alınarak ve belli kurallara tabii tutularak yürütülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Katılımcıların doldurmuş oldukları kişisel bilgi formlarına bakıldığında, rehber öğretmenlerin toplamda uygulamış oldukları danışmanlık ve/veya eğitim tedbiri sayısı 5 ve üstü olan 3 kişi olduğu, 10 ve üstü olan 9 kişi olduğu, 15 ve üstü olan 2 kişi olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, 11 katılımcının toplamda 10 ve üzeri danışmanlık ve/veya eğitim tedbiri bulunan çocuğa danışmanlık yaptığı, dolayısıyla her bir öğrenci ile haftada bir kere bir ders saati görüşülmüş olduğu varsayıldığında tüm haftanın yarısının tamamlandığı söylenebilir. Bu görüşmelere, planlama, değerlendirme ve raporlama aşamaları eklendiğinde, bunun yanında uygulama aşamasında çeşitli güçlüklerle karşılaşıldığı düşünüldüğünde, danışman için tedbir kararı bulunan 5 ve üzeri çocukla ilgilenmenin çok fazla olduğu belirtilebilir. Katılımcılardan biri bu konuyla ilgili olarak, rehber öğretmenlere yönlendirilen tedbir kararlarının çok fazla olmayıp sınırlı sayıda olması gerektiğini ifade etmiştir. Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkındaki Tebliğ’de danışmanlık tedbirini yerine getirmekle sorumlu MEB birimlerinin, AÇSHB birimlerinin ve yerel yönetimlerin, bu hizmeti öncelikle kendi kurumsal kapasiteleri kapsamında vermeleri gerektiği belirtilmektedir. Kurumsal kapasitelerinin desteklenmesi gerektiğinde ise danışmanlık ve aile eğitimi alanında hizmet veren sağlık kuruluşları, özel danışmanlık merkezleri, dernek ve vakıflar gibi özel ve resmî kişi, kurum ve kuruluşlarda bulunan, tebliğde belirtilen niteliklerdeki görevliler kapsamında protokol yapılabileceği ya da hizmet satın alınabileceği vurgulanmaktadır (m.7/5). Tüm bu ifadelere ve tebliğe bakıldığında, danışmanlık ve/veya eğitim tedbirinin nitelikli işleyebilmesi için okullarda çalışan rehber öğretmenlerin uygulayabileceği tedbirli öğrenci sayısının sınırlı olup, dört çocuğu geçmemesi gerektiği, hatta verilen tedbirler

danışmanlık tedbiri ise bu limitin daha düşük olmasının tedbirler açısından daha faydalı olacağı söylenebilir. Eğer ilgili kurum ve kuruluşlarda çalışan sosyal çalışma görevlilerinin sayısı az olup tedbir kararları da fazla ise tebliğde belirtildiği gibi çeşitli sağlık kuruluşları, özel danışmanlık merkezleri, dernek ve vakıflar gibi özel ve resmî kişi, kurum ve kuruluşlar ile protokol yapılabilir ya da buralardan hizmet satın alınabilir. Bu şekilde hem sosyal çalışma görevlilerinin meslek doyumunun artacağı hem de tedbir uygulamalarında verimin yükseleceği belirtilebilir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak çeşitli öneriler sunulacaktır.

1. Danışmanlık ve eğitim tedbirine yönelik rehber öğretmenlerin görüşlerinin araştırıldığı bu çalışma, katılımcılara ulaşılabilirlik problemi sebebiyle İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde MEB'e bağlı devlet okullarında görev yapan rehber öğretmenlerle sınırlıdır. Devlet kurumlarının desteği ve ayrılacak araştırma fonları ile tedbirlere yönelik farklı kurum ve kuruluşların da içinde olduğu daha geniş çaplı yapılacak yeni araştırmalar, danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarına daha farklı perspektiflerden bakılmasını ve karşılaşılan problemlere yönelik kolektif çözümler üretilmesini sağlayabilir.

2. Araştırmada danışmanlık ve eğitim tedbirine yönelik rehber öğretmenlerin görüşleri, derinlemesine analiz edilebilmesi için nitel olarak incelenmiş olup, konuyla ilgili istatistiki sonuçlar elde edilememiştir. Konuya ilgisi olan araştırmacıların, nicel bir çalışma ile daha fazla katılımcıya ulaşarak istatistiki bilgiler ortaya koymasına, danışmanlık ve eğitim tedbirine yönelik sayısal verilerin de elde edilmesini sağlayabilir.

3. Araştırma sonuçlarına göre bazı ailelerin tedbir uygulamalarına yönelik isteksizlik gösterip görüşmelere gelmediği görülmektedir. Bu sebeple mahkemeden tedbir kararı verildiğinde aile, öncelikle mahkeme tarafından sürecin nasıl olacağı hakkında yazılı ya da sözel olarak bilgilendirilebilir. Bilgilendirme sonrasında tedbir uygulamasına devam etmek isteyen ailelerden onay formu alınabilir. Mahkemenin yapacağı ön bilgilendirme sonrasında veya uygulayıcının ilk raporu neticesinde aile veya çocuğun bu hizmeti almak istememesi halinde, tedbir kararı yerine daha farklı bir alternatif denenebilir. Bu şekilde, konuyla ilgisi bulunan kurumlarda yaşanabilecek iş gücü kaybının da önüne geçilebilir.

4. Rehber öğretmen sayısının yetersizliği, kendi okulu dışında farklı okullarda görevlendirilmeleri ve iş yüklerinin çok fazla olması sebebiyle eğitimin içinde olan ve sayıca rehber öğretmenlerden fazla olan, ayrıca başka okullara görevlendirilme gibi problemleri olmayıp okullarda daha kalıcı konumda bulunan okul idarecileri ve sınıf/branş öğretmenlerine de tedbirlere yönelik görevler verilmesinin ya da bu kişilerden oluşturulan komisyonlara sorumluluk verilmesinin uygulamada verimliliği arttıracığı söylenebilir.

5. Araştırma sonuçlarına göre rehber öğretmenlerin tedbirler hakkındaki bilgi düzeyleri çok yeterli görülmemektedir. Araştırma sonuçlarına ve literatürdeki kaynaklara bakıldığında, eğitim ve danışmanlık tedbirlerine yönelik ilgili tüm bakanlık personeline, yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarına ve bu sisteme yeni dahil olan herkese düzenli ve sistematik olarak standardize edilmiş eğitimlerin verilmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca eğitimlere vaka içerikli olgular ve süpervizyon çalışmaları da eklenebilir.

6. Tedbir uygulamalarında rehber öğretmenlerin yetkinliğini aşan vakalar

olabilmektedir. Bu sebeple özellikle danışmanlık tedbirinde çocuğun ve ailesinin probleminin ciddiyetine göre çocuk psikiyatru veya psikologlarına görev verilebilmeli ya da çocuk ve ailenin bu uzmanlara ulaşabilirliği kolaylaştırılmalıdır.

7. Tedbir kararı verilen çocukların kişisel, sosyal, eğitsel, ailevi ve aynı zamanda maddi problemleri olabilmektedir. Bu problemlere bütüncül olarak bakıldığında, MEB kapsamında yeterli çözümün sağlanmasının zor olduğu görölmektedir. Bu nedenle AÇSHB'nin ilgili kurum ve kuruluşlarından gerekli durumlarda destek alınması ya da tedbir türleri ile bakanlıklar arasında görev paylaşımı yapılarak MEB'e sadece eğitim tedbiri görevlerinin verilmesi, uygulamanın verimliliğini ve profesyonelleşmeyi arttırabilir.

8. Araştırma sonuçlarına göre, rehber öğretmenler açısından tedbirlerin ekstra bir çalışma gerektirmesi ve mevcut iş yoğunluklarına yeni bir sorumluluk eklemesi gibi sebeplerden dolayı, yasal çerçevelerde yapılacak düzenlemeler ile tedbir uygulayan rehber öğretmenlere ücret verilmesinin çalışma motivasyonunu arttıracağı söylenebilir.

9. Araştırma sonuçlarına göre tedbir uygulamalarında birçok problemle karşılaşıldığı ve uygulama sürecinde işbirliğinin önemli olduğu görölmektedir. Bu sebeple özellikle danışmanlık tedbirine yönelik, çocukla ilgili olan çeşitli meslek gruplarından (psikiyatru, psikolog, psikolojik danışman ve rehber öğretmen, çocuk gelişim uzmanı, sosyal hizmet uzmanı vb.) oluşan birimlerde/kurumlarda tedbirlerin yürütülmesi, en azından diğer kurumlar arasında koordinasyonun sağlanıp, müşavirlik yapılıp, kayıtların düzenli olarak tutulması, tedbirlerle ilgili sistematik bir yapı oluşturulmasını sağlayabilir.

10. Tedbir kararı verilen yabancı uyruklu öğrencilerle iletişim kurulabilmesi

için rehber öğretmenlere tercüman desteği sağlanabilir. Tedbir uygulamaları esnasında bu ve buna benzer hizmetler için hızlı ve kolay işbirliği sağlanacak imkanlar oluşturulabilir.

11. Araştırma sonuçlarına göre bazı katılımcıların on beşten fazla tedbir uyguladıkları öğrenci olduğu görülmektedir. Bu gibi durumlar hizmetin kalitesini ve verimliliğini azaltmakla beraber rehber öğretmenin çalışma motivasyonunu olumsuz etkileyebilmektedir. Bu sebeple rehber öğretmenlere sınırlı sayıda tedbir kararı verilmelidir. Özellikle danışmanlık tedbirindeki iş yoğunluğu düşünüldüğünde, bir rehber öğretmene en fazla üç ya da dört danışmanlık tedbiri kararı verilmesi hem hizmetin faydalılığını hem de rehber öğretmenin çalışma motivasyonunu arttırabilir.

12. Mevzuatta eğitim tedbiri görevinin kimler tarafından yürütüleceğine dair net bir ifade bulunmamaktadır. Bu da farklı uygulamalara sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle mevzuatta tereddüte neden olmayacak net düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Ayrıca katılımcıların uygulamada karşılaştıkları diğer güçlüklerin giderilebilmesi ve uygulanabilirliğin arttırılabilmesi için mevzuatta analizler yapıp gerekli değişikliklere gidilmesi faydalı olabilir.

Kaynakça

- Aktaş, H., Öğütlü, H., Esin, I.S. & Dursun, O.B. (2018). Who is responsible when a child psychiatrist's advice for a counseling measure in forensic cases is ignored?. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 31(2), 205-208. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2018310209>
- Aktürk, A. İ. (2015). *Çocuk yargılamasında koruma tedbirlerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Aktürk, S. (2006). *Avrupa birliği sürecinde Türkiye'de çocuk hakları ve güvenliği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Akyayla, B. (2014). *Suçta sürüklenen çocukların yargılanması ve uygulanacak tedbirler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Akyüz, E. (1991). Çocuk hakları bildirisi ve Türk hukuk sistemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 13(1), 340-365.
- Aldemir, V. (2011). *Çocuk Koruma Kanunu'nun Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nda uygulanmasına ilişkin bir değerlendirme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, M. Y. (2008). Çocuk suçluluğu hakkında uluslararası ve ulusal hukuk düzenlemeleri. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 88-96.
- Ayar, D. & Öztürk, C. (2015). Türkiye'de lisansüstü çalışmalarda çocuk suçluluğu. *The Journal of Pediatric Research*, 2(1), 17-20.

- Bağdat, C. (2018). *5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunundaki danışmanlık tedbirinin sosyal hizmet açısından değerlendirilmesi: Ankara örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Balo, Y.S. (2009). *Uluslararası ilkeler ışığında Çocuk Koruma Kanunu ve uygulaması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bayoğlu, F. (2013). *Danışmanlık tedbiri alan çocuklar ile suça sürüklenme riski bulunan çocukların kişisel ve sosyal değişkenler açısından karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Beter, Ö. (2010). *Türkiye ve İngiltere'de çocuk koruma sistemleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bilici, İ. E. (2016). İnfomal öğrenme, çocuk ve suç olgusu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36), 55-78.
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (1959). *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi*. https://kdkcocuk.gov.tr/anasayfa/contents/files/YasalDuzenlemeler/BM_cocuk_Haklari_Bildirisi.pdf'den alınmıştır.
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (1985). *Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanmasına Dair Asgari Standart Kuralları (Beijing/Pekin Kuralları)*. http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/cocukadaletsistemininuygulanmasi.pdf'den alınmıştır.
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (1989). *Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf'den alınmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (1990). *Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri)*.

http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/cocuksuclulugununonlenmesi.pdfden alınmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (1990). *Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları)*.

http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/ozgurlugundenyoksunbirakilmis.pdfden alınmıştır.

Boğa, M. (2011). *Çocuk suçluluğunun sosyo-ekonomik sebepleri ve önlenmesi için alınması gereken tedbirler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Braver, E., Khoury-Kassabri, M., Livneh, C. & Sharvet, R. (2010). An evaluation of a group treatment program with youth referred to the juvenile probation service because of violent crime. *Research On Social Work Practice*, 20(4), 403-409.

Bülbül, S. & Doğan, S. (2016). Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, (59), 31-36.

Çoban, S. (2015). Juvenile justice system in turkey and children in reformatory centers. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 22, 99-119.

Çoban, S. (2015). Türkiye’de risk altındaki çocuklar ve çocuk suçluluğu üzerine bir değerlendirme. *Sosyoloji Konferansları*, (52), 791-810.

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (2001), T. C. Resmî Gazete, 4620, 18 Ocak 2001.

Çocuk Koruma Kanunu (2005), T. C. Resmî Gazete, 25876, 15 Temmuz 2005.

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (2006), T. C. Resmî Gazete, 26386, 24 Aralık 2006.

Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2006), T. C. Resmî Gazete, 26386, 24 Aralık 2006.

Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun (1979), T. C. Resmî Gazete, 16816, 21 Kasım 1979.

Danış, M. Z. & Şahbikan, İ. (2014). Suça sürüklenmiş çocukların yeniden toplumsallaşma sürecinde ve insan hakları bağlamında sosyal hizmetlerin yeri ve önemi. *Tarih Okulu Dergisi*, (18), 627-651.

Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ (2008), T. C. Resmî Gazete, 27035, 25 Ekim 2008.

Elmacı, D. (2017). Views of school counselors and social service workers on the role of school in the protection of children in care. *Journal of Educational Sciences Research*, 7(2), 63-78.

Elmacı, F. (2009). Çocukların korunması ve refahlarının artırılmasında okulun rolü: İngiltere örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 69-84.

Erbay, E., Kayma Güneş, D., Ege, A., Baksi, Y. & Civelek, F. (2015). 2010-2012 yılları arası koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının incelenmesi: Ankara 1. Çocuk Mahkemesi örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 26(2), 31-51.

Ereş, F. (2009). Toplumsal bir sorun: suçlu çocuklar ve ailenin önemi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5(17), 88-96.

Gander, M.J. & Gardiner, H.W. (2007). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Çev. A. Dönmez, H.N. Çelen & B. Onur). Ankara: İmge Kitabevi.

Göcek, G. (2009). *Suç faili olan çocuklar açısından çocuk suçluluğu ve çocuklara uygulanan ceza ve güvenlik tedbirleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

Güneş, Ö. (2015). *5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında danışmanlık tedbiri uygulanan adölesanların depresyon düzeyleriyle anne baba tutumları ve*

bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hetherington, R. (2002). Learning from difference: Comparing child welfare systems.

Partnerships for Children and Families Project. Canada: Wilfrid Laurier

University

İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961), T. C. Resmî Gazete, 10705, 12 Ocak 1961.

İmamoğlu, A. (2015). *Psikolojik ve ahlaki açıdan çocuk suçluluğu*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.

Karakuş, Ö. & Tekin, H. H. (2012). Çocuk Koruma Kanunu uyarınca haklarında

danışmanlık tedbiri uygulanan çocukların özellikleri (Konya örneği). *Sosyal*

Politika Çalışmaları Dergisi, 7(29), 29-44.

Karataş, K. (2007). Türkiye’de çocuk koruma sistemi ve koruyucu aile uygulamaları

üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18(2), 7-19.

Keskinkılıç Kara, S. B. & Çalık, T. (2012). Sokakta çalışan çocukların eğitim

ihtiyaçları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 673-695.

Kızmaz, Z. & Bilgin, R. (2010). Sokakta çalışan/yaşayan çocuklar ve suç: Diyarbakır

örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 269-311.

Koruyucu Aile Yönetmeliği (2012), T. C. Resmî Gazete, 28497, 14 Aralık 2012.

- Kunt, V. (2003). *Suç ve çocuk* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kurtuluş, A., Salman, N., Günbet, G., Boz, B., Cenger, C. & Kemalettin, A. (2009). Denizli ilinde 12-15 yaş arasındaki suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 2(1), 8-14.
- Külahoğlu, Ş. (2004). *Okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik programlarının geliştirilmesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Mallett, C.A. (2010). An at-risk profile of probation supervised youthful offenders in a rural, midwest county: significant gender and race differences. *Juvenile And Family Court Journal*, 61(3), 1-12.
- Mamur Işıkcı, Y. (2017). Yeni kamu işletmeciliği perspektifinden çocuk koruma hizmetlerinin yeniden yapılandırılması. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 8(1), 40-64.
- Merriam, S. (2015). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için rehber*. (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel Yayın.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2015). *Danışmanlık tedbiri uygulamaları el kitabı*.
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014), T. C. Resmî Gazete, 29072, 26 Temmuz 2014.
- Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği (2017), T. C. Resmî Gazete, 30236, 10 Kasım 2017.
- Patton, M. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. S.B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Polat, O. (2008). Türkiye'de çocuk haklarının durumu. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(2), 149-157.

- Salagaev, A. (2004). Juvenile Delinquency. *World Youth Report 2003*. United Nations.
Retrieved from
<http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/worldyouthreport.pdf>
- Salim, M. (2011). *Geçmişten günümüze Türkiye'de çocuk koruma politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Saruç, S. & Kayma Güneş, D. (2014). Suça sürüklenen çocuklar hakkında hazırlanan sosyal inceleme raporlarının mahkeme kararlarına etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 25(1), 109-132.
- Sosyal Hizmetler Kanunu (1983), T. C. Resmî Gazete, 18059, 27 Mayıs 1983.
- Sylva, J. (2006). Issues in early intervention: the impact of cultural diversity on service delivery in natural environments. *Innovative practice. Multicultural Education*. 26-29. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ759619.pdf>
- T.C. Anayasası (1982), T. C. Resmî Gazete, 17863, 9 Kasım 1982.
- Tanrikulu, C. (1994). *Ceza ve ceza yargılama hukukunda suçlu çocuklara ilişkin emniyet tedbirleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Topaloğlu, M. (2008). *Türk hukukunda çocuklara özgü güvenlik tedbirleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Topçuoğlu, T. (2014). Çocuk suçluluğu ve gelişimsel (risk-odaklı) suç önleme. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 217-226.
- Toprak, U. (2011). Çocuk suçluluğunun karakteristik ve yapısal özellikleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (95), 313-330.

- Turan, D. K. (2006). *Türk Ceza Hukuku'nda suça sürüklenen çocuk hakkında güvenlik tedbirleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Turanlı, K. (2004). *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çerçevesinde çocuğun ekonomik sömürüden korunma hakkı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Türk Ceza Kanunu (2004), T. C. Resmî Gazete, 25611, 12 Ekim 2004.
- Türk Medeni Kanunu (2001), T. C. Resmî Gazete, 24607, 8 Aralık 2001.
- Uğurlu, Z. & Gülsen, İ. A. (2014). Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-24.
- Vatandaş, S. (2014). Alman Gençlik Dairesi (Jugendamt) ve koruma altına alınan Türk kökenli çocuklar. *Bilge Strateji Dergisi*, 6(10), 137-156.
- Yalçın, A. (2011). *Çocuk Koruma Kanunu kapsamında korunmaya muhtaç çocukların gelecek kaygılarının incelenmesi (Afyonkarahisar örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Yavuzer, H. (2016). *Çocuk ve suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, E. (2012). Korunmaya muhtaç çocuklar ve çocuk evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 499-525.
- Yelesdağ, H. (2006). *Ceza hukukunda çocuk kavramı ve cezai sorumluluğunun belirlenmesindeki kriterler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*.

Ankara: Seçkin Yayınları.

Yıldırım, Ş. (2017). 2000'li yıllarda çocuk koruma sistemi içinde bakım hizmetlerinin genel görünümü. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 87-110.

Yolcuoğlu, İ. G. (2009). *Çocuk koruma sisteminde aileyle çalışmanın esasları: İstanbul örneğinde çocuklar ve ailelerinin gereksinimler, güçlülük ve risk faktörleri açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye'de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(18), 1-20.

Yolcuoğlu, İ. G. (2012). Çocukları çocuk koruma sistemine (ÇKS) giren ailelerle, benzer sosyal çevrede yaşamalarına karşın çocukları için ÇKS'ye müracaatçı olmayan ailelerin sosyal destek açısından karşılaştırılması. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 23(1), 101-119.

Yurtcan, E. (2006). *Çocuk Koruma Kanunu ve yorumu*. İstanbul: Kare Yayınları.

Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Zengin, E. & Kesgin, M. (2013). Yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunun önlenmesinde ilgili kurumlarla etkileşimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 13-32.

Ekler

Ek 1:

Kişisel Bilgi Formu

- a.** Cinsiyetiniz: ( )Erkek ( )Kadın
- b.** Mesleki kıdeminiz: .....yıl.
- c.** Öğrenim durumunuz: ( )Lisans ( )Yüksek Lisans ( )Doktora
- ç.** Görev yaptığınız kurum türü: ( )İlkokul ( )Ortaokul ( )Lise ( )RAM
- d.** ÇKK ve ilgili yönetmelik hakkındaki bilgi düzeyinize kaç puan verirsiniz?
 (1) Çok az (2) (3) (4) (5) Çok fazla
- e.** ÇKK ve ilgili yönetmelik hakkında eğitim aldınız mı? Aldıysanız kaç defa aldınız?
 Nereden aldınız?
 ( ) Evet, bu konuda eğitim aldım. Sayısı:..... Eğitim aldığım yer/kurum:.....
 ( ) Hayır, bu konuda hiç eğitim almadım.
- f.** Uygulamış olduğunuz Danışmanlık ve/veya Eğitim tedbirli çocuk sayıları:
- Sadece Danışmanlık tedbiri olan çocuk sayısı:.....
  - Sadece Eğitim tedbiri olan çocuk sayısı:.....
  - Danışmanlık ve Eğitim tedbiri bir arada olan çocuk sayısı:.....
- g.** Uygulamış olduğunuz Danışmanlık ve/veya Eğitim tedbirli çocuklar kendi okulunuzda mı?
- ( ) Evet, çocukların hepsi kendi okulumda.
 ( ) Evet, çocukların bir kısmı kendi okulumda.
 ( ) Hayır, kendi okulumda değil. Bu çocuk(lar):.... ( ) Başka bir okulda kayıtlı.
 ( ) Açık öğretimde kayıtlı.
 ( ) Hiçbir yere kayıtlı değil.
 ( ) Diğer.....
- ğ.** Uygulamış olduğunuz Danışmanlık ve/veya Eğitim tedbiri sonlandırılan çocuk sayıları:
- Danışmanlık tedbiri sonlandırılan çocuk sayısı:.....
  - Eğitim tedbiri sonlandırılan çocuk sayısı:.....
  - Danışmanlık ve Eğitim tedbiri sonlandırılan çocuk sayısı:.....

Ek 2:**Görüşme Soruları**

1. ÇKK'de belirtilen Danışmanlık ve Eğitim tedbirinin ne olduğunu biliyor musunuz?.....
a)Kısaca tanımlar mısınız?.....
.....
.....
2. Eğitim tedbir kararının uygulanması için kimler görevlendirilir?.....
a)Sizce eğitim tedbirinin daha verimli olması için kim ya da kimlerin görevlendirilmesi gerekmektedir?.....
.....
.....
b)Neden bu şekilde olmalıdır?.....
.....
.....
3. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarına başlarken uygulama planı hazırlıyor musunuz?.....
a)Hazırlıyorsanız nelere dikkat ediyorsunuz?.....
.....
.....
b)Uygulama süreci içinde bu plana uygun hareket edebiliyor musunuz?.....
.....
.....
4. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarında çocuk ve ailesi ile hangi sıklıkla görüşüyorsunuz?.....
.....
.....
5. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarına yönelik mahkemeye rapor gönderiyor musunuz?.....
a)Gönderiyorsanız hangi sıklıkla gönderiyorsunuz?.....
.....
.....

b)Rapora ek olarak gönderdiğiniz evrak, doküman vs. oluyor mu?.....

.....

6. Mahkemeye gönderilen uygulama raporundaki süreç değerlendirmelerinize ve tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması önerilerinize yönelik mahkemeden sonuç veya geri dönüt alıyor musunuz?.....

.....

7. Danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin uygulanmasında, raporlanmasında ve diğer yazışmalarda sizce gizliliğe ne ölçüde dikkat ediliyor?.....

.....

8. Tedbir kararını uygularken sorun ya da sorunlarla karşılaşılıyor musunuz?

.....

a)Bunlar neler oluyor? .....

.....

b)Sorunlara yönelik çözüm önerileriniz neler?.....

.....

9. Danışmanlık hizmeti verilirken çocuğun ya da ailenin görüşmeye gelmemesi ya da hizmeti almak istememesi durumunda ne yapıyorsunuz?.....

.....

10. Danışmanlık hizmeti verirken güvenliğinizin tehlikeye girdiği oldu mu?.....

.....

a)Böyle bir durumla karşılaşmanız halinde ne yaparsınız?.....

.....

.....

11. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarında kurumunuzdan, İlçe M.E.M.
'den ya da diğer kurumlardan destek alıyor musunuz?.....

a)Alıyorsanız bunlar ne gibi destekler oluyor?.....

12. Danışmanlık ve eğitim tedbirlerinin çocuk ve aileye yapıcı fayda sağladığını
düşünüyor musunuz? (Açıklayınız.).....

a)Tebdir kararı uygulamalarının daha faydalı ve işlevsel olması için önerileriniz
ne olurdu?.....

13. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarını mesleğiniz ve görev alanlarınız
kapsamında nasıl değerlendiriyorsunuz?.....

14. Danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamalarından ek ücret alınması gerektiğini
düşünüyor musunuz?.....

a) Ücret alınması gerektiğini düşünüyorsanız sebebini açıklar mısınız?.....

Süleyman ÇALIŞKAN
(Uludağ Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi)

Ek 3:**Bilgilendirilmiş Onam Formu**

Sayın Rehber Öğretmen,

Bu araştırma Rehber Öğretmenlerin danışmanlık ve eğitim tedbiri uygulamaları hakkındaki görüşlerini belirlemeye yöneliktir. Yapılacak görüşmenin 30 dakika süreceği planlanmaktadır. Bu görüşme, soru-cevap şeklinde yapılacaktır. Görüşmede verdiğiniz cevaplar, detaylı olarak not tutulacaktır. Araştırmada kimlik bilgileriniz yerine kodlamalar kullanılacaktır. Vereceğiniz bilgiler araştırma verisi olarak kullanılacak olup bunun dışında farklı hiç bir amaç için kullanılmayacaktır.

Bu belge, sizi yapılacak çalışmanın amacı ve süreci hakkında bilgilendirerek sizden izin almak için hazırlanmıştır.

Görüşülen**Görüşen**

Ek 4:

Araştırma İzin Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.9834359

23.06.2017

Konu: Anket Araştırma İzni

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ'NE
(Genel Sekreterlik)

İlgi: a) 12.06.2017 tarih ve 23964 sayılı yazımız
b) Valilik Makamının 22.06.2017 tarih ve 9707900 sayılı oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Süleyman ÇALIŞKAN'ın "Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Danışmanlık ve Eğitim Tedbirleri Hakkındaki Görüşleri: İstanbul İli Sultanbeyli İlçesi Örneği" konulu tezi hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Harun TÜYSÜZ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile inzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b1da-b499-397e-b627-6fb9 kodu ile teyit edilebilir.

Özgeçmiş

Doğum Yeri ve Yılı : Bursa - 1991

Öğr. Gördüğü Kurumlar	: Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lisans	2009	2013	Uludağ Üniversitesi
Yüksek Lisans	2015	2019	Uludağ Üniversitesi

Doktora

Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi : İngilizce - Orta

Çalıştığı Kurumlar	: Başlama ve Ayrılma	Kurum Adı
	2013 (Devam ediyor.)	MEB

Yurt Dışı Görevleri :

Kullandığı Burslar :

Aldığı Ödüller :

Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Topluluklar :

Editör ve Yayın Kurulu Üyeliği :

Yurt İçi ve Yurt Dışında Katıldığı Projeler :

Katıldığı Yurt İçi ve Yurt Dışı Bilimsel Toplantılar :

Yayımlanan Çalışmalar :

Diğer Profesyonel Etkinlikler :

Etkinlikler

09/08/2019

Süleyman ÇALIŞKAN

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Süleyman ÇALIŞKAN
Tez Adı	Danışmanlık ve Eğitim Tedbiri Görevi Olan Rehber Öğretmenlerin Bu Hizmetlere Yönelik Görüşleri: Sultanbeyli Örneği
Enstitü	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans Tezi
Tez Danışman(lar)ı	Dr. Öğr. Üyesi Asuman YÜKSEL
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindikiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama İzni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum ☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasının ertelenmesini istiyorum 1 yıl ☒ 2 yıl ☐ 3 yıl ☐ ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin vermiyorum

Hazırlamış olduğum tezimin yukarıda belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikrî mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih: 24/08/2019

İmza:

